طب رحمانی

[illegible]

a590

Rizvi
جملہ حقوق محفوظ ہیں

طبِ آزمائشی

المعروف

خانۂ شفا

حسبِ فرمائش

حکیم و ڈاکٹر غلام سرور خان بھٹی فیروز پوری

خلف الرشید

حکیم حاکم علی خان مشہور دہلی دواخانہ صدر بازار منٹگمری

ناشرین

شیخ غلام حسین اینڈ سنز پبلشرز اردو بازار لاہور

اقتباس لمحات ص ۲۴

کثرت لمحات ص ۲۵

ادوریہ ساقطہ جیش ص ۲۱

طلسمی فتیحہ نزول الملائکہ صح ص ۱۵۳

مالش برائے ادھرنگ جھولا رعشہ

پوست بیخ آکسن تخم سمو کری پختہ پوست بیخ سمبھالو پختہ
۳ تولہ ۳ تولہ ۳ تولہ

آب برگ مدار آملہ سبزہ ابرک لونگ جائفل
۵ تولہ ۱۰ تولہ ۱۰ تولہ ۳ تولہ ۳ تولہ
۵۰۵ سیر

سنگھو کوڑھ زیرہ سیاہ ختائی سنبھل اسگندھ ناگوری سیندھی
۳ تولہ ۳ تولہ ۲ تولہ ۲ تولہ ۳ تولہ سم الفار
۲ تولہ

تخم سنبھالو ریٹھا تخم دھتورہ سیاہ ہڑتال ورقی پارہ
۱۰ تولہ ۱ بیلی ۵ تولہ ۲ تولہ ۲ تولہ

سم الفار سفید اول روغن تلخ کے سیر کو آگ پر رکھنا جب جوش
دو تولہ
آئے تو تو آب مدار شدہ ملا دیں اور آگ پر پکاویں
جب جوش آئے تو تھوڑی تھوڑی ادویات مستعملہ ڈالتے
جاویں حتی کہ آب مدار بالکل ختم ہو جاوے اور ادویات
بس ختم ہو جاویں حرف نیل اتار کر رکھ لیں (سرد ہونے پر) اول
پارہ کو تھوڑے سے گندھک ملا کر کجلی کر لیں پھر سم الفار ملا کر
خوب کھرل کریں یا ایک جان ہو جاوے پھر دوسری ادویہ
باریک شدہ بھی ملا کر تھوڑی تھوڑی ڈالتے جاویں
مالش تیار ہے

حکیم ڈاکٹر محمد شریف جٹ کھٹی سکنہ
باگڑیانوالہ

(جملہ حقوق بذریعہ رجسٹری محفوظ ہیں)

بتیمن و توفیق ایزد سبحان و بعون و عنایت شافی علیلان

دین تحفہ لاثانی مثل طلسم اسرار نہانی مجربات معالجات انسانی فیض رسان
و یادگار طبیبان و حکمائے ہندیان من تصنیف نامی حکمائے تجربہ کاران
حکیم سائیں بخش شناسی المسمیٰ بہ

طب آزمائشی

المعروف

خانہ شفا

حسب فرمائش

حکیم و ڈاکٹر غلام سرور خاں بھٹی فیروزپوری

خلف الرشید

حکیم حاکم علی خاں مشہور دہلی دواخانہ صدر بازار منٹگمری

ناشرین

شیخ غلام حسین اینڈ سنز پبلشرز، اردو بازار لاہور

لائف پرنٹنگ پریس لاہور سے طبع کرا کر شائع کی

فہرست مضامین

نام امراض	صفحہ	نام امراض	صفحہ
صفت باری تعالیٰ	۱۸	سرسام سوداوی	۶۰
نعت سرورِ کائنات	۱۹	ماشرا	۶۳
سبب تالیف کتاب	۱۹	گنج	۶۴
بیان آغاز کتاب	۲۱	مالیخولیا	۶۶
شناخت علامات صفرا	۲۳	مالیخولیا مراقی	۷۳
شناخت علامات خون	۲۲	دیوانہ عشق	۷۷
شناخت علامات بلغم	۲۴	مالیخولیا غمیہ	۷۸
شناخت علامات سودا	۲۴	نسیان	۷۹
بیان دردسر صفراوی	۲۵	دوار	۸۱
بیان دردسر دموی	۳۵	سلار	۸۵
بیان دردسر بلغمی	۳۷	سہر	۸۶
بیان دردسر سوداوی	۴۴	سبات	۸۶
بیان دردسر صفراوی مشارکی	۳۲	فالج	۹۰
دردسر ریاحی	۴۸	لقوہ	۹۵
درد شقیقہ	۵۰	تشنج	۹۸
درد عصابہ	۵۲	رعشہ	۱۰۲
سرسام دموی	۵۴	تمدد کزاز	۱۰۴
سرسام صفراوی	۵۶	صرع	۱۰۷
سرسام بلغمی	۵۹	کابوس	۱۱۲

نام امراض	صفحہ	نام امراض	صفحہ
خدرہ	۱۱۳	ناسور چشم	۱۵۳
سکتہ	۱۱۶	ناسور جاڑیہ	۱۵۴
اختلاج	۱۱۸	درد گوش	۱۵۸
زکام	۱۱۹	ورم گوش	۱۵۹
تعریف چشم	۱۲۱	قرحہ گوش	۱۶۳
رمد صفراوی	۱۲۴	کرم گوش	۱۶۴
پھولا چشم	۱۳۱	طنین گوش	۱۶۵
نسخہ چٹا۔ پھولا	۱۳۲	خون آمدن از گوش	۱۶۶
نسخہ پھولا چشم و بیان مرض سلاق	۱۳۴	مرض رعاف	۱۶۷
سبل چشم	۱۳۶	رعاف بینی	۱۶۷
دمعہ چشم	۱۳۷	ورم بینی	۱۷۰
خارش چشم	۱۳۸	کرم بینی	۱۷۱
رمد اطفال	۱۳۸	قرحہ بینی	۱۷۲
ناخونہ چشم	۱۳۸	مہکے بینی	۱۷۳
ضعف بصر	۱۴۰	خشم بینی	۱۷۴
سرخی چشم	۱۴۴	عطسہ بینی	۱۷۴
دھند و غبار	۱۴۴	امراض زبان	۱۷۴
اندھراتا چشم	۱۴۵	ورم زبان	۱۷۶
روز کوری	۱۴۶	ثقل زبان	۱۷۸
پڑوال چشم	۱۴۶	سوزش زبان	۱۸۰
موتیا بند یعنی نزول الماء	۱۴۸	تشقق زبان	۱۸۰
قرحہ چشم	۱۵۳	نقصان ذائقہ	۱۸۲

نام امراض	صفحہ	نام امراض	صفحہ
قُلاع	۱۸۲	نفث المدہ	۲۳۲
آکلہ فم	۱۸۴	مرض سِل	۲۳۴
بخرالفم	۱۸۶	ذات الریہ	۲۳۶
سیلان الفم	۱۸۸	ذات الجنب	۲۳۸
تشقق لب	۱۹۰	ذات الصدر	۲۴۱
ورم لب	۱۹۰	ذات العرض	۲۴۲
درد دنداں	۱۹۲	ورم پستان	۲۴۳
خون آمدن دنداں	۱۹۵	قلت لبن	۲۴۵
ضرس دندان	۱۹۷	امراض قلب	۲۴۷
موہری مسوڑھا	۱۹۷	مرض خفقان	۲۴۷
ناصور مسوڑھا	۱۹۷	غشی دل	۲۵۶
حرکت دندان	۱۹۸	امراض معدہ	۲۵۸
خناق حلق	۱۹۹	مرض اسہال	۲۵۹
قرحہ حلق	۲۰۲	سنگرہنی کہنہ	۲۶۲
ورم لہات	۲۰۳	اسہال ریاحی	۲۶۵
چمٹنا جونک کا حلق میں	۲۰۴	اسہال معدی	۲۶۶
بحتہ الصوت	۲۰۴	اسہال اطفال	۲۶۸
امراض شُشی	۲۰۶	اسہال جگری	۲۶۹
سُرفہ یعنی کھانسی	۲۰۷	اسہال رودی	۲۶۹
سُرفہ اطفال	۲۱۸	ضعف جگر اسہالی	۲۷۰
ضیق النفس	۲۱۹	اسہال بحرانی	۲۷۱
نفث الدم	۲۲۸	ہیضہ	۲۷۵

نام امراض	صفحہ	نام امراض	صفحہ
مرض قے	۲۲۹	استسقاء سہ قسم	۳۴۰
مرض عطشِ مُفرِط	۲۸۳	ورم طحال	۳۴۷
درد شکم	۲۸۶	یرقان	۳۴۸
درد شکم ورمی	۲۹۱	بواسیر	۳۵۰
قے الدم	۲۹۲	ریح البواسیر	۳۵۷
کرم شکم	۲۹۳	کانچ نکلنا	۳۵۹
ضعف معدہ	۳۰۰	پھوڑہ بھگندر	۳۶۰
اسہال ورمی	۳۰۲	خارش سفرہ	۳۶۱
ورم معدہ	۳۰۵	ورم سفرہ	۳۶۲
قروح معدہ	۳۰۸	نواسیر سفرہ یعنی قرحہ سفرہ	۳۶۳
مرض ڈکار	۳۱۰	درد گردہ	۳۶۳
مرض ہچکی	۳۱۳	مرض سنگریزہ	۳۶۶
مرض مروڑ پیچش	۳۱۴	ورم گردہ	۳۶۹
قبض دائمی	۳۱۶	قروح گردہ و مثانہ	۳۷۱
مرض قولنج ہر قسم	۳۱۹	ذیابیطس	۳۷۳
قولنج غیر حقیقی	۳۲۱	بول الدم	۳۷۵
قولنج صفراوی	۳۲۲	تقطیر البول	۳۷۷
قولنج ریاحی	۳۲۴	سوزاک	۳۸۱
قولنج عرضی	۳۲۸	سلسل بول	۳۷۶
ضعف جگر	۳۳۰	بندش بول	۳۷۸
ورم جگر	۳۳۲	آتشک حقیقی	۳۸۸
سُوءالقِنیہ	۳۳۷	آتشک غیر حقیقی	۳۹۵

نام امراض	صفحہ	نام امراض	صفحہ
جریان منی	۳۹۶	سوزش رحم	۴۴۱
ضعف باہ	۳۹۹	اختناق الرحم	۴۴۳
قروح آتشکی	۳۸۲	وجع المفاصل	۴۴۸
سرعت انزال	۴۰۸	درد پشت	۴۶۰
خارش خصیہ	۴۱۴	وجع الورک	۴۶۴
ورم خصیہ	۴۱۵	عرق النسا	۴۶۶
فتق خصیہ	۴۱۶	نقرس	۴۶۷
فتق اطفال	۴۱۸	وجع الکتف	۴۷۲
عسر الولادت	۴۱۹	وجع العقب	۴۷۴
ساقط حمل وجنین	۴۲۱	داء الفیل	۴۷۵
مرض اسقاط حمل	۴۲۲	دوالی	۴۷۶
احتباس طمث	۴۲۳	زانو واڈ	۴۷۰
کثرت طمث	۴۲۵	حمیات	۴۷۶
عقر عقیمہ	۴۲۹	نام وسبب حمیٰ یوم	۴۵۷
درد رحم از پرسوتک	۴۳۱	علاج حمیٰ یوم	۴۷۹
ورم رحم	۴۳۸	تپ خِلطی	۴۸۳
قرحہ رحم	۴۳۹	تپ مُطبِقہ	۴۸۴
نفخ رحم	۴۴۱	تپ غب دائرہ خالص	۴۸۶
سیلان الرحم	۴۴۲	تپ غب لازمہ	۴۸۷
خارش رحم	۴۴۴	شطر الغب	۴۹۰
سرطان رحم	۴۴۵	تپ محرقہ	۴۹۱
مرض رجا	۴۴۶	تپ بلغمی	۴۹۳

نام امراض	صفحہ	نام امراض	صفحہ
تپ مرکب	۴۹۹	چھپاکی	۵۵۱
تپ بمعہ اسہال	۵۰۰	ورم طاعونی	۵۵۲
تپ سرفہ بمعہ خون	۵۰۰	برص	۵۵۵
تپ کہنہ (پرانا)	۴۹۹	بہق	۵۵۶
حمیٰ سبع	۵۰۶	عرق مدنی	۵۵۸
تپ اطفال بمعہ سرفہ واسہال	۵۰۹	چندرا ناخن	۵۵۹
تپ پریسوتک	۵۰۹	بال خورہ یعنی بالچر	۵۶۱
حمیٰ دق	۵۰۹	شقوق الاطراف یعنی جھاجن	۵۶۳
تپ جدری	۵۱۲	کلف یعنی چھائی	۵۶۳
تپ حصبہ	۵۱۲	عرق النار	۵۶۴
تپ وبائی	۵۱۳	ضربہ وسقطہ	۵۶۷
بیان ورم ہر قسم	۵۱۵	جراحت	۵۶۷
بیان دمّل	۵۲۰	قروحات	۵۶۹
بثورات	۵۲۴	ناسور وگھنبیر	۵۷۲
بنات اللیل	۵۲۶	قرحہ دمّل کہنہ	۵۷۲
مرض جذام	۵۲۷	قرحہ آتشکی	۵۷۴
مرض خنازیر	۵۳۰	زہر خوردہ	۵۷۶
سرخ بادہ	۵۳۴	افیون خوردہ	۵۷۷
پھرالی	۵۲۳	زہر کژدم	۵۷۹
چنبل	۵۳۵	مار گزیدہ	۵۷۹
قوبا یعنی دھدر	۵۳۹	گزیدن زنبور	۵۸۰
خارش بدن	۵۴۷	گزیدن سگ دیوانہ	۵۸۱

نام امراض	صفحہ	نام امراض	صفحہ
بیان شکستہ استخوان	۵۸۳	نسخہ معمول مطب حکیم جنگ شیر	۵۸۳

فہرست ادویات مرکبہ

نام ادویات	صفحہ	نام ادویات	صفحہ
آہن اکسیر	۳۳۱	جوارش دارچینی	۳۱۹
انوشدارو سرد	۲۵۴	جوارش کمونی	۷۶
اطریفل صغیر	۴۳	جوارش عود	۳۰۲
اطریفل مقل	۳۵۸	جوارش مصطگی	۱۸۹
انوشدارو گرم	۷۵	جو آش	۳۸۱
اندری جھاڑ	۳۸۳	جوارش تمر ہندی	۴۷
اطریفل شاہترہ	۵۳۰	جلاب گھوڑ }	۵۲۶
اطریفل کشنیز	۳۴	جلاب مطبوخ ہلیلہ زرد }	
آہن اکسیر	۵۷۷	حب ایارج	۴۰
پاشویہ دردسر	۳۱	حب سعال	۲۱۶
پوٹلی جوش چشم	۱۲۹	حب زنگاری	۱۳۳
پڑیہ سستی قضیب	۴۰۶	حب سم الفار	۴۶۹
پچکاری سوزاک	۳۸۶	حب ہاضمہ	۲۸۶
تدبیر گل دوائی	۴۶۵	حب مسہل	۳۰۷
تریاق نزلہ	۲۱۴	حب چورن	۳۱۹
تدبیر گل دوائی	۷۳	حب آتشک	۳۹۱
تدبیر مفرد ح کردن	۵۳۲	حب جوگراج	۳۹۹

نام ادویات	صفحہ	نام ادویات	صفحہ
حب اسہال اطفال	۲۶۸	دوائی دمعہ چشم	۱۳۷
حب سورنجاں	۴۵۳	دوائی رمد اطفال	۱۳۸
حب کچلہ	۴۵۴	دوائی چشم برود	۱۴۳
حب اسہال ریاحی	۲۶۵	دوائی سرخی چشم	۱۴۴
حب سم الفار	۲۲۶	دوائی دھند غبار	۱۴۴
حریرہ مقوی دماغ	۴۸	دوائی پڑوال	۱۴۷
حریرہ مرطب دماغ	۴۸	دوائی پرسوتک	۴۳۷
حریرہ خشخاش	۱۲۵	دوائی دھوڑہ باد فرنگ	۳۹۰
حریرہ مجرّب مقوی دماغ	۸۴	دوائی دھونی باد فرنگ	۳۹۰
حقہ فرنگ	۳۹۱	دھونی مسہ بواسیر	۲۵۱
حریرہ سبوس گندم	۲۱۵	روغن بنفشہ	۳۱
چٹنی مقوی معدہ	۳۱۲	روغن گرم	۴۳
چورن ہاضمہ	۳۰۳	روغن مجربہ گرم	۹۳
چورن اگن لکھ	۳۰۴	روغن گل	۵۴
چٹنی ہاضمہ	۳۰۴	روغن کلیان	۳۹۶
چٹنی مزہ دار	۳۱۲	روغن نفث الدم	۲۳۳
خضاب موئے	۵۷۴	روغن طلا }	۴۰۴
خضاب موئے	۵۷۵	قوت باہ }	
دوائی پھولہ	۱۴۴	روغن کانیھل	۴۵۹
دوائی خارش چشم	۱۳۸	روغن دھاتورہ	۴۶۵
دوائی دمعہ چشم	۱۳۹	روغن وجع المفاصل	۴۴۶
دوائی سبل	۱۳۷	روغن عضو خشک	۴۵۱

نام ادویات	صفحہ	نام ادویات	صفحہ
روغن سداب	۴۵۷	شربت نیلوفر	۵۸
روغن ادراق	۴۵۸	شربت گاؤ زبان	۷۱
روغن کچلہ	۴۵۸	شربت صندل	۷۰
روغن فرفیون	۴۵۷	شربت بنفشہ	۵۸
روغن سیر	۴۶۳	شربت گل ہلہل	۷۲
روغن حنظل	۴۶۳	شربت تمر ہندی	۸۴
روغن حب الملوک	۴۶۳	شربت بارد کوکناری	۲۱۱
رُبّ انبلی	۲۸۲	شربت اعجاز	۲۱۲
رُبّ لیموں	۲۸۳	شربت خشخاش سادہ	۲۱۲
سفوف جلاب بلغمی	۴۱	شربت مجربہ خفقان	۲۵۳
سکنجبین سادہ	۲۷	شربت حب آلاس	۲۳۱
سکنجبین بزوری سرد	۶۲	شربت انجبار	۲۳۱
سکنجبین بزوری گرم	۵۰۶	شربت انجبار صندلی	۲۹۳
سورنجاں کا نسخہ	۱۸۶	شربت سنا	۳۱۸
سفوف ہاضمہ	۴۳	شربت دینار	۳۲۵
سفوف کرم شکم	۲۹۷	شربت بزوری گرم	۳۳۵
سفوف اسہال آور	۴۱	شربت افسنتین مسہلی	۳۳۹
سفوف کرم دراز	۲۹۸	شربت بزوری سرد	۵۰۳
سفوف ریح شکن	۳۰۴	شربت ورد	۳۴۷
شربت لیموں	۳۴	شربت گلو	۴۹۹
شربت انار	۷۶	شربت بزوری	۵۰۳
شربت عناب	۵۵	شربت افسنتین مسہلی	۵۰۴

نام ادویات	صفحہ	نام ادویات	صفحہ
شربت آلو بخارا	۴۶۵	قیروطی ملین سینہ	۲۳۴
شیاف بریوما	۱۳۰	قرص کاکنج	۴۷۳
شیاف جوش چشم	۱۲۹	قرص بارد	۲۱۲
ضماد محلل	۲۴۵	کحل روشنائی	۱۹۲
ضماد درد بلغمی ہر قسم	۴۵۷	کاغذی طلسمی درد بلغمی	۴۶۱
ضماد مخدر مسکن درد ہر قسم	۴۵۹	گل دوا درد ہر قسم	۷۳
ضماد جلد اثر درد بلغمی	۴۶۱	گلقند گل ہلہل	۴۲
طلا مجربہ شناسی شقیقہ بلغمی	۵۰	گل دوائی کنپٹی	۱۵۰
طلا درد شقیقہ	۵۱	کلکلانج سرد	۳۴۶
طلا جسمی ذات الجنب	۲۴۰	لخلخہ درد صفراوی سر	۳۲
عرق مصفا خون	۵۴۱	لخلخہ سرسام	۵۹
عرق رشیر	۳۵۲	لعوق بحۃ الصوت	۲۰۶
عرق رشیر	۵۱۱	لعوق انبلتاس	۲۱۳
عرق عشبہ	۵۳۰	لعوق پوست خشخاش	۲۱۳
فرنی مقوی دماغ	۵۱	لعوق بادام	۲۱۴
فلدفیون	۱۸۵	لعوق سپستان	۲۱۶
مقے بلغمی	۴۲	لعوق نفث الدم	۲۳۰
مقے صفراوی	۳۰	لعوق بنفشہ	۲۱۷
مقے بلغمی	۵۷۷	لعوق تپ وکھنگ	۵۸۱
قے آور نسخہ	۵۷۷	لعوق تپ وسرفہ خونی	۵۰۲
قیروطی مرطب	۱۰۶	لعوق مسہل	۵۰۲
قے دسج	۱۱۱	منضج صفراوی	۳۳

نام ادویات	صفحہ	نام ادویات	صفحہ
منضج بلغمی	۳۹	معجون خبث الحدید	۳۷۷
منضج سوداوی	۴۵	معجون زرعونی	۴۰۲
منضج مرکب	۱۲۵	معجون وجع المفاصل	۴۶۴
ملین نقوع	۵۷	معجون سورنجان	۴۵۲
منضج ماء الاصول	۹۵	ماء العسل	۹۸
مسہل ملین صفراوی	۳۳	ماء الجبن	۷۱
مسہل سوداوی ملین گھوٹہ	۴۶	معجن مجرّبہ	۱۹۶
ملین مبارک	۲۸	مرہم مجربہ قروح	۲۴۴
مُسہل ملین	۲۵۵	مربہ لیموں	۳۱۱
ملین گھوٹہ	۳۱۸	معجون سیر	۴۵۵
مسہل مطبوخ ہلیلہ زرد	۴۰	ماء الاصول بزوری	۳۳۶
معجون نجاح	۸۰	معجون سائیں بخش	۳۲۹
معجون فلاسفہ	۸۰	مرہم آتشک	۳۸۹
معجون کبیر	۸۹	ماء اللحم ذو آتشہ	۴۱۲
معجون برشعشا	۲۱۷	مطبوخ سورنجاں	۶۰
معجون عنثی سرد	۲۵۸	مرہم ڈُنبل کہنہ	۵۷۲
معجون خیارشنبر	۳۲۶	مرہم زنگاری	۵۷۰
معجون پودینہ	۳۲۷	مقروحی نسخہ	۵۳۲
معجون مُسہل	۳۲۸	مرہم خورندہ ابخیراں	۵۳۴
معجون دافع باد قولنج	۳۲۵	مرہم چنبل	۵۳۶
معجون عقرب	۳۶۸	مرہم سفیدہ	۵۶۵
معجون حجر الیہود	۳۶۹	مرہم قروح گنج سر	۵۷۱

نام ادویات	صفحہ	نام ادویات	صفحہ
مرہم قرح کہنہ	۵۷۲	نسخہ نسوار نزلہ	۱۲۳
مرہم قرح آتشک	۵۷۴	نسخہ نسوار بلغمی گرم	۴۴
مرہم سنندھوری	۵۲۱	نسخہ مقوی دماغ	۱۵۱
معجون ریح شکم	۳۴۳	نسخہ گل داغ دوائی	۱۵۰
مرہم ناسور بھگندر، گھنبیر	۵۷۲	نسخہ ناسور چشم	۱۵۴
ہلاس درد سر	۳۲	نسخہ قے	۱۸۸
نقوع ملین	۳۴۹	نسخہ ناسور مسوڑھا	۱۹۷
نسخہ عرق آور	۴۸۰	نسخہ ضرس دنداں	۱۹۸
نسخہ نشاستہ مغزی	۱۰۳	نسخہ موہری مسوڑھا	۱۹۷
نسخہ مفروحی	۵۳۱	نسخہ مجربہ اسہال صفراوی	۲۶۳
نسخہ بال خورہ	۱۳۵	اسہال خونی	۲۶۳
نسخہ مجربہ گنج	۶۶	نسخہ پچکاری سوزاک	۳۸۷
نسخہ مجربہ پھولا چشم	۱۳۳	نسخہ مجربہ خفقان سرد	۲۵۶
نسخہ مجربہ اندھراتا	۱۴۶	نسخہ شناسی ضیق	۲۲۶
نسخہ جوش آنکھ	۱۲۸	نسخہ مجربہ ضیق صدری	۲۲۵
نسخہ نسوار کابوس	۱۱۱	نسخہ دمعہ ریاحی	۲۲۵
نسوار نزلہ	۵۰	نسخہ قرص سرطان	۲۲۹
نسخہ پھولا چشم	۱۳۲	نسخہ مجربہ، نفث الدم	۲۲۹
نسخہ نسوار	۴۰۸	نسخہ دمعہ کہنہ	۲۲۷
نقوع سرد	۴۰۵	نسخہ مرہم مدملہ	۲۴۳
نسخہ پھولا چشم	۱۳۴	نسخہ دہقانی ضیق	۲۲۴
نسخہ مصفا خون	۵۲۹	نسخہ ضیق بلغمی	۲۲۴

نام ادویات	صفحہ	نام ادویات	صفحہ
نسخہ کوکرڑ کھانسی	۲۱۹	نسخہ چٹنی	۳۲۷
نسخہ حریرہ	۲۱۶	نسخہ ماء الاصول بزور	۳۳۶
نسخہ حلوہ پوست	۲۱۲	نسخہ مجربہ بواسیر	۳۵۱
نسخہ قیروطی	۲۳۴	نسخہ بواسیر	۳۵۲
نسخہ حب اسہال اطفال	۲۶۸	نسخہ سوزاک	۳۸۵
نسخہ سوزاک	۳۸۳	نسخہ آہن اکسیر	۳۷۷
نسخہ مجربہ ضعف جگر	۲۷۰	نسخہ ریگ شکن گردہ	۳۶۶
نسخہ اسہال ریاحی	۲۶۷	شناسی نسخہ آتشک	۳۹۴
نسخہ ریاح شکن	۲۷۸	نسخہ جریان	۳۹۹
نقوع ترشش	۲۸۲	شناسی نسخہ باد فرنگ	۳۸۹
نسخہ قے صفراوی	۲۸۶	نسخہ اندری جھاڑ	۳۸۳
نسخہ کرم خرد	۳۰۰	نسخہ آتشک غیر حقیقی	۳۹۵
نسخہ مسہل کرم خورد	۲۹۹	نسخہ ملذذ	۴۰۸
نسخہ کرم دراز	۲۹۸	نسخہ مغلظ منی	۴۰۱
نسخہ کرم شکم	۲۹۸	نسخہ قوت باہ	۴۰۴
نسخہ مجربہ کرم شکم	۲۹۴	نسخہ طلسمی قوت باہ	۴۰۳
نسخہ قے بلغمی	۲۹۱	نسخہ طلسمی قوت باہ صدری	۴۱۴
نسخہ مجربہ کرم شکم	۲۹۶	نسخہ قوت باہ صدری	۴۱۲
نسخہ ملین مبارک	۳۰۹	نسخہ سرعت انزال	۴۱۰
نسخہ خوراکی بواسیر	۳۵۶	نسخہ مجربہ قوت باہ	۴۰۹
نسخہ بواسیر	۳۵۷	نسخہ درد پرسوتک	۴۳۷
نسخہ بواسیر	۳۵۳	نسخہ نل بہار طفل	۴۱۹

نام ادویات	صفحہ	نام ادویات	صفحہ
نسخہ ذیابیطس	۳۷۴	نسخہ پرسوتک	۵۰۹
نسخہ بول الدم	۳۷۵	شناسی نسخہ تپ ربع	۵۰۷
نسخہ لیپ مخدر ہر قسم	۴۶۱	نقوع مصفا خون	۵۲۹
نسخہ مجرب درد پشت	۴۶۱	نسخہ سگ دیوانہ	۵۸۱
نسخہ گنٹھیا بلغمی	۱۵۶	نسخہ شناسی مجرب تپ کہنہ	۴۹۱
نسخہ تپ بمعہ اسہال	۵۰۰	نسخہ مجرب بال خورہ	۵۶۲
نسخہ تپ مرکب	۴۹۹	نسخہ خوراکی برص	۵۵۶
نسخہ خارش اطفال	۵۵۰	نسخہ دھدری گنج	۵۴۵
نسخہ ساقط حمل	۴۲۱	نسخہ خارش	۵۴۹
نسخہ شناسی تپ کہنہ	۴۹۹	نسخہ خارش اطفال	۵۴۸
نسخہ معجون	۴۵۲	نسخہ داد	۵۴۰
سورنجان	۵۰۴	نسخہ چنبل	۵۳۷
نقوع مسہل صفرا	۵۰۴	نسخہ قے آور	۵۸۰
نسخہ شناسی تپ ربع	۵۰۸	نسخہ قے آور	۵۸۱
نسخہ تپ کہنہ بلغمی و ربع	۵۰۸	نسخہ قے آور	۵۸۱
نسخہ تپ واسہال وسرفہ اطفال	۵۰۹	نسخہ درد دنداں	۵۸۳

(جملہ حقوق بذریعہ رجسٹری محفوظ ہیں)

این تحفہ برائے یادگار مثل طلسم اسرار نہانی

من تصنیف حکیم سائیں بخش صاحب مرحوم سنیاسی فیروزپوری

طبِ آزمائشی

المعروف

خانۂ شفا

حسب فرمائش

حکیم و ڈاکٹر غلام سرور خاں سند و سنہری تمغہ یافتہ

طبیہ کالج دہلی

خلف الرشید حاذق الحکما حکیم حاکم علی صاحب بھٹی پسر مصنف فیروزپوری

مالک مشہور دہلی دواخانہ صدر بازار منٹگمری

پبلشرز

شیخ غلام حسین اینڈ سنز پبلشرز۔ اردو بازار لاہور

ربّ یسّر وتمّم بالخیر

یا فتاح

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

خالق مالک بخشنہارا
جس پیدا کیتا عالم سارا

جس نے چوداں طبق بنائے
تھماں باجھ آسمان ٹکائے

صفت نہ رب دی کیتی جائے
جے لکھ ورہیاں لکھدا جائے

کیتی خواہش آپ الٰہی
موت حیاتی خلق بنائی

تا رب بندیاں نوں آزماوے
کیہڑا چنگے عمل کماوے

نیک نصیباں والے بندے
پاون راہ ہدایت سندے

ہوون نیک نصیب اونہاندے
جیہڑے طرف اللہ دی جاندے

چھڈ دیون سب بُریائیاں
کرن ہمیشہ نیک کمائیاں

سمجھ اونہاں نوں کُل جگ فانی
وفا نہ کرسی ایہہ زندگانی

یاد خدا وچ عمر لنگھاون
اک دم مُول نہ غفلت کھاون

اوہو وچ بہشتاں جاندے
جو رب اپنے دا قُرب پاندے

اِلّا اللہ دا ذکر کماون
سدھی راہ شرع دی جاون

جو بدبخت ہوون انسان
اوہ رستہ پکڑن شیطان

کم بُرے شیطان سکھاوے
راہ بھلا، کوراہیں لاوے

بھیڑے ہون بخت جنہاندے
چانن چھڈ اندھیرے جاندے

چوری یاری، ظلم کماون — رب توں خوف نہ ہرگز کھاون
عمر ساری برِیائیاں کر دے — آخر دوزخ دے وچ سڑدے

نعت سرورِ کائنات و اصحاب کبارؓ

لکھ کروڑ درود سلام — اوپر نبی علیہ السلام
نام محمد نبی رسول — جیہڑا اللہ دا مقبول
جس دا شان بلند دربار — جیہڑا عالم دا سردار
جس دی کیتی صفت الٰہی — وچ قرآن مجید گواہی
جس دے خاصے چارے یارؓ — صدیقؓ۔ عمرؓ۔ عثمانؓ۔ کرارؓ
آل سنے اصحاباں تائیں — یا رب بھیج درود اسائیں

در سبب تالیف کتاب

کہندا سائیں بخش حکیم — ہیں خاطر حاکم علی تعلیم
تشریح الطّب کتاب بنائی — جس نوں پڑھدی عام لوکائی
ہن خاطر حاکم علی تے دارا — جگ شیر دل جان پیارا
طب آزمائشی کراں تیار — نسخے کل آزمودہ بکار
بھانویں ہوون شناسی رنج — صدری حکمت والے گنج
سارا اس وچ کراں بیان — فائدہ پہنچے وچ جہان
ہیں حکمت کردیاں عمر گزاری — کیتا سیر ولایت ساری
واقف میرے کل شناسی — نسخے صدری تے آزمائشی
تجربہ کار ولایت ہند — ملک پہاڑ ولایت سندھ

اونہاں تھیں جیہڑے ہتھ آئے
ہور بھی جیہڑے خود آزمائے

سبھے اس وچ کراں بیان
یادگار وچ رہے جہان

زندگی دا نہیں بھروسا
اوڑک فنا ہے دا اسا

ہووے ایہہ مشہور کتاب
اندر سارے ملک پنجاب

خاص برادر اک حقیقی
حاذق بڑا حکیم رفیقی

راست دین مشہور اس نام
واقف کار شناس تمام

اُس بھی آن سفارش پائی
طب آزمائشی لکھو بھائی

خاطر ایہناں برخورداراں
نسخے کل تجربہ کاراں

حاذقاں دے مخفی اسرار
اس دے وچ کرو اظہار

ہور جو نسخے میرے پاس
ہفت پشت دی وچ قیاس

اوہ بھی اس وچ لکھو تمام
تاں اُنہاں دے آون کام

سبب سفارش ایس فقیر
نسخے مثل طلسم اکسیر

تجربہ کاراں دی کرامات
نسخے صدری تے مجربات

سائیں بخش حکیم شناسی
لکھ دتے وچ طب آزمائشی

اس نوں پڑھ سن خاص عوام
دنیا دے وچ راہسی نام

سنہ ہجری تیراں سو بائی
جد میں ایہہ کتاب بنائی

اکثر فانی ایہہ حیاتی
واصل ہونا نال مواتی

ایہہ گلدستہ فیض نشان
یادگار وچ رہے جہان

رب اربعہ عناصر بت بنایا
قدرت تھیں روح اس وچ پایا

آپے دیندا از رحمت لا
آپے اس نوں کرے شفا

جس نوں رب نہ کرے شفا
ہرگز اثر نہ کرے دوا

بھاویں کریئے لکھ اوپایا
قطعی حکم نہ مڑے قضا

آپے مارے آپے جواڑے
قدرت دا کجھ انت نہ آوے

بہت حکیم طبیب یونانی
حکمت کر کر ہو گئے فانی

ڈاکٹر بھی ، ہندی حکماء
کل ولائتاں دے دانا

ہور شناسی بہت حکیم
کامل ۔ دانشمند ۔ فہیم

صدر بصدری علم شناس
سبھے کر کر گئے قیاس

علم حکمت جو رب بنایا
سارا انت کسے نہ پایا

علم طبابت رب اوپایا
حضرت آدم نوں سکھلایا

عَلَّمَ آدَمُ الْاَسْمَاءَ کُلَّھَا آیا
وچ قرآن اللہ فرمایا

پیدا کیتے آپ خدا
کل بیماری نال دوا

مہتر موسےٰ ہوئے بیمار
ہویا رنت رہے لاچار

رب اگے رنت کرے دُعا
یا رب مینوں بخش شفا

اللہ نے اس نوں فرمایا
لِکُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ آیا

جب تک کرسیں نہ دوا
تب تک کرساں نہ شفا

جد بندے نوں ہووے مرض
کرنا ہے دوا دا فرض

در بیان آغاز کتاب

پانی ۔ مٹی ۔ اگ ۔ ہوا
اربع عناصر کہن حکما

جد داخل چار جسم ہو جاون
خلطاں چار ایہہ نام سداون

ہک بلغم ۔ دوجا صفرا
تریجا خون ۔ چوتھا سودا

پیدائش اگ تھیں ہے صفرا
مٹی تھیں ہووے سودا

پانیوں بلغم ہووے پیدا
خون واؤ تھیں کرے ہویدا

جد ایہہ رہن برابر چار
رہندی صحت بدن قرار

ہک چوہاں تھیں وَدھ گھٹ جلوے
اوسے وقت بیمار ہو جاوے

جدوں بیمار ہووے انسان
ساری اس دی کرے پچھان

سر پیراں تک کرے شناس
کر کے چنگی طرح قیاس

چونہہ خلطاں دی کریں پچھان
کس خلط کیتا نقصان

کس خلط تھیں ہویا آزار
مادی یا سادہ بیگاڑ

کس سببوں ہوئی بیماری
کر معلوم کیفیت ساری

جد ہووے تشخیص مزاج
پھر توں اس دا کریں علاج

صفراوی ہووے گرم مزاج
کر توں اس دا سرد علاج

جے بلغم کرے بدن وچ زور
دے کے مسہل کڈھ نچوڑ

جے خون زیادہ نظری آ
جھبدے اس دا فصد کرا

جیکر غلبہ کرے سودا
رطوبت والی کریں دوا

کر خلط غالب مغلوب
کر مغلوب نوں غالب خوب

ہر حیلے نال دوا غذا
بہت عقل قیاس دوڑا

در بیان شناخت علامات خون

پچھان خلط دے چار ہیں ڈھنگ
نبض، قارورہ، ذائقہ، رنگ

جد گندہ ہو جاوے خون
وچ بدن دے بہت زبون

مارے وچ بدن دے جوش
عقل۔ بُدھ۔ گھٹ جاوے ہوش

سر بھارا تے گُند حواس
رہے ہمیشہ طبع اُداس

رہس ہڈیں بہت خمار — سر نوں چڑھیا رہے بخار
جد کرے عفونت لہو زبون — نک دنداں تھیں آوے خون
ورم تے سوجاں کرے پیدائش — خونی مرضاں کرن رہائش
پھوڑے پھنسیاں کرسن تنگ — خارش دھدر مارن ڈنگ
ذائقہ مٹھا منہ دا سواد — کئی قسم دے کرے فساد
چہرہ اکھیں سُرخ ہو جاون — آکڑ بہت اُباسیاں آون
سُرخ قارورہ گاڑھا رنگ — فساد خون ایہہ سمجھ نسنگ
موٹی ہووے نبض عظیم — علامتاں دموی خلط حکیم

بیان شناخت علامات صفرا

جد صفرا ودھے وچ تن — زرد ہو جاوے سب بدن
اس تھیں پیدا ہون آزار — کئی قسم دے سخت بخار
جد صفرا کر جاوے زور — وچ بدن دے پاوے شور
رنگ اکھیں دا زرد ہو جاوے — چہرہ زردی رنگ وٹاوے
پتلی نبض تیز رفتار — زرد قارورہ ہلدی سار
مُونہہ کوڑا تے خشک زبان — دونویں ناساں خشک دہان
سڑکن جُثے وچ تمام — گھٹ ہو جاوے بھکھ طعام
لگے بہت تریہہ بیمار — گھبراہٹ تلخی کرے خوار
اوبت آون تے جی متلاوے — سبز زرد، کوڑی قے آوے
جس نوں آوے قے زنگاری — ہوئی اوسدی موت تیاری
جدوں نہایت پاوے زور — بلغم سب ہو جاوے شور

اوہ بلغم حکم رکھے صفرا — دیوے آتش بدن لگا
ایہہ صفرا خدا دا قہر — وچ جسم بن جاوے زہر
کردا بہت جسم نوں تنگ — وانگ سپ دے مارے ڈنگ
ہین علامتاں ایہہ صفرا — یاد رکھیں دل اندر لا

بیان علامات بلغم

علامت بلغم کراں شمار — جیہڑے اس دے خاص نشان
بلغم ودھی ہوئی وچ جسم — پیدا مرض کرے کئی قسم
نیندر بہتی سست حواس — تھُوکاں بہتیاں ڈھلا ماس
جُثہ اُس دا کولا نرم — ٹھنڈا رہے نہ ہووے گرم
بدہضمی اُس نوں کرے خوار — آون کھٹے بہت ڈکار
لگے گھٹ تریہہ رنجول — جوڑیں درد شکم وچ سول
ڈھلی سُست چلے اس نار — ہاضمہ دے وچ پوے بگاڑ
بگا رنگ پیشاب سفید — پھکا ذائقہ منہ دا وید
نکوں پتلا پانی آدے — ریزش نزلہ بہت اکادے
سُست حواس تے بہتی خواب — مونہہ تھیں بہتا آوے آب
علامتاں ایہہ بلغم دیاں ہین — کُل حکیم سیانے کہن

بیان شناخت علامات سودا

علامات سب خلطہ سودا — سائیں بخش ہن آکھ سنا
ہے سودا بڑا بد بخت — پیدا کردا مرضاں سخت

مواد سودا خلطاں دا ساڑ   کردا جُثّے وِچ بگاڑ
جد غلبہ کرے خلط سودا   خشکی جُثّے جاوے کھا!
جسم خشک اکڑ سب جاوے   رات دِہیں اس نیند نہ آوے
مُنہ نک خشک تے خشک زبان   سُکا رہے سب حلق دہان
دل وِچ کردا رہے وسواس   اُڈے ہوئے ہون حواس
رہسّا لاغر، ڈُبلا جُثّہ   جسم کرخت سیاہ رنگ بُھسّا
رات دِہیں دل رہے اُداس   فکر، اندیشہ، غم وسواس
اکھیں چہرہ سیاہ ہو جاوے   سبزی مائل رنگ وٹاوے
رنگ قارورہ سبز سیاہ   کیتا خشکی حال تباہ
سخت باریک ہووے اس نبض   رہے مدام شکم وِچ قبض
جد معدے وِچ کرے فساد   ذائقہ کھٹّا مُنہ سواد
فکر دلیلاں بہتیاں آون   ضرباں چُبکاں جسم اکاون
ہاضمہ دے وِچ پوے بگاڑ   آون بہتے بھُس ڈکار
جس تے آوے قہر خدا   وَدھ جاوے خلط سودا
جاوے اُس دی بگڑ مزاج   مشکل ہوندا اوس علاج
علامتاں سب خلط سودا   ہندی وچ دتیاں سمجھا

بیان دردِ سر صفراوی

کرہُن سائیں بخش عیاں   سر دیاں مرضاں دے لا بیان
سر سارے دھڑ دا سرپوش   ڈبّا عقل جواہر ہوش
ذرہ جے رنج پہنچے سر وچ   حواس خمسہ ہو جاون ہیچ

جیکر درد ہووے حل
سر نوں جددل ہووے کوئی مرض
بجے صفرا نوں سر تھیں پیڑ
بادی درد ہووے یا سادہ
دِھیں تے رات نہ پوے آرام
یا کرے ہمیشہ دھوبی کار
یا اُس کھادا گرم غذا
یا صفرا نے پایا زور
یا اُس کیتا تاپ بگاڑ
غلبہ خلط لئیں پچھان
بہت کرے صفرا اس تنگ
سڑے دِن تے دل گھبراوے
گرمی اُس نوں کرے خراب
تیز تواتر ہووس نبض
اِملی تولے دو لے آ
فجریں ٹل کے صاف کرا
خرفہ کاسنی ہتھ پلاء
ترے تولے سکنجبیں ملائیں
پیچھے اُس دے لیپ کرائیں
یا شوربہ دو ترے وار کرا
بنفشہ روغن آب بنا

عقل ہوش وچ پاوے خلل
دارو جلد کرو بالفرض
ہووے اوکھا بہت سر پر
ہوندا جاوے روز زیادہ
تلخی سوزش بدن تمام
یا سر نے چُکے بہتا بھار
یا کوئی گرم یا تیز دوا
سب بلغم بن جاوے شور
سر نوں استھوں چڑھے بخار
جو صفرا دی ہین نشان
ہووس قارورہ آتش رنگ
مُونہہ دا ذائقہ تلخ ہو جاوے
کرو علاج اس مرد شتاب
زردی رنگ شکم وچ قبض
راتیں پانی گھت پکا
دو تولے مصری گھول پلا
ڈنڈے کُونڈے وچ گھوٹا
وقت شام دے ہتھ پلائیں
دھنیا۔صندل خوب گھوٹائیں
دیوے سر دی پیڑ ونجا
مالش جُمعہ روز کرا

جے صفراوی گرم مزاج
کدے کدے اس قے کرائیں
کُل صفرا خارج ہو جاوے
خرفہ ، کاسنی ، تخم خیار
بنفشہ ، دھنیا ، صندل بور
رات پانی وچ تر کر چار
فجریں مَل پُن صاف کرا
جے کجھ باقی رہے قصور
ناساں وچ جھڑا ہلاس
صندل بُورا - افیون کافور
شربت لیموں تُرشش انار

معدے دے وچ کرے فساد
ہر ہفتہ تلیین دیوائیں
مُڑ کے درد نہ شکل دکھاوے
گھوٹ شیرہ دیہہ نت نہار
گاؤ زبان وچ ڈال ضرور
پنج پنج ماشے دا مقدار
نت پلا مصری وچ پا
لخلخہ اُس نوں کریں ضرور
سر دی پیڑ کرے جھب ناس
پیہہ کے دیہہ نسوار ضرور
دفع کرن صفراوی ساڑ

صفت سکنجبین سادہ

سکنجبین سادہ کرو تیار
محرقہ تاپ تلی یرقان
بدہضمی ، ہیضہ ہڈ کے سُول
ادھک سیر پانی وچ ڈال
ہک دو اُس نوں جوش دوا
ادھ سیر خالص عرق گلاب
پا ہک سرکہ اس وچ پا
جدوں قوام پکے اس آ

صفراوی مرضاں دے درکار
سڑکن تریہہ تلخی خفقان
رہن نہ استھوں ہرگز مُول
ترے پاؤ خالص کھنڈ اُبال
لاہیکے کپڑا وچ چھنا
داخل اس وچہ کریں شتاب
مُڑ کے دیگچی وچ جوشا
اگ تھئیں لاہکے ہیٹھ رکھا

بوتل چنگی صاف کرا
ٹھنڈا کر اُس دے وچ پا
طبع موافق رتت پلا
معدیوں کٹ سٹّے صفرا
صفرادی ہر دی پیڑ بخار
کٹ سُٹے جڑھ ہر دی گھار
ایہہ صفرادی ہے تلوار
معدیوں مرضاں کڈھے یار
جس نوں ریزش کھنگ نزمل
اُس نوں دیہہ نہ ہر گز مول

صِفت جُلاب ملیّن مبارک

اصلی سچّے پھُل گلاب
ادھ پا پکا لیا شتاب
چنگے سُتھرے لئیں کرا
گنڈھیاں مٹّی روڑ کڈھا
بنفشہ گُل تولے دو لیا
کاسنی ترے تولے کٹا
انبلی تولے ڈالو ست
چالی دانے آلو گھت
سیر ہک پکّا پانی پا
بھانڈے مٹّی وچہ پوسا
قلعی دار برتن منگوا
نجری اس وچ گھت جوشا
دو ترے اُس نوں دیہہ اُبال
ادّھا رہے اُتار سنبھال
مل پُن اُس نوں صاف کرا
چار تولے وچ کھنڈ ملا
چھٹا کی گودا املتاس
حل کر اس وچ نال قیاس
چھاننی دے وچ لے کڈھا
چنگا خوب صاف کرا
حصّے کر کے اس دے ترے
حصّہ اِک صبح پی لے
دُوجا بعد دوپہروں ہووے
تریجا وقت دیگر جد کھیوے
گو کے گھیئو نوں گرم کرا
تولہ پیوان وقت ملا
ایہہ طریقہ پیر اُستاد
دل دے اندر رکھیں یاد

جے کوئی ہکے وار پلاوے
ہے صفرا دا ایہہ جلاب
ملیٹھی مبارک ہے اس دا نام
ملیٹھی دو ترے دفعہ کرا
بعض حکیم حکم فرمادن
پنج تولے ترنجبین ملاون
عوض گھیٹو روغن بادام
جس نوں ہووے کھانسی نال
استھیں اُسنوں ہووے کھنگ

قے دے نال نکل سب جاوے
دیویں حاجت وقت شتاب
ایہہ نسخہ مشہور عام
معدیوں کٹ سٹے صفرا
مصری کھنڈ ہرگز نہ پادن
تولہ شیر خشت وچ پادن
ورتن وچ ملیٹھی عام
آلو انبلی دیو نکال
ہووے ردگی ڈاہڈا تنگ

صفت ملیٹھی گھوٹہ

ہک ہور ملیٹھی گھوٹے دالی
صفراوی تپ وچ قبض ہو جاوے
سر نوں چڑھیا رہے بخار
اس نوں دیویں گھوٹ پلا
بنفشہ کاسنی پھُل گلاب
مغز کدّو تولے دو پا
نگدہ کپڑے وچ چھنا
شیرہ اس دا سب کڈھا

دساں تینوں بہت سکھالی
پنج ست روز نہ جھاڑا آوے
ردگی ہووے بہت لاچار
کرے شتابی قبض کشاء
تولے دو دو لئیں شتاب
ڈنڈے کونڈے خوب گھٹا
تھوڑا تھوڑا پانی پا
مصری اس وچ ڈال پلا

ایہہ گھوٹہ ہندی مشہور
دیویں دو ترے دفعہ ضرور

صفت قے صفراوی

نسخہ قے دا بہت آسان
سائیں بخش توں کریں بیان

جس نوں صاف ہووے صفرا
اوس دے نال اوس قے کرا

صفراوی سڑیا ہویا مواد
کرے جے معدے وچ فساد

سڑکن تریہہ ، تلخی ، گھبرائی
پاوے اس تھیں جلد رہائی

تپ غب محرقہ ، ہڈ کی شول
سٹے پٹ اُنہاں دی مول

جیکر ہووے مرض دبائی
آوے مشکل نظر رہائی

جیکر ذرا نہ ہووے کھنگ
قے کرن تھیں ذرا نہ سنگ

صفراوی مرضاں دی تلوار
مُردیوں زندہ کرے بیمار

کئی دفعہ قے کرو ضرور
رہے نہ جُسّے وچ قصور

قے لاثانی ہے دواء
کئی مرضاں تھیں کرے شفا

چاول دو ترے چار گواہ
پہلاں اس نوں لئیں کھوا

جو آش ، جواں دی خوب پکا
یا اس پہلوں لے پلا

پچھوں اُس نوں شے گرائیں
یاد رکھیں مت بھُل نہ جائیں

یا پکا سکنجبین منگا
سرکہ ہک چھٹانک رلا

ترے پیالے پانی گرم کرائیں
سکنجبیں دے نال ملائیں

تھوڑا جیہا نمک کھورا
ہک پیالہ دیہہ پلا

وچ حلق دے کھنب پھرائیں
سارا پانی چا اُلٹائیں

مُڑ دُوجا پیالہ چا پلا
نال تحمل کھنب پھرا

تریجی دفعہ ایہو دستور
قے اس طرح کرا ضرور

مُڑ گرم پانی دی امداد   خارج ہووے کُل مواد
جو آش یا چاول خوب پکا   پہلاں تھوڑی جیہی کھوا
جیکر دیویں بابت سول   حاجت اس دی ناہیں مُول

صفت پاشویہ درد سر صفراوی

پاشویہ ہک دوبار کرا   دیوے سردا درد ونجا
بنفشہ تولے دو منگوا   چار تولے گُل خیرا پا
اَدھ پا لے کنک دا چھان   پنج سیر پانی گھتیں آن
گھت کڑاہی وچ جوشا   تا پک جاوے خوب دوا
اگوں لاہیکے ہیٹھ رکھا   کپڑے وچیدوں صاف کرا
گرما گرم پاشویہ کر   گوڈیاں تیک نہ ہرگز ڈر
جلدی نال اس لنگ چھپا   مت لگ جاوے سرد ہوا

بیان صفت روغن بنفشہ

بنفشہ روغن لے بنا   جسم روگی دے نت ملا
مالش کر ہر روز ضرور   خشکی جسموں ہووے دُور
جاون اُس دے کھُل مسام   نرم ہو جاوے بدن تمام
بنفشہ لے کے تولے چار   رات پانی گھت رکھ سنوار
فجر دیگچی وچ جوشا   مَل کے پُن کے صاف کرا
پا ہک لے کے مٹھا تیل   گھت کڑاہی دے وچ میل
ہیٹھ کڑاہی دے اگ پا   نرم نرم اگ نال پکا

جدوں پانی جل جاوے سب
شیشے دے وچ رکھ سمبھال
پنڈے مالش کرو سنوار

بیٹھ کڑاہی لائیں جھب
وقت مالش دے نے نکال
نکل جاوے سب باہر بخار

صفت لخلخہ صفراوی

دھنیا کاہو صندل بُور
خالص مُشک کافور، افیم
گلاب اَدھ سیر شیشے وچ پا
لخلخے نال اس آوے خواب

ہک ہک تولہ ڈال ضرور
ترے ترے ماشے میل حکیم
لخلخہ دم دم نال سنگھا
جاوے سر دا درد شتاب

صفت ہلاس دردسر

نسخہ کراں بیان ہلاس
کافور، نوشادر، چونہ لئے
پیہہ کے میل شیشے وچ گھتت
نک اگے رکھ دیہو ہلاس

جاوے سر دی پیڑ خناس
وزن برابر دارد ترے
نال کاک منہ شیشے ڈٹ
کرے شتاب درد دا ناس

بیان دردسر صفراوی مشارکی

سر دا درد جے ہووے آ
ہووے درد شراکت نال
جمع ہوئیکے صفراء مواد
آوے اکثر دَورے نال

نال شراکت کسے اعضا
جیونکر معدہ، جگر، طحال
تم معدے وچ کرے فساد
حالوں بہت کرے بدحال

معدیوں جاوے سردے وچ ‏ — کرے حواس دماغی زچ
بہت دیر تک رہے آزار ‏ — روگی ہووے بہت لاچار
کئی دفعہ صفرا نکال ‏ — موافق مُنضج مسہل نال
اطریفل نت کھوا کشنیز ‏ — ثانی ایس نہیں کوئی چیز
ہر ہفتہ دیویں تلیین ‏ — مُنضج دے کے نال یقین

بیان مُنضج صفراوی

بنفشہ گُچھے پُھل گلاب ‏ — پنج پنج ماشے قدر حساب
نیلوفر پنج ماشے گھت ‏ — میل عناب دانے وچ ست
کاسنی پنج ماشے مقدار ‏ — سیاہ آلو دانے گھت چار
لسوڑیاں دس دانے کٹ ڈال ‏ — رات پوسائیگی فجر اُبال
کل پن اس نوں صاف کرا ‏ — دو تولے مصری ڈال پلا
چھ روز دیویں اس طور ‏ — ملیّن دیہہ ستویں فی الفور

بیان صفت ملیّن صفراوی

وچ اَدھ سیر خالص عرق گلاب ‏ — دس تولے گلقند شتاب
پنج تولے ترنجبین ملا ‏ — کپڑے وچ گھت صاف کرا
انبلتاس دا گودا تازہ ‏ — کرکے تولے پنج اندازہ
وچ عرق دے دیویں گھول ‏ — چھاننی وچ کڈھ اڈ دل
تولہ ہک باداماں تیل ‏ — تازہ کڈھ کے اس وچ میل
پھر حصّے اس دے ترے کرا ‏ — فجری، پیشی، عصر پلا!

ہچکی، تاپ تے سول قولنج   ترت ونجاوے ایہہ سب رنج
سر دا درد، قبض سرسام   جاون اسٹھوں نس تمام
جے نول شیر خشت وچ پاوے   زیادہ استھیں نفع کماوے
تلیبین ایہہ اعظم اکسیر   تجربہ سائیں بخش فقیر

صفت اطریفل کشنیز

اطریفل لے کشنیز بنا   جیویں حکیم گئے فرما
چھل ہریڑاں زرد سیاہ   کابلی ہرڑاں دی چھل لاہ
چھل بہیڑہ آملہ پا   دھنیا دے لئے مغز کڈھا
پنج پنج تولے وزن کرا   تمام دستے دے وچ کوٹا
چھاننی وچ گھت چھان دوائیں   گھیو گوکے وچ چرب کرائیں
نگمنی ماکھیوں وچ گھتا   اطریفل لے کشنیز بنا
ہک مہینہ رکھ ٹکا   اس دا لئے خمیر اٹھا
بعد مہینہ کھاوے نت   ہک ہک تولہ لاسیکے چت
ایہہ اطریفل مثل طلسم   مرضاں دور کرے سب جسم
ہلاں سر دا درد نزول   بدہضمی، قبض، شکم دا سول
خون گندہ سب کرے صفا   دیوے مرضاں پیٹ ونجا
خونی دکھ ہوون سب دور   پھوڑے پھنسیاں چکنا چور
جے عضو شہد دے مصری پادیں   گرم دکھاں وچ نفع اٹھاویں

تعریف شربت لیموں و انار

شربت لیموں ترش انار — ہنتھیں اپنی کرو تیار
سڑیا ہویا مواد سوداوی — کہنہ دوکھ دموی صفراوی
ڈہڈ وچ رہے صفراوی سول — جیکر کھنگ نہ ہووے مول
شربت دونویں روز پلا — دیوے صحت جھب خدا
زنبو کاغذی لے منگا — ادھ سیر پانی لے کڈھا
سیر پکی وچ مصری پا — دیگچی وچ قوام پکا
دیگچہ قلعی دار منظور — باہجھ قلعی دے پوے قصور
ایہو قاعدہ ترش انار — ایس طرح کر لئیں تیار
صاف شیشے وچ رکھ ٹکا — دونویں وقت ہر روز پلا
جیکر سڑیا ہویا سودا — رگاں، گوشت وچ جاری دھا
استعمال کرو کجھ دیر — خارج کرن مواد اکھیڑ
جو صفراوی ہین آزار — سبب اونہاں تھئیں ہون نزار

بیان دردسر دموی یعنی خونی

خون تھئیں ہووے جے سر پیڑ — سرخ ہو جاوے رنگ سریر
رنگ اکھیں چہرے دا لال — گندا لہو کرے بدحال
مٹھا ذائقہ منہ دا سواد — کرے تعفن خون مواد
ہووے گاڑھا سرخ قارورہ — نشان خلط خون دا پورا
موٹی چوڑی نبض عظیم — دموی غالب خلط حکیم
سر نوں چڑھیا رہے بخار — بہت دیوے تکلیف آزار
گندہ خون کرے جد زور — پاوے سر وچ جائیکے شور

سر بھارا درد تراٹاں مارے
دیوے سر وچ خون ابھارے
رووے روگی ڈھائیں مار
ہرگز کم نہ سوجھے کار
جاوے اس دی بگڑ مزاج
جھبدے اس دا کرو علاج
سرا دو دا فصد کرا
متھے وچوں ناڑ ٹُکا
دو گھنٹاں پچھے سنگیاں لا
اُسترے نال پہلاں پچھا
موافق قوّت خون نکال
تھوڑا تھوڑا فاصلے نال
پچھوں اُس نوں دیہہ دوا
دیوے خون دا جوش بٹھا

بیان نقوع سرد

کراں بیان ہک سرد نقوع
فصد بعد کرا اس شروع
نیلوفر تولہ منگوائیں
بنفشہ گُل چھ ماشہ پائیں
دانے آلو سیاہ دے ست
انبلی دو تولے وچ گھت
کاسنی نو ماشے کٹ ڈال
دانے ست عناباں نال
سبھے دارو لئیں مِلا
راتیں پانی گھت پوا
فجریں مَل پُن صاف کرا
مصری ڈال دو وقت پلا
ترے ہفتے استعمال کرا
دیوے خون دا جوش گھٹا

نسخہ مجرّبہ مُصفّا خُون

ہور ہک نسخہ بڑا عجیب
استعمال جے کریں طبیب
گندہ خون کرے سب صاف
کرے قصور خداوند معاف
جوش خون نوں دیوے نفع
سر دا درد ہو جاوے دفع

مونڈی بُوٹی تولہ لیا
پاپڑہ پنج ماشے وچ پا

سفید صندل بُورا وچ گھت
دھنیا ہرا ہک ماشے ست

عناب ولایتی آلو سیاہ
پنج پنج دانے کرہ ہمراہ

کرکے پانی وچ نقوع
فصدوں بعد کراؤ شروع

ہفتے ترے چار جے پیوے
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے

برگ بکین یا نم گھوٹا
سر کے دے وچ کرد طلا

بیان درد سر بلغمی

سبب بلغم سردی یا باد
کرے جے سردا درد فساد

سرد چیز جد کھاوے پیوے
سردا درد بہت وَدھ جاوے

سردی تھیں اس پوے بگاڑ
ہووے روگی بہت لاچار

علامت بلغم تئیں پچھان
جیبھڑی اس دی خاص نشان

پھکّا ذائقہ بول سفید
ڈھلّی نبض چلے اس وید

مُنہ تھیں تھُکّاں بہت آب
جاوے ، بہت آوے اس خواب

تریہہ نہ لگے اس نوں مُول
رہے شکم وچ قبض رنجول

سفید اکھیں چہرے دا رنگ
غلبہ بلغم سمجھ نسنگ

سادہ جیکر ہووے درد
طبع مزاج نہایت سرد

گرم چیز اُس پوے مفید
کرو معالجہ نال تاکید

کبیسر سُنڈھ افیم گھسا
متھّے اُتے کرو طلاء

گُچلا ، مٹھا تیلیا لیا
بوُل وچھّے دے وچ گھسا

شامل نال افیم وچ گھس
جاوے درد شتابی نس

پچھ کے کاغذی وانگ لگا
دُودھ اک دا لئے چُوا
درد والی جگہ تے رکھ
فرفیون گھس وچ شراب
مصبر، رائی، ہالیوں لئے
پیہہ سرکے وچ کرد طلا
رائی سرکہ گھوٹ لگا
گرم دوا دی دیہہ نسوار
سر متھے تے لیپ کرا
ڈنڈے گونڈے وچ گھوٹا
اگ تے رکھ کے گرم کرا
نیم گرم اس کرد ضماد
بذرالبنج نوں خوب گھوٹا
نوشادر ماشہ خوب پسا
خالص کیسر ا اصل انیم
پیہہ کے دے ناسیں نسوار
سر تے مالش روز کرا
سر دا درد پورا نہ ہو
ہووے بلغمی خاص مزاج
مہینے وچ دو قے کرا
بعد ہفتے ہک کرو علاج

دیوے فائدہ ترت لگا
پنبہ رُوں دے نال لگا
ترت فائدہ لئیں پرکھ
لادیں پہونچے فیض شتاب
ہر ہک ہوون ماشے ترے
دیوے فوراً درد اُڑا
پلستر ہے ایہہ عجیب دوا
سر تھیں سر دی کڈھے بار
حرمل۔ تُنڈھ۔ بابُونہ پا
پانی تھوڑا تھوڑا پا
تیل مٹھا کجھ وچ رلا
ہووے دفع شتاب فساد
گھت سرکے وچ کرو طلا
مرچاں کالیاں چار ملا
ہک ہک رتی وزن حکیم
ہووے سر دا درد قرار
گرم روغن کوئی آپ بنا
مُدت بہت جے رہے کھلو
مُنضج مسہل اس علاج
دو جلاب ضرور دوا
دُوجی قے کردا شتاب

ایہو یاد رکھو دستور — رہے نہ جُسّے وچ قصور
دو ترے چار مہینے تیک — استعمال کراویں ٹھیک
خوب طرح تنقیہ کر — حب ایارج نال نہ ڈر
جوشاندہ دیہہ مُنضج کروا — کچّی بلغم خوب پکا
جب پک جاوے خوب مواد — مسہل دے کے کڈھ فساد
مُنضج پنج ست روز کرا — مُسہل ہفتے بعد دوا
طبیعت اس دی کرو صفا — دو ترے چار جلاّب کرا
ایہہ اطریفل اس صغیر — ہے اس دے حق وچ اکسیر
اطریفل اوس لکھیا زمانی — نہیں کوئی نسخہ اس دے ثانی
وچ قرابادین کتاب — اوتھوں دیکھ بنا شتاب

صفت مُنضج بلغمی

حکماواں دا ہے دستور — مُنضج پہلاں کرن ضرور
پچھوں اُس نوں جلاّب پواؤن — بادی موذی دفع کراؤن
ایہہ جوشاندہ کاہڑ پلا — دیوے بلغم خام پکا
سونف نویں ہک تولہ لیا — تولہ پرسیاوشاں پاء
ملٹھی نو ماشے کٹ ڈال — دانے پنج انجیراں نال
منقّہ دہ دانے وچ پا — پنج تولے گلقند رلا
گلقند سوا سب رات پوسا — فجریں گھت گلقند جوشا
مَل، پُن اُس نوں صاف کرا — ایہہ مُنضج ست روز پلا
ہفتے پچھوں کرو جلاّب — حب ایارج نال شتاب

صفت مطبوخ ہلیلہ زرد

جلاب مطبوخ ہلیلہ زرد
چھل ہریڑاں زرد لیا
ہر اک ہووِن تولے چار
کاسنی، سونف ہریڑاں سیاہ
سنا مکی تولہ ہک گھت
مَل کے پُن کے صاف کرا
حصے اس دے ترے کرا
وقت پیون دے گھیو کھنڈ ڈال

جلد ونجاوے سر دا درد
اصلی چھل گلاب رلا
بنفشہ ہک تولے مقدار
دو دو تولے کر ہمراہ
پوسا، جوشا ایہہ دا رہوست
چھٹانکی انبلتاس رلا
فجری، پیشی، عصر پلا
ہر ہفتہ کر استعمال

صفت حب ایارج

حب ایارج ہے اکسیر
تُہ دی تولے چار سفید
تولہ غاریقون رلا
رُب السوس تولہ وچ پائیں
دانڈو کُٹ سب جمع کرا
عرق سونف وچ بنھو حب
گولیاں وچے رکھ سکا
چھ ماشے دا وزن تُلا
ہر ہفتہ کر استعمال

بلغم خارج کرے سریر
سقمونیا اصلی تولہ وید
کر کے چھاننی وچ صفا
مصبر تولہ نال ملائیں
مُڑ کونڈے وچ گھت گھوٹا
دانے ماہنہ برابر سب
شیشے دے وچ ڈال رکھا
تازے پانی نال پھکا
دیوے بلغم سب نکال

جے مریض کم قوت ہو — فاصلہ دیوے ہفتے دو
شقیقہ، خدر، صرع، نسیان — رہین نہ دیوے نام نشان
کرے کسے نوں بلغم تنگ — درد جوڑاں وچ مارن ڈنگ
ہووے روگی بہت لاچار — چل نہ سکے ہوس نہ کار
بلغم تھیں ہووے نقصان — آون ظاہر نظر نشان
چھ ماشے دا وزن پھکا — ست ست دن دا فرق کرا
پنج چھ ست تنقیئے کر — منضج دے کے ذرا نہ ڈر
جے بلغم نال بدن پھل جاوے — بھارا بہت جسم ہو جاوے
یا گنٹھیا، بلغمی ہوس آزار — درداں پیڑاں کرن لاچار
ایہہ گولیاں دیہہ ہر ہفتہ وار — کٹ سٹے بلغم دا بھار
وڈھ وڈھ بلغم لاوے ڈھیر — دے بلغم دی بیخ ادھیڑ
پھلاں اندر نرم کرا — چانول گھیو، کھنڈ دودھ پلا
دیہہ گولیاں حب ایارج نام — مشہور حکیماں وچ تمام
واسطے خارج بلغم کل — نہیں جلاب، کوئی اسدے تُل
سائیں بخش کیتا کئی بار — ایہہ نسخہ آزمودہ کار
جے مریض کم قوت ہو — فاصلہ دیویں ہفتے دو

سفوف جلاب بلغمی

تردی تولہ بہت مفید — عشق پیچہ چھ ماشہ دید
ماشہ دو کٹ سُنڈھ پلا — تازے پانی نال پھکا
پہلاں گھیو وچ چرب کرا — مصطگی بیس ماشہ وچ پا

بلغم دا ایہہ خاص جلّاب	مُنضج کر کے دیہو شتاب

صفت قے بلغمی

قے کراون دی نہ کیب	نال عقل دے ہمہ طبیب
قے جیہا نہیں کوئی دوا	ہوئے مریض بہت شفا
صفت نہ قے دی کیتی جاوے	نویں پُرانے دُکھ ونجاوے
مُلک ہند وچ نہیں رواج	کرنا قے دے نال علاج
استسقاء مرگی اسہال	بھاویں ہوون کتنے سال
تپ غِب بلغمی باد فرنگ	پیڑاں درد کرن جس تنگ
ایہہ جاون دُکھ پُرانے ہو	فائدہ کرے دوا نہ کو
کئی دفعہ اُس نوں قے کر	اندر اُس دا کر کے تر
ہو وسے سر دا درد پُرانا	رہے مُدّت تک مل ٹھکانا
ریزش، نزلہ، کھنگ نہ دل	جیکر ذرہ نہ ہووے مول
طبع موافق قے کردا	دیوے اُس نوں رب شفا
موافق قوت طبع بیمار	مہینے وچ دے دو ترے وار
چاول تھوڑے جیہے پکا	پہلاں اُس نوں لئیں کھوا
پچھوں اُس نوں قے کراویں	یاد رکھیں مت بھُل نہ جاویں
تخم مُولی تے سوئے لیا	ہک ہک تولہ، وزن کرا
بین پھل دا ڈوڈہ ہک پا	ڈنڈے کُونڈے وچ درڑا
ترے پیالے پانی وچ ڈال	دیگچی دے وچ گھت اُبال
مل پُن، اُس نوں صاف کرا	تھوڑا جیہا نمک کھورا

سرکہ تیز چھٹا کی گھت	کھنڈ رلا وچ تولے ست
بھر کے پیالہ ترت پلا	وچ حلق دے کھنب پھرا
جد او پانی نکل جائے	پیالہ دوجا جلد پلائے
تریجے دا ایہو دستور	سقے کروا نہ رہے قصور
پانی اس نوں ہور پلا	دو ترے پیالے گرم کرا
مدد دیہہ پانی دی ہور	نمک تھوڑا جیہا وچ کھور

تعریف اطریفل صغیر

اطریفل لے بنا صغیر	دماغی مرضاں نوں اکسیر
چھل ہریڑاں زرد لہا	کابلی ہرڑاں دی چھل پا
چھل بہیڑہ ہرڑاں سیاہ	آملہ صاف کرو ہمراہ
پنج پنج تولے وزن تولا	کٹ چھان سب جمع کرا
گھیو گئو کے وچ چرب کرا	ترے حصے ماکھیوں وچ رلا
بعد مہینیوں شروع کرا	دو دو تولے وزن دوا
چاندی ورق جے نال ملاویں	فائدہ بہت نہایت پاویں

صفت روغن گرم

روغن گرم بنا ضرور	جیوں حکماواں دا دستور
ترے تولے کوڑی کٹھ رلا	تولہ گل بابونہ، پا
کاٹھپل، مال کنگنی نال	اک اک تولے، وچ ڈال
ترے اجونیاں تولے ترے	تولہ دانے حرمل لے

عقر قرحا کٹ لونگ رلا   اک اک تولہ وزن کرا
دارو چٹو وچ کوٹا   رات پانی گھت رکھ پوسا
فجری دو ترے جوش دوا   ٹل کے، پُن کے صاف کرا
پا ہک پکا مٹھا تیل   گھت کڑاہی دے وچ میل
نرم نرم ہیٹھ اگ جلا   جل جاوے پانی ہیٹھ لہا
کر کے صاف بوتل وچ ڈال   وقت حاجت کر استعمال
گٹھیا واؤ، لقوہ ادھرنگ   جوڑیں پیڑاں مارن ڈنگ
ہک چلیہ مالش کر   جاون نس پیڑاں چھڈ گھر

صفت نسوار گرم

سب سردی ہووے سر گھائ   گرم دوا دی دیہہ نسوار
تولہ لے کشمیری پت   تولے دو کائپھل وچ گھت
سونڈھ لونگ لے مرچ سیاہ   ترے ترے ماشے کر ہمراہ
تربیاں پوست ماشے چار   کُٹ چھان کر سب نسوار
نزلہ، سردی پیڑ، زکام   دیوے جلدی نال آرام

بیان درد سوداوی

سودا منھیں پیڑ جے سر دی ہو   سر سارے وچ رہے کھلو
مادہ سڑیا ہو یا سودا   داخل ہووے سر وچ جا
جائیکے سر وچ مارے ڈنگ   بہت کرے روگی نوں تنگ
خشکی اُس نوں کرے خراب   پہونچے سر نوں سخت عذاب

نشان خلط دا کریں معلوم
ہووے کرڑی نبض باریک
رنگ قارورہ سبز سیاہ
مُنہ دا کھٹا ترشش سواد
دیکے روغن دار غذائیں
مالش اُس نوں روز کرائیں
دو ترے دفعہ دہاڑی وچ
جد خشکی ہو جاوے دور
دو ہفتے مُنضج اوس کرا
جد ہو جاوے نرم مواد
دو ترے چار جلّاب کرا
خرفہ، کاسنی، تخم خیار
دھنیاں، مونڈی، صندل بول
رات پانی وچ تہ کر چار
فجری مَل، پُن صاف کرا
شامل نال جیکر صفرا

حکماواں دی جیویں رسوم
رنگ سیاہی ماٹل ٹھیک
علامت پُختہ خاص سودا
جد معدے وچ کرے فساد
خشکی اُس دی دُور کرائیں
گل روغن، گوکا گھیو ملائیں
مالش کریں نہ ہوویں نچ
مُنضج اس نوں کریں ضرور
جاوے چنگا پک سودا
مُسہل دے کے کڈھ شتاب
پہلا مُنضج اوس دیوا
گھونٹ شیرہ دے نت نہار
گاؤزبان وچ ڈال ضرور
پنج پنج ماشے دا مقدار
نت رپلا مصری وچ پا
ہووے سرد نقوع پلا

صِفت مُنضج سوداوی

مُنضج گر سودا مزاج
کاسنی پرسیاوشاں باد
پاپڑا، چھلی ہوئی ملٹھ

حکماواں دا جیویں رواج
بنفشہ، نیلوفر، گاؤزبان
پنج پنج ماشے دارو اٹھ

ویہہ لسوڑیاں ئے درڑا ۔۔ دانے اٹھ عناباں پا
دارو سبھے رات پسا ۔۔ فجری چوڑھے چاہڑ جوشا
چار تولے خالص گلقند ۔۔ نال جوشاندے کریں پیوند
دے کے دو ترّے چار اُبال ۔۔ کرکے صاف کر استعمال
دو ہفتے مُنضج کر اس طور ۔۔ پچھوں مسہل دیہہ فی الفور
شامل نال ہے کر صفرا ۔۔ منضج ہفتے تیک روا

صِفت مُسہل سودا

ہر خلط دا ساڑ سودا ۔۔ آکھن اُس نوں کُل حکماء
جس خلط دا ساڑ شکایت ۔۔ وچ مسہل دے کریں رعایت
پنج تولے اصلی پھُل گلاب ۔۔ ویہہ لسوڑیاں دہ عناب
بنفشہ کاسنی، سونف، ملٹھ ۔۔ ہک ہک تولہ کریں اکٹھ
دو تولے زرد ہرڑ دی چھال ۔۔ آٹو دیہہ دانے وچ ڈال
ترے ماشے چنگی نویں سنا ۔۔ چھ ماشے تروی کٹ ملا
پاپڑا نو ماشے وچ پائیں ۔۔ سبھے دارو رات پوسائیں
پنج تولے گودا انبلتاس ۔۔ تازہ لے کے نال شناس
گھنڈ سفید چھٹاکی تول ۔۔ وچ جوشاندے دیویں گھول
حصے اُس دے ترے کرا ۔۔ ترے وار دن وچ پلاء
فجری، پیشی، عصر ضرور ۔۔ کرے موذی سبب دور
دو ترے دفعہ چار یا پنج ۔۔ کریں جلاب نہ ہوویں رنج
دفع کراویں سارا کھوٹ ۔۔ مُڑ کے پھیر نہ مارے چوٹ

ہور بھی اوس دا کریں علاج
حکمت ہے عقل دا کم
جیہڑا آوے وچ شعور
مرکب مسہل ایہہ جلّاب
ہک بلغم دُوجا صفرا
مرکب خِلط عفونت دار
بناؤندا ایویں دستور
موافق جیہڑا طبع مزاج
اُوپر علم نہ ماریں دم
دیویں موافق طبع ضرور
ترَے خِلطاں خارج کرے شتاب
ترِیجا سڑیا ہویا سودا
کڈھے باہر بدن تھیں بار
پچھّے ہویا جیویں مذکور

صِفت جلّاب گھوٹہ

گھوٹے دا ہک عجیب جلّاب
کرے شتابی قبض کشا
سونف، بنفشہ، مغز بادام
تخم کاسنی ئے وچ پا
ڈُنڈے کُونڈے وچ گھوٹنا
تولے پنج خالص گلقند
نگدہ کپڑے وچ چھنا
شیرہ خوب صاف کروا
ایہہ گھوٹے دا خُوب جلّاب
سبب خشکی جیکر سر پیڑ
ایہہ سر درد سودا دی سادہ
خشخاش تے مغز بادام گھوٹنا
سائیں بخش کرہ بیان شتاب
دفع کرے مادہ سودا
کدّو مغز، سناء تمام
ہک ہک تولہ سب دوا
تھوڑا تھوڑا پانی پا
گھوٹے نال کرو پیوند
پانی ہتھاں نال ملا
روگی تائیں ترت پلا
صاف شکم نوں کرے شتاب
دیوے سرنوں دکھ سرید
ہووے روز بروز زیادہ
وہیہ شیرہ مصری وچ پا

مقوّی مغز اس کر دوا | حریرہ دیہہ خشخاش پکاء

صفت حریرہ مقوّی دماغ

تریے تولے خشخاش سفید | چار تولہ مغز ہک وید
ہک تولہ گھت مغز بادام | گھوٹ پانی دے وچ مدام
شیرہ کڈھ کے صاف کرا | چار تولے گو کا گھیو پاء
چار تولے مصری وچ گھت | پتلی خوب پکاویں پت
ایہہ حریرہ نت پلا | دیوے خشکی مغز گوا
روغن مغز کدّو بادام | ناسیں اوس چڑھا مدام
مصری مکھن فجر چٹا | بکری دا دودھ شام پلا

نسخہ مرطب دماغ

شیرہ مغز کدّو بادام | گاؤہ شیر ملا وچ عام
مصری کجھ قدرے وچ ڈال | کرکے گرم کر استعمال

بیان دردسر ریاحی

سبب ریح جیکر سر پیڑ | ہووے رہے روگی دلگیر
سر وچ ریح گھتے سر لاٹ | وانگ سمندر مارے ٹھاٹھ
جاوے ہو پرانی پیڑ | کوئی نہ چل سکے تدبیر
روگی ڈھائیں مارے نت | رہے بیزار ہمیشہ چت
عجائب اک نسخہ نسوار | سائیں بخش توں کر اظہار

دیوے سر نوں جلد آرام
توڑے سر دی ریح تمام

نسخہ نسوار

سُنڈھ، مگھاں، مرچاں درڑا
اک دا دُودھ اتوں تڑوا
کُوزے وچ گل حکمت کر
خُوب طرح لے اس نوں ساڑ
اینویں اس نوں دیہہ نسوار
مرگی ریح والی نسیان

گھت کُوزے وچ، اک چوا
دُھپے رکھ کے خشک کرا
وچ انگیٹھی اگ دے دھر
پیہہ کے رکھ بل وچ نسوار
رہے نہ سر وچ ریح آزار
جاون اُستھوں چھوڑ مکان

نسخہ نسوار

جڑ اک دی چھل لہا
گل حکمت کوزے وچ ساڑ
سبب سردی ریح بلغم باد
دیہہ اُس نوں جلدی نسوار
ہالیوں گھوٹ کے لیپ کر
ایہہ بھی ٹوٹکا ہے آزمودہ
یا لسّن دا کرو طلا
افیون وچ رگڑ شراب

اِک دا دُودھ اس وچ پا
پیہہ کے خوب بنا نسوار
سر دا درد جے کرے فساد
ہووے ریح دا درد قرار
ادرک دا پانی وچ پا
درد ریح تھیں کرے آسودہ
دیوے ریح دا درد گوا
لاویں جاوے درد شتاب

نسخہ نسوار مجرّبہ

پنج لونگ، ہنج مرچ سیاہ — ترپاں پوست کر ہمراہ
کیسر خالص، اصل افیم — شامل کر اوس نال حکیم
کائپھل، کندش صندل بوٹہ — ہر اک تنرے تنرے ماشے پورا
پیہہ کے دیہہ اس نوں نسوار — رہے نہ سر دا ذرا آزار

بیان درد شقیقہ

درد شقیقہ مندا روگ — اَدھے سر نوں رہندا سوگ
پیڑاں نال اَدھا سر رہج — اَدھا رہے آسائش وچ
لوٹکہ اک عجب اقسام — دساں تیرے آوے کام
کیسر، کیکر گوند، افیم — اک اک ماشہ قدر حکیم
سُنڈھ دی گنڈھی نال گھسا — پانی تھوڑا جیہا رلا
درد والی جگہ پچھوا — روں ادھ کر چمڑا
عصابہ، ہلاں درد تمام — دیوے اُسے وقت آرام
کچّی کاغذی ایہہ مشہور — وقت حاجت دے کریں ضرور
کاہو، بذرالبنج، افیم — کیسر، مشک کافور حکیم
سر کے دے وچ خوب گھسا — درد اُتے جھب کرو طلا

نسخہ نسوار

سُنڈھ، نوشادر، مرچ سیاہ — ترپاں پوست کر ہمراہ
وزن برابر دارو چار — پیہہ کے دے ناسیں نسوار
بہت دفعہ اس نوں آزمایا — فائدہ بہت نہایت پایا

طلا مجرّبہ دردِ ہر قسم

اک دا دُودھ افیم گھسا
درد والی جگہ تے رکھ
پلاں سر دا درد ریاحی
نوشادر سِل تے رکھ گھسا
چاہڑو ناسیں نال وقوف
فرنی اُس نوں نِت کھوا

پنبہ رُوں دے نال لگا
فوراً فائدہ لئیں پرکھ
پا دیں اُستھوں جلد رہائی
پنج بُوند پانی وچ پا
ہووے فوراً درد موقوف
نال شیرہ خشخاش پکا

نسخہ فرنی مقوّی دماغ

ترے تولے خشخاش سفید
راتیں پانی وچ پوسا
کپڑے دے وچ صاف کرا
نشاستہ لے چھٹا کی آن
نشاستہ جد ہو جاوے لال
فرنی کر اس طرح تیار
جیکر کوئی ہور سبب
سبب صفرا شقیقہ درد
موافق خلط جلاب کرا

مغز بادام تولہ گھنت وید
فجری گھوٹ شیرہ کڈھوا
اَدھ پاؤ مصری نال ملا
اَدھ پاؤ گھیو وچ کر بریان
شیرہ جھبب اس دے وچ ڈال
کھاوے نِت نہ رہے آزار
موافق طبع دارو کر جھبپ
ہووے رنگ ہو جاوے سرد
کل صفرا خارج کرا

پچھوں اُس نوں سرد نقوع
دو ترے ہفتے رکھ شروع

صفت نقوع سرد

اصلی سچے پھل گلاب — چھل زرد ہریڑاں میل شتاب
کاسنی ، انبلی دارو چار — ہر ہک تولے دا مقدار
بنفشہ چھ ماشے گھت — میبل سیاہ آلو وچ گھت
رات پانی وچ تر کردا — فجری مصری ڈال پلا
تریے ہفتے ایہو کار — دیوے سر دا درد اتار

بیان درد عصابہ

درد عصابہ مرض خراب — دیوے سر نوں سخت عذاب
بھروٹے اُتے ہووے پیڑ — پہونچے تنگی بہت سریر
شروع ہووے چڑھدے دینہہ نال — گھٹے شور جد پھڑے زوال
رہے آرام ساری وچ رات — ہووے صبح شروع بدذات
مشہور ہندی وچ دینہہ اُبھارا — نام اس دا لیندا جگ سارا
سخت پیڑ ہوش بھلاوے — ڈھائیں مار روگی کرلاوے
پیدا ہوندا بعد زکام — سڑ کے فضلہ فاسد خام
حرارت فضلہ وچ رل جاوے — فاسد ہو کے شور مچاوے
ریزش گرم بھروٹے وچ — داخل ہو کے کردی زچ
کردا درد نہایت تنگ — وانگ اٹھوئیں مارے ڈنگ
دو ہفتے اس دی میعاد — وت ہو جاوے دفع فساد
وانگوں واری والے تاپ — چلا جاوے مہلت تے آپ

دھنیا، کاسنی ، نیلوفر
بنفشہ گُل نوں شامل کر
چھ چھ ماشے وزن تمام
نقوع پلا صبح تے شام
بنفشہ شربت نیلوفر
فجرے شام پلایا کر
کیسر، کیکر گوند، افیم
پیہہ کے پانی وچ حکیم
درد والی جگہ پچھوا
روں آلودہ کر چمڑا
مُشک کافور افیم ملا
گُل روغن دے وچ گھسا
روگی دے وچ نک چڑھا
دیوے جلدی نفع دکھا
دھنیا، صندل، مشک کافور
تخم کاہو وچ میل ضرور
ڈنڈے گُونڈے وچ گھوٹا
پوست دا پانی وچ پا
متھے اوتے لیپ کرا
دیوے اُس نوں رب شفا
افیم بقدر مسور گھسا
میل روغن گل کرو طلا
کرے دفع جھب سر دی پیڑ
رکھے حکم وانگ اکسیر
سرکہ مُشک کافور ملا
شیشے دے وچ گھت سونگھا
گرم پانی دی کرو نطول
فائدہ بخشے بہت رنجول،
بسبب لہو جے ہووے پیڑ
متھے وچوں چھڈیں سیر
فاسد خون دی اے نشانی
سوزش، سُرخی وچ پیشانی
ہر حیلے اُس کڈھو رت
عصابہ درد نہ ہووے وَت
شربت دیہہ عناب پکا
خون گندہ سب کرے صفا
گرم غذا نہ ہرگز کھاوے
گرم درد نوں ضرر پہنچاوے
جیکر ریح تھیں ہووے پیڑ
بادی بلغم وچ سر یہ
دساں اک میں عجب دوا
دیوے ریح دا درد ونجا

اَک دا دُودھ افیم گھسا — آلوُدہ رُوں دے نال کرا
درد والی جگہ تے رکھ — فوراً فائدہ لئیں پرکھ

صفت گُل روغن

گُل روغن دا کراں بیان — بناون جس دا بہت آسان
ادھ پا سُچّے پھُل گلاب — رات پوسا وچ تر کر آب
فجرے دو تڑے چار اُبال — دے کے کُل اوس خوب سمہال
کپڑے وچ گھت صاف کرا — وچ کڑاہی پھیر جوشا
پا ہک لے کے مِٹھا تیل — دونویں وچ کڑاہی میل
نرم نرم ہیٹھ اگ جلا — جل جاوے پانی ترت لہا
کرکے صاف شیشے وچ ڈال — وقت حاجت کر استعمال
مالش کر ہر روز ضرور — خشکی کرے بدن دی دُور
آکھن ایس نوں روغن گُل — روغن نہیں کوئی اس دے تُل
تازہ سُچّے پھُل گلاب — تیل مِٹھے وچ ڈال شتاب
دُھپے چالی روز رکھا — آفتابی روغن کہن حکما

بیان سرسام دموی

سخت مندی زحمت سرسام — تاپاں اندر ہووے عام
علامت دموی لئیں پچھان — جبھڑے اس دے خاص نشان
اکھّیں سُرخ نہایت لال — مطبقہ تاپ ہووے اس نال
تاپ نہایت ہووے زور — دیوے قوّت بدن تروڑ

خون گندہ سر نوں چڑھیا جاوے — پردہ مغز ورم کر جاوے
قائم رہن نہ ہوش حواس — دُور ہو جاوے فکر قیاس
بھارا اسر ہانسا اُس آوے — وچ بے ہوشی تاپ پڑاوے
کریے بے ہودہ بات کلام — دفع ہو جاوے عقل تمام
جب دے اس دا فصد کرا — سرا روہوں نشتر لا
دو کناں، موراں پلیا نوچ — پچھاں والیاں سنگیاں کھچ
پچھوں اوس تلیین کرا — دیوے دُکھ سرسام ونجا
مادہ خارج کرے تمام — رفو چکر ہووے سرسام
شربت رت پلا عناب — کرے صفا سب خون خراب

ترکیب شربت عناب

دس تولے آلو نویں سیاہ — عناب برابر کر ہمراہ
بنفشہ، کاسنی، نیلوفر — دو دو تولے شامل کر
دو سیر پکا پانی پا — رات دوا سب رکھ پوسا
فجری چوہلے چاہڑ اُبال — اَدھا رہے تاں لاہ سنبھال
مَل کے پُن کے صاف کرا — مُڑ دیگچی وچ گھت جوشا
ترے پا مصری لیا سفید — داخل کر اس دے وچ وید
جد اوہ شربت چھڈے تار — اگ تھئیں جلدی نال اُتار
دو ترے تولے صبح پلا — وقت شام پانی وچ پا
شربت چالی روز جے پیوے — گندہ خون صاف سب تھیوے
صفرادی خالص یرقان — مُطبقہ، محرقہ دُکھ خفقان

پھوڑے پھنسیاں گرم بخار	دفع کرے سب گرم آزار
پھیر بنا جے ہووے لوڑ	دیوے گرمی جگروں توڑ

در بیان سرسام صفراوی

صفرا تھیں جو ہووے سرسام	فرانیطس خالص اس نام
محرقہ تاپ چڑھے. اس نال	حالوں بہت کرے بدحال
تاپ محرقہ والی زہر	جاوے وچ جسم دے ٹھہر
سڑکن زرد اکھیں دا رنگ	تلخی تریہہ کرے اس تنگ
صفرا بدن وچ پاوے شور	چڑھیا سر نوں دے کے زور
جائیکے سر وچ کرے بگاڑ	دیوے سر دے پردے ساڑ
تیز بخار نہایت گرم	پیدا کرے مغز وچ ورم
جدوں خدا دا ہووے قہر	ایہہ صفرا بن جاوے زہر
پیدا ہوندا معدے وچ	کردا بہت طبیعت زچ
معدیوں سر نوں چڑھے بخار	پردے سر دے لیندا مار
اچویں کھسن کرے خمار	بہت طبیعت ہوس بیزار
ہووے زردی رنگ زبان	خشک ہو جاوے حلق دہان
نیند نہ آوے دن تے رات	ہوش عقل دی کرے نہ بات
زور کرے موذی صفرا	دل نوں ہووے بہت گھبرا
عقل ہوش نپ لیندا مار	اُٹھ اُٹھ نسے. باہر وار
وچ بے ہوشی کرے براٹ	مونہہ بکے جبہ جاوے پاٹ
اکھیاں دی جد لگے تاڑی	کیتی اُس نے موت تیاری

جو اس نوں آن بلا دے
بولیا اس توں مول نہ جاوے

دیہہ توں اس نوں سمجھ دوا
بہتا عقل قیاس دوڑا

تلیین اوسں نقوع پلا
خارج کر موذی صفرا

صفت ملیّن نقوع

چالی دانے آلو سیاہ
ادھ انبسلی کر ہمراہ

پانی وچ نقوع کرا
نل کے پانی صاف کرا

کاسنی دو تولے منگوا
بنفشہ گل تولہ ہک پا

مغز کدو تولہ ہک گھت
گلقند ڈال تولے وچ ست

ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
نقوع والا پانی وچ پا

کرکے اس نوں خوب صفا
چھٹا کی انبلتاس رلا

چھاننی وچ مُڑ کرکے صاف
دیہہ تقصیر کرے رب معاف

وچ بے ہوشی سیپی نال
تھوڑا تھوڑا مُنہ وچ ڈال

دن وچ دو ترے وار پلا
فاصلہ ہک ہک پہر کرا

جد اسہال ہوون اس جاری
زائل ہووے کُل بیماری

رفع ہووے مُوذی سرسام
جاوے سر دا چھوڑ مقام

بیدمشک تے عرق گلاب
مصری ڈال پلا شتاب

کاسنی خرفہ گھوٹ پلا
سکنجبین دے نال پلا

آلو، انبسلی رات پوسا
فجری مصری ڈال پلا

بنفشہ، شربت نیلوفر
کیوڑہ رلا پلایا کر

آش جواں دی دے ضرور
کرے جیکر روگی منظور

مالش سر تے خوب کرا — گل روغن گو کا گھیو پا
مرکب خون نال صفرا — جے ہووے جب فصد کرا
پچھاں والیاں سنگھیاں کھچ — کتاں پچھے موراں وچ
جد اوہ خواہش کرے غذا — دیہہ چاول کھچڑی ترت پکا
پاشویہ تلخلہ کریں ضرور — جیویں طبیباں دا دستور
سر نوں کر ہر وقت طلا — گھوٹ ضماد کرا دیں وید

ترکیب شربت بنفشہ

بنفشہ شربت کریں تیار — صفراوی مرضاں دے دکار
بنفشہ گل سے تولے اٹھ — مصری خالص تولے سٹھ
دو سیر پکا پانی پا — رات بنفشہ رکھ پوسا
فجری اس نوں خوب جوشا — ادھا رہے کل صاف کرا
مصری ڈال قوام پکا — میل اتوں شربت دے لاہ
پکے اس دا جدوں قوام — کر استعمال صبح تے شام
شربت دونویں وقت پلا — ترہیہ موافق پانی پا

ایہہ شربت ہر دل منظور
وچ حکیماں دے دستور

صفت شربت نیلوفر

شربت نیلوفر پکا — جیویں حکیم گئے فرما
ترے چھٹانک نیلوفر گل — باجھ ڈوڈیاں ہون پھل

رات کرو پانی وچ تہ — خوب جوشا اس وقت فجر
مل کے پُن کے صاف کرا — ترے پا پکا مصری پا
مڑ دوبارہ چوہلے چاہڑ — نال نرم اگ دے کاہڑ
جدوں پکے قوام اس آ — اگ تھیں لاہ کے ہیٹھ دھرا
ٹھنڈا کر بوتل وچ ڈال — حاجت وقت پلا فی الحال
تولے ترے دو وقت پلا — تہ بہہ موافق پانی پا
ایہہ شربت دونویں اکسیر — استعمال پتاں وچ پیر
حکیم اونہاں نتوں بہت کماون — تاپاں دے وچ نفع وکھاون

صفت لخلخہ

لخلخہ فائدہ مند سرسام — ورتن جیویں طبیب تمام
عرق گلاب تولے دس بھال — اونہہ چوڑی شیشی وچ ڈال
ہک چھٹانکی سرکہ تیز — وچ عرق دے کریں آمیز
دھنیا چٹا، صندل بورہ — ہک ہک تولہ میل ضرورہ
چھ ماشے مشک کافور ملا — مونہہ شیشی سے ڈاٹ چڑھا
شیشی دو ترے وار ہلا — روگی نوں ہر وقت سونگھا

بیان سرسام بلغمی

بلغمی جیہے ہووے سرسام — ریشہ غش آئیں اس نام
لازم تپ اُس رہے مدام — اکھ جیہا صبح تے شام
سر بھارا اس عقل زوال — رہے نہ ذرا سرت سمہال

گھوکی، سستی بہت بیہوشی رہے حیران زبان خموشی
نبض، قارورہ کریں شناس بہت دوڑاویں عقل قیاس
بلغم والے سب نشان! نال علامت کریں پچھان
قارورہ ہوس رنگ سفید جے خالص بلغم ہووے وید
مُنضج پنج ست روز پلا کچی بلغم خوب پکا
پچھوں دے مُسہل دا زور مادہ بلغم کڈھ نچوڑ
مرکب نال جے کرے صفرا مرکب مُسہل اوس کرا
سر تے روغن گرم ملا دیوے سر دا سرسام ونجا
یک پاسے روٹی خوب پکا تیل مٹھا گھت تُرت بنھا
گرم جگہ وچ اوس رکھا جتھے سرد نہ لگے وا
چُوزہ مُرغ پکا کے خوب دیہہ جے کرے غذا مطلوب
زیرہ، دار چینی وچ ڈال کھاوے شوربہ روٹی نال
معجون فلاسفہ رت کھوا ہفتے تک رب کرے شفا

بیان سرسام سوداوی

سرسام سودا تھیں کرے ظہور اُڈ جاوے چہرے دا نُور
ہوش عقل نہ رہے آسودہ سخن کلاماں کرے بے ہُودہ
روؤے بہت ڈرے وچ خواب وچ بے ہوشی کرے پیشاب
صفرا جے نال ہووے ہمراہ کرے طبیعت بہت تباہ
صفرا تھیں جو خِلط سڑ جاوے غیر طبعی سودا بن جاوے
بدنوں سر نوں چڑھ کے ساڑ دیوے سر دی طبع بگاڑ

خشکی بہت کرے اُس زور
مُونہہ تک تالُو خشک ہو جاوے
نبض سخت کرڈی باریک
ایہہ سودا بڑا کم بخت!
مرکب خون جے نال سودا
شربت خالص گاؤ زبان
شربت نوں کر خوشبودار
بید مشک دا عرق پلا
جے اُسس تلخی بہت تریہہ
جیکر ذرا نہ آوے کھنگ
آلُوء، انبلی، تُرشش انار
مالش کر روغن بادام
گاؤ زبان دا اصلی عرق
مرکب مُسہل دیہہ تلیئین
جد دفع ہووے تپ تے سرسام
روغن دار کھوا غذا
سیب جیکر سڑیا سودا
کشمش سبز نارنج انگور
کھاوے ٹھنڈے تُرش اچار
جو شئے پیدا کرے سودا
ہور گرم خشک جو ہووے تیز

وانگ سودائیاں پاوے زور
رنگ سیاہ چہرے بدلاوے
سبز سیاہ قارورہ ٹھیک
دیوے دُکھ بدن نوں سخت
ہرا رو دا فصد چھوڑا
نت پلا روگی نوں آن
رُوح کیوڑے نال سنوار
عرق گلاب خالص وِچ پا
سکنجبین سادہ اُس دیہہ
تُرش نقوع پلا نسنگ
نقُوع کرکے دیہہ نت نہار
گوکا گھیؤ ملا کے عام
کڈھ پلا جھب ہووے فرق
دو ترے واری نال یقین
مکھّن دے صبح تے شام
فالودہ، سیویاں چرب پلا
انار، نمبُو، سنگترے کھوا
دیہہ ہو جاوے سودا دُور
کڈھن باہر سودا نوں مار
نیڑے اُس دے مُول نہ جا
بالکل کر استھیں پرہیز

جیوں کہ باجرہ مٹر چرال
جوار مکی ، جیوں مس اناج
نیڑے اُس دے مول نہ جاوے
سکنجبیں بزوری نت پلا
ہنہیں آپ بنا ضرور

مسور وینگن جیوں مرچاں لال
ہووے جس دا خشک مزاج
تھُن ، گھیو گوکا نت کھاوے
دیوے ۔ساڑہ سودا ونجا
ہٹی والے نہیں منظور

صفت سکنجبین بزوری سرد

بنا سکنجبیں بزوری سرد
تخم خیسہ خربوزہ لیا
تخم کھکھڑی نال رلا
حمام دستے وچ خوب کُٹا
صبح اگ تے خوب جوشا
نتڑے پا پکی مصری ڈال
سرکہ پا پکا وچ پا
پک قوام ہووے جد تیار
خوب طرح اس سرد کرا
نت پلا پانی وچ گھول
مادہ جگر کرے ادرار
ضعف جگر ، پیلا یرقان

ساڑ سودا ونجاوے جلد
کاسنی ، جڑھ کاسنی کُٹ پا
پنج پنج تولے کُل دوا
رات پانی وچ تر کردا
کل کے ، پُن کے صاف کرا
مُڑ کے دو ترے دے اُبال
چنگی طرح قوام پکا
اگ تھیں جلدی نال اُتار
صاف بوتل وچ رکھ ٹکا
دیوے سُدّہ جگروں کھول
راہ بول دے کڈھ باہر
نسّن اسقوں چھوڑ مکان

مرضاں واسطے جگر دی کُل
شربت نہیں کوئی اس دے تُل

بیان مرض ماشرا

ماشرا مرض بڑی ہک سخت ۔ مُونہہ سر سوج کرے یکلخت
خون گندہ وچ آوے جوش ۔ سروچ جا ٹیکے کرے حزدش
رنگ سُرخ لال ہو جاوے ۔ گردن چہرہ پھُل جاوے
بعضیاں نوں ہووے تپ نال ۔ حالت بہت کرے بدحال
اصلی شکل چہرہ بدلاوے ۔ صُورت نقش وضع بگڑاوے
تلخی ہوس دل گھبراوے ۔ بھڑکے تربہہ آتش لگ جاوے
سرکن بہت بدن وچ سائے ۔ ضربان چُبکاں لین اُبھالے
پہلاں جھبدے کر توں فصد ۔ پھر توں کریں دوا دا قصد
چھڈیں اس دی رگ قیفال ۔ ہک دو واریں خون نکال
پھر جے حاجت آوے آ ۔ جوکاں ہک دو وار لگا
خارج کرکے گندہ خُون ۔ جیہڑا بجھسّے وچ زبُون
پھر توں اس نوں کر تبرید ۔ سرد دوائیں نال تاکید
بنفشہ ، کاسنی ، نیلوفر ۔ چھ چھ ماشے وزن قدر
نو دانے آلو ، آٹھ عناب ۔ سب دارو کر جمع شتاب
راتیں پانی وچ پوسا ۔ فجرے مل کے صاف کرا
مصری اس دے وچ رلا ۔ شام صبح دو وقت پلا
جے قبض شکم دی کرے خراب ۔ دیہہ اُس نوں تلیین شتاب
پلا اس نوں شربت عناب ۔ کرے صاف سب خون خراب
گھیو گوکا اس بہت کھوا ۔ مت اُس خشکی جاوے دھا

بیان مرض گنج سر

مشکل سخت بیماری گنج — کئی سالاں تک دیوے رنج
اکثر لڑکے چھوٹے بال — اُس دُکھ نال ہوون بدحال
لگے چھوٹی عُمرے آزار — بہت مُدّت تک کرے خوار
مواد گندہ سر وچ جولاوے — خارش نال روگی کرلاوے
پاک وگے آوے بدبُو — نیڑے ڈھک نہ بیٹھے کو
خارش بہت پاوے بدلاٹ — سڑکن درد گھتے کھُرلاٹ
پھنسیاں سر وچ کھکھّر رنگ — ضرباں چبکاں مارن ڈنگ
گل گل جھڑ دا سر دا ماس — سر سارے دا ہووے ناس
دسّاں میں ہک عجب دوا — دیوے سر دا گنج ونجا
مہندی، گُندر، پھُل انار — ہک ہک تولے دا مقدار
مُردا سنگ، بھُس کتھ نسپال — چھ چھ ماشے لے وچ ڈال
ماجو نیلا تھوتھا آن — ترے ترے ماشے کر بریان
وکھو وکھی کھرل کرا — سب دوائیں جمع کرا
کرکے سب دوا باریک — مثل غبار ہو جاون ٹھیک
میل دوا کر کپڑ چھان — خوب طرح کرکے ہک جان
لے کے تھوڑا جیہا دوا — گل روغن سر کے وچ پا
گنج اُتے نت کرد طلا — دیوے اُس نوں رب شفا
جیکر دموی ہووے گنج — گندہ خون پہنچاوے رنج
جوکاں لا سر تے بھرپور — دو ترن دفعہ نہ رہے قصور

چھل ہریڑاں زرد سیاہ
چرائتہ مونڈی انبرول
وزن برابر سب دوا
چھ ماشے نت پوسا نقوع
ترے ماہ تک کر استعمال
جے بلغم دا ہووے زور
موذی بلغم شور مواد
بلغم شور پھرے سر وچ
مرکب مسہل کرکے تیار
مادہ فاسد دُور کرا
نشپال ، مسر ، آملہ آن
سبز توتیا کر برابان
کمیسلہ تولہ نال رلا
تھوڑا نیل کوڑا وچ ڈال
مواد سوداوی جیکر آن
مادہ گنج دا ہووے خشک
ادھ پا گھیو اُس نت پلا
جست ساڑیا تولے چار
نیلہ تھوتھا کر برابان
ترے چھٹانک گری دا تیل
مرہم گھوڑے مار بنا

پاپڑہ تم کریں ہمراہ
صندل بور عناب اصیل
درڑ کرکے رکھ یک جا
مصری گھت کرائیں شروع
دیوے اُس نوں فیض کمال
صفرا نال رل ہووے شور
جا ٹیکے سر وچ کرے فساد
خارش کرے نہایت رنج
کر تنقیۂ دو ترے چار
کرکے چنگی طرح صفا
یک یک تولہ کر برابان
ماشے چار ملاؤ آن
کھرلے وٹے وچ خوب پسا
کرو گنج تے استعمال
سر دے وچ کرے نقصان
چھلکے وچوں آوے مُشک
خشکی اُس دی دُور کرا
دو تولے گھت آملہ سار
ماشے ترے ملاؤ آن
پیس دوا سب اس وچ میل
دو ترے ہفتے نت لگا

بہت گنج نوں دیوے سُود — چنبل دھدّر کرے نابُود

نسخہ مجرّبہ گنج کہنہ

رلیا ملیا عجیب دوا — دساں دیوے رب شفا
سفید سہاگہ پھُل کرا — ساڑ پرُانا چم ملا
ناخن گھوڑے دے منگوا — گل حکمت دے نال سڑا
لئے کے وال بکری دے ساڑ — وزن برابر دارو چار
پیہہ کے چارے جمع کرا — تیل یا سرکے نال لگا
سُم گھوڑے دا تولے چار — گل حکمت کر اُسنوں ساڑ
پھلاں تیل السی والا — اتوں اُس نوں پیہں لگا

در بیان مالیخولیا

مالیخولیا مرض سودا — عقل، فکر، بُدھ رہے نہ کا
مادہ سڑیا ہویا سودا — داخل ہوندا سر وچ آ
سر وچ جائیکے کرے فساد — خانہ ہوش ہووے برباد
ساڑ سودا کرے جد زور — جاوے عقل ٹھکانہ چھوڑ
رنج دا رنگ پھردا سر وچ — کرے مغز نوں ڈاہڈا زچ
خشکی سر وچ کرے فتور — کرے دماغوں دانش دُور
اُلفت پیار، محبّت بدھ — ذرا نہ رہندی اُسنوں سُدھ
نیکی بدی نفع، نقصان — ہرگز ذرہ نہ کرے پچھان
پاک پلید، حرام حلال — آوے نہ اس وچ خیال

بعضے جوش غصے وچ آون
سخن کلام بے ہودہ کردے
نال غضب دے کڈھن گالیں
رووَن پٹن تے کرلاون
اپنے آپ کرن بکواد
بعضے مارن ڈرن ڈراون
بھوندے پھردے دینہہ تے راتاں
علامت ہے صفرا دا ساڑ
جے دموی ہووے سودا
بعضے باتاں کر کر ہسن
بھڑکن کُدن، نچن گاون
حالوں بہت ہوون بدحال
بعضے رہندے وچ خموشی
بولن آپ نہ کسے بولاون
بہت کلام نہ ہرگز کردے
جتھے رات پوے ڈگ رہندے
سُتے گھوک رہن دن رات
بلغمی ایہہ سودا ہے وید
مزاج طبع دی کریں شناس
چارہ علاج سوداوی گل
جے دموی ہووے سودا

مندا بولن چوٹ چلاون
مارن مرن توں مول نہ ڈردے
اُٹھ اُٹھ نسن مارن چھالیں
کپڑے پاڑ جنگل توں دھاون
کردے ہر اک نال فساد
نال دلیلاں جنگ مچاون
اپنے آپ کریندے باتاں
جا سر دے وچ کرے بگاڑ
رنگ چہرے دا سُرخ سیاہ
چلن چال اوتے نسن
موراں وانگوں پیلاں پاون
بہت طرح دے کرن پلال
کدی ہوش تے کدی بے ہوشی
ہر ہک پاسوں ڈر غم کھاون
کُل تکلیفاں سر تے جردے
دُھپاں، پالے سر تے سہندے
نال کسے دے کرن نہ بات
رنگ چہرے دا ہوس سفید
کرکے جنگی طرح قیاس
فصد، جلاب تراوت گل
بہت دفعہ اس فصد کرایا

جے صفراوی ہووے مادہ
جے بلغم دا ہے سبب
جیکر ہووے خشک سودا
طبع موافق کریں علاج
چوتھے خلطاں دے خوب نشان
دموی مادہ نظر جے آ
سرا رو والے رگ چھڈ
مُڑ پیشی دے وقت کھلائیں
فاصلہ دے کے دو ترے وار
پچھوں اُس نوں کر تبرید
عناب ولایتی آلو سیاہ
بنفشہ، صندل، نیلوفر
میلو ایہہ دوائیں چار
کرکے پانی وچ نقوع
شربت صندل، گاؤ زبان
شربت رنت پلا عناب
جے صفراوی ہووے مادہ
بنفشہ شربت نیلوفر
خوب کلاں تے تخم بارتنگ
شربت رنت انار پلا
بید مشک تے عرق گلاب

اُس نوں کر تبرید زیادہ
کر تنقیہ اس نوں جھب
تراوت اس نوں بہت پہنچا
خوب کیفیت سمجھ مزاج
نال علامت لئیں پچھان
اوّل اُس دا فصد کرا
ترے یا قدر لہو دا کڈھ
اوسے رگ نوں چا ہلائیں
موافق طاقت چھڈو ناڑ
شربت سرد نقوع سفید
پنج پنج دلیے کر ہمراہ
گاؤ زبان وچ شامل کر
ترے ترے ماشے دا مقدار
مصری ڈال کراؤ شروع
رنت پلا روگی نوں آن
کرے مصفّا خون خراب
کرے بیہودہ گوئی زیادہ
رنت اُٹھ صبح پلایا کر
شربت نالی پھکا نسنگ
گاؤ زبان دا عرق پلا
رنت اُٹھ فجر پلا شتاب

عرق کیوڑہ شامل کر
سودا جیکر صفراوی ساڈہ
ہر ہفتہ دیویں تلئین
چالی روز کر استعمال
تراوت اُس نوں بہت پہنچا
بنفشہ روغن مالش کر
بنفشہ نیلوفر جوشا
بکری دا دُودھ نت پلا
تخم بلنگو، ایسبغول
شربت گُل ہلہل جے پیوے
مربہ آملہ ہرڑاں سیب
جیکر کھنگ نہ ہووے نال
آلو، انبلی، تخم انار
مصری تھوڑی جیہی رلا
گلقند جے گُل ہلہل دی کھاوے
گُل ہلہل دا پیوے عرق
سبھے ہبھے کریں دوائیں
پنج چھ ماہ تک کریں علاج
بلغمی جے ہووے سودا
رہے مریض مدام خموش
صفرا نال بلغم سڑ جاوے

مصری ڈال پلایا کر
کرے نہایت بہت بگاڑ
ماء الجبن کر نال یقین
دیوے مرض سودا نکال
مصری مکھن میل چٹا
دن وچ دو ترّے دفعہ مقرر
سرتے نت نطول کرا
مصری تھوڑی جیہی رلا
دونویں اس وچ گھول
بہت شتابی چنگا تھیوے
کھاوے ورق چاندی کر زیب
ترُش چیزاں کر استعمال
آملہ دیہہ نقوع کر تیار
ایہہ نقوع اُس نت پلا
مرض سودا نوں نفع پہنچاوے
بہت شتاب ہووے اُس فرق
نال شتابی ناہ گھبرائیں
تاں ہووے تندرست مزاج
دیوے عقل قیاس ونجا
کدے ہونی نے کدے بیہوش
بلغمی اوہ سودا سداوے

سڑ بلغم ہو جاوے شور
سودا سر وچ جد کرے ظہور
دیوے جدوں سودا اُس زور
ہوش بُدھ سب جاوے ماری
گُل سر اس دے وچ لگا
جلّاب موافق طبع مزاج
ہفتے بعد ملیّن کر
گرم نہ اس نوں کریں جلاب
رطوبت دار کھوا غذا
لسّی مرچاں مس اناج
خشک چیز تھیں کر پرہیز
سر تے رت مالش کروا
سر تے ملیں باداماں تیل
بنفشہ شربت رت پلا

جا سر دے وچ ہووے زور
اُڈ جاوے چہرے دا نور
جاوے عقل ٹھکانہ چھوڑ
کر دشتابی اُسدی کاری
جبتو لوٹا پچھ لوا!
دے کے کر سودا اخراج
اندر اُس دا کر کے تر
مت ہو جاوے طبع خراب
مکھّن دُودھ مصری وچ پا
دیون بہت بگاڑ مزاج
بہت مُدّت تک رہے گریز
گُل روغن، گو کا گھیو رلا
بنفشہ روغن لے وچ میل
نیلوفر دا نال رلا

صفت شربت صندل

شربت صندل دی ترکیب
پندراں تولے صندل بُور
خالص سیر گلاب دا عرق
فجرے مَل کے صاف کرا
دے کے پنج چھ ست اُبال

سمجھ عقل دے نال طبیب
چنگا اصلی لئیں ضرور
رات بُورہ کر اُس وچ غرق
مُڑ پانی وچ گھت جوشا
اگ تھیں اُس نوں لاہ فی الحال

کُل کے کپڑے وچ چھنا ۔ دونویں پانی دیہہ رلا
ترڑے پا پکا مصری گھت ۔ تار والی پکوا دیں پت
ٹھنڈا کر بوتل وچ پا ۔ وقت ضرورت کڈھ پلا
مالیخولیا، دُکھ خفقان ۔ پیوے جاون چھوڑ مکان

صفت شربت گاؤزبان

لے دس تولے گاؤ زبان ۔ سُتھری کر کے نال دھیان
راتیں دو سیر پانی ڈال ۔ فجری اُٹھ کے خوب اُبال
اُدھا رہے کُل صاف کرا ۔ سٹھ تولے مصری وچ پا
چنگا خوب پکا قوام ۔ پیوے رنت صبح تے شام
خفقان، غشی سودا مراقی ۔ جاون ہو علاجوں ساقی
شربت دونویں رنت پلا ۔ بخشے اُنہاں رب شفا

صفت ماءالجبن

بکری لوہی جوان منگا ۔ چارہ ٹھنڈا سرد کھوا
سیر پکا اک دُودھ چوا ۔ دیگچی دے وچ گھت جوشا
دیویں اُدھا دُودھ کھپا ۔ لکڑی نال انجیر ہلا
دو تولے وچ سرکہ ڈال ۔ دیویں دو ترڑے ہور اُبال
جد پھٹیاں بن جاوے دُودھ ۔ کپڑے وچ صفا کر سُدھ
پھٹیاں بدن اُتے ملوا ۔ گھیو تھوڑا جیہا وچ ہلا
دُودھ والا پانی سرد کرا ۔ مصری اس وچ ڈال پلا

چالی روز کرہ ایہو کار — بلبتین دیہہ ہر ہفتہ وار

صفت شربت گُل ہلہل

مجرب شربت گُل ہلہل — نہیں دوا کوئی ایسدے تُل
نسخہ یاد مجرّب آیا — تجربہ کاراں دا فرمایا
عرق کیوڑہ، عرق گلاب — بید مُشک وچ ڈال شتاب
رس بنوا ایہہ دارو چار — ہک ہک سیر پکا مقدار
دو سو پھُل ہلہل منگوا — عرقاں وچ شربت پکوا
سیر پکّا وچ مصری گھت — شربت وانگ پکاوے پت
شربت دو لوٹیں وقت پلاوے — مالیخولیا مرض ونجاوے
جیکر باقی رہے آثار — دوجی واری کرو تیار

صفت گلقند گُل ہلہل

بنا گُل ہلہل دی گلقند — بہت نہایت فائدہ مند
وزن چھٹانک دو وقتی کھاوے — مالیخولیا مرض ونجاوے
پنج سو پھُل ہلہل منگوا — دو سیر مصری کُٹ رلا
مل کے خوب ہتھاں دے نال — ڈُھپے ہفتہ رکھ سمبھال
گُل ہلہل دا پتہ نشان — دساں پووے جے حاجت آن
امرت سر دے باغاں وچ — کریں تلاش نہ ہوویں نچ

ایہہ درخت وچ ہندوستان
بہت ہووے وچ یاغستان

صِفت گل دوا

گل لگاون دی تجویز ۔ سائیں بخش ہُن دس تمیز
جمال گوٹہ دانے ترے چار ۔ رسل نے گھس گوتر وچ ڈار
نالوں اُتے پچھ لگا ۔ رُوں آلودہ کر چمڑا
ئے کے پھیر وچھے دا بول ۔ رکھ ٹکا ٹیکے اندر کول
تیلی اُتے رُوں لپیٹ ۔ وچ بول دے دیویں سیٹ
جدوں گل خشک ہو جا ۔ نال تیلی دے تر کروا
ست اٹھ دیہنہ تک تر کروا ۔ خوب طرح اُس لے گڑا
جیکر گل گڑے اوہ ناہیں ۔ دوجی واری پھیر لگائیں
اٹھویں ناویں لئیں اُتار ۔ پھیر لگاؤ گھیو گوکا ساڑ
دو ترے پھاہ دِن وچ لا ۔ دیوے جھبدے زخم چھوڑا

بیان مالیخولیا مراقی

ہک مالیخولیا قسم مراقی ۔ پردے رہے شکم وچ عاقی
پردہ شکم تھیں اُٹھ بخار ۔ چاول نوں دیوے پھڑکار
اوتھوں جاوے سر دے وِچ ۔ کرے حواس دماغی زچ
یا کوئی کرے نہایت غم ۔ یا پہنچے صدمہ سخت الم
ایس سببوں اُٹھے ساڑ ۔ کرن حواس دماغ بگاڑ
سُست طبیعت ہوو جہان ۔ چپ چپاتا رہے حیران
اختلاف اُس ہووے نبض ۔ کرے ہمیش شکایت قبض

خوشی نہ اُس نوں آوے مول
گھاٹا دل نوں پوے مدام
کردا رہے اندیشہ غم
اُڈے دل ہووے بدخو
ڈُبّا رہے غم وچ دن رات
علامت نال پچھان مزاج
قوّت دل ، دماغ پہنچا
گرم پانی دی کرو نطول
بابونہ روغن نت پلا
مرض جیکر صفرا سبب
ملیّن دو تُرے کرو ضرور
دُودھ بکری دا مصری پا
مکھن گوکا جے نت کھاوے
بہیدانے دا کڈھ لعاب
مالش کر روغن بادام
جو پچھے ، پچھے ہوئے مذکور
شربت نت پلا انار
جے معدے وچ ہووے ریح
جیکر گرم طبیعت ہو
جیکر ہووے سرد مزاج
انوشدارو جیکر نت کھلاوے

رہے غمناک ہمیش رنجول
آوے نہ کسے وقت آرام
کوئی نہ اُس نوں سُوجھے کم
بھلا نہ اُس نوں لگے کو
عقل ہوش ہو جاوے مات
طبع موافق کریں علاج
انوش دارو اس نت کھوا
معدے اُتے نت رنجول
بنفشہ روغن لے وچ پا
ہووے سرد دارو کر جھب
معدیوں سب صفرا کر دُور
تازہ چوئیکے نت پلا
مالیخولیا خشک ونجاوے
پیوے نت گھت عرق گلاب
گل روغن مل گھیو گھت عام
اوہ بھی کرو علاج ضرور
معدیوں دفع کرے سب ساڑ
کرنوں چنگی طرح صحیح
دارو گرم نہ نیڑے ڈھو
کرنوں اس دا گرم علاج
بہت نہایت فیض پہنچاوے

ہور جو ریح نوں دیوے توڑ
جوارش کموُنی روز کھوا
جوین - پودنہ - سونف دا عرق
سکنجبین سادہ نال ملا
انوش دارو اس نت کھوا
ایس علاج جیہا نہیں ہور
خفقان، سودا نوں نفع پہنچاوے
قوّت دیوے ، دل دماغ

کر توُں بہتی اس دی لوڑ
پچھوں ترے اُس عرق پلا
میل پلاء ہووے جھب فرق
بعد معجونوں نت پلا!
دیوے معدیوں ریح اڑا
دیوے ریح معدے دی توڑ
دل نوں قوت خوشی دکھاوے
کرے روشن رنگ مثل چراغ

صفت انوشدارو گرم

انوشدارو نسخہ لاثانی
نسخہ ایہہ بنا ضرور
الاچی دانہ ، نگھاں کچور
مصطگی موتھا ، پھُل گلاب
تگر ، جوتری کالی چھڈ
کٹ ، چھان کے سب دوا
آملہ ادھک سیر منگا
فجری دیگچی وچ جوشا
زور لگا کل ہتھاں نال
سیر یک لے کے چٹی کھنڈ
مُڑ کے دیگچی وچ جوشا

قوّت بخشے وانگ جوانی
کرے سودا ریح والا دُور
کیسر ، جائفل، لونگ کافور
دار چینی وچ میل شتاب
چھ چھ ماشے وزن قدر
رکھ حفاظت نال ٹکا
ترے سیر پانی گھت پوسا
اَدھا رہے تاں سرد کرا
گودا چھاننی وِچ نکال
کر نوں گودے نال پیوند
خوب طرح اس لئیں پکا

جد اوہ ہووے گاہڑا آ	لاہ دارو سب وچ ملا
اِک وِیہہ روز خمیر اُٹھا	بعد اکیسویں روز کھوا
وزن اس دا دو ترے مثقال	بہت کھاوے گھیؤ روٹی نال
ماکھیوں وچ جے کرے قوام	نسّ سرد آزار تمام
گرم انوس دارو اس نام	فرحت بخشے بدن تمام
دیوے معدیوں ضعف نکال	ہضم طعام کرے فی الحال
زائل خوف کرے وسواس	غم اندوہ کرے سب ناس
کرے نہایت قوت باہ	دیوے دل دا ضعف ونجا
قوت بخشے دل ، رُوح جان	دفع کرے غش دل خفقان

صفت شربت انار

شربت کرو تیار انار	دفع کرے سب گرم آزار
زائل کرے معدے دا ساڑ	ہور جو مرضاں جگر بگاڑ
سیر پکّا منگوا انار	پانی گھت ٹل خوب سنوار
ٹل کے پُن کے صاف کرا	ترے پا مصری ڈال پکا
خوب طرح جد پکے تار	اگ تھیں جلدی نال اُتار
ٹھنڈا کر بوتل وچ پا	وقت ضرورت کڈھ پلا

صفت جوارش کمونی

جوارش کمونی کرو تیار	دفعہ کرے جھب بھس ڈکار
دیوے ریح شکم دی توڑ	دارو اسدے جیہا نہ ہور

نسخہ ایہہ آزمودہ کار — سائیں بخش کیتا کئی بار
دار چینی، لونگ، مرچ سیاہ — پودنہ سنڈھ کرو ہمراہ
چھل زردہ ہرڑ، اجوین سداب — ڈالو املی چھل گلاب
ترئیے ترے تولے وزن دوا — پنج تولے گلقند ملا
بورہ ارمنی تولہ گھت — مدبّر زیرہ تولے ست
تگنا خالص ماکھیوں ڈال — کٹ دوا ملا وچ تھال
دارو اس دے درڑھ کر — بہت باریک نہ ہرگز کر
جوارش کمونی اُس دا نام — ریح معدے دے آوے کام

صفت زیرہ مدبّر

ئے سکے زیرہ خالص سیاہ — چھنڈ پھوک کے صاف کر
راتیں سرکے دے وچ پوسا — فجرے دُھپے رکھ سُکھا
راتیں مُڑ سرکے وچ گھت — فجرے پھیر سُکا دیں وت
ایہو طریقہ کر ترئیے وار — چنگی طرح سوکھا ہر بار
توے اُتے مُڑ کر بریان — زیرہ ایہہ مُدبّر جان

بیان دیوانہ عشق

ہک قسم مالیخولیا عشق فراق — کوئی صورت ویکھ ہووے مشتاق
اوہ صورت ہووے ناہ حصول — دل وچ مارے شوق ڈنڈول
گیتا اُس نوں عشق دیوانہ — گئی دانائی چھوڑ ٹکانہ!
دہم دلیلاں فکر اندیشہ — مارے آہیں سرد ہمیشہ

دل وچ اگ عشق دی لاٹ — وانگ سمندر مارے ٹھاٹ
کرے دلیلاں تے غم کھاوے — مقصد اوسنوں ہتھ نہ آوے
عشق دے وچ مارے جوش — جاوے چھوڑ ٹھکانہ ہوش
دل تھوں سر نوں چڑھے بخار — رطوبت دیوے سر دی ساڑ
عقل ہوش جاوے اُس ماری — باہجھ معشوق نہیں اس دی کاری
جد نال معشوق ہووے ملاقات — دفع ہو جاوے مرض آفات

مالیخولیا غمیہ

جے غم دا ہووے اسباب — مالیخولیا کرے خراب
غم والے نوں خوشی ویکھا — کرے خدا اُس جھب شفا
چنگے نویں لباس پہنائیں — رنگ برنگ اس راگ سُنائیں
کسے شہر دے وچ لے جا — تماشے ناٹک دے دکھا
وچ عجائب، چڑیا گھر — چیزاں عجب دکھایا کر
عطر گلاب روپلی باس — چھڑکیں اُس دے وچ لباس
سوہنے خوب عجیب مقام — شہراں دچ دکھا تمام
جنگل وچ لے جا کئی بار — کئی قسم دے کرے شکار
شادی اُس دی چا کروا — باجے رنگ برنگ بجا
سیر کراویں باغ بہار — جتھے پھُل کھڑے گلزار
پھُل چنبا تے گُل عباس — رکھ ہمیشہ اُس دے پاس
مکھن تازہ فجر چٹا — وقت شام دودھ پلا
مقوی اوس کھوا غذا — گوشت چانول چرب پلا

شربت صندل عرق گلاب ۔ کیوڑہ میسل پلا شتاب
مربہ آملا سیب کھوا ۔ ورق چاندی دے نال لگا

بیان مرض نسیان

نام اک مرض دا ہے نسیان ۔ چیتا بھل جاوے انسان
سُنیا، بولیا سخن مقال ۔ یاد نہ آوے وچ خیال
مغزوں قوت ہووے مات ۔ وچ قیاس نہ آوے بات
ہر مطلب دا سوال جواب ۔ جاوے اُس نوں بھل شتاب
بات کلام جد جاوے بھل ۔ نسیان حکیم آکھن اس گل
پووے ذہن دے وچ نقصان ۔ وانگ سودائیاں پھرے حیران
اکثر بلغم تھیں بیماری ۔ پاوے سر دے وچ خواری
بلغم بادی پاوے زور ۔ دیوے سردی توڑ
جے بلغم دی خاص قصور ۔ آوے تیرے وچ شعور
عقرقرحا دارچینی لے ۔ سورنج برابر دارو ترے
ماکھیوں وچ معجون بنا ۔ چھ ست ماشے نت کھوا
وچ مہینے دو ترے وار ۔ کر تنقیہ خوب سنوار
پہلاں کر سر دی اصلاح ۔ دے کے اوس معجون نجاح
کرکے معدہ خوب صفا ۔ معجون فلاسفہ نت کھوا
جیکر گرمی کرے زیان ۔ اوتھوں ہو جلدے نسیان
بنفشہ خطمی، گاؤ زبان ۔ نیلوفر بہیدانہ آن
ترے ترے ماشے رات پوسا ۔ فجرے مصری ڈال پلا!

سبب جے ہووے خشک مواد
جا ہر دے وِچ کرے فساد
ظاہر باطن تہ دے پہنچا
مدد نال دوا غذا
دماغ بدن اُس دا کر تر
کھاوے مکھن وقت فجر
بنفشہ روغن مغز بادام
سر تے مالش کرو مدام
دو ترے دفعہ کرو تلئین
مادہ خارج کرو تعین
خشک چیزاں تھیں کرے کنارہ
نہیں باطل عمل ہو جاوے سارا
لسّی مرچ نہ ہرگز کھاوے
مرض نسیاں اس توں وَدھ جاوے

صِفت معجُون نجاح

کرو تیار معجون نجاح
کرے مغز دی جھب اصلاح
کابلی ہرڑاں دی چھل لاہ
چھل ہریڑاں زرد رلا
چھل بہیڑہ ہرڑاں سیاہ
آملہ نال کرو ہمراہ
اسطوخودوس بسفائج ہو
ہر ہک دارو تولے دو
سقمونیا ، غاریقون سفید
ریوند مصطگی ڈالو دئید
ترہ دی رب السوس رلا
ہر ہک تولہ وزن دوا
تگناں اس وچہ ماکھیوں ڈال
ہر ہفتہ کرہ استعمال
دو تولہ ہنت وزن دوا
ہفتے بعد ہک وار کھلا
بلغم مرضاں ہوون دور
رہے نہ سر دے وچ قصور
سر دا درد نسیان سبات
مڑکے پھیر نہ پاون جھات

صِفت معجُون فلاسفہ

معجون فلاسفہ عجب دوا — استعمال قدیم حکما
نسیان دوّار لقوہ ادھرنگ — صرع۔ کابوس۔ تشنج۔ کھنگ
دفع کرے تقطیر البول — توڑ دیوے رنج دل دا خول
کر تنقیہ ، ہفتہ وار — مڑ دیکھیں اس دا اسرار
دارچینی ، مگ مرچ لے آ — چلغوزہ ، سُنڈھ ، بابونہ پا
دراوند ، مدحرج ، مغز نارجیل — آملہ چھل تے بہیڑہ میل
چتیا ، عقرقرحا ، سورنجاں — ثعلب ، مغز اکھروٹ ، خولنجاں
دو دو تولے کُل دوا — کُٹ چھان ، سب میل دوا
مویز منقے تولے ست — کر کے صاف دیویں وچ گھت
رنگناں ماکھیوں اس وچ ڈال — ہک چلیہ رکھ سنبھال
تولہ ، تولہ ، وزن دوا — بعد چلیوں نت کھوا
قوّت باہ نوں ہے اکسیر — دیوے مدد وچ سر ریہ
پھرے ریاح معدے وچ عام — قبض شکم وچ رہے مدام
رینگن ، گٹھیا ، پٹھ دا درد — ہور جو ہون بیماریاں سرد
کجھ مدّت کر استعمال — جاون ہو سب خواب خیال

بیان مرض دوّار سر

بھویں نظر وچ کُل جہان — چرخے وانگ زمین آسمان
اوس مرض دا نام دوّار — بھوندا نظر آوے سنسار!
اندھیر اکھیں وچ جاوے چھا — گرے زمین تے گردش کھا
قائم رہن نہ ہوش حواس — کم ہو جاوے فکر قیاس

روگی اس دکھ نال حیران ۔ رہے ہمیشہ سرگردان
حواس خمسہ ہو جاون سُست ۔ ہور سریر رہے تندرست
اوبت آون تے جی متلاوے ۔ کدے کدے اس قے بھی آوے
جے بلغم رنج کرے فساد ۔ فم معدے وچ گرے مواد
جن کے رنج جاوے سر وچ ۔ روح نفسانی ہووے رنج
سر نوں چڑھے دیوے جھرناٹ ۔ کناں دے وچ پوے گھوکاٹ
مخالف ریح سر وچ سرلاوے ۔ روح اسنھیں حرکت وچ آوے
ایس سببوں چیزاں عام ۔ پھردیاں آون نظر تمام
بلغم والے کُل نشان! ۔ نال علامتاں خوب پچھان
کرکے خوب شناس مزاج ۔ پھرتوں اس دا کریں علاج
بلغم منضج نال پکا ۔ مسہل دیہہ خارج کروا
پنج چھ دیہنہ منضج کروا ۔ ستویں روز جلاب دیوا
چار پنج تنقیے کر! ۔ منضج دے کے خوف نہ کر
فاصلہ ست ست روز دیوا ۔ اندر اوس دا تر کروا
حب ایارج دا مُجلاب ۔ دیویں اوس بنا شتاب
کرکے اُس دا بدن صفا ۔ معجون فاسغہ نت کھوا
دو ترے دفعہ جے قے کرادیں ۔ بہت نہایت نفع اُٹھادیں
ایس طور کر استعمال ۔ دوار مرض چھڈ جاوے خیال
جے مادہ دموی کرے بگاڑ ۔ پیدا ہووے مرض دوار

بادے گندہ خون فتور
سرارد رگ چھڈ ضرور

جیکر بہت لہو دا زور
متھے وچوں ناڑ لوکا
کر کے خارج گندہ خون
شربت ادس انار پلا
جے قبض شکم دی کرے خراب
سبب صفرا ہے مرض دوار
ٹھنڈے شربت سرد نقوع
دو ترے دفعہ تلیئن کر
جیکر تیز ہووے صفرا
شربت املی ترش انار
سرتے اس نوں مالش کر
سکنجبیں دی تے کرادیں
دو ترے دفعہ مہینے وچ
بہت جیکر ہووے صفرا
دس کالے آلو ست عناب
ایہہ ترے دارو رات پوسا
سبب جے ہووے خلط سودا
گوکا مکھن فجر کھوا
جد مادہ ہو جاوے تر
سرتے مالش کریں بادام
ادھ پا پکا گھیو بھنگار

پاوے وچ مغز دے شور
دو کناں پچھے جوکاں لا
جیہڑا ہستے وچ زبون
ہووے گندہ خون صفا
ہک دو کر تلیئن شتاب
وچ بدن ہووے اظہار
کجھ مدت رکھ اس نوں شروع
منضج دے کے مول نہ ڈر
شربت ترش اس نت پلا
نت پلا اس کر کے تیار
روغن مغز کدو کڈھ گھر
یاد رکھیں مت بھل نہ جاویں
تے کروا نہ ہوویں زچ
ایہہ نقوع اس نت پلا
پنج آلو زرد ملا شتاب
فجرے مصری ڈال پلا
رطوبت اس نوں بہت پہنچا
دودھ مصری گھت شام پلا
مسہل دے کے خارج کر
بنفشہ روغن مغز بادام
پیوے نت نہ رہے آزار

كالی مرچ كُٹ دو ترے گھت — جڑ دوّار دی سٹّے پٹ
ایہہ بھی ہے نسخہ آزمودہ — ہک بشناسی دا فرمودہ
حریرہ اُس نوں رنت پلا — دیوے خشکی مغز ونجا

بیان حریرہ

حریرہ کراں بیان عجب — مرض دوار ونجاوے جھب
چار تولے کنک دا چھان — رگڑیاں ست باداماں آن
دیگچی دے وچ گھت جوشا — ٹل کے چھُن کے صاف کرا
چار تولے گوکا گھیئو گھت — تولے دو مصری وچ سٹ
مُڑ دیگچی وچ گھت پکا — تھوڑا جیہا جوش دوا
اگ تھئیں لاہکے ہیٹھ رکھا — ٹھنڈا کرکے تُرت پلا
جو خشکی تھئیں ہیں آزار — ہوون استھوں جلد فرار
ہووے جے خشکی تھیں کھنگ — اس نوں ایہہ پلا لشنگ
حریرہ ایہہ پلا ضرور — ضعف دماغوں ہووے دُور
موافق اس دے طبع مزاج — خوب سمجھ کے کریں علاج
حکمت ہے عقل دی کار — علم اُتّے ناہیں مقدار
یک من علم تے دہ من عقل — باہجھ عقل دے حکمت نقل

بیان شربت انبلی

شربت انبلی کرو تیار — دفع کرے کُل گرم آزار
انبلی سیر پکّا منگوا — دو سیر پانی وچ پلوا

فجرے ٹل پن صاف کرا ‏ ‏ ‏ مصری سٹھ [٦٠] تولہ وچ پا
چنگی طرح پکا قوام ‏ ‏ ‏ پیوے رنت صبح نے شام
سرکن ترہیہ تلی یرقان ‏ ‏ ‏ مرض دوار گرم خفقان
ہور جو مرضاں جگر بگاڑ ‏ ‏ ‏ دفعہ کرے معدے دا ساڑ

بیان مرض سدر یعنی اندھالی

اُٹھن وقت اندھالی آوے ‏ ‏ ‏ چلے چکر بھوالی کھاوے
سدر بیماری اس دا نام ‏ ‏ ‏ آکھن کُل حکیم تمام
جد معدے وچ پوے قصور ‏ ‏ ‏ ہووے ایہہ دُکھ آن ظہور
طبع موافق کرو صفائی ‏ ‏ ‏ دیوے جھبدے مرض رہائی
جیکر ہووے خون زیادہ ‏ ‏ ‏ آوے نظر دموی مادہ
ہر حیلے اس فصد کرا ‏ ‏ ‏ شربت رنت عناب پلا
جے صفرا تھیں ہووے پیدا ‏ ‏ ‏ ہوون خاص نشان ہویدا
کرہ اس نوں جلدی تبرید ‏ ‏ ‏ شربت شیرہ سرد مفید
سکنجبیں کر استعمال ‏ ‏ ‏ شیرہ کاسنی شامل نال
ہتھیں اپنی کرکے تیار ‏ ‏ ‏ شربت رنت پلا آزار
آلو انبلی رات پوسا ‏ ‏ ‏ فجر پلا مصری وچ پا
سبب جے ہووے سرد مواد ‏ ‏ ‏ معدے دے وچ کرے فساد
بلغم دا جے ہووے زور ‏ ‏ ‏ تنقیے جیہا علاج نہ ہور

دو ترے دفعہ جے قے کراوے
سدر بیماری رفع ہو جاوے

بیان مرض سُہر

سُہر مرض ہک بہت خراب ۔ ہرگز ذرہ نہ آوے خواب
نیند والا اُس مزہ نہ آوے ۔ بیٹھا دل وچ غوطے کھاوے
لگا اس نوں سخت آزار ۔ بہت طبیعت رہے بیزار
ہووے باہجوں نیند ذلیل ۔ کئی طرح دی کرے دلیل
ہرگز اس نوں نیند نہ آوے ۔ دینہہ راتیں بیٹھا برلاوے
ودھے مواد سوداوی عام ۔ کرے رطوبت خشک تمام
بدنوں سرنوں چڑھے بخار ۔ دیوے سر دی طبع بگاڑ
کرے سودا سر وچ مدام ۔ سر دے بند ہو جاون مسام
مواد سوداوی بہت کرخت ۔ کرے مغز دے پردے سخت
کھاوے گھمن گھیر بخار ۔ سر تھیں نکل نہ سکے بار
رُوح نفسانی نوں گھبراوے ۔ ایس سببوں نیند نہ آوے
روغن کدو مغز بادام ۔ سر تے مالش کرو مدام
دُودھ عورت لئیں ترت چوا ۔ گل روغن گھت سر تے ملا
تخم کاہو، خشخاش سفید ۔ مغز تخم کدولے ڈئید
مغز بادام لئیں وچ پا ۔ چھ چھ ماشے چار دوا
پیوے شیرہ نت نکال ۔ کجھ قدرے مصری وچ ڈال
پلا شربت پوست خشخاش ۔ کرے مرض سہر دا ناس
تخم کاہو خشخاش منگا ۔ دھنیاں سوئے نال ملا
دارو چارے کر بریان ۔ ڈھلی پوٹلی بنھول آن

نک اگے رکھ نت سونگھاوے
چوتھائی رتی قدر افیم
پانی دے وچ بھنگ گھوٹا
بکری دا دُودھ نت پلا
گوکا مکھن روغن گل
بابونہ سونگھے ہور افیم
نل اوسنوں روغن خشخاش
بنفشہ کا پوست ڈال
دال مونگی دی نت کھوا
جلد مواد ہو جاوے تر
افیم پانی دے وچ گھسا
سر دی چوٹی تے ملوا
سبب تاپ یا گرم بخار
جنیکر ہووے ہور سبب
نال عقل دے کرکے دھیان
جس طرح ہووے طبع مزاج

بہت شتابی نیند لیاوے
کھاوے، آوس نیند حکیم
ہتھیں پیریں لیپ کرا
دھاراں سر اُتے مروا
بنفشہ روغن مل ایہہ گل
فائدہ بخشے بہت عظیم
بادام روغن گھت دیہہ جو آش
اس نوں کریں نطول اُبال
نال شیرہ خشخاش پکا
موافق طبع ملیتن کر
نال روغن خشخاش رلا
دیوے سُہر دی مرض ونجا
نیند نہ آوے کرے بیزار
موافق اوس دوا کر جھب
گرمی سردی لئیں پچھان
اوس موافق کریں علاج

صفت جو آش

آش جواں دی لے پکا
راہ طریق جو ہیں حکماء

جو پرانے خوب پھڑا — پانی تھوڑا جیہا رلا
گٹھیاں اُس دیاں لے کڈھا — کرکے چنگی طرح صفا
دس تولے دیگچی وچ ڈال — دو سیر پانی گھت اوبال
جد اوہ دانے جاون پھٹ — پانی رہے وچ دس گھٹ
مصری تھوڑی جیہی رلا — روگی نوں ہر روز پلا
بادام روغن کجھ میلو نال — کرو ہمیشہ استعمال

صفت شربت پوست خشخاش

ویہہ[۲۰] ڈوڈے پوست منگوا — پا ہک کٹ خشخاش رلا
رات پانی وچ رکھ پوسا — فجرے دیگچی وچ جوشا
مَل اس نوں کر صاف سنبھال — تہرے پا مصری گھت اُبال
چنگی طرح پکا قوام — نت پلا صبح تے شام
بہت کسے نوں ہووے کھنگ — نیند نہ آوے ہووے تنگ
ایہہ شربت دو وقت پلا — دیوے اُس نوں رب شفا

بیان مرض سبات

سُتا گھوک رہے دن رات — اوس مرض دا نام سُبات
مشکل اُس نوں کرن جگارا — گڈّے وانگ رہے سر بھارا
لگے اُس نوں نیند پیاری — ٹھُکاں آون بہت آزاری
بہت رطوبت وچ دماغ — ایس سببوں آوے خواب
سبب جیکر بلغم تے باد — سہات مرض دا پوے فساد

بلغم مُنضِج نال پکا ! ‏ مُسہل دو ترے چار کرا
تنقیے نال طبع کر صاف ‏ کر سی رب قصور معاف
غلغلہ سرکہ لونگ بنا ‏ روگی نوں ہر وقت سونگھا
نت کھوا معجون کبیر ‏ رہے نہ دُکھ اُس وچ سر بیر
سبھات جے گندے خون سبب ‏ اوس دا فصد کراویں جب
بہت قوّت جے وچ بیمار ‏ زور لہو دا کرے لاچار
متھے وچوں چھڈیں ناڑ ‏ جوکاں لا کنّاں پچھواڑ
تھوڑا تھوڑا لہو کڈھا ‏ کئی دفعہ رب کرے شفا
ترپھلہ پاپڑا رات پوسا ‏ فجری ماکھیوں ڈال پلا
لے ہک کالی مرچ منگا ‏ گھوڑے دی لب نال گھسا
سر مُحوُ نال اکھیں وچ ڈال ‏ کر کجھ مُدّت استعمال
سبب جے خشکی نظری آ ‏ سر تے روغن نت ملا!

صِفت معجُون کبیر

کرو تیار معجون کبیر ‏ سر سبھات وچ مارے تیر
کرے بلغمی مرضاں دُور ‏ پیڑاں درد ہوون سب دُور
ریح والی گردے دی پیڑ ‏ رہے نہ ذرہ وچ سر بیر
درد پُشت دا باد قولنج ‏ رہن نہ دیوے ایہہ سب رنج
بد ہضمی ریح بادی دا سُول ‏ معدیوں پٹ سٹے جڑ مول
مرچاں نگھاں پاناں دی جڑھ ‏ الائچی دانہ کالی چھڑ
موتھا ، تخم کرفس ایہہ ست ‏ ہک ہک تولہ لے کے گھت

پودنہ نے اجوین سداب — زیرہ چٹا پھل گلاب
سورنجاں دارچینی سنڈلیا — دو دو تولے اٹھ دوا
جلوتری، جعفل، زیرہ سیاہ — قرنفل عقرقرحا ہمراہ
چھ چھ ماشے پنج دوا — کُٹ چھان سب جمع کرا
انیسوں، گُل بابونہ پا — نو نو ماشے کُٹ رلا
مغز اخروٹ، فندق نارجیل — مغز چار اس دے وچ میل
چلغوزہ۔ پستہ۔ مغز بادام — ترئے ترئے تولے وزن تمام
ایہہ بھی کُٹ کے میلو نال — خالص ماکھیوں ترگنا ڈال
وچ تھال معجون بنا — چھوٹی چیچی، نال رلا
مرتبان دے اندر ڈال — چلیہ رکھ حفاظت نال
بعد چلیہوں کڈھ کھوا — دو مثقال ہے وزن دوا
کُل آزار بدن دے سرد — بلغم والیاں پیڑاں درد
ہیضہ۔ ہڈکی، بھس ڈکار — کڈھے باہر اُنہاں نوں مار
گنٹھیا واؤ۔ لقوہ، ادھرنگ — سبب بلغم دے کرے جی تنگ
ایہہ دوا کر استعمال — دیوے مرضاں سرد نکال
کر تنقیے دو ترے چار — کرکے مُنضج ہر ہر بار
سائیں بخش حکیم شناسی — ایہہ نسخہ لکھیا انہ ماکشی

بیان مرض فالج یعنی ادھرنگ

فالج نام ادھرنگ سداوے — ادھا پاسا سُست ہو جاوے
سر تھیں پیراں تیک آزار — ادھا پاسا لیندا مار

ادھا بدن ہو جاوے سُست — ادھا رہے صحیح تندرست
گھُس دا پٹھیا وچ مواد — سُدھ بن کے کرے فساد
سُدھ پٹھیا وچ پیوند — راستہ رُوح دا کردا بند
قوّت رُوح اس طرف نہ جاوے — حِس حرکت باطل ہو جاوے
جیکر سبھی طرف آزار — ہووے جھب شفا بیمار
کھبی طرف جے پوے قصور — مشکل اوس علاج ضرور
بُڈھے نوں ادھرنگ بیماری — رکھے قبراں تیک لاچاری
نال علاج شفا جے پاوے — مُڑ کے پھیر عود کر آوے
اکثر بلغم تھیں آزار — ادھا پاسا کرے بیکار
سخت تاپ گرم دا ساڑ — پٹھیاں دے وچ کرے بگاڑ
جیکر بلغم کریں معلُوم — نال علامت جیویں رسوم
بلغم پٹھے کرے ضعیف — سر دے نال ہو جان کثیف
جدوں شروع ہووے ادھرنگ — بازو حرکت کرے نہ ٹنگ
اوکھا ہووے بہت رنجول — گرم مزاج نہ ہووے مُول
جیکر تاپ نہ ہووے نال — ایہہ دوا کر استعمال
چار روز نہ دیہہ غذا — ناء نہ کوئی دیویں سخت دوا
پانی اوس نہ دیویں مول — ماء العسل دیہہ روز معمول
جیہڑی بلغم ہووے خام — پک جاوے بھوکھ نال تمام
سونف تولہ پاکٹ جوشا — رت پلا وچ شہد رلا
یا پانی کرکے سنگ تا — شہد میل کے روز پلا
جے متحمل رہے بیمار — کر ہفتے تک ایہو کار

سرد رطوبت پٹھیاں وچ
کرے جیکر اور طلب غذا
چڑا ، کبوتر نت کھوا
عرق سونف تازہ کڈھوا
عوض پانی دے پیوے عرق
منضج ہفتے بعد کرا
ماء الاصول اس نت پلا
مسہل دو ترے چار دیوا
پچھوں دیہہ معجون کبیر
دساں ہک نسخہ اکسیر
راسن ۔ سُنڈ اسگند۔سورنجاں
دو دو تولے دارو ست
لونگ ۔ جعفل لے عاقرقرحا
مغز بادام ۔ مغز نارجیل
تگناں لے ماکھیوں وچ ڈال
چھ چھ ماشے نت کھوا
حب کوچلہ اس بہت مفید
بقوہ استرخاء ادھرنگ
مالش روغن گرم کرا
کانپھل کوڑی کٹھ منگا
پنج پنج تولے دارو ڈال

اگ معدے دی سب کچھ
شوربا تتر مرغ پلا
لوا بٹیر مصالح پا
پیوے نت وچ شہد ملا
ہووس بہت شتابی فرق
کچی بلغم خوب پکا
عوض منضج دشے خوب جوشا
کل بلغم خارج کروا
فالج بلغمی نوں اکسیر
رہے نہ فالج وچ سریر
دار چینی ۔ مگھ مرچ خولنجاں
ترے تولے گل بابونہ گھت
اک اک تولہ چار دوا
چار چار تولے لے وچ میل
کر معجون عقل دے نال
پچھوں سونف دا عرق پلا
دیہہ نت اس نوں نال تاکید
رہن نہ ہک ذرہ وچ انگ
دیوے فالج جلد ونجا
ترے اجوین ، بابونہ پا
رات پوسا ٹیکے فجر اُبال

تِل کے پُن کے صاف کرا — ترے پا مِٹھا تیل رلا
گھت کڑاہی دے وچ چاہڑ — اگ جلا پانی سب ساڑ
کر کے صاف پانی وچ پا — مالش اس نوں نت کرا
ایہہ نسخے، آزمودہ کار — کڈھن دکھ بدن تھیں مار
نک چھکنی، کانپھل، مرچ سیاہ — پت کنیر کرو ہمراہ
جیکر فالج سرد آزار — پیہہ کے دیہہ ناسیں نسوار
فالج نال جے استرخاء — حب اذراقی نت کھوا
شامل نال رکھیں ایہہ عرق — ہوس بہت شتابی فرق
پُودنہ سونف اجوین منگا — پا پا پکا ترے دوا
دار چینی ادھ پا وچ ڈال — پنج چھ بوتل عرق نکال
ادھ پا اُس نوں نت پلا — چار تولے وچ شہد ملا
لقوہ فالج استرخا — نس بدن نوں بھار اُٹھا

نسخہ روغن گرم

کانپھل، کوڑی کُٹھ منگا — دار چینی، مالکنگنی پا
دانے حرمل جونیاں ترے — ہر اک پنج پنج تولے لے
آٹا کچلہ تولے ست — پنج دیہہ رکھ پانی وچ گھت
نپھلے دارو سب کوٹا — چھیویں رات اس نال پوسا
ستویں روز اُس خوب جوشا — تل کے پُن کے صاف کرا
سیر پکا اک مٹھا تیل — ڈال کڑاہی نالی اس میل
جد سارا پانی جل جاوے — باقی خالص تیل رہ جاوے

اگ بھتیں جلدی نال اُتار — ڈال بوتل وچ خوب نتار
فالج ، استرخاء آزار — کر مالش ہو جان فرار
ہے ایہہ نسخہ پُر تاثیر — تجربہ سائیں بخش فقیر
جیکر فالج ہووے گرم — اس نوں دیہہ ملیّن نرم
ہفتے پچھوں دہ ہک بار — ہووے دفع شتاب آزار
دو ترّے چار ملیّن کر — ہر ہر ہفتہ مُنضج کر
دموی مادے بھتیں اودھرنگ — جیکر کرے کسے نوں تنگ
مطبقہ تاپ چڑھے اس نال — دیوے گندہ خون اُبال
حالت وانگ ہووے سرسام — ہوش سُرت اُڈ جائے تمام
ساڑ نیز تاپ دا گرم — پیدا کرئے پٹھیاں وچ ورم
ورم کرے راہ رُوح دا بند — پاوے سدے وانگ کمند
نفسانی رُوح اس طرح نجاوے — ایس سبب فالج ہو جاوے
خونی مادہ کرے زیان — ظاہر آون نظر نشان
چہرہ سُرخ نہایت لال — رطوبت خون کرے بدحال
کر تحقیق جیکر ایہہ مرض — تاپوں بعد ہووے بالفرض
ہووے اس دا گرم مزاج — گرم نہ ہرگز کریں علاج
کر تنقیہ گندہ خون — جتنا جُثے وچ زبون
اطریفل اس کشنیز کھوا — کرے رطوبت خون صفا
جو کاں ہک دو وار لگا — کر توں گندہ خون صفا
سرارو رگ جھب چھڈ — گندہ خون ورم دا کڈھ
کوڑیاں چیزاں دا کڈھ عرق — پیوے نت اس ہووے فرق

اک دو دفعہ مُلیّن کر — طبع موافق مُول نہ ڈر
گرم نہ دہ کوئی اس نوں چیز — ایہہ بھی رکھیں یاد تمیز

نسخہ مُنضج ماءالاصول

کرفس تے جڑاں کرفس منگا — ترّے ترّے ماشے وزن تلا
ملٹھی ماشے چار ملا — انجیراں دانے ترّے وِچ پا
سونف انیسوں جڑ بادیان — چھ چھ ماشے مینلو آن
چار تولے گلقند وچ ڈال — منقہ تولہ گھت اوبال
ایہہ مُنضج دیہہ دیہاڑے ست — مُسہل پھیر کراویں وت
بہت دفعہ تنقیہ کر — مُنضج دے کے مُول نہ ڈر
حب ایارج دا جلاب — مُنضج پھوّل کریں شتاب
مریض جے ہووے عمر ضعیف — دیویں مُسہل اوس خفیف
بہت جلّاب نہ اُس نوں کر — مت خشکی نفیں جاوے مر
علاج استرخا جے باقی — رہن بدن وچ ہو کے عاقی
حب اذراقی کرو تیار — کھاوے ہوون دفع آزار
جسموں کُل آزار ریاحی — کھاندیاں سارہو جاون راہی
سُنڈھ مگھاں مرچاں منگوا — مدبّر آٹا کُچلہ پا
گھوٹ پانی وِچ بنھوں حب — قدر چنے دی گولیاں سب
دو دو حب دو وقتی کھاوے — عرق یا پانی نال لنگھاوے

بیان مرض لقوہ

لقوہ بہت بیماری سخت
قسماں دو لقوے دیاں ہین
تشنج جس نوں لگے کجھ
استرخاء دا ایہہ نشان
ذائقہ وچ پوے نقصان
لقوے دا کر جلد دوا
علاج کرن وچ کریں شتابی
چھ مہینے نیک جے ڈھل
بعد مہینے چھ تاخیر
کریں معلوم جے بلغم باد
استرخاء لقوے دا ڈھنگ
ہووے مرض شروع جدا
نہ دیہہ پانی قسم اناج
جے دیویں فاقہ ہفتہ وار
جیکر خواہش کرے غذا
زیرہ دار چینی وچ ڈال
جیکر اس نوں لگے تریہہ
یا عرق سونف تازہ کڈھوا
وچ اندھیرے اوس بٹھا
شیشہ چینی صاف منگا
جعفل منہ دے وچ رکھا

چبا مکھ کرے یک لخت
تشنجی ، استرخائی کہن
ہووے بہت طبیعت وچ
ہووے ڈھیلا سست دہان
وقت بولن دے اٹھے زبان
ہووے جھب بیمار شفا
بہت دیر وچ پوے خرابی
پوے لگاؤ کتنا ٹل
کوئی نہ چل سکے تدبیر
کیتا چہرے وچ فساد
کریں علاج مثل ادھرنگ
چار روز نہ دیہہ غذا
نہ کر کوئی سخت علاج
ہووے جھب شفا بیمار
کبوترہ - تتر ، مرغ پکا
ہیوے روگی گھٹاں نال
ماء العسل جیہا دیہہ
دیہہ نت اسنوں شہد بلا
جتھے ہرد نہ لگے وا
رکھے اس دے وچ نگاہ
ذرہ ذرہ چتھ لنگھا

بلغم مُنضج نال پکا
عقرقرحا، کٹھ، رائی لیا
کُٹ پانی دے وچ جوشا
کٹھ، بابونہ، کانپھل لے
تیل مِٹھا گھت گرم کرا
مِٹھا تیلیہ شنگرف لے
پِیس مِٹھے وچ تیل رلا
نوشادر، دارچینی منگوا
وزن برابر دارو چار
بہت جے ہووس سرد مزاج
دارچینی، مگھ - مرچ سیاہ
عقرقرحا ایہہ دارو سَت
بیر برابر حب بنا
گولی نال زبان پھول
ہک دو گولیاں مُنہ وچ رکھ
کُھلن وت زبان دہان
جس لقوے نوں لگے رنج
تشنج دی ایہہ خاص نشانی
باچھیاں مُنہ دیاں آکڑ جان
کٹھ دا تیل مالش کروا
کالے تل بابونہ لیا

دو ترے چار جلّاب کرا
دارچینی، سُنڈھ نال ملا
غرارے اُس نوں نت کرا
گھوٹ پانی وچ دارو ترے
پٹّا گرم گرم بنھا
سُنڈھ برابر وزن ترے
لقوہ اُتے خُوب مَلا
عقرقرحا سنڈھ لے وچ پا
پیہہ کے دیہہ اس نوں نسوار
دساں اس دا ہور علاج
لونگ، جعفل سُنڈھ کر ہمراہ
کُٹ خالص ماکھیوں وچ گھت
مُونہہ روگی دے وچ رکھا
ہولی ہولی مُونہہ وچ گھول
فائدہ بہت شتاب پرکھ
رہے نہ ہک ذرا نقصان
دیکھ علاج تشنج دا
مُونہہ کھچیا جاوے طرف پیشانی
نال رنج دونویں ہل جان
روغن نال ارنڈ ملا
پانی ڈال کونڈے گھوٹا

تیل رِیٹھا گھت کرکے گرم
بنھ پٹا مُونہہ ہووے نرم

مالش کرکے دیہہ مروڑہ
ہیٹھ باچی رکھ ہتھ تگوڑہ

دُوجا ہتھ سر تے رکھوا
باچی دُوجی طرف بھوا

ایہو حکمت اس دی کرے
چالی روزاں ٹھیک مقر

کرے جے گندہ خون بگاڑ
سُرخی بہت چہرے وچ ساڑ

جائز اس دا فصد ضرور
گندہ خون کرو سب دُور

دو کنّاں پِچھے جوکاں لا
رمی۔ سنگی پچھ لگا

موافق قوّت لہُو کڈھ
ہرگز گھٹ نہ ہووے وَدھ

بنفشہ مغز کدّو دا تیل
مالش کریں دوہاں نوں میل

لقوہ بہت کرے جے زِچ
کر دیکھ علاج تشنج وِچ

صِفت ماء العسل

ماء العسل کر جھب تیار
بلغمی مرضاں دے درکار

اَدھ پا پکا شہد منگا
سیر پانی گھت خوب جوشا

ترہیجا حصّہ جد سڑ جاوے
ترے پا قدر پانی رہ جاوے

اگ بھتیں دیگچہ جلد لہا
تھوڑا تھوڑا وزن پلا

مُڑ کے حاجت پوے جے آ
تازہ تازہ۔ ہور بنا

بیان مرض تشنّج

مرض تشنج دے کئی قسم
سردی لگے کجھ جسم

بدنوں گندی اُٹھ ہواڑ
جا سر دے وِچ کرے بگاڑ

بلغم تھیں ریح بن جاوے   سر دے پٹھیاں وِچ گھُس جاوے
سپ یا بچھو مارے ڈنگ   زہر کرے پٹھیاں نوں تنگ
چڑھ دے سر نوں دے کے زور   سردی نال کرے رنجور
کرن پٹھے اس نا منظور   ایس سببوں پوے فتور
یا کسے سبب خشکی وَدھ جاوے   سردیاں پٹھیاں نوں سنگڑاوے
تشنج خشک نہایت سخت   پیدا آن ہووے یک لخت
یا تپ تیز دا گرم بخار   جا پاوے پٹھیاں نوں ساڑ
پٹھے اس تھیں ہوون زچ   لگے ایس سببوں کھچ !
کر تحقیق علامتاں نال   پھیر معالجہ کر فی الحال
جے بلغم فاسد کرے زیان   کر دریافت نال نشان
جیکر تاپ نہ ہووے نال   گرم دوا کر استعمال
بلغم مُنضج نال پکا   جوشاندے دو ترے چار پلا
سخت نہ اس نوں کریں جلاب   مت ہو جاوے طبع خراب
عرق سونف ادھ سیر منگا   گلقند ادھ پا مل صاف کرا
ترنجبیں لے تولے چار   حل کر اس وچ صاف نتار
گودا انبلتاس دا تازہ   کر کے ہک چھٹانک اندازہ
وچ عرق دے حل کرا   چھاننی دے وِچ گھت چھنا
تولہ ہک روغن بادام   داخل کر اس وچ تمام
حصّہ اس دے کرکے ترے   فجر، پیشی، دیگر پے لے
آون جد اس نوں اسہال   تشنج دفعہ ہووے فی الحال
مالش اس نوں خوب کرا   بابونہ روغن گرم کرا

نخود آب اسس کریں غذا
عرق سونف ماکھیوں وچ گھنٹ
ہور فالج والا کریں علاج
جیکر سخت تاپ دے وچ
ہے اوہ خاص تاپ دا عرض
تاپ نہایت ہووے گرم
شامل نال ہووے سرسام
لت یا مُونہہ نوں لگے رِنجھ
یا اوس سر وچ ہووے ورم
مادہ جیکر ردّی ہو
لگے اُس نوں تریہہ نہایت
اکثر بڑکے ، بال ، ناداں
جیکر مادہ ہووے سالم
پھر توں اس دا کریں علاج
گرم خشک جے ہوس مزاج
ادھ پا پکّا پھُل گلاب
دیگچی دے وِچ گھت جوشا
پنج تولے گودا انبلتاس
مَلکے چھاننی نال چھنا
گھیّو کھنڈ تھوڑا جیہا رَلا
ہووِن جد اسہال اَس جاری

بٹیرا چُوزہ مُرغ پکا
رِتت پلا دہاڑے ست
موافق اس دے طبع مزاج
وانگ تشنج لگے رِنجھ !
اصلی نہیں تشنج مرض
پیدا کرے پٹھیاں وچ ورم
رہے بے ہوش صبح تے شام
بہت کرے روگی نوں رنج
شامل نال ہووے تپ گرم
نہیں اُمید خلاصی کو
سر وچ ہووے درد شکایت
باون اُس دُکھ نال زیان
نال علامتاں کر توں معلم
موافق جیہڑا طبع مزاج
کر توں اس دا ایہہ علاج
اصلی سچّے لیا شتاب
کُل کے پُن کے صاف کرا
کُل اس دے وچ بے وسواس
حصّے اُس دے ترٹے کرا
ترٹے واری دن وچ پلا
جاوے بدنوں نس بیماری

ایہو اُس نوں کریں جُلاّب
سکنجبیں سادہ دیہہ بنا
بہت جے اُس دا خشک مزاج
بنفشہ روغن نیلوفر
ظاہر باطن تری پہنچا
گو کا مکھن فجر چٹا
وچ تاپ دے گھیو تے دُودھ
شربت گاؤ زبان منگا
تخم کنوچہ، تخم بارتنگ
بسھوڑیاں، بھیدانہ، گاؤزبان
فجری کل کے صاف کرا
روغن مغز کدّو، بادام
بنفشہ شربت، نیلوفر
خرفہ، کاسنی، تخم خیار
بنفشہ، خطمی، نیلوفر
پانی دے وچ گھت اوبال
سپ یا بچھو مارے ڈنگ
تریاق اربعہ اس جلد کھوا
ہک دو دفعہ ملیّن کر
گگ روغن دی مالش کر
جے مرگی وقت تشنج آوے

ہک دو ہفتے بعد شتاب
شیرہ کاسنی نال رلا
کر توں اُس دا ایہہ علاج
بدن سارے پر مالش کر
تراوت نال دوا غذا
مصری گھت دُودھ شام پلا
دیہہ نہ ہرگز سنبھل بُدھ
تخم بالنگو ڈاہل پلا
شربت نال پھکا نسنگ
رات پوسا پانی وچ آن
مصری ڈال اس نت پلا
مالش کرو صبح تے شام
نت اُٹھ فجر پلایا کر
شیرہ کدھ پلا نتار
کدّو چیر شامل وچ کر
کرو نطول عفل دے نال
تشنج کرے کسے نوں تنگ
دیوے زہر دا اثر ونجا
زہر جسم تھیں جاوے جھڑ
تشنج والے عضوے پر
دورے بعد زائل ہو جاوے

جے کرم شکم تھیں کرے ظہور — نال علاج کرم کر دور

بیان مرض رعشہ

رعشہ نام اک سخت آزار — کرے جسم نوں بہت لاچار
ہووے روگی بہت ظہیر — کنبن ہتھ سر پیر سریر
ایہہ دوکھ بہت برا بدقسم — جھولے باجھ ارادے جسم
ہتھاں نال نہ ہووس کار — کردا ایہہ دکھ بہت خوار
قابو وچ نہ رہے سریر — بہت بیمار ہووے دلگیر
جھولے حرکت کرے بیمار — بہت طبیعت ہووس بیزار
اکثر بلغم تھیں ایہہ مرض — پٹھیاں وچ ہووے بالغرض
مادہ موذی پٹھیاں وچ — داخل ہوئیکے کردا زچ
پٹھے مادہ دفع کراون — بہت نہایت زور لگاون
مادہ موذی دفع نہ ہووے — نہ حرکت کرنوں بدن کھلووے
نبض قارورہ خوب پچھان — کرکے پختگی طرح دھیان
سردی گرمی سمجھ مزاج — طبع موافق کرو علاج
کس سبب تھیں ہویا زیان — کس مادے کیتا نقصان
یا کوئی پیوے بہت شراب — یا کوئی سرد نہایت آب
یا غم غصہ کرے اندوہ — یا کوئی استفراغ انبوہ
یا صحبت کرے بے حد شمار — جاوے قوت مغزوں ہار
یا کوئی سٹ یا سخت مواد — جا پٹھیاں وچ کرے فساد
جے دموی مادہ پاوے زور — تھوڑا تھوڑا خون نچوڑ

کئی دفعہ کر فصد ضرور   ہووے خون گندہ سبب دُور
شربت اوس پلا عناب   کرے صاف سب خون خراب
مصفّا خون اس کرو علاج   تا ہووے تندرست مزاج
سبب جماع یا استفراغ   پاوے قوّت ضعف دماغ
ضعف جے ہووس وچ سریر   نت پلا گھیو گھت وچ شیر
جیکر ہووے خشک مزاج   جھب دے کر مرطوب مزاج
جیکر خشکی کرے جسم وِچ زور   باہجھ تراوت دیہہ نہ ہور
گھیو دُودھ مکھن مصری نال   رات دِینہہ کر استعمال
گُل روغن مغز کدّو بادام   مالش کر گھیو گھت وچ عام
نشاستہ مغزے نت کھوا   مغزیات گھیو کھنڈ مِلا
بہت دیر تک کریں علاج   تا ہووے تندرست مزاج
جیکر زور ہووے صفرا   شربت شیرہ سرد پلا
صفراوی قے جلاب کرا   بہت دفعہ رب کرے شفا
جے بلغم تھیں ہووے ریح   کر توں چنگی طرح صحیح
کئی دفعہ تنقیہ کر   مُنضج دیہہ مادہ تر کر
جد مادہ خارج ہو جاوے   مرضول بدن رہائی پاوے
مالش کر نت کٹھ دا تیل   روغن نال ارنڈی میل
دیویں اُس نوں چرب خوراک   مت خشکی اس کرے ہلاک

صفت نشاستہ مغزیات

نشاستہ مغزیات کر تیار   ہووے ضعف دماغ فرار

مغز فندق تے مغز نارجیل — مغز تخم خربوزہ میل!
مغز پستہ چلغوزہ لیا — مغز تخم ہندوانہ پا
مغز کھیرہ ککھڑی وِچ ڈال — مغز اخروٹ کر شامل لال
مغز تخم کدّو بادام — پنج پنج تولے وزن تمام
نشاستہ ترے پا پکّا آن — پنج پا گھیو وچ کر بریان
نشاستہ کڑچھی نال ہلا — بہت مٹھّی ہیٹھ اگ جلا
تھوڑا جیہا جد ہووے لال — لائیکے ہیٹھ دوا کُٹ ڈال
سیر پکائے چٹّی کھنڈ — وچ نشاستہ دیویں منڈ
ادھ پا قدر جیکر نت کھاوے — ضعف دماغوں دُور ہوجاوے

بیان مرض تمدّد

جیکر آکڑ جان پٹھان — اس نوں مرض تمدّد جان
ہو جاوے لنگ سیدھا تیر — یا آکڑ جاوے کُل سر بر
دو ہیں طرفیں لگدی کھچ — بہت کرے روگی نوں رِنج
جے گردن وِچ ہے اکڑا — مرض کزاز آکھن حکماء
خشک مواد پٹھیاں وچ جا — کرکے سخت دیندا اکڑا
علاج دوہاں دا کرکے غور — نال عاقل دے کر فی الفور
جے کر تاپ ہووے کجھ نال — حالوں بہت کرے بدحال
تپ دا سڑیا ہو یا مواد — پٹھیاں دے وچ کرے فساد
مادہ سخت نہایت گرم — کرے جیکر سر دے وِچ ورم
شامل نال ہووے سرسام — وِچ بے ہوشی رہے مدام

سخت علاج نہ اُس دا کر
جے جاوے اٹھواں روز لنگھا
تپ والا بحرانی ساڑ
سڑیا ہویا مادہ سخت
کریں نہ اس دا گرم دوا
اکثر اس دا خُشک مزاج
ظاہر باطن تری پہنچا
جیکر تاپ ہووے کجھ نال
بنفشہ شربت گاؤ زبان
ہور گاؤ زبان دا عرق پلا
جیکر ذرہ نہ ہووے کھنگ
بنفشہ روغن مغز بادام
جیکر قبض شکم وچ ہو
جیکر مادہ سڑ گیا گرم
گرم دوا تپ وچ نہ دیہہ
نہ کر کوئی گرم ٹکور
جب تک رہے بدن وچ تاپ
اگے گرم تاپ دا ساڑ
تاپوں بعد مالش کر گرم
تپ وچ مول نہ کریں ٹکور
روغن بابونہ مَلوا

چار روز تک بہت خطر
اُس دی رکھ اُمید شفا
جا سِر دے وچ کرے بگاڑ
سردی پچھے کرے کرخت
نہ کوئی دیویں خشک غذا
کر اس دا مرطوب علاج
دیوے رب اس جلد شفا
ایہہ دوا کر استعمال
نِت پلا روگی نوں آن
عرق سونف کجھ نال ملا
سکنجبیں دے ذرہ نہ سنگ
مل روگی دے بدن تمام
دیہہ ملیّن اُسنوں کو
دیویں سرد ملیّن نرم
یاد رکھیں مت ساڈی ایہہ
مت دُکھ بن جائے کوئی ہور
گرم چیز نہ کریں ملاپ
دے کے گرم دوا نہ مار
جاون ہو پٹھے سب نرم
مالش پر رکھ بہتا زور
گُل روغن اس نال رَلا

اک دن وچ کر دو ترۓ وار ۔ مالش اُس نوں خوب سنوار
جیکر تاپ نہ ہووے نال ۔ گھیو دُودھ بہت کر استعمال
ستویں اٹھویں دیہہ تلیین ۔ خارج کرو مواد لعین
ایس مرض دا خشک مزاج ۔ ہر حیلے کر چرب علاج
بنفشہ، لسوڑیاں، گاؤزبان ۔ نیلوفر، بہیدانہ آن
رات پلوسا رکھ اندر آب ۔ فجرے مل کے کڈھ لعاب
مصری پائیکے نت پلا ۔ بخشے جلدی صحت خدا
گرم پانی دی کرو ٹکول ۔ طبع جے اُس دی کرے قبول
بدن جدوں اس خشک ہوجا ۔ قیروطی اُس نوں جلد ملا
حریرہ گندم چھان رلا ۔ مصری گھیو گھت نت پلا
علاجوں مول نہ ہوویں تنگ ۔ صحت خداوند پاسوں منگ
ترے مہینے کریں علاج ۔ تاں ہووے تندرست مزاج
لسی، مرچاں، مسر، چرال ۔ کرے نہ ہرگز استعمال
جدوں بیمار شفا ہو جاوے ۔ پھر بھی اپنا آپ بچا

صفت قیروطی

قیروطی ایہہ بنا ضرور ۔ کرے کزاز تمدد دُور
گُل روغن لیا گری دا تیل ۔ روغن نال بابونہ میل
بنفشہ روغن لے وچ پا ۔ گھیو گوگا اس نال رلا
چربی مرغ، روغن کتان ۔ چربی بکرا میلو آن
روغن مغز کدو بادام ۔ پنج پنج تولے وزن تمام

میلو سب روغن کر گرم	سخت اعضا کرے جھب نرم
ایہہ قیروطی ہے اکسیر	تجربہ سائیں بخش فقیر
ہووَن جس دے خشک اعضا	دیوے اس نوں فیض پہنچا!
ایہہ قیروطی فیض کمال	بعد نطول کر استعمال
گرم خشک جے بہت اکڑا	میل لعاب طلا کرا
بنفشہ خطمی کڈھ لعاب	میل قیروطی نال شتاب

بیان صرع یعنی مرگی

مرگی والا سخت آزار	بہت مدت تک کرے خوار
ڈگے زمین تے گردش کھا	ایس نوں صرع کہن حکماء
جاوے اُڈ دماغوں ہوش	سخن کلاموں رہے خاموش
ہتھ پیر ہو جاون ڈنگے	تشنج وانگ لگے کجھ ڈنگے
آوے ایہہ دَورے نال	ذرہ رہے نہ سُرت سمبھال
مُونہوں نکلن بھونبے جھگ	آکھن لوگ گیا جن لگ
کسے مکانوں اُٹھ مواد	جا سِر دے وچ کرے فساد
پاوے سدے وانگ کمند	رستہ رُوح ہو جاوے بند
رُوح نفسانی ہووے زِچ	ایس سببوں لگے کجھ !
رُوح نہ ہرگز سکے لنگ	سُدہ بہت کرے اس تنگ
سُدہ رُوح رل جنگ مچاون	آپو اپنا زور لگاون
اوڑک سُدہ جاوے کھُل	عارضے دفع ہو جاون کُل
سمر بھارا اس رہے ہمیشہ	گردا رہے غم فکر اندیشہ

سُست حواس طبع پریشان
ایسا اوہ کم دل ہو جاوے
اہلس ہڈیں رہے اُداس
وہم دلیلاں بھیڑے خواب
غصّے نال رہے دل تنگ
اکثر چھوٹے بال نادان
جد لڑکا پیوے دُودھ خراب
فاسد دُودھ جو غیر صحیح
ریح جد سر وِچ کرے خروش
مُونہوں جاون بھُوبنے جھگ
دَورے نال کرے ریح زِچ
نام اُس دا اُم الصّبیان
ہووے لڑکا جدوں جوان
حاجت نہیں کوئی اوس علاج
جیہڑی اوس پلاوے دُودھ
کر نوں اُس دا بدن صفا
فاسد دُودھ ہووے جس نال
چھٹی مرجاں دُودھ مشورہ
بہت لطیف کھوا غذا
گھیئو ہک ہپّی گرم کرا
گُوڑھنی دالا دیویں جھاڑ

وانگ سودائیاں رہے حیران
ہر اک پاسوں غم ڈر کھاوے
کم ہو جاوے عقل قیاس
کر دے اُس نوں بہت خراب
ناحق کرے لڑائیاں جنگ
ایہہ دُکھ بہت کرے حیران
جاوے بگڑ مزاج شتاب
پیدا کرے بدن وچ ریح
ہووے لڑکا ترت بیہوش
جاون اکھیں تاڑے لگ
ہتھیں پیریں لگے رِچھ !
سارے مرگی وانگ نشان
مرگی دا نہ رہے نشان
آپے جاوے بدل مزاج
اُس دا دُودھ کراویں شُدھ
ملیّن دو ترے چار کرا
ہرگز کرے نہ ہول خیال
دینگن خشک چیزوں ہے دوس
شام صبح وافر گھیو پا
لڑکے نوں ہر روز پلا
وچ مہینے ہک دو وار

سونف بنفشہ پھُل گلاب — موافق جسم پوسا شتاب
فجرے دیگچی وچ جوشا — گل پُن اس نوں صاف کرا
قدرے گودا انبلتاس — حل کر اس وچ نال قیاس
دیویں اُس نوں سیپی نال — دن وچ دو ترے دفعہ سنبھال
اُس دی ماؤں دا کرو علاج — موافق جیہڑا طبع مزاج
خاص علاج صرع دے چار — قے ۔ جلّاب ۔ مالش ۔ نسوار
سبب صرع دا جیکر خون — ہووے بجھتے وچ زبون
غالب ہووے دموی مادہ — سُرخی چہرے وچ زیادہ
نال عقل دے کرکے دھیان — دموی مادہ خوب پچھان
کئی دفعہ اس فصد کرا — دے کے فاصلہ دو ترے ماہ
خون گندہ جد ہووے صاف — کرے قصور خدا معاف
چھٹانک مکھن اس فجر کھوا — سر تے مالش بنت کرا
شربت پیوے بنت عناب — شامل کرکے عرق گلاب
جے گرمی دا بہت سبب — کر معلوم علامت سب
صفراوی تے اجلاب کرا — ماہ مرض خارج کردا
روغن مغز کدو کڈھوا — بنفشہ روغن نال رلا
سر تے بنت مالش اس کر — خوب طرح رکھ سر نوں تر
شاوت اس نوں بہت مفید — شامل نال رکھیں تبرید
گھیئو گوکا اس بہت کھوا — خشک چیزاں پرہیز کرا
چوتھے خلطاں دی کریں پچھان — نال علامت کرکے دھیان
جس تھیں جاوے بگڑ مزاج — اوس سبب دا کریں علاج

سبب جیکر بلغم تے باد
کر تنقیہ قے جُلاّب
دو قے کروا مہینے وچ
پہلے ہفتے قے کراویں
مُڑ تریجے وِچ قے کروا
چھ مہینے تک ایہہ کار
جے مریض کم قوت ہو
دو ہفتے پچھوں قے کروا
گھیو ہمیش اس بہت کھوا
مت خشکی کر جاوے زور
اندر اس دا کرکے ٹر
عقرقرحا دارچینی لئے
کُٹ ٹگناں ماکھیوں وچ ڈال
ہک دو ماشہ نت کھوا
کریں جلاب ایارج حب
اکاول والی دیہہ نسوار
اک دی جڑھ دی چھل لیا
رگل حکمت کر کوزے وچ ساڑ
عقرقرحا تے مرچ سیاہ
اک ٹڈی اک دی سنئے سوکا
کلونجی کندش مرچ سیاہ

پاوے مرگی آن فساد
بلغم خارج کریں شتاب
دو جلاّب نہ ہوویں وچ
دوجے وچ جلاب دیواویں
چوتھے وچ جلاب دیوا
کر تنقیہ خوب سنوار
فاصلہ دیوے ہفتے دو
چودھویں روز جلاب دوا
پنڈے سر مالش کروا
پیدا کرے مرض کوئی ہور
تنقیہ قے جلاّب اُس کر
سُنڈھ برابر وزن ترے
کر اُس نوں نت استعمال
پچھوں گھیو چھٹانک پلا
دفع کرے بلغم نوں جھب
کرے بلغمی صرع فرار
اک دا دُودھ گھت تر کروا
پیہہ کے دیہہ اس نوں نسوار
قدرے کر اس دے ہمراہ
پیہہ کے نت نسوار چڑھا
مغز بے دا کر ہمراہ

وزن برابر دارو چار — پیہہ کے دیہہ اس نُوں نسوار
سر مکھیاں دے کر جُدا — دُھپے اس نوں رکھ سوکا
کر باریک نہایت پیس — دیہہ نسوار دیہاڑے بیس

نسخہ قے آور

نُسخہ ہک عجب قے والا — دسّاں تینوں بہت سُکھالا
لے ہک ماشہ ورچ کوٹا — گولی ماکھیوں وِچ بنا
گولی پہلاں مُنہ وچ پا — پچھوں ایہہ دوا پلا!
سکنجبین پنج تولے تول — ترے ماشے رائی کٹ گھول
پیالہ پانی گرم رلا — پلا روگی نوں قے کروا
ہک دو پیالے پانی ہور — پیوے گرم نمک وچ کھور
ہے ایہہ قے آزمودہ کار — ہووے بہت شفا بیمار
جے مرگی دا سرد مزاج — اُس دا ہے ایہہ خوب علاج
کوئی اس نوں مُدّت تیک کماوے — مرگی جاندی نظر نہ آوے
پورانی ہڈی لے انسان — پیہہ باریک کھرل وچ آن
چھ ماشے وزن پھکا — اوتوں ادھ پا گھیو پلا
جالینوس امر فرمایا — ایہہ میری وچ آزمائش آیا
ترے ماہ تک کر استعمال — مرگی دفع ہووے فی الحال

نسخہ ناسوار

دار چینی کشمیری پت — کانپھل برگ تمباکو گھت

کندش کالی مرچ رلا — تڑے تتھرے ماشے سب ڈوا
اک دی ٹڈی خشک کرا — پیہہ کے سب نسوار بنا
مرگی والے نوں نسوار — دیویں روز مرّہ ہک وار

بیان مرض کابوس

کابوس مرض مرگی دی بھین — طبیب حکیم سیانے کہن
ایہہ آوے دورے نال — مرگی وانگ کرے بدحال
ستا پیا ہووے انسان — بھار پوے سینے تے آن
ایسا بوجھ کرے اوہ تنگ — جیونکہ دشمن کردا جنگ
وچ خواب دے کرے گمان — مینوں کسے دبایا آن
ایسا زور دا دورہ آوے — ہووے تنگ اوکھا ساہ آوے
نکلے مونہوں نہ صاف آوازہ — زور لگاوے بے اندازہ
رووے خواب اندر گرلاوے — خوفوں ڈردے نال بڑاوے
چیکاں مار کرے فریاد — کرے میری کوئی امداد
رووے کرے دہائیاں کوک — نکلے مونہوں آوازہ ہوک
بہت نہایت زور لگاوے — بولیا اس توں مول نہ جاوے
بدنوں اٹھے غلیظ بخار — سینے سر تے پاوے بھار
گرمی سردی خشکی تر — معلم کل کیفیت کر
مرگی دا کریں علاج — موافق جیہڑا طبع مزاج
غلبہ خلط جو پوے نظر — نال عقل دے خارج کر
کہنہ مرض جیکر ہو جاوے — خاص شکل مرگی بن جاوے

بُہتا عقل دوڑا قیاس — غالب مادہ کریں شناس
جیکر بلغم کرے فتور — قے جلاب دے کڈھ قصور
یک چھٹانکی وچ لیا — کٹ ادھ پا ماکھیوں وچ پا
ترے ماشے دا وزن کھوا — اُتوں پانی گرم پلا
ہر ہفتہ ایہہ قے کروا — دیوے اُس نوں رب شفا
سبب جے ہووے خون زیادہ — فصد نال کر خارج مادہ
اوّل باسلیق رگ چھوڑ — پچھوں کریں معالجہ ہور
کرے جے زور مواد سودا — ظاہر باطن تری پہنچا!
روگی دا تر کرکے جسم — تنقیہ کر سوداوی قسم
ہر حیلے کر خارج مادہ — ہووے جیہڑی خلط زیادہ
جے صفرا دا ہے سبب — موافق اوس دوا کر جھب
بہت دفعہ تنقیہ کر — مُنضج دے کے مُول نہ ڈر
سبھے کریں دوا — نال شتابی ناہ گھبرا
مرگی والی کُل تدبیر — کر اُس دی نہ ہو دلگیر
ہر ہفتہ دیہہ نہ جُلّاب — ہووے مادہ دفع خراب
سونف کاسنی لے منگوا — شامل کر اس نال سنا
بنفشہ کدو مغز بادام — یک یک تولہ وزن تمام
پنج تولے گلقند رلا — ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
صاف شیرہ کر مصری ڈال — ہر ہفتہ کر استعمال

بیان مرض خدر یعنی سُن

جد پیدا ہووے خدّر آزار
سوندے مُردیاں وانگ اعضا
مواد غلیظ پٹھیں گھس جاوے
جس اعضا وچ خدر آزار
یا بہت اعضاواں وچ مواد
کرکے چنگی طرح دھیان
گرمی دا کر سرد دوا
کرے تراوت خشکی دفع
جیکر بلغم کرے بگاڑ
مادہ اس دا کرکے ترہ
کرکے خارج سارا گند
پھر توں اس نوں مالش کر
طریقے جنتر نال پتال
مالش اس نوں رتت کرا
رائی سرکہ خوب گھوٹنا
رائی کانپھل زیرہ سیاہ
سرکے دیوچ گھوٹ لگا
جوائن دیسی دا کڈھو تیل
مقام خدّر تے کرو طلا
نوشادر طوطیا سبز منگا
بہت باریک اس پچھ لگا

وچ بدن دے پھڑے قرار
سُنّ اس نوں آکھن حکماء
حس اعضا باطل ہو جاوے
ہووے اوہ اعضا بےکار
داخل ہو کے کرے فساد
غالب لئیں مواد پچھان
سردی گرمی نال ونجا
خشک دوا تری نوں دفع
کر تنقیہ ہُہنتی وار
ہر ہفتے وچ خارج کر
جیہڑا وچ اعضاواں بند
تیل اجوین مقطّر کر
لے توں تیل اجوین نکال
روغن نال ارنڈ رلا
تنقیے پچھوں کرو طلا
نوشادر عقرقرحا ہمراہ
دیوے بلغمی خدّر گوا
روغن دارچینی وچ میل
دیوے سُن دی بیخ اُڈا
پانی نبوہ گھت جوشا
خدّر اُتے جھب کر طلا

اک دے دُودھ وِچ مرچ سیاہ
اجوین ارنڈ دی بیخ لے آ
تنقیے پچھوں نت لگاوے
عقرقرحا دارچینی سئے
ماکھیوں وِچ معجون بنا
ہر ہفتہ ہک کریں جلاّب
سبب جے خاص سوداوی مادہ
کریں تراوت دیہہ تے رات
مالش کر تر دیہہ غذا
مکھن گوکا فجر کھوا
ظاہر باطن کر مرطوب
اندر اُس دا کرکے تر
روغن مغز کدّو. بادام
یا گُل روغن رنت مَلا
کرے جیکر صَفرا زیان
صفراوی دنے کے قے جُلاّب
پلا، شربت نت سرد نقوع
کرے جے گندہ خون خرابی
ایسے طور کجھ مُدّت تیک
جے کوئی ہووے ہور سبب
کرکے چنگی طرح قیاس

کرکے کھرل خدّر تے لا
پتال جنتر نال تیل کڈھا
خدّر مرض نوں جلد اُڈاوے
مگھاں تولے پنج پنج ایہہ ترّے
چھ ست ماشے رنت کھوا
دفع ہو جاوے خدّر شتاب
ہووے خشکی بہت زیادہ
ہر جیلے کر خشکی مات
خشکی اس دی دُور کرا
دیہہ گاوا دُودھ مصری پا
تا حاصل ہووَن مطلوب
سودا. والا تنقیہ کر
بنفشہ روغن مَل نت عام
گھیو گوکا چربی وِچ پا
ظاہر آون نظر نشان
خارج مادہ کریں شتاب
طبع جے اُس دی کرے رجُوع
کر توں اس قصد شتابی
کر توں بدن ہو جاوے ٹھیک
دارو اس دا کرتوں جھب
نال علامت کریں شناس

جس خلط دا ہووے زور
دیویں غلبہ اُس دا توڑ
طبع موافق کریں علاج
گرمی سردی سمجھ مزاج
جیویں طبیباں دا دستور
کرتوں اُسے طرح ضرور

بیان مرض سکتہ

سکتہ مرض ہووے جد آن
اچانک مرجاوے انسان
تُردا پھردا گم ہو جاوے
ساہ دم اُس نوں محل نہ آوے
مُردیاں وانگ ہووے بے جان
ہووے خلقت دیکھ حیران
بدنوں رّدی اُٹھ بخار
کرے حواس دماغ بگاڑ
غلیظ مواد سُدّہ بن سخت
سردی پچھے کرے کرخت
مثل ورم سُدّہ بن جاوے
حس حرکت کُل بدن ونجاوے
کُل رُوح طرف سُدّے دی جاون
دفع کرن نوں زور لگاون
سُدّہ رُوح نوں کرے تباہ
قوت رُوح دی کرے فناہ
سر وچ رُوح جا ہوندے بند
ہوون سُدّے نال پیوند
سُدّہ ورمی سر دے وچ
قوت رُوح دی لیندا کھچ
رُوح سُدّے وچ جذب ہو جاوے
مُڑ کے خانے وچ نہ آوے
ہووے سکتہ جدوں آزار
ہووے ہوش حواس بیکار
جیکر مادّہ سالم ہو
سُدّہ رہنے سر وچ کھلو
آوے ساہ دم بہت باریک
نال عقل کر معلم ٹھیک
نال علامت خوب پچھان
زندگانی دے سب نشان
ڈٹھا ہک طب وچ عظیم
آکھیا جالینوس حکیم

سکتے نال جاوے کوئی مر
موت حیاتی کر آزمودہ
پنبہ رُوں دا رکھ نک اگے
جے حرکت پنبہ کرے کدائیں
دُوجا نُسخہ ایہہ نشان
جے عکس چہرے پوے نظر
بھانڈا پانی دا بھر رکھ
جے اوہ پانی کرے تحریک
چوٹی سر دے وال مُنا
تے جیہا کوئی نہیں دوا
سُرخ کاہی دی تے کرا
جد او سنوں تے ہووسے جاری
نک چھکنی کالی مرچ پسا
وچ حلق دے کھنب پھرا
کھنب جد وچ حلق دے جاوے
سبب جیکر بلغم تے ریح
دو ترے تے جلّاب کرا
جے آوے تیرے وچ شعور
سر تے گل اس کنڈ دا تیل
مالش سر تے خوب کرا
شوربا تتّرا مرغ پلا

ترے روز تک دفن نہ کر
جیویں حکیماں دا فرمودہ
ہلسی جد ساہ اس نوں لگے
زندہ ہے اوہ مُردہ ناہیں
طرف دھیری دیں کریں دھیان
زندہ اس نوں جان مقرر
اُوپر سینے ساہ پرکھ!
مُردہ نہیں، زندہ ہے ٹھیک
رائی سرکہ گھوٹ لگا
دیوے سکتہ تُرت ونجا
وزن رتی اک گھول پلا
ہووے سکتہ دفع بیماری
ناساں دے وچ پھوک چڑھا
مصبرّ پانی نال لگا!
تا اس تے شتابی آوے
ہووے سکتہ مرض صحیح
بخشے اس نوں رب شفا
کیتا بلغم ٹھیک فتور
سنڈھ اجوائن قرنفل میل
زور ہتھاں دا خوب لگا
دار چینی زیرہ وچ پا

سونف انیسوں زیرہ سیاہ ۔ پودنہ دارچینی ہمراہ
ترے ترے ماشے سب دوا ۔ درڑہ کرکے رات پوسا
کاہڑہ کرکے روز پلا ۔ قدرے شہد اُس وچ رلا
خون زیادہ نظر جے آ ۔ جلدی اس دی فصد کرا
سرارو رگ نوں جھب چھڈ ۔ خون موافق قوت کڈھ
جیکر بدن نضج کر جاوے ۔ سبزی مائل رنگ وٹاوے
جسم وچوں آوے بدبُو ۔ نیڑے ڈھک نہ بیٹھے کو
ہو جاوے صورت شکل خراب ۔ تاں علاج نہ کریں عذاب
سبب جیکر اوس ہووے قبض ۔ حرکت کرے ذرہ ہک نبض
حُقنہ یا اُس کر پچکاری ۔ قبض شکم کھل جاوے ساری
جیکر خشک طبیعت گرم ۔ دیہہ دوا تہ سرد اس نرم
سرتے مَل روغن بادام ۔ گُل روغن ہیل گوکا گھیو عام

بیان مرض اختلاج

جد پیدا ہووے مرض اختلاج ۔ بہت شتابی کرو علاج
بج مدت جُسے وچ کھلووے ۔ مشکل پھیر خلاصی ہووے
غیر طبعی مادہ ناکام ۔ کردا سارے بند مسام
بند ہو جاوے ریح بخار ۔ نکل نہ سکے باہر وار
قوت دافع کردی دفع ۔ ریح مواد نہ ہووے رفع
مادہ اپنا زور لگاوے ۔ گوشت مچھلیاں دا پھڑکاوے
جد مادہ ہووے تحلیل ۔ ہو جاوے تندرست علیل

جد مڑ پیدا ہووے بخار — پوے جسم دے وچ پھڑکار
تنقیہ طبع موافق کر — بُھتی دفعہ نہ ہرگز ڈر
طبیعت دی کر خوب صفائی — مرضوں پاوے بدن رہائی
جس خلط دا زور زیادہ — کر تدں اُس دا خارج مادہ
جے اوہ لائق ہووے قے — قے کرن دی دیویں لئے
جے اوہ ہووے لائق فصد — فصد کھولن دا جیب کر قصد
جے اوہ لائق ہے جُلّاب — دو ترئے واری دے شتاب
جد ہووے مادہ صاف تمام — نال بھانس دے کھول مسام
اٹھویں ناویں دیویں بھانس — اُبکل مار ننگا رکھ سانس
جد اُس دے کھل جان مسام — بخشے اُس نوں رب ارام
بدن اُتے مالش کروا — بہت نہایت زور لگا
بابونہ روغن رتت رلا — انبرول دی بھانس دوا
موافق طبع دوا غذا — دیویں بخشے رب شفا
نال بیماریاں دیکر گھول — تحمل نال نہ ہرگز ڈول
تازہ مرض شتابی جاوے — کہنہ محنت بہت کراوے
کریں دوائیں استعمال — موسم قوت عمر سمبھال
سب قواعد رکھیں یاد — طریقہ حکمت پیر اُستاد
جیکر سرد طبیعت ہو — سرد دوا نہ دیویں کو
جیکر خشک طبیعت گرم — دیہہ دوا اس ٹھنڈا نرم

در بیان مرض زکام

مندا روگاں وچ زکام
اسنتھیں پیدا ہون بگاڑ
غلبہ مرض کرے یکبارہ
نک تھیں پتلا پانی آوے
وگے جے نک تھیں فضلہ عام
جے طرف حلق دی گرے فضول
فاسد بدنوں اُٹھ بخارہ
سر دی طرف ہووے جد رفع
مغز نہ اُس نوں کرے قبول
رہے رطوبت نک تھیں جاری
یا بدہضمی تھیں اُٹھ ریح
زکام جے سردیوں ہووے پیدا
جب پک جاوے ریزش خام
سبب یا ہووے بلغم داد
نک تھیں ٹھنڈا پانی وگے
ڈھلی سست چلے اس نبض
سر وچ سردی بہت نہایت
سرد چیز اُس ضرر پہنچاوے
کچی بلغم کرے خراب
بلغم مُنضج نال پکاء
جلد بلغم ہو جاوے دفع

کردا سر نوں بے آرام
کئی قسم دے سخت آزار
رنجھاں لین نہ دیون وار
فُضلہ بہت وگے بہ لاوے
اُس نوں کہن حکیم زُکام
اُس نوں ریزش کہن نزول
جا سر دے وچ کرے بگاڑ
کرے طبیعت اس نوں دفع
طرف نک دی گرے نزول
اوکھا ہووے بہت آزاری
دیوے جا سر نوں تصدیع
مُنضج نال پکاویں ویدا
دفع ہو جاوے جلد زُکام
کرے ہمیش زکام فساد
سرد ہوا بُری اُس لگے
رہے شکم اس دے وچ قبض
بدہضمی دی کرے شکایت
گرم غذا تھیں فائدہ پاوے
مُنضج دے کے کرو جلّاب
دو ترئے دفعہ جُلّاب کرا
معجون فلاسفہ دیوے نفع

زکام جے ہووے بہت مرطوب
برشعشہ دیہہ اس نوں معجون
تخم السی دے کر بریان
ادھ پا پکا وزن تلا
سر اُس دے نوں کر توں گرم
مٹھا تیل توے پر گھت
پوٹلی بنھ کنک دا چھان
سر تے کر ایہہ گرم ٹکور
گرم دوا دی دیہہ نسوار
جیکر ہووے گرم زکام
جد گرمی کر جاوے زور
ملے جے گرمی بلغم نال
ٹھنڈے شربت اوس پلائیں
بنفشہ شربت نیلوفر
جے گرمی دا بہت سبب
بنفشہ گلُ تے نیلوفر
رات پانی وچ تر کردا
جو شے بندش کرے زکام
جاری اُس دا بڑا ثواب
گوشت ۔ مچھی ۔ مرچ نہ دیہہ
اطریفل نت کھوا زمانی

سرد طبیعت ہووے خوب
ہووے رفع زکام زبون
کٹ ملا ماکھیوں وچ آن
رہ گی نوں ہر روز کھوا
نال ٹکور پوٹلی نرم
اگ تے رکھ توے نوں وت
کر توں گرم توے پر آن
اس دے جیہا دوا نہیں ہور
ہووے جلد زکام فرار
کرے مغز تھیں ریزش خام
بلغم خام ہو جاوے شورہ
بلغم شورہ ہووے فی الحال
گرمی بدنوں دُور کرائیں
دونویں وقت پلایا کر
ایہہ نقوع پلاویں جھب
بہیدانہ وزن برابر کر
فجرے مصری ڈال پلا
کر استنجیں پرہیز تمام
بندش فضلہ کرے خراب
وچ زکام ساڈی مت ایہہ
نہیں کوئی نسخہ ایس دے ثانی

دیہہ اطریفل رنت صغیر   سر نزلہ وچ مارے تیر
بنفشہ روغن رنت پلا   گھیو گو کے دے نال بنا
سر اُس دے رکھیں گرم   تاں مسام رہن اُس نرم
جیکر خشک طبیعت ہو   حریرہ جیہا دوا نہیں کو
دیہہ رنت اوس جو آش پکا   بادام روغن مصری وچ پا
ناقہ دو ترُے روز دیوا   دیوے جھب زکام دنجا
ہور غذا نہ مول کھوا   مصری گو کا دُودھ پلا
مالش کر رنت روغن گرم   مسام دماغ ہو جاون نرم
مالش اُس نوں خوب کرا   نال ہتھاں دا زور لگا
جیکر قبض طبیعت ہو   ملین جیہا دوا نہیں کو
بہت جے ہووے خشک زکام   بند ہو جاوے مغز تمام
نک تھیں مُول نہ آوے ساہ   ہووے بند ناساں دا راہ
رنت پلا گھیو تے دودھ   مصری ڈال جے ہووے بُدھ
روغن کدّو مغز بادام   سر تے مالش کریں تمام
گھیئو نہایت وافر کھاوے   لسّی دے نزدیک نہ جاوے
بسبب زکام جے ہووے کھنگ   خمیرہ دیہہ خشخاس نسنگ
یا شربت پوست خشخاس   کرے زکامی کھنگ دا ناس

ترکیب حریرہ خشخاس

حریرہ لے خشخاس پکا   زکام والے نوں رنت پلا
ترُے تولے خشخاس سفید   چار مغز تولہ اک دید

ڈال تولہ ہک مغز بادام　　گھوٹ پانی دے وچ تمام
چار تولے گھنت بکا　　دو تولے مصری ڈال پلا
خشک زکام نوں دیوے نفع　　ہووے ضعف دماغی دفع

ترکیب منضج بلغم

سونف تولہ مثقال ملٹھ　　چار انجیر منقہ اٹھ
بنفشہ گاؤزبان وچ ڈال　　دونویں دے ہک ہک مثقال
رات پانی وچ تر کروا　　صبح جوشا دیہہ گھنڈ ملا
جے کر تاپ ہووے کجھ نال　　گلو بانسہ قدرے وچ ڈال

نسخہ نسوار نزلہ بلغمی

تریاں پوست کیسر چھڑ　　ترے ترے ماشے شامل کر
پنج لونگ ترے مرچ سیاہ　　چھ ماشے کانپھل کر ہمراہ
صندل بورہ کچور افیم　　ہک ہک ماشہ وزن حکیم
پیہہ باریک دیہہ نسوار　　ہووے نزلہ جلد فرار
دفع ہو جاوے سر دا درد　　جیکر ہوس طبیعت سرد

بیان تعریف چشم

اکھیں عجب نعمت جان　　روشن جنہاں نال جہان
چشماں شیشے نور رحمانی　　بخشش رحمت رب رحمان
اکھیں بڑی نعمت بھاری　　مزہ جیساتی خلقت ساری

چشماں شیشے دیوے نور — کیتی رحمت رب ظہور
چشماں دسے وچ نورِ خدا — کیتا رحمت رب عطا
چشماں جدوں مارن چمکارا — روشن نظر آوے جگ سارا
جد اکھیں ہو جاون بند — یاون آن اندھیر کمند
ہر کوئی نال اکھیں دے شیر — باہجھ اکھیں دے پوے اندھیر
جد اکھیں ہو جان تباہ — ہووے کُل جہان سیاہ
رب اگے نت کرو دعائیں — یا رب فضل کرم دے سائیں
بندے تیرے اسیں گناہیں — بخشیں ساڈیاں کُل خطائیں
مردیاں تیک حیاتی تائیں — اکھیں دا دُکھ نہ وکھائیں

بیان رمد صفراوی

جد اکھیں نوں آوے جوش — سوجن درد بھلاوے ہوش
لالی ہنجوں کرن سقیم — آکھن اُس نوں رمد حکیم
گرمی تھیں ایہہ موذی مرض — اکثر بہت ہووے بالفرض
ضرباں رڑکاں کرن خوار — ہوون روگی بہت لاچار
بدنوں موذی اُٹھ بخار — جا اکھیں نوں کردا مار
بخار دیوے جد سر نوں زور — دل گھبراوے پاوے شور
کوڑیاں اکھیں سڑکن نال — ہووے درد کرے بدحال
تیزی بہت ہووے وچ نبض — سخت شکم وچ ہووے قبض
اوّل قبض اوس دُور کرا — نال ملیّن سرد دوا
رس پھٹکڑی ہرڑ افیم — اکھیں تے کر لیپ حکیم

پت بکین اُتوں بھوا   ہووے اس نوں جھب شفا
جوش جے ہووے قبض سبب   دیہو ایہہ ملیّن جھب

نسخہ ملیّن قبض کُشا

کاسنی سُپّے پھُل گلاب   دو دو تولے قدر حساب
بنفشہ مغز کدّو وچ پا   ہک ہک تولہ وزن تولا
گھوٹ گوُنڈے شیرہ کڈھ لے   پیوے نت دہاڑے ترے

نسخہ حریرہ

دو تولے خشخاس سفید   تولہ مغز کدّو گھت وید
تولہ مغز بادام رلا   گھوٹ کونڈی شیر کڈھوا
مصری گھت ہفتہ تک پیوے   حکم خدا تھیں چنگا تھیوے
بنفشہ شربت نیلوفر   پانی ڈال پلایا کر
لئے کے مکھن گوکا عام   مالش کرو صبح تے شام
ہور ٹھنڈے شربت سرد نقوع   رکھ ہمیشہ اس نوں شروع
جے خشکی تھیں اکھّیں آون   سخت وانگ پتھّر ہو جاون
ہنجوں چرک نہ آوے مول   ہووے بہت اکھّیں نوں سُول
ڈھائیں مار روگی کرلاوے   راتیں دہیں آرام نہ آوے
ہووے ورم اکھ دا سخت   کرڑہ پتھّر وانگ کرخت
سڑیا ہویا مادّہ سودا   کرے فساد اکھّیں وچ جا
تخم السی خطمی منگوا   کُٹ پوسا لعاب کڈھا

اسبغول لُعاب رلا
روغن کدّو مغز بادام
بنفشہ روغن آپ بنا
مالش کرو صبح تے شام
مکھن گو کا فجر کھوا
جیکر اس نوں ہووے قبض
بنفشہ گل تے سونف منگا
سنا کاسنی مغز بادام
گلقند ڈال توڑے وچ چار
شیرہ کپڑے وچ چھنا
لعاب کڈھ کے اسبغول
دُودھ عورت دے وچ رلا
شیاف بریوما اکھیں ڈال
بنا پوٹلی پھیر ضرور
گرم خشک کوئی دیہہ نہ چیز
گھیو کھنڈ کُٹ چوری نت کھاوے
لسّی، نشہ، ہوا غبار
گوشت، صحبت، تھوم پیاز
ایہہ چیزاں سب اُسنوں زہر
جے دیوے گندہ خون اُبال
خون گندہ جد ہووے آ

اکھیں اُتے کرو طلا
سر تے مالش کرو مدام
کر مالش روغن گل پا
سارے جُسّے بدن تمام
گھیو چھٹانکی شام پلا
کرڑے سخت ہووے اس نبض
مغز تُخم کدّو وچ پا
اِک اِک تولہ وزن تمام
گھوٹ کُونڈے وچ خوب سوار
پیوے ہووے قبض گُشا
وِچ سفیدی بیضہ کھول
اکھیں اُتے کرو طلا
ہووے رمد دفع فی الحال
ہووے جوش اکھیں دا دُور
ایہو رکھیں یاد تمیز
لُون مرچ دے راہ نہ جاوے
مصالحہ، حُقّہ، گرم آچار
بینگن تھیں کردا احتراز
استھیں جوش آوے وچ قہر
اکھیں سُرخ نہایت لال
دیوے جوش اکھیں نوں جا

سر بھارا دائم نسیان　　سوزش ضرباں کرن حیران
خلط خون دے سبب نشان　　کرکے چنگی طرح پچھان
سرا رو دا فصد کرا　　متھے وچوں ناڑ منگا!
عناب ، بنفشہ ، نیلوفر　　آلو ، انبلی شامل کر
رات پانی وچ کرو نقوع　　مصری ڈال کراؤ شروع
جیکر قبض طبیعت ہو　　دیہہ ملیّن اس نوں گو
ماجو پھٹکڑی رس افیم　　کرو اکھیں تے لیپ حکیم
شیاف ابیض اکھیں وچ گھسنا　　جاوے درد نہ ہووے وت
یا بریوما ڈال شیاف　　کرو قصور خداوند معاف
سبب جے ہووے بلغم شور　　آون اکھیں دے کے زور
طرف اکھیں دے گرے مواد　　پاوے بلغم شور فساد
خارش نال جاوے اکھ پھل　　ہنجوں وگن نہ سکن کھل
چرک میل آوے بسیار　　رڑک پووے اکھ دے وچ کار
مرکّب اس نوں دیہہ جلاّب　　بلغم خارج کرو شتاب
بلغم مُنضج نال پکا　　مُنضج نال جلاب کرا
شیاف بریوما اکھ وچ ڈال　　جوش اکھ جاوے فی الحال
کراں بیان دوا عجب　　فائدہ کرے اکھ نوں جھب
کرکے چاکسو بہت باریک　　مثل غبار ہووے جد ٹھیک
چوہنڈی اکھیں وچ پوا　　پہت بکین اُتوں بھوا
نسخہ اک آزمودہ کار　　سائیں بخش نوں کر اظہار
وچ عمر ساری آزمایا　　ہرگز کدی خطا نہیں پایا

ضرباں رڑکاں ہنجواں پیڑ
کندر کتھ ماجو بریان
گوشت خورہ چاکسو پا
پھٹکڑی گھت وچ ماشے ترے
پانی دھنیاں مہندی گھت
وقت ضرورت اکھیں پا
جیکر ہووے رہد نزولی
حریرہ دہ بنا ضرور
دو تولے خشخاس سفید
چارے مغز تولہ ہک پا
کپڑے وچ مُڑ صاف کرا
چار تولے گوکا گھیؤ گھت
ترے ہفتے کر استعمال

نسّن استھول گھت دہیر
افاقیا، جھگ سمندر آن
ترے ترے ماشے ست دوا
چھ ماشے تانبا سڑیا لے
کر کھرل شیاف بناویں وت
دیوے اکھدا جوش ونجا
جوش اکھ دا چاہڑے سوئی
جوش اکھ دا ہووے ڈُور
مغز بادام تولے ڈیڈھ
پانی ڈال گونڈے گھوٹوا
مصری تولے چار ملا
پتلی جیہی پکاویں پت
پیوے روگی سرکیاں نال

نسخہ مجرّبہ جوش اکھ

جیکر رہد پُرانا ہو
سُرخی اکھیں رہے کمال
کراں بیان عجیب دوائی
ترپھلہ لے ادھ سیر منگا
فجرے دیگچی دے وچ ڈال
کُل کے پتّن کے صاف کرا

بہت دیر تک رہے کھلو
ہنجوں وگن کرن بے حال
پاوے جوش تھیں اکھ رہائی
رات پانی گھت ترکردا
خوب طرح اُس لے اُبال
سیر پکا گوکا گھیو پا!

مُڑ دیگچی وچ گھت پکا
جد سارا پانی جل جاوے
اگ تھیں جلدی نال اُتار
ہک چھٹانکی جے نت پاوے
ضعف دماغوں ہووے دفع

ہولی ہولی اگ جلا
گھیو تنہا باقی رہ جاوے
ٹھنڈا کر کے خوب اُتار
جوش اکھ تھیں چنگا تھیوے
دمہ ہنجواں دیوے نفع

شیاف مجرّبہ جوش چشم

پھٹکری لۓ ہرڑ دی چھال
انبلی پوست دانہ انار
رات پانی وچ رکھ پوسا
ترے ماشے وچ ڈال افیم
گاہڑا قوام ہووے جد آ
گھس پانی وچ اکھیں ڈال
ہے ایہہ نسخہ پُر تاثیر
جوش اکھ نوں دیویں نفع

دھنیا مہندی رس نسپال
ہر ہک تولے دا مقدار
فجری مل پُن صاف کرا
کڑچھی دے وچ کاہڑ حکیم
اس دے رکھ شیاف بنا
کر کجھ مدّت استعمال
آئی اکھ نوں ہے مفید
لالی ہنجوں ہوون دفع

پوٹلی مجرّبہ جوش آنکھ

نسخہ پوٹلی کرو تیار!
دھنیہ مہندی رس نسپال
انار دانہ ماجو بریان
ترے ترے ماشے سب دوا

آوے جوش اکھ دے درکار
چاکسو زرد ہرڑ دی چھال
پھٹکڑی چٹی پوست آن
پوٹلی بنھ درڑھ کردا

نم دے پانی وچ پوسا
جوش اکھ جے دیوے دکھ

اکھیں اُتے رت لگا
پھیر پوٹلی ہووے سُکھ

نسخہ شیاف بریوما

بریوما کرو شیاف تیار
میل چاندی ترے ماشے لے
گوند رگکری ماشے ترے
کیسر گوشت خورہ افیم
سفیدی انڈا ہووے صاف
وقت حاجت اکھیں وچ پا

کرے رمد یک دن وچ صاف
تانبا سڑیا ماشے ترے
کتیرا قاقیا دو دو ہو
ماشہ ماشہ وزن حکیم
گھست کھرل وچ بنھ شیاف
دیوے اکھ دا جوشش ونجا

صفت شیاف ابیض

شیاف ابیض نسخہ مشہور
ضعف بصر نوں دیوے نفع
ترے ماشے قلعی سفیدہ لیا
کتیرا ترے ماشے وچ گھت
لے نشاستہ ہور افیم
گوشت خورہ ماشے ترے
لعاب کڈھ کے اسبغول
وقت ضرورت اکھیں پائے
لالی انجوں رڑکاں ٹھول

کرے شتاب جوش اکھ دُور
ہنجوں پیڑ کرے سب دفع
ترے ماشے گوند رگکر وچ پا
کندر پاویں ماشے ست
ماشہ ماشہ وزن حکیم
دارو سب کھرل کرے
بنھ شیاف اُسدے وچ گھول
مڑکے جوش نہ شکل دکھائے
رہن نہ وچ اکھیں دے مُول

بیان پھولہ چشم

پھولہ پوے کسی دی اکھ — کرے لکھ دی قیمت ککھ
مادہ تیز گرم سساڑ — جوش دیوے اکھ کرے بگاڑ
بہت دیر اکھ رہے جے بند — چڑھدا جالا وانگ کمند
گاہڑہ سخت یا پتلا ہو — رگاں اکھیں وچ رہے کھلو
کراں بیان دوا عجیب — پھولہ دُور کرے اوہ جھب
نیلہ تھوتھا کچ زنگار — پیس کھرل وچ وانگ غبار
نیلہ تھوتھا کر بریان — تا ہو جاوے بے نقصان
نمک شیشہ شورہ کچلوان — ہک ہک ماشہ کل موزون
رس نبو دا اس وچ پا — ترے روز تک کھرل کرا
جدوں دوا ہو جاوے خشک — رہے نہ پانی دا وچ مشک
دو حصہ مصری اس وچ گھت — نال سلائی پاویں وت
مصری ہووے بیکانیری — رکھیں یاد نصیحت میری
فاصلے دیکے اکھیں ڈال — کجھ مُدت کر استعمال
ناخونہ جالا پھولا چھوڑ — چھوڑ اکھیں نوں جاون دوڑ
سائیں بخش حکیم شناسی — ایہہ نسخہ لکھیا آزمائشی

نسخہ پھولہ چشم

ہور ہک نسخہ بڑا عجیب — استعمال کرا طبیب
اُس نوں لے بنا ضرور — پھولا چٹا ہووے دُور

سبز توتیا ناخن ہاتھی
پھٹکڑی نمک شیشہ زنگار
توتیا ناخن کر بریان
کھرل کراؤ دارو ست
پانی سارا خشک کرا
نال سلائی اکھیں ڈال
چالی روز اکھیں وچ گھت
مصری کوزہ نال رلا
روز اکھیں دے وچ نہ پاویں

تخم شریہنہ شورہ کرساتھی
ہر ہک ماشے دا مقدار
دو لوییں پھیر ملاؤ آن
پانی پت شریہنہ دا گھت
ڈال اکھیں مصری وچ پا
کر کجھ مدت استعمال
پھولے دی جڑ سٹے پٹ
سرمچو نال اکھیں وچ پا
فاصلہ دو ترے روز کرادیں

نسخہ چٹہ نادان بال

چٹہ پوے جیکر اکھ بال
پھٹکڑی نمک شیشہ منگوا
ترے ترے ماشے ڈال حکیم
رسونت مہندی دی پت نپال
فجری اس نوں کر کے صاف
دودھ عورت دے نال گھسا
کجھ مدت کر استعمال

ایہہ دوا کر استعمال
چاکسو، جھگ سمندر پا
ماشہ ہک ملا افیم!
رات پوسا رکھ پانی ڈال
ہیل دوا سبھ بنھ شیاف
نال سلائی اکھیں پا!
کرے شفا رب ذوالجلال

نسخہ پھولہ مجربہ

کچّا تانبہ جست منگا	چھنٹے کانسی وچ گھسا
ذنبوّ دا پانی وچ گھت	کھرل کرا دہاڑے ست
اٹھویں روز کرانویں خشک	رہے نہ پانی دا وچ مشک
سرمچوُ نال اکھیں وچ گھت	جالہ پھولہ رہے نہ کت

نسخہ چٹّہ

کاپی مصری سبز کسیس !	پیہہ کے ڈال دہاڑے بیس[20]
ایہہ بھی نسخہ ہے آزمودہ	بزرگ شناسی دا فرمودہ

نسخہ چٹّہ

بیٹ مُرغ دی خشک لیا	عرق لیموں گھت کھرل کرا
سرمچوُ نال اکھیں نت پاوے	چٹّہ پٹلا دت ونجاوے

نسخہ چٹّہ و پھولا

شورہ نمک سبز کچ لئے	وزن برابر دارو ترے
کھرل کرا تانبے دے نال	عرق نبوّ چھٹے وچ ڈال
جد اوہ ہووے گاہڑا آ	رکھ ڈبّی وچ اکھیں پا

نسخہ حب زنگاری

حب زنگاری عجب دوا	دیوے پھولا سخت ونجا
سفیدہ رکگر گوند زنگاری	کیٹ سونے دی دارو چار

عرق لیموں وچ کھرل کرا ‏ ‏ ‏ کرکے کھرل شیاف بنا
گھس پانی وچ اکھیں ڈال ‏ ‏ ‏ کر کجھ مدت استعمال

نسخہ مجرّبہ پھولہ چشم

بورہ جست تانبے دا بورہ ‏ ‏ ‏ ہووے چھ چھ ماشے پورا
سنگی چینی سبز کچ لئے ‏ ‏ ‏ ہر یک ہووں ماشے ترئے
سبز توتیا لئے زنگار ‏ ‏ ‏ یک یک ماشے دا مقدار
عرق زہبو گھت شیشے ڈال ‏ ‏ ‏ چار مہینے رکھ سمبھال
اوسنوں پھیر کھرل وچ گھت ‏ ‏ ‏ کھرل کرا دیہاڑے ست
کرکے اس نوں مثل غبار ‏ ‏ ‏ ڈبّی دے وچ رکھ سنوار
مصری کاپی نال رلا ‏ ‏ ‏ سرمچو نال اکھیں وچ پا
جالا پھولا دمعہ سبل ‏ ‏ ‏ ڈال اکھیں ہو جاون حل
خارش پڑے ہووے دور ‏ ‏ ‏ رہے نہ اکھیاں وچ قصور
ضعف اکھ نوں دیوے نفع ‏ ‏ ‏ دھند غبار ہو جاوے رفع

بیان مرض سلاق یعنی خورہ بال چشم

بال خورہ جد کرے ظہور ‏ ‏ ‏ پاوے اکھیں وچ فتور
کنارے چشم سخت ہو جاون ‏ ‏ ‏ لالی جھمنیاں جھڑ جاون
رہن ہمیشہ ہنجوں جاری ‏ ‏ ‏ وچ نظر دے پوے خواری
نسخہ یک لکھاں لاثانی ‏ ‏ ‏ مجرّب میرے پاس نشانی
لئے کے کانواں ٹڈیاں بیس ‏ ‏ ‏ ساڑ چھنے کانسی وچ پیس

مکھن کجھ قدر قدرے وچ پا	دستے تانبے نال گھسا
روز چپالی تک کھرل کرا	مڑ ڈبی وچ رکھ ٹکا
ترے ماہ استعمال کرا	دیوے خورہ مرض ونجا
اکھڑیے جھمنیاں دے وال	اگن حکم خدا۔ دے نال

نسخہ مجرّبہ خورہ بال چشم

نسخہ بیان کراں ہک ہور	جاوے ڈکھ ٹھکانہ چھوڑ
کانہہ پر دل توے پر ساڑ	دو ترے تولے دا مقدار
تانبہ سڑیا نال رلا	جست ساڑ کے ئے وچ پا
مدبّر چاکسو کتھ سفید	ترے ترے ماشے ہراک دید
سب دوا کرکے باریک	وانگ غبار ہو جاوے ٹھیک
ریت کورے بھانڈے لیا	دو ترے ماشے پیس رلا
رلد لیڈیاں والے دھماہاں	چھ ست ماشے میلو ہاہاں
چھنے کانسی دے وچ گھت	کھرل کرا دہاڑے ست
تانبے دے دستے دے نال	گوکا گھیو تھوڑا جیہا ڈال
ٹر مچے نال اکھیں نت پاوے	خورہ اکھ دا ڈکھ ونجاوے

تعریف دھماہاں رلد خرولیڈی شتر

وہ جھج لیا اٹھاندے لیڈے	لگے ٹسکے ہوون جیڈے
اوّل تھاپیاں دے انگار	ہاڑی دے وچ کر تیار
اک جھج لد گدوں دی گھت	لیڈے ڈال اٹھاندے وقت

ملکھن نال باٹی چوپڑا ہاری تے مونڈلی مروا
چمڑے سیاہی باٹی نال سرد ہووے تاں لاہ سمہال
گھوں کر بھانڈے کانسی نال تھوڑا اجیہا مکھن وچ ڈال
سب دوا اس دے وچ پا اک ہفتہ تک کھرل کرا
مڑ اس نوں اکھیں وچ ڈال کرہ کجھ مدت استعمال
جھمنیاں دے اکھڑے وال اگن حکم خدا دے نال
ایہہ نسخہ آزمودہ کار سائیں بخش کیتا کئی وار

بیان مرض سبل

رگاں اکھیں دیاں جاون پھل ہوون سرخ نہ سکن کھل
رہے ہمیشہ پانی جاری آکھن اس نوں سبل بیماری
دو ترے دفعہ جلاب کرا ست ست دن دا فرق کرا
اطریفل نت کھوا صغیر سبل چشم نوں ہے اکسیر
تانبا سڑیا ماشے ست میل چاندی ترے ماشے گھت
سفیدہ قلعی سمندر جھگ ترے ترے ماشے پیس الگ
کالی چھڑ کبیسر زنگار ترے ترے ماشے دا مقدار
ہک مگ لے ترے مرچ سیاہ ترے لونگ کرکے ہمراہ
ست جوین ماشے ترے پا ترے روز تک کھرل کرا
نال سلائی اکھیں ڈال کریں چلیہ استعمال
دمعہ سبل ہنجواں بال خورہ رہن نہ اکھیں دے وچ بھورا
نظر آوے غلبہ خون مادہ خارج کرو زبون

نسخہ مجرب سبل و دمعہ چشم

نسخہ باد مجرب آیا — جس نوں بہت دفعہ آزمایا
سڑیا جست ماجو بریان — پھٹکڑی پھل کرادیں آن
اقاقیا چاکسو کتھ سفید — دانے بابڑنگ گھت وید
سپاری سڑی ہوئی زنگار — ہر ہک ترے ماشے مقدار
کامنہ پردل توے پر ساڑ — تول وزن وچ تولے چار
تانبا سڑیائے وچ ڈال — چھ ست ماشے کرکے خیال
سب دوا کرکے باریک — وانگ غبار کھرل وچ ٹھیک
کڈھ عرق مقطر گدوں رلد — نال پتال جنتر دے بدھ
عرق لد اس دے وچ پا — ترے روز تک کھرل کرا
جد گاہڑہ ہو جاوے دوا — اس دے رکھ شیاف بنا
اکھیں ڈال پانی وچ گھس — ہکوں دفعہ جاون سب نس
مگ پیپل نوں خوب گھسا — وانگ سرمچو صاف کرا
استعمال کرو اکھ وچ — پانی لئے سبل دا کچھ
ناخوتے نوں دیوے نفع — اندر اتنا ہو جاوے دفع

نسخہ مجرب دمعہ چشم

کرال بیان ہک عجب شیاف — اکھیں کریں دمعہ تھیں صاف
سڑیا تانبا جست لیسا — پھل پھٹکڑی نال رلا
ہرڑ ساڑ ایہہ دارو چار — چھ چھ ماشے دا مقدار

گھت پوست پانی کھرل کرا
نال سلائی اکھیں ڈال

ترے بجے روز شیاف بنا
کرو چلیبہ استعمال

نسخہ خارش چشم

جے اکھیّں نوں خارش ہو
ڈال اکھیّں وچ جست گھسا
یا ڈالو سُرخ بھنتل دا پانی

بہت دیر تک رہے کھلو
یا قلعی نشورہ وچ پا
نہیں دوا کوئی اُس دا ثانی

نسخہ رمد اطفال

نسخہ کراں بیان ہک ہور
جیکر جوش آوے اکھ بال
دو دانے گگٹ ہریڑ سڑا
ہک ماجو کر کے بریان
پھٹکڑی سڑی سمندر جھگ
کتھ چاکسو نال رلا
چُونڈی اکھیں وچ گھتا
لالی ہنجوں پیڑاں جوش

جوش دمعہ جاون سب چھوڑ
ایہہ دوا اُس دے اکھ ڈال
وچ کڑاہی ریت سٹاء
سڑیا جست ماشے ترے آن
ترے ترے ماشے ہیں الگ
ترے ترے ماشے وزن تلا
اُوپر پت بکین بُجھا
اک دن ہو جاون خموش

بیان ناخونہ چشم

ناخونہ جیکر پیدا ہو!
شیشہ لُون پھٹکڑی شورہ

وچ اکھ دے رہے کھلو
لے دوا ترے بھورا بھورا

رس نمبو وچ کھرل کرا ‌ ‌ نال سلائی اکھیں پا
ناخونہ چڑھے خارش دور ‌ ‌ کر استعمال نہ رہے قصور
سُرمچو شیشہ نمک بنا ‌ ‌ اکھ وچ پھیر ناخونہ جا
ناخونہ گاہڑہ بہت کرخت ‌ ‌ ہووے بہت پورانہ سخت
لکڑ کنڈے دے نال اُٹھا ‌ ‌ کٹ کینچی دے نال پلا

بیان دمعہ چشم

رہن ہمیشہ ہنجوں جاری ‌ ‌ آکھن اس نوں دمعہ بیماری
دو تُرے گٹک ہریڑ سڑا ‌ ‌ ماشہ دو کبیس رلا
ہک دانہ ماجو بریان ‌ ‌ اُس دے نال ملاؤ آن
خالص کیسر اصل افیم ‌ ‌ تُرے تُرے رتی میل حکیم
پیہہ توں اُس نوں خوب باریک ‌ ‌ وانگ غبار ہو جاوے ٹھیک
نال سلائی اکھیں ڈال ‌ ‌ ہنجوں بند کرے فی الحال
سُچی چینی ماشہ رپیس ‌ ‌ رتی نال رلا کبیس
کر باریک اکھیں نت پا ‌ ‌ دیوے ہنجوں دمعہ ونجا

نسخہ دمعہ چشم

نسخہ ہور ہک بڑا عجیب ‌ ‌ ہنجواں دمعہ ونجاوے جب
میل چاندی تانبہ سڑدا ‌ ‌ سنگ بصری اس نال ہلا
پھٹکڑی سڑی ہوئی وچ ڈال ‌ ‌ چار دوا ہک ہک مثقال
کرکے ایسنوں مثل غبار ‌ ‌ اکھیں ڈال نہ رہے آزار

نسخہ دمعہ چشم

کراں بیان ہک ہور دوا — دیوے جلدی نفع خدا
جست سارڑیا پھل انار — ترے ترے ماشے دا مقدار
تخم ہریڑاں ترے سڑا — نمک شیشہ تھوڑا جیہا پا
کر باریک اکھیں وچ ڈال — ہنجوں دفع کرے تت کال
سِل تے زرد ہریڑ گھسا — پوست دا پانی وچ پا
ال انگل اکھ تے نت لاوے — دمعہ اکھ نوں فیض پہنچاوے

بیان ضعفِ بصر

جیکر ضعف اکھیں نوں ہو — بہت نظر جاوے کم ہو
نظر آوے سب دھند غبار — ضعف بصر ایہہ جان آزار
ضعف بصر جے دموی ہو — سرخی اکھیں رہے کھلو
بہت رہے سر وچ گرانی — سڑدا رہے منہ نک پیشانی
چیتا بھل جاوے نسیان — وچ عقل دے پوے زیان
متھے وچوں چھڈیں ناڑ — جو کال لا کتاں پچھواڑ
سر ارو دا فصد کرا — کر سب گندہ خون صفا
شربت کرو تیار عناب — پیوے فصدوں بعد شتاب
مونڈی بوٹی صندل پور — پا پڑا دھنیا میل ضرور
بنفشہ نیلوفر وچ ڈال — مصری ڈال کر استعمال
جیکر قبض شکم وچ ہو — دیہہ ملیں اُس نوں کو

سفیدی پھٹکڑی پھُل کرا
زرد ہرڑ سنے چھل انار
دو ماشے سئے مُشک کافور
ترے رتی کیسر پنج افیم
سبھے دارو کھرل کرا
انار دانہ مہندی رس لیا
رات پانی وچ رکھ پوسا
سب دارو اس دے وچ ڈال
لیپ پن کر ڈبی وچ رکھ
پانی ضُعف ہووے سب دُور
جے گرمیوں ضُعف اکھیں نوں آوے
پیلا چہرہ تلخ دہان!
قبض رہے معدے دے وچ
نال مُلیّن سرد جلّاب
بنفشہ شربت نیلوفر
بکری دا دُودھ لے کے تازہ
پیوے مصری ڈال نہار
چِٹی پھٹکڑی قلمی شورہ
سرد چینی لے کے وچ پا
لے کچلون چنگا وچ گھت
پودنے دا ست مُشک کافور

چاکسو، جھگ سمندر پا
چھ چھ ماشے دا مقدار
ترے ماشے وچ ڈال کچور
شامل کر اس نال حکیم
گھت کپڑے دے وچ چھنا
تولہ تولہ وزن تولا
فجری کل پُن صاف کرا
کر توں اس نوں کھرل کمال
گھس پانی وچ پانویں اکھ
رہے نہ اکھیں وچ قصور
رنگ اکھیں دا زرد ہو جاوے
سُکّی خشکی نال زبان
گرمی کرے اکھیں نوں وچ
خارج کر صفرا شتاب
روزہ ہمیش پلایا کر
ادھ سیر پکا وچ اندازہ
گھیئو گو کا کھاوے بسیار
جھگ سمندر گوشت خورہ
تانبا سڑیا نال رلا
ترے ترے ماشے دارو ست
پنج پنج رتی ڈال ضرور

انار دانہ لے تولے چار　　پانی وچ گھت رات گزار
فجری مل پُن صاف کرا　　دیگچی دے وِچ ڈال جوشا
جد پانی تولہ رہ جا　　گھت دوا سب کھرل کرا
کرکے کھرل بنا شیاف　　کرے نظر اک دن وِچ صاف
سبب برودت بلغم باد　　ضُعف بصر دا پوے فساد
سرد دماغ جدوں ہو جاوے　　ضُعف قوّت مغز نوں آوے
ضُعف سبب مواد فضول　　طرف اکھّیں دی کرے نزُول
ہنجوں رہن ہمیشہ جاری　　پوے نظر دے وِچ خواری
بلغم مُنضج نال پکا　　دو ترئے چار مُجلّاب کرا
معجون فلاسفہ جے نِت کھاوے　　ضُعف بصر نوں فیض پہنچاوے
کحل روشنائی اکھّیں ڈال　　ضُعف بصر جاوے فی الحال

صِفت کحل روشنائی

شادنج تانبا سڑیا لئے　　ہر ہک ہوون ماشے ترئے
شحم حنظل لگ مِرچ سیاہ　　بورہ ارمنی کر ہمراہ
مصبر مُیل چاندی زنگار　　ہر اک ماشے دا مقدار
کیسر چار رتی وِچ پا　　دارُو سبھّے کھرل کرا
کرو نہایت بہت باریک　　سُرمے وانگ ہو جاوے ٹھیک
نال سلائی اکھّیں ڈال　　کجھ مُدّت کر استعمال
ضُعف بصر نوں دیوے نفع　　پھند غبارہ کرے سب دفع
اندھراتا، چِٹا، خارش جھاڑہ　　اکھّیں تھیں کر جان کنارہ

نسخہ برودہ چشم

نسخہ کراں بیان ہک میت
اُس دا نام برودہ کافور
ضُعف بصر نوں دیوے نفع
سکہ، جھگ سمندر لیا
پھٹکڑی وِچ رِلا سفید
سرد چینی تے شورہ لے
کافور، میلا تھوتھا بریان
کھرل وَٹے وِچ خوب پِسا
ترپھلہ پوست برگ حنا
ایہہ پنج دارو رات پوسا
فجری مَل پُن صاف کرا
گھس دسنے جست دے نال

کرے گرم اکھ نوں میت
ضُعف کرے صفراوی دُور
ہنجوں ڈھند کرے سب رفع
تانبا سڑیا نال ملا!
چٹہ سُرمہ ڈالو ویڈ
ہر اک ہووَن ماشے ترے
پنج پنج رتی میلو آن
کپڑے دے وچ گھت چھنا
انار دانہ دھنیا وچ پا
چھ چھ ماشے وزن تولا
میل دارو سب کھرل کرا
کرکے خشک اکھیں وچ ڈال

نسخہ سُرخی چشم

نسپال ہلد پھٹکڑی بریان
چھ چھ ماشے سب دوا
نیلا تھوتھا کر بریان
پیس دوا سب کر باریک
انار دانہ تے برگ حنا

رسوت، چاکسو میلو آن
افیم ترے ماشے وچ پا
ماشہ ہک رلاؤ آن
سُرمے وانگ ہو جاون ٹھیک
اِک اِک تولہ رات پوسا

فجری ٹل پن کر کے صاف   میل قوام کر بنھ شیاف
گھس پانی وچ اکھیں پاوے   لالی ہنجوں جوشش ڈنجاوے
اس دا نام شیاف رمانی   رہے نہ ضعف دی ذرہ نشانی

نسخہ دھند و غبار چشم

سبب جے ضعف بصر آزار   ہووے اکھیں دھند غبار
سرمہ مکھی سرمہ سیاہ   سڑیا جست کرو ہمراہ
میل سونے دی لے وچ ڈال   شادنج تانبا سڑیا نال
سنگ بصری سچی چینی لئے   ہر یک ہوون ماشے ترے
کیسر پنج رتی وچ پا   عرق گلاب وچ کھرل کرا
گاہڑہ کرکے بنھ شیاف   ڈال اکھیں رب کرے معاف

نسخہ مجرّبہ سرخی چشم

دھنیاں مہندی دانے انار   دو دو تولے دا مقدار
پھٹکڑی رس اُس نال ملا   چھ چھ ماشے وزن تولا
رات پانی وچ تر کروا   فجرے ٹل پن صاف کرا
ترے ماشے وچ ڈال افیم   کڑاچھی دے وچ کاہڑ حکیم
ہووے گاہڑہ جدوں قوام   اُسدے بنھ شیاف تمام
پانی نال شیاف گھسا   سُرمچو نال اکھیں نت پا
جیکر مرض پورانی ہو   سُرخی اکھیں رہے کھلو
ڈالو ایہہ شیاف ضرور   سُرخی جوش ہووے سب دور

طب آزمائشی

بیان مرض اندھراتا

اندھراتا مرض اک بُری آفات — نظر بند ہو جاوے رات
دیہہ اس سب کچھ نظری آوے — رات ہووے اندھا ہو جاوے
رطوبت دھیری وچہ لطیف — سردی اُس نوں کرے کثیف
کثافت دھیری وچہ جد آوے — رات نظر بند ہو جاوے
حرارت سُورج والی گرم — کرے رطوبت گاہڑی نرم
رطوبت جد پتلی ہو جاوے — سب کچھ اس نوں نظری آوے
کلیجی بکرے دی منگوا — چیر اس دے وچ مگ ہک پا
گھیئو دے نال توا چوپڑا — کلیجی اُوپر توے ٹکا
نرم نرم ہیٹھ اگ جلا — دونویں طرفاں خوب پکا
کلیجی خوب جدوں پک جاوے — پانی اُس دا مگ پی جاوے
مگ نوں پیہہ کے کھرل کرا — چار رتی کیسر وچ پا
ڈالو اکھّیں نت ضرور — مرض ہووے اندھراتا دُور
کلیجی بکرا کر بریان — اُس نوں نت کھواؤ آن
روغن سونف اکھّیں نت پا — پتال جنتر دے نال کڈھا
کر نت ایس نوں استعمال — کرے شفا رب ذوالجلال
صابن کالی مرچ گھسا — پانی نت اکھّیں وچ پا
عرق پیاز وچ شہد ملا — سُرمچو نال اکھّیں نت پا
دو ہفتے کر استعمال — شبکوری جاوے فی الحال
سیاہی نیچہ حُقہ لیا — سُرمچو نال اکھّیں وچ پا

نسخہ مجرّبہ اندھراتا

مجرّب ابہہ نسخہ لاثانی   وچ قرابادین یونانی
چھ چھ ماشے سونف سداب   گھوٹ پانی دے وچ شتاب
کپڑے وچ گھت صاف کرا   کڑھی دے وچ خوب جوشا
جد گاہڑا ہو جاوے دوا   ترے ماشے ہنگ پیس رلا
پنج ست روز ڈالو وچ اکھ   جلدی فائدہ لئیں پرکھ

در بیان روز کوری

اندھا دینہہ سوجاکھا شام   کہن دنوندی اس دا نام
دینہہ نظر بند ہو جاوے   راتیں سب کجھ نظری آوے
گرمیوں سر نوں چڑھے بخار   نظر آوے سب دھندوکار
کدو مغز کدو دا تیل   سر تو ملو گوکا گھیو میل
چھٹانکی مکھن فجر کھوا   شام پلا دودھ مصری پا
بنفشہ شربت رب انار   نت پلاؤ وقت نہار
ترے ماشے سرد چینی منگوا   چھ ماشے قلعی شورہ پا
ہک ماشہ لئے مشک کافور   پیہہ سب ڈال ہووے دکھ دور
بنفشہ ، نیلوفر منگوا   نقوع کر مصری ڈال پلا

بیان پڑوال چشم

جے پیدا ہون اکھیں وچ وال   کہن حکیم اس نوں پڑوال

پانی وگے ہووے اکھ لال
سوئیاں وانگ چبھن پڑوال

وانگ اٹھوئیں مارن ڈنگ
کرن اکھیں نوں ڈاہڈا تنگ

سبب رطوبت فاسد خام
اکثر مرض ہووے ایہہ عام

نال کے بلغم نال سودا
طرف پلک دے گردا جا

سبب سودا جمن پڑوال
کرن تباہ اکھیں بدحال

نسخہ ہک لکھاں آزمودہ
بزرگ شناسی دا فرمودہ

حکیم گھمنڈی اس دا نام
مشہور شناسیاں وچ تمام

کار شناسیاں وچ رئیس
ایہہ نسخہ اس دی بخشش

کھے کوئی ایسنوں استعمال
دفع ہو جاون سب پڑوال

چام چیٹھ ہک لیاؤ مار
گل حکمت کر اس نوں ساڑ

ناخن گدوں گھوڑا دونویں
گل حکمت کرو ساڑ وا دونویں

مُردار سنگ بھی نال رلا
چھ چھ ماشے سب دوا

دو ترے پر لے زاغ سیاہ
ساڑ توے پر کرو سواہ

پیس کھرل وچ خوب سنوار
کر توں اس نوں وانگ غبار

موچنے نال پٹو پڑوال
نال سلائی اکھیں ڈال

کر کجھ مدت استعمال
دفع ہو جاون سب پڑوال

نسخہ پڑوال چشم

نسخہ ہور لکھاں آزمایا
ہندوستانوں لکھیا آیا

سونا مکھی سونا پارہ
نیلا تھوتھا ساڑ نیارہ

تانبا ساڑو گندھک نال
جست ساڑیاے وچ ڈال

وزن برابر چھ دوا | ہر اک ترے ترے ماشے پا
سبز توتیا کر بریان | ماشہ ہک رلاؤ آن
تولہ ہک اجوائن پوسا | فجری کل کے صاف کرا
سکہ پارہ سبز توتیا | پہلاں ایہہ ترے کھرل کرا
پانی سب جوین وچ ڈال | کرو دوا سب کھرل کمال
جد گاہڑھا ہو جاوے صاف | رکھو اس دے بنھ شیاف
پہلاں پٹ سٹو پڑوال | گھس پانی وچ اکھیں ڈال

نسخہ پڑوال چشم

نسخہ ہور آزمودہ کار | پڑوال داسطے کرو تیار
رگڑ ٹاکی ململ منگوا | تیل کوڑے وچ تر کروا
دو تولے گندھک آملہ سار | وچ کھرل گھت پیس سنوار
ہک پاسے ٹاکی گندھک دھوڑ | بتی وانگ لپیٹ ضرور
بتی دیوے وچ جلا | تیل تھوڑا جیہا وچ پا
رکھی ٹھوک ڈھکن لٹکا | سیاہی ڈھکن نال لگا
سیاہی نال لگے سرپوش | نال عقل دے لئیں خروش
پہلاں سلے پڑوال پٹا | اوہ سیاہی اکھیں پا
کیسر رتی چار لیا | رتی دو کافور رلا
کرو طلا پٹ کے پڑوال | مڑ کے پھیڑ نہ جمن دال

بیان موتیا چشم

موتیا بند مرض دا نام ۔۔ بند کرے اوہ نظر تمام
اُس نوں کہن نزول الماء ۔۔ طبّاں دے وچ کُل حکماء
موتیا بند جاں کرے ظہور ۔۔ گم ہو جاوے اکھیّں دا نور
جد قوّت قائم رہے دماغ ۔۔ نظر اکھیّں رہے مثل چراغ
جد ضُعف قوت مغز نوں آوے ۔۔ نور اکھیّں والا کملاوے
پردے ست اکھیّں دے ہین ۔۔ کُل حکیم سیانے کہن
چوتھے پردے اُتے نُور ۔۔ موتیا اوتھے کرے ظہور
جد پوے عفونت سر دے وچ ۔۔ مغز نہایت ہووے رنج
قوّت کرے اکھیّں دی مات ۔۔ دفع نہ کر سکن فضلات
پانی موتیا کرے نزول ۔۔ سبب ضُعف اکھ کرے قبول
جے پانی ردّی اُتر آوے ۔۔ نور اکھیّں دے نوں کھا جاوے
چوداں قسماں موتیا بند ۔۔ سب بیکارہ اک دے وچ جند
نیلا زرد یا سبز سیاہ ۔۔ کرن اکھیّں دا نور تباہ
نشتر اوس نہ ہرگز لا ۔۔ نیڑے اُس دے مول نہ جا
جیکر مادہ سالم ہو ۔۔ دھیری تے چڑھ رہے کھلو
ہووے اس دا رنگ سفید ۔۔ دستکاری اس دی کر دید
دستکاری اس دیوے نفع ۔۔ کرے مواد فاسد سب دفع
سفید پانی جے ہووے کچا ۔۔ چنگی طرح نہ ہووے پکا
جب تک نظر نہ ہووے بند ۔۔ رکھیں یاد نصیحت پند
نشتر اس نوں کرے زیان ۔۔ ہو جاوے اکھ دا نقصان
سفید موتیا جد پک جاوے ۔۔ دستکاری تھیں دفع ہو جاوے

موتیا شروع ہووے جد آ   اُس دا جھبدے کر دوا
جیکر اس دا کریں علاج   پہلے اس دی سمجھ مزاج
سبب ضعف دا کرو معلوم   نال علامت جیویں رسوم
ملیح موافق کرو دوا   دیوے جلدی رب شفا
کرو عفونت مغزوں دُور   خلط موافق نال شعور
قوّت اس دی مغز پہنچا   مقوّی مغز دوا کھوا
دیہہ رت ببلویاں چرب پلا   گھیو دُودھ حلوا خوب پکا
دارو سخت نہ اکھیں گھت   رکھیں یاد اساڈی مت
جاہل لوگ عوام الناس   موتیا بند نہ کرن شناس
آکھن ہوئی دُھند غباری   نہیں کوئی سانوں ہور بیماری
دُھند غبار نہ ہووے دفع   کوئی دوا نہ دیوے نفع
دارو گھت کرن خراب   آخر اکھیں دین جواب
موتیا بند جد ہووے شروع   کنپٹیاں نوں کر مقروح
داغ کرو کنپٹیاں وچ   لے شروع پانی نوں رکھ
رکھ کنڈی نوں اوپر اگ   داغ کرو دو طرف الگ
چنگی طرح پکاؤ داغ   قائم اس تے رہن چراغ
یا نال دوائی ڈالو گُل   دفع مواد ہو جاوے کُل

تعریف گُل دوائی

نصف دانہ لے جتو لوٹا   ہووے تازہ فربہ موٹا
سل تے گوتر گھت گھسا   کجھ سبز توتیا نال رلا

کنپٹیاں گوہے نال اوچھا   رُوں آلودہ کرہ چمڑا
کناریاں تے گل گمس لا   چار روز تک تھوک لگا
پنجویں، چھیویں لے اُتار   رنت لگا گو کا گھیو ساڑ
دن وچ دو ترے پھاہے لگا   دیوے جھبدے زخم چھُڑا

نسخہ مجرّبہ مقوّی دماغ جگر

نسخہ کراں بیاں لاثانی   تازہ پیدا کرے جوانی
شروع موتیا دیوے روک   دوتن بہت شناسی لوک
جیکر ایہہ دوا کوئی کھاوے   موتیا نیڑے مول نہ آوے
سرڈے سارے دُکھ تمام   نسّن اُستھوں چھڈ مقام
دل گُردیاں نوں دیوے نفع   کرے جگر دیاں مرضاں دفع
شناسی ایستوں بہت کماون   ہر ہک دُکھ وِچ نفع اُٹھاون
ریزش نزلہ کھنگ نزول   سُٹے پٹ اوتھاندی مول
ضعف دماغوں ہووے دُور   رہے نہ سر وچ ذرا قصور
دُکھ پُرانے جاون ہو   رہن بدن دے وچ کھلو
صفراوی، دموی مرضاں سب   جاون ہو مسافر جھب
چھٹا زیرہ سونف منگا   دھنیاں دے لے مغز کدّھا
مغز اکھروٹ فندق ناریل   چلغوزہ مغز ہندوانہ میل
مغز تخم خربوزہ لیا   مغز کھیرے ککھڑی وچ پا
پستہ مغز کدّو بادام   پنج پنج تولے وزن تمام
تولہ الائچی دانہ ڈال   کُٹ دوا سب رکھ وچ نال

کشتہ منگا موتی سیم
جرّہ مونگا لاجورد عقیق
کشتہ سونا لے وچ ڈال
ترٹے ترٹے ماشے کُشتے سب
سیر پکا مصری منگوا
سیر پکا لے ماہاں دی دال
فجری ہتھاں نال رلا
ڈنڈے کُونڈے وچ گھت
سیر یک پکا گھیو لے آن
مٹھی مٹھی اگ جلا
رنگ اس دا جب ہووے لال
کڑاہی دے وچ سب دوا
بھانڈے چینی دے وچ ڈال
وزن اسدا ہے تولے پنج
جدوں کوئی ایہہ نسخہ کھاوے
فاصلہ دے کے وچ دوا
جس خلط دا زور زیادہ
کر ایہہ نسخہ استعمال
جگر ناتھ حکیم شناسی
اوہ حکیم نامی مشہور
ملک وطن اس دا کشمیر

فولاد ماریا میل حکیم
چند روزہ وچ ڈال تحقیق
سرد بھنگ بھی ہووے نال
وچ دوا ملاؤ جھب
گُٹ کے مصری نال رلا
رات پوسا پانی وچ ڈال
چھلکے اس دے دُور کرا
بہت باریک گھوٹا دیں وت
دال اُس دے وچ کر بریان
دال نوں چمچی نال ہلا
جلد اوتارہ دوا سب ڈال
گھت کڑچھی دے نال ہلا
نال حفاظت رکھ سمبھال
ترے سو سٹھ ونجاوے رنج
دو ترے چار جلاب کراوے
چودھویں روز جلاب کرا
خارج کرکے اس دا مادہ
ہوون سب دُکھ خواب خیال
ایہہ نسخہ اس دا آزمائشی
علم شناس اندر بھرپور
شناسیاں حکمت وچ پیر

ایہہ نسخہ اس تھیں مظہور — کرے پرانے دکھ سب دور
نسخہ ہور مثال طلسم — مفید نزول الماء ہر قسم
رائے کے تخم دھتورہ سیاہ — تخم نیل کرکے ہمراہ
کرکے کھرل اکھیں وچ پا — دیوے فوراً نفع دکھا

بیان قرحہ چشم

چھ ماشے قلعی سفیدہ لیا — میل چاندی ترے ماشے پا
نشاستہ ککر گوند افیم — دو دو ماشے میل حکیم
دو ماشے تانبہ سڑیا ڈال — پیہہ کر نت استعمال

بیان ناسور چشم

زخم قرحہ اک نام ناسور — پاس کوا اکھ کرے ظہور
ریم رہے اس تھیں نت جاری — کاگ نہندر اس کہن بیماری
مرہم کراں بیان آزمودہ — خاص شناسی دا فرمودہ
پھوڑا کہنہ زخم گھنیر — پورانا قرحہ ناسور شریر
پیپ رہے جس تھیں نت جاری — ہون طبیب علاجوں عاری
ایہہ مرہم کوئی روز کماوے — ہوس فضل رہائی پاوے
شم گدوں دا تولے دو — گل حکمت کر ساڑیا ہو
تولہ ہڈی گاندی ساڑ — زرد کوڈیاں ساڑو چار
سڑی سپی اچم کہن سواہ — چھ چھ ماشے کر ہمراہ
نیلہ تھوتھا کر بریان — کندر گوشت خورہ آن

صبر سفیدہ کنگن کھار — مُردہ سنگ کتھ پھُل انار
پھٹکڑی رسکپور زنگار — ہر اک تہ ئے ماشے مقدار
اکٹھی کرکے سب دوا — کر باریک کھرل وچ پا
دس تولے ہتھاں ئے نیل — دارُو سب اس دے وچ میل
سیر پانی گھت اندر تھال — پکڑ دوا اس دے وچ ڈال
نیل پانی دے وچ رلا — خوب ہتھاں دے نال گھسا
چمڑے نیل ہتھاں دے نال — کرکے جدا ڈبی وچ ڈال
دب اُنگل دے نال ناصور — پاک ریم ساری کر دُور
ٹاکی ململ دی کترا — آلوُدہ مرہم کر چمڑا
اٹھویں پہر پچھوں بدلا — ٹاکی تازہ ہور لگا
ایسے طور کر استعمال — کرے شفا رب جل جلال

نسخہ ناصُور چشم

گوشت خورہ صبر زنگار — دم الاخوین کندر گلنار
کوار گندل وچ بنھ شیاف — کرکے پانی اس دا صاف
گھس پانی وچ ڈال ضرور — دو ترئے قطرے وچ ناصُور
پہلاں لے ناصُور دھوا — کر پچکاری صاف کرا
نوشادر صابن پانی ڈال — کر پچکاری استعمال

بیان ناصور جاڑیہ

سفیدہ قلعی مُردہ سنگ لیا — چُونہ سیپی ساڑ رلا

چھٹانک تیل السی دا لے — ہک ہک تولہ دارو تریے
سر آدمی دے بال منگا — روغن السی وچ جلا
سپ کُنج نوں ساڑ وچ تیل — پِیہہ سب دوا وچ میل
گھوٹھہ کر مرہم وانگ بنا — جاڑ ٹیئے پر ہر روز لگا
قرحہ داہڑ دے وچ جے ہو — پٹن جیہا علاج نہ کو

بیان امراض گوش

کن اعضاواں وچ شریف — پیدا کیتے رب لطیف
نعمت بخشش رب دی بھاری — دیون لطف حیاتی ساری
فائدہ کناں وچ ہزار — آون ناہیں وچ شمار
عاجز ہو جاوے انسان — باہجھ کناں دے مثل حیوان
بخشیا رب کناں نوں شان — سمجھن، سخن کلام زبان
رنگ برنگی سُنن آوازہ — دیون خوشی ہووے رُوح تازہ
باہجوں کناں دے انسان — وانگ سودائیاں پھرے حیران
کن جدوں ہو جاون بند — بندہ مثل ہو جاوے کندھ
بول کناں دے درجے ترے — طرش، وقر تے صمم ہے
جے تھوڑا جیہا ہووے نقصان — اس نوں بولا طرش پچھان
جے وچ سُنائی بہت قصور — اس دا نام وقر مشہور
بالکل کن جے ہوون بند — کہن صمم اس دانشمند
پردہ کن دا بہت لطیف — سدہ اُس نوں کرے کثیف
سدہ لے پردے نوں کُل — وچ سنائی پوے خلل

یا ہووے مادہ خاص سودا
سوداوی خشک مواد کرخت
سودا سدہ یا سرد ریاح
کڈھ عرق مقطر گدوں لد
بابونہ، روغن میلو نال
بول کنّاں نوں دیوے نفع
روغن ہرمل روغن سیر
گلیاں تھوم دیاں پنج ست
ڈال کنّاں دے وچ ضرور
تازہ دانے ہرمل لیا
کپڑے وچ گھت صاف کرا
مکھن مصری فجر چٹا
نشاستہ ترے تولے منگوا
پنج تولے گوکا گھیؤ ڈال
ایہہ حریرہ روز پکا
جے بول کنّاں دا ہووے تازہ
ہووے اس دا گرم مزاج
شربت شیرہ سرد دوا
روغن کدو مغز بادام
قطرہ قطرہ کن وچ ڈال
سر تے مالش خوب کرا

کرے فساد کنّاں وچ آ
پرڈے کرے کنّاں دے سخت
گرم روغن گھت کر اصلاح
نال پتّاں جنتر دی بدھ
قطرہ قطر کن وچ ڈال
کھلّن کن ہووے ریح دفع
بول کنّاں نوں ہے اکسیر
سارڈو تیل مٹھے وچ گھت
ہووے بول کنّاں دے دورہ
تیل مٹھے وچ گھت سڑا
قطرہ کنّاں وچ چوا
گھیؤ دودھ اس نوں شام پلا
پانی دے وچ خوب پکا
مصری گھت کر استعمال
کرکے ٹھنڈا سرد پلا
تھوڑا بہتا سنے آوازہ
کر توں اس دا سرد علاج
طبع موافق روز پلا
سرکہ اس وچ ساڑ تمام
کریں چلیبہ استعمال
بنفشہ روغن آپ پلا

پرانا سرکہ تیز منگا
گل روغن وچ گھت سڑا
کناں وچ نت کرو قطور
ہووے بول کناں دا دور
گرم خشک نہ دیہہ کوئی چیز
ایہہ رکھیں یاد تیز
تنقیہ طبع موافق کر
دو ترے دفع نہ ہرگز ڈر
بڈھا ہووے یا مولود
کرے دوا نہ اس نوں سود
اس دا مول نہ کریں دوا
ضائع محنت نہ ہو ونجا

بیان درد گوش

جیکر درد کناں دے وچ
ہووے کرے نہایت زچ
سبب درد دا کرو صحیح
پھوڑا پھنسی درد یا ریح
سبب صفرا یا دموی مادہ
درد گوشش یا ہووے سادہ
جے سادہ گرمی دیوے زور
پاوے درد نہایت شور
روغن ڈال کناں وچ سرد
ہووے دفع کناں دا درد
روغن مغز کدو بادام
بنفشہ روغن ڈال تمام
لوٹکہ آیا ، یاد عجیب
دیوے نفع درد نوں جھب
ہووے درد نہایت سخت
اس نوں دفع کرے یکلخت
رتی قدر افیم گھسا
ساڑ توے پر کرو سواہ
دودھ عورت دے وچ ملا
قطرہ ہک کناں وچ پا
یا چاول قدر افیم ضرر
دودھ عورت وچ کرو قطور
سبب وزد دا جیکر ریح
کر توں چنگی طرح صحیح
دورہ کرے ریاحی مادہ
ہووے تھوڑا اکدے زیادہ

شعلہ مار کرے جھرناٹ
ہووے خاص جے سرد ریاح
شراب روغن گل وچ رلا
دانے حرمل تخم سداب
قطرہ کنّاں وچ چوا
دو ترے قطرے ڈال شراب
درد گوش جے خاص ریاحی
تیل مٹھے وچ بھوم جلا
پانی مُولی دا کڈھوا
جد سارا پانی سڑ جاوے
ایہہ روغن ترت کنّاں وچ ڈال
بابونہ گل پوست خشخاش
جیکر پھنسی کرے آغاز
درد کرے کنّاں دے وچ
جب تک مادہ پھنسی خام
جب پھُنسی پک کے پھٹ جاوے
گل روغن سرکہ میل سڑا
سبب درد دا جیکر مادہ
مادہ فاسد دُور کرا
سبب درد جے خون کثیر
بلغمی جیکر ہووس مزاج

کنّاں دے وچ پوے گھوکاٹ
گرم روغن گھت کر اصلاح
قطرہ کنّاں وچ چوا!
تیل مٹھے وچ ساڑ شتاب
گرد کنّاں مالش کروا
دیوے فائدہ بہت شتاب
ہووے جلدی نال رہائی
دو ترے قطرے کن وچ پا
تیل رِٹھا گھت کے پکوا
دو ترے قطرے کن وچ پاوے
درد گوش جاوے فی الحال
جو شاہنکور کرے وسواس
مشکل جاوے سنی آواز
ہووے بہت طبیعت زچ
آوے کیسے نہ وقت آرام
درد تھیں جلد آرام اُس آوے
قطرہ کنّاں وچ چوا
ہوندا جاوے بہت زیادہ
جیہڑا غالب نظری آ
مٹھّے وچّوں چھڈو سیر
تنقیے جیہا نہیں ہور علاج

سبب صفرا جے ہووے درد — شربت اوس پلا نت برد
درد مواد سودا سبب — کر مرطوب طبیعت جبب
اوّل خارج کر مواد — جس دا وچ مزاج فساد
پچھوں اس دی کر تعدیل — طبع موافق مرض علیل

بیان ورم گوش

پیدا ورم ہووے وچ گوش — جاوے بُھل دماغوں ہوش
طرف باہر یا کنّاں وچ — کرے روگی نوں ڈاہڈا نیچ
ورم زور کر سر نوں پاڑے — مارے موذی درد کوہاڑے
روگی رو رو حال ونجاوے — راتیں دینہیں آرام نہ آوے
صفرا یا دموی مادہ گرم — پیدا کرے کنّاں وچ ورم
سبب ورم دا جیکر خون — نال ہووے صفرا زبون
سر بھارا درد تراٹا مارے — رل صفرا لہو نوں ساڑے
صفرا موذی جد کردا زور — بلغم خون ہو جاوے شور
کرے طبیعت اُس نوں دفع — طرف گوش دی ہووے رفع
جیکر مادہ سالم ہو — شکل ورم بن رہے کھلو
جد دیوے گندہ خون اُبال — چہرہ سُرخ ہو جاوے لال
گوہڑیاں سُرخ اکھیں ہو جاون — نشان خون دی نظری آون
بہت لہو دا جیکر زور — کھول سرارو فصد نچوڑ
متھے وچوں تارڑ ٹکا — کنّاں نیچے جوکاں لاء

ملیٹھی گھوڑہ گھوٹ پلا
بنفشہ کاسنی سونف منگا
سناء مکّی پنج ایہہ دوا
تولے پنج خالص گلقند
گھوٹ کونڈے شیرہ کڈھوا
مونڈی بوٹی برگ حنا
بنفشہ انبلی نیلوفر
ترے ترے ماشے دا روست
رات پانی وچ رکھ پوسا
ترے ہفتے کر استعمال
صفراوی خونی مرضاں سب
کیسر مُشک کافور افیم
گل روغن دے وچ رلا
تولہ سرکہ تیز منگا
اگ تے رکھ دوہاں نوں میل
شیشی دے وچ گھت رکھا
کچّا مادہ بلغم باد
پہلاں اوس مُنضج کروا
دو ترے وار اس کرو جلّاب
سوداوی مادّے دا جے ورم
گل روغن بابونہ تیل

کر توں اس دی قبض کشا
کدّو مغز بادام رلا
تولہ تولہ وزن تولا
شامل اس دے کرو پیوند
کرکے صاف شتاب پلا
دھنیاں صندل بُور ملا
دارُو سب اکٹھے کر
دانے اُٹھ آلو وچ گھت
فجری مصری ڈال پلا
جوش خون جاوے فی الحال
زائل کرے اُنہاں نوں جب
ہک ہک رتی وزن حکیم
کنّاں پچھے کرو طلا!
تولہ گل روغن وچ پا
ہڑ سرکہ رہ جاوے تیل
قطرہ قطرہ کن وچ پا
جے کن دے وچ کرے فساد
کچّا مادّہ خُوب پکاء
بلغم خارج کرو شتاب
گرڑہ سخت نہ ہووے نرم
ڈال بادام روغن وچ میل

کر مالش تیل مٹھا کر گرم
سبب ورم ہے خاص ریاح
کالی زیری لیپ کرا
کچلہ پانی دے وچ گھس
آک دی جڑھ دی چھل لیا
تخم السی میتھی منگوا
ایہہ دوا پکا دے ورم
جے باہر طرف کنّاں دے ورم
طرف ورم دی کرو دھیان
کس مادے تھیں پیا فساد
جیکر مادہ خونی ہو
رنگ ورم دا ہووے لال
شربت روز عناب پلا
پاپڑہ، دھنیاں، صندل بُورہ
عناب، ہرڑیاں زرد سیاہ
کرکے پانی وچ نقوع
جے صفراوی ہووے مادہ
رنگ ورم دا ہووے زرد
دھنیاں، پبیلک، آٹا جو
گھوٹ پانی وچ کر ضماد
پٹہ بنھ جواری باٹ

سخت ورم ہو جاوے نرم
گرم پٹہ بنھ کر اصلاح
سر کے دے وچ خوب گھوٹا
کرو طلا رنج جاوے نس
گھوٹ کُونڈے وچ لیپ کرا
کڈھ لعاب کنّاں وچ پا
پیپ پوے ہو جاوے نرم
ہووے یا کوئی پھوڑہ گرم
کرو تمام معلوم نشان
داخل اس وچ کون مواد
جو کاں باہجھ علاج نہ کو
دیوے گندہ خون اُبال
خون گندہ سب کرے صفا
مونڈی. لونی ڈال ضرور
بنفشہ، نیلوفر، ہمراہ
دو ترے ہفتے رکھ شروع
سڑکن سوزش بہت زیادہ
مارے سخت تراٹاں درد
بنفشہ وزن برابر ہو
کرے خداوند دفع فساد
پک ورم جاوے جھب پاٹ

ہووے جیکر مادہ سرد
رنگ سفیدی مائل ورم
پردے بے کناں دے کُل
جے بلغم دا ہووے زور
نمک کُٹ درڑا کروا
مِٹھا تیل پوے پر پا
پوٹلی بنھ کر گرم ٹکور
نک چھکنی کانپھل پت کنیر
ست لونگ پنج مرچ سیاہ
کُٹ پیس کر دیہہ نسوار
السی تخم بابونہ گل
گھوٹ پانی وچ کر ضماد
جے صفرا بلغم رل خون
کالی زیری سرکہ لیا
پا پانی آٹا گھیو رلا
گھت کڑاہی دے وچ پکا
جیکر ورم کناں دے وچ
میتھی السی کڈھ لعاب
طرفِ باہر دی سخت جے ورم
السی میتھی خوب گھوٹا
پانی گھت پلٹس پکوا

پھوڑہ ورم کرے کم درد
ہووے بہت نہایت ورم
وچ سنائی پوے خلل
اُس نوں مسہل نال توڑ
چھان کنک دا نال رلا
ہیٹھ توے دے اگ رکھا
دیوے درد ریاحی توڑ
ہک ہک تولہ لے وچ گیر
نال اُنہاں دے کر ہمراہ
ہووے سرد ریاح فرار
میتھی وزن برابر کُٹ
جاوے ہو تحلیل مواد
کرن پیدائش ورم زبون
گھوٹ ورم دے اُوپر لا
نمک تھوڑا جیہا وچ پا
ایہو پولٹس بنت بنھا
طرف اندر دی دیوے رکھ
نیم گرم کر ڈال شتاب
پلٹس بنھ کرو اس نرم
آٹا وچ کنک دا پا
پٹہ ورم اُتے بنھوا

جب پک جاوے مادہ خام — بن جاوے کل ریم تمام
تڑے دن خلفہ کنوار بھا — چوونہ سجّی لوُن رلا
تا پھٹ جاوے ورم شریر — نہیں تاں نال نشتر دے چیر
گڑ صابن نتے لوُن رلا — مونہہ زخم دے اوپر لا
مونہہ زخم دا جاوے کھل — نکلے فاسد مادہ کل
جد خارج ہووے ریم تمام — آوے اوسے وقت آرام
مُڑ گو کا گھیو ساڑ لگا — دیوے جھبدے زخم چھوڑا

بیان قرح گوش

کن تھیں پیپ وگے تے ریم — قرحہ گوش اس کہن حکیم
ریم رہے کن تھیں نت جاری — وچ سنائی پوے خواری!
کن وچوں آوے بدبو — نیڑے ڈھک نہ بیٹھے کو
ماء العسل تے گوشت خورہ — کرے نیم گرم اوہ تھوڑا
کن دے وچ پچکاری لا — مونڈھا کمہ سر نوں الٹا
پچھوں گھت روغن بادام — جس وچ سرکہ سڑیا عام
اینویں روز قرحہ کر صاف — کرے قصور خداوند معاف
جے کر قرحہ پورا نہ ہو — بہت مدّت تک رہے کھلو
مجرّب نسخہ لکھاں لاثانی — بہت پسند مفید یونانی
کندر انزروت زنگار — ہر اک ماشے دا مقدار
تڑے تڑے ماشے سرکہ شہد — تڑے ماشے گھت موم سفید
تولہ گل روغن وچ پا — پیہہ کڑچھی وچ گرم کرا

مرہم بتّی نال لگا	قرحہ کن دے وچ رکھا
لے سوہاگہ سارڑ سفید	حل کر رس رہنو وچ دید
قطرہ قطرہ کن وچ ڈال	کرے صفا قرحہ فی الحال
گوشت خورہ شہد رلا	بتّی کن دے وچ رکھا
ریم کن دی کرو صفائی	ہووے جلدی نال رہائی
قرحہ گندہ حد ہووے صاف	کرے قصور خداوند معاف
اس تھیں بعد روغن بادام	کنّاں دے وچ ڈال مدام

بیان کرم گوش

جد گندہ ہووے ورم قروح	ہوون کرم کنّاں وچ شروع
حرکت کرن کیڑے بدذات	کنّاں وچ پاون سرلاٹ
درد نہایت پاوے زور	کیڑے کرن کنّاں وچ شور
پت آڑو دے خوب گھوٹیا	کرکے کپڑے وچ صفا!
قطرہ قطرہ کن وچ ڈال	مرن کیڑے ہوئیکے بدحال
مصبر سرکے وچ گھسا	قطرہ قطرہ کن وچ پا
ایہہ نسخہ ہے بڑا مفید	کیڑے اس تھیں مرن پلید
پانی تماں افسنتین	گھت کناں وچ نال یقین
ڈنڈے گونڈے وچ گھوٹا	پانی تھوڑا جیہا رلا
کرکے صاف کناں وچ گھت	کیڑیاں دی جڑ دیوے پٹ
نکل جاون جد کرم تمام	پچھوں گھت روغن بادام
جے ڈالیں تازہ پودنہ پانی	نہیں دوا کوئی ایس دا ثانی

شیرہ پیاز نے شیرہ مولی	دیوں چاہڑ کیڑیاں سُولی
آڑو دے پت گھوٹ نچوڑ	ایلوا میل پنبہ رول بوڑ
قطرہ قطرہ کن وچ ڈال	کیڑے باہر آون تت کال

بیان طنین گوش

کنّاں دے وچ سُنے آواز	مکھی، مچھر وانگ دراز
ہووے سخت آواز جہین	اُس نوں کہن طنین حکیم
گھر کاٹ چکّی جیوں ہین دانے	دوی اس نوں کہن سیانے
جیکر ہووے سرد مواد	یا ریح کن وچ کرے فساد
کیسر وچ شراب رلا	کر کے حل کناں وچ پا!
شیرہ کٹ پیاز کڈھا	گُل روغن دے نال ملا
قطرہ قطرہ کن وچ ڈال	کر کجھ مدت استعمال
پُودنہ افسنتین سداب	رات پوسا وچ رکھ شراب
فجری مَل پُن صاف کرا	گُل روغن دے وچ رلا
ڈال کنّاں وچ، نال یقین	ہووے زائل سرد طنین
کر مالش تیل بابونہ گُل	نہیں دوا کوئی اُس دے تُل
طبع موافق کرو جلّاب	ہووے دفع مواد شتاب
جے صفراوی خاص مواد	جا کنّاں وچ کرے فساد
روغن مغز کدو بادام	مالش سر تے کرو مدام
قطرہ قطرہ کن وچ ڈال	بہت مُدت کر استعمال
دو ترے چار مہینے ٹیک	استعمال کراویں ٹھیک

ہفتہ دار کرد تلئین
بزوری شربت سرد پلا
خشک مزاج بہت علیل
بنفشہ روغن یا بادام
مکھن گوکا فجر کھوا
خشکی مغزوں ہووے دُور
دو تولے خشخاس سفید
رات پانی وچ رکھ پوسا
ہک چھٹانک مکھن وچ گھت
جے کر ہووے خلط زیادہ

ہووے زائل مرض طنین
دُور ہووے موذی صفرا
کرو رطوبت نال تعدیل
ڈالو کناں وچ مدام
شام پلا دُودھ مصری پا
رہے نہ کناں وچ قصور
گریاں پنج باداماں وید
فجرے کونڈے وچ گھوٹا
نت کھواؤ ہفتے ست
تنقیہ کرو موافق مادہ

بیان خون گوش

جے کناں تھیں آوے خون
مازو سرکے وچ گھسا
تازہ چھل انار منگا
قطرہ قطرہ کن وچ ڈال
نظر جے آوے فاسد خون
نیلوفر تے آلو سیاہ
بنفشہ دانے بیل عناب

یا کوئی ہور مواد زبون
قطرہ قطرہ کن وچ پا!
سرکے دے وچ گھت پکا
ہووے خون بند فی الحال
نال فصد کڈھ خون زبون
انبلی کاسنی کر ہمراہ
مصری ڈال پلا شتاب

بیان تعریف بٹنی

بینی ہے چہرے دا شان — زینت کل انسان حیوان
بینی ہے اعضاء لاثانی — بخشش فضل کرم سبحانی
بینی دے وچ خاص تمیز — بو تھیں کرے شناخت چیز
خوشبو ہووے یا بدبو — بینی باجھ نہ سمجھے کو
بند جے ہووے بینی دا راہ — فعل مغز سب ہون تباہ
بینی سر دی خدمت گار — کڈھے مغزوں باہر بخار
راہ بینی دے سرد ہوا — طرف مغز دی پہنچے جا
جدوں ہوا مغز نوں جاوے — روح نفسانی فرحت پاوے
ہون سوراخ جے بینی راس — قوت قائم رہے حواس
جے سوراخ نہ رہن درست — کل حواس ہو جاون سست
کرو دعا اگے رب باری — جس پیدا کیتی خلقت ساری
یا رب کریں گناہ معاف — راہ بینی دے رکھیں صاف

بیان مرض رعاف

نک تھیں خون چلے یا سیر — کہن حکیم ہندی نکسیر
گندہ خون آوے یا صاف — حکیم یونانی کہن رعاف
خون نال تیزی صفرا — جدوں سڑے سر دے وچ جا
سر وچ خون ہو جاوے شور — دیوے باہر طرف دی زور
پھٹ جاوے رگ چلے سیر — طاقت بدنی کرے ظہیر
روز بحراں چلے جے خون — ہووے گندہ بہت زبون
تپ والے نوں دیوے نفع — کرے مادہ موذی اوہ نفع

اس نوں ہرگز بند نہ کر — بند کرن وچ بہت ضرر
اکثر وچ تپ دے بحران — ہووے نک تھیں خون روان
جیکر خون بہت گھٹ جاوے — ضعف طبیعت دے وچ آوے
بیشک اس دا کرو دوا — دیوے اس نوں رب شفا
نسخہ خوب لکھاں نکسیر — مارے وچ نشانے تیر
سفید پھٹکڑی پھُل کرا — ماجو، پھُل انار ملا
کالا سُرمہ دارو چار — پیہہ کے دے ناسیں نسوار
جیکر ہووے خون زیادہ — فصد نال کر خارج مادہ
پچھوں شربت دیہہ عناب — صاف ہو جاوے خون خراب
پاپڑا صندل بورہ سفید — مہندی دے پت مونڈھی وید
رات پانی وچ کرو نقوع — مصری ڈال کراؤ شروع
جے صفرا کرے اس تنگ — ہووے زرد چہرے دا رنگ
خرفہ کاسنی گھوٹ پلا — سکنجبیں نوں نال ملا
جے خشکی کر جاوے زور — دسّاں دارو اس دا ہور
مکھّن گو کا فجر کھوا — بکری دا دُودھ شام پلا
جے بہت کرے نکسیر فساد — سر منتھے نے کرو ضماد
پھُل گلاب تے صندل بُور — دھنیاں کاسنی مُشک کافور
گھست پانی کُونڈے وچ گھوٹا — منتھے چونی لیپ کرا
دساں نسخہ فائدہ مند — کرے خون ساعت وچ بند
کافور افیم ماجو گلنار — پیہہ کے پھُونک ناسیں نسوار
وسمہ پانی وچ گھوٹا — سر منتھے تے لیپ کرا

نسخہ ہور لکھاں نسوار
نکسیر نہایت دیوے زور
کاغذ، پھٹکڑی، ہرڑے وال
کندرہ، ماجو، پھُل انار
پانی رلدگدوں دا کڈھ
قطرہ ناساں وچ چڑھا
پلپیاں بازو گھت بنھاؤ
گوہا ماہچھ لے نچوڑ
ناساں دے وچ نت چڑھا
تخم کدّو، خشخاش سفید
صندل بُورہ، سُرمہ سیاہ
راتیں نت نسوار چڑھاوے
پاپڑا، دھنیاں، نیلوفر
چھ چھ ماشے دا مقدار
کرکے پانی وچ لقوع
افیم چوتھائی رتی کھاوے
پھُل پھٹکڑی لے کرا
ناساں وچ نسوار چڑھا
سرتے پانی سرد دگاؤ
پانی دے وچ نیل گھسا
سرد پانی وچ غوطے لاوے

کئی دفعہ آزمودہ کار
فائدہ کرے دوا نہ ہور
ساڑو ترے توے پر ڈال
کر باریک دیہو نسوار
مُشک کافور دیہو وچ مدھ
ہووے اُسے وقت شفا
سرتے پانی سرد وگاؤ
پنبہ رُوں اس وچ بوڑ
دیوے دُکھ نکسیر ونجا
شیرہ کڈھ پلاؤ وید
مُشک کافور کرو ہمراہ
مُڑکے خون نہ ہرگز آوے
بُورہ صندل شامل کر
وقت رات ایہہ دارو چار
مصری ڈال رکھو نت شروع
ایہہ بھی فائدہ ترت پہنچاوے
قدرے نال افیم رلا
دیوے جلدی اثر دکھا
گاچنی مٹی لیپ کرا
متھے چوبی لیپ کرا
دگدی ترت نکسیر ہٹاوے

اُٹھاں دی جت نے تُوں ساڑ	چٹکی بھر ناساں وچ چاہڑ
جالا لکڑی، سُرمہ سیاہ	سیاہی توا کرو ہمراہ
ایہہ بھی پیہہ کے دیہہ نسوار	فائدہ بخشے بے شمار
اسبغول سر کے وچ تر	کرکے لیپ متھے وچ کر

بیان ورم بینی

ورم بینی جد کرے ظہور	بدل جاوے چہرے دا نور
ہووے بند بینی دا راہ	فعل دماغی ہون تباہ
مواد جے ہووے دموی گرم	مارے سخت تراٹاں ورم
سراڑو دا فصد کرا	ورم بینی تے جوکاں لا
سیاہ سوداوی ورم کرخت	ہووے پتھر وانگ جے سخت
صفرا نال سڑکے سودا	ورم کرے بینی وچ جا
قیروطی جلدی نال بنا	ورم بینی تے روز لگا
گل روغن وچ موم گلا	چربی بکرا نال رلا
لعاب بنفشہ خطمی ڈال	کرو قیروطی استعمال
گرم خشک جے ہووے ورم	کرے قیروطی اس نوں نرم
بورم گوش داجیویں علاج	کرو انہائیں سمجھ مزاج
نضج اخراج ضماد طلا	جس لائق اوہ کردا راہ

نسخہ قیروطی مرطبہ

بنفشہ خطمی تخم کتان	پھل گلاب نیلوفر آن

دو دو تولے قدر دوا　　رات پانی گھت رکھ پوسا
فجرے دیگچی وچ جوشا　　مَل پُن صاف لعاب کڈھا
پا ہک پکا مٹھا تیل　　گھت کڑاہی دے وچ میل
لے دو تولے موم سفید　　کرکے گرم میلو وچ وئید
مٹھی مٹھی اگ جلا!　　چھوٹی چمچی نال ہلا
قوام قیروطی تے جد آوے　　جلدی نال کڑاہی لاہوے
ایہہ قیروطی جے نت لاوے　　سخت ورم نرم ہو جاوے

بیان کرم بینی

رطوبت بینی کرے عفونت　　پیدا ہوون کرم زبون
حرکت کرے کیڑے دن رات　　بینی وچ پوے سرلاٹ
وگے بینی نخیں گندہ خون　　ہووے بدبودار زبون
درد نہایت کرے لاچار　　اوکھا ہووے بہت بیمار
مجرب نسخہ لکھاں یونانی　　مرکے ہوون کرم سب فانی
آڑو دے پت گھوٹ نچوڑ　　پنبہ روں دا اس وچ بوڑ
چاہڑ ناسیں ہنگ کر ہمراہ　　کرم بینی دے ہون فناہ
ملون تماکو، ہنگ پسا　　بینی وچ نسوار چڑھا
دونویں ناساں بند کرا　　تیل مٹی روں نال لگا!
دو ترے روز کرو ایہہ کار　　مرکے کرم آون سب باہر
تماں، پودنہ، افسنتین　　گھوٹ پانی وچ دارقتین
مصبر تھوڑا جیہا رلا　　قطرہ ناساں وچ چڑھا

ناسیں پھونکو ہنگ کافور
ایلوا ہنگ تماکو لیا
گھوٹ پانی وچ کر پچکاری
یا پانی دے نال رلا
مرسکے ہوون کیڑے مُردار
ایرنا گوہا خوب گھوٹا
ناسیں دیہہ اس دی نسوار
رلد گدوں دا پانی ڈال
ایلوا خوب باریک کرا
پنبہ رُوں دے نال لگا
مشک بیری دے پت سنگھاؤ
ایہہ بھی کرم کرے قتلام
جد کیڑے نک دے مرجاون
گُل روغن کر استعمال
دیویں اُس نوں نرم غذا

ہوون کرم بینی دے دُور
ماشہ ماشہ وزن تُلا
اُسدے جیہی، نہیں کوئی کاری
ہٹی ناساں وچ چڑھا
آون جلدی باہر وار
پیہہ کے کپڑ چھان کرا
دیوے کرم بینی دے مار
کیڑے باہر آون تت کال
پانی پت میم وچ رلا!
دوہاں ناساں وچ چڑھا
یا پانی کڈھ کے ناسیں لاؤ
جاون کیڑے چھوڑ تمام
مُڑکے باہر نکل سدھاون
مُشک کافور رلائیکے نال
گھیو گوکا وچ بہت رلا

بیان قرح بینی

جے بینی نخیں چھوڑ جاوے
جاوے قرحہ پرانا ہو
آزمایا ہویا عجب دوا
چار تولے گُل روغن لیا

قرح بینی اوہ مرض سداوے
نک وچوں آوے بدبُو
دساں بخشے رب شفا
موم تولہ گھت گرم کرا

ڈال ڈبّی وچ رکھ سمھال — چھ ماہ تک کر استعمال
بادام روغن تے کوڑا تیل — کر استعمال دوہاں نوں میل
بنفشہ روغن موم رلا — ترے ماہ استعمال کرا
گوکا مکھن فجر چٹا — سر تے مالش رنت کرا
تراوت اس نوں کرو مدام — جاوے چھوڑا چھوڑ مقام
چربی بکرا موم سفید — گھیو گوکا وچ ڈالو وید
قدرے گوشت خورہ ڈال — نال بتّی کر استعمال

بیان مہکے بینی

سبب خون یا ہور مواد — مہکے نک وچ کرن فساد
پیدا ہوون بینی وچ — فعل دماغی ہوون زچ
ودھے جدوں اُنہاں وچ گند — کرن سوراخ بینی دے بند
طرف مغز دی ساہ نہ جاوے — رُوح نفسانی غوطے کھاوے
چونہ پھٹکڑی نک زنگار — میل سبھی وچ کنگن کھار
دارو پیہہ سب شہد رلا — بتّی ناساں وچ چڑھا
دو ہفتے کر استعمال — دفع کرے مہکے سب گال
ہور اک کرو علاج ضرور — کرے مہکے بینی دے دور
تجربہ کار حکماء فرمایا — دو ترے دفعہ اس نوں آزمایا
تالو اُتے گل لگا! — جمال گوٹہ دا پچھ لگا

گل گڑھے تالو دے وچ
مہکے نے بینی دے رکھ!

بیان خشتم بینی

خشتم مرض پیدا جد ہو — بینی سُوہنگھ نہ سکےؔ بو
ہووے جس بینی معدوم — بو ہر چیز نہ کرے معلوم
شامہ قوّت وچ نقصان — خلطی شدہ کرے زیان
سڑ خلط کوئی رہے کھلو — ایس سبب نہ آوے بو
یا کوئی بحرانی گند — کرے جس بینی دی بند
یا سوداوی خشک مواد — بینی دے وچ کرے فساد
سڑ یا ہو یا سودا کرخت — کرے بینی دے پٹھے سخت
یا خون گندا بینی صفرا — یا بلغم کرے غلیظ جما
سبب شُدّے دا کر دریافت — کرکے چنگی طرح شناخت
شدہ خون جے نظری آ — اوّل اس دا فصد کرا
سبب جیکر سڑ یا سودا — یا سبب موذی صفرا
بنفشہ روغن دی نسوار — دیہو دیہہ وچ دو ترے وار
مادہ موذی کر مرطوب — تا حاصل ہووے مطلوب
سر تے مالش نت کرا — روغن کدّو مغز کدھا
سبب غلیظ جے بلغم ہو — تنقیے جیہا علاج نہ کو
سبب جے مو ہکے ورم خراج — مرض مطابق کرو علاج

بیان مرض عطسہ

عطسہ مرض جاں کرے ظہور — بینی دے وچ پوے فتور

چڑھے مغز جد گرد غبار
سبب جے ہووے نزلہ شور
مجرّب کراں بیان دوا
دو تولے خشخاش سفید
رات پانی وچ تر کروا
مکھن ڈالو تولے چار
مصری دو تولے وچ سٹ
کجھ مدّت کر استعمال
گل روغن دی مالش کر
قطرہ ناساں وچ چڑھا
گرم پانی دے کرو غطول
جے کر تینوں ہووے لوڑ
نشاستہ تازہ تولے ترے
تولہ مغز بادام لیا
نشاستہ پانی وچ پکا!
مصری ڈال تولے وچ چار
کرکے سرد ہریرہ سُرک
اطریفل نت کھوا کشنیز
دلیہ گندم گرے غذا
لسّی مرچاں گرد غبار
بنفشہ روغن مغز بادام

نچھّل لیبن نہ دیون وار
آون نچھّاں دے کے زور
دیوے عطسہ مرض ونجا
مغز بادام تولہ گھت وچ
فجرے کونڈے وچ گھوٹا
رگڑو ڈنڈے نال سنوار
وقت نہار صبح اٹھ چٹ
دیوے عطسہ مرض نکال
دن وچ دو ترے دفعہ نہ ڈر
نیم گرم کنّاں وچ پا
طبع جے اس دی کرے قبول
دساں عجیب ہریرہ ہور
چار مغز تولہ ہک لے
گھوٹ نشاستہ وچ ملا
ڈیڈھ چھٹانک گو کا گھیو پا
کاہڑ ہریرہ کرو تیار
دفع کرے نزلے دی کھڑک
اُسدے جیہی نہ کوئی چیز
گھیو وافر اس دے وچ پا
سرد ہوا تھیں رہے فرار
مالش سرتے کرو مدام

بیان صفت زبان

واہ قدرت خالق سبحان	افضل عضو کیتی زبان
ہر ہر عضوے وِچ خدا	پیدا کیتا فعل جدا
صفتاں جیہڑیاں وچ زبان	ناہیں اس دا حد بیان
ہر اک مطلب کار جہان	پورے ہووے نال زبان
کلّ احکام جو دین اسلام	دیوے خبر زبان تمام
لذّت لطف سواد ہر چیز	ہووے نال زبان تمیز
زبان عطا کیتی رب باری	ہر حاجت وِچ دیوے یاری
سوال جواب آواز کلام	رنگ برنگی مزہ طعام
ہنر فن کلّ علم جہان	تابع سارے ہین زبان
لکھ لکھ شکر کرو رب باری	جس ایہہ نعمت بخشی بھاری

بیان ورم زبان

سوج پوے جے وچ زبان	آکھن اس نوں ورم لسان
پہنچے وقت غذا تکلیف	قوّت کرے زبان ضعیف
طرف ورم دی کرو دھیان	کس مادے دا ہے نقصان
کہ معلوم ہے ورم زبان	دموی آون نظر نشان
سُرخ ہووے چہرے دا رنگ	فصد کرن تھیں ذرا نہ سنگ
فصد چار بند دا چھوڑہ	پچھوں کریں معالجہ ہور
رس ہرڑ دا کریں غرارہ	ورم زبانوں کرے کنارہ

پاپڑا مہندی نم دے پت گھوٹ پانی وچ شیشی گھت

دو ترے دفعہ داڑھی وچ غرارے کرو ورم دے بھج

جے صفراوی ہووے ورم چہرہ زرد نہایت گرم

سوزش خشکی وچ زبان تلخی سُکّے حلق دہان

دھنیاں پیلک خوب گھوٹا سرکہ مُشک کافور رلا

کرے غرارے دارو چھان دفع ہو جاوے ورم زبان

بنفشہ خطمی تخم پوسا بہیدانہ بہیل لعاب کڈھا

اسبغول لُعاب رلا گھُٹ گھُٹ مُنہ دے وچ رکھا

کاسنی کاہو خرفہ لیا دھنیاں میل شیرہ کڈھیا

ساعت مُونہہ دے وچ رکھا گھُٹ گھُٹ ایسے طرح پلا

ہور شربت شیرہ سرد پلا دفع ہووے موذی صفرا

جے بلغم تھیں ہووے ورم پولا بہت نہایت نرم

مُونہہ تھیں جاری رہے لعاب لگے ترہہ نہ ہرگز آب

میتھی السی تخم کڈھا گُل بابونہ گھت جوشا

کپڑے دے وچ صاف کرا گودا انبلتاس رلا

ڈالو وچ روغن بادام کرو غرارے فجرے شام

دو ترے کرو جلاب ضرور بلغم بادی ہووے دُور

کرے سودا جیکر نقصان ہووے کرڑی سخت زبان

خشکی تھیں مُنہ جاوے سُک ہرگز بول نہ آوے تھک

تازہ گدکا دُودھ چُوا گودا انبلتاس رلا

غرارے کرو ترے دیہہ چار دیوے ورم زبان اُتار

بنفشہ روغن مغز بادام
مُنہ وچ رکھ صبح تے شام

مکھن گوکا فجر چٹا
مصری تھوڑی جیہی رلا

جد خشکی ہو جاوے دُور
رہے نہ وچ زبان قصور

کڈھ پیلک السی دا لعاب
کرلیاں کر اس نال شتاب

مغز فلوس عرق بادیان
مل کے کرو غرارے چھان

سرکہ میل گلاب دا عرق
کرلیاں کر جب ہووے فرق

سرکہ عرق گلاب رلا
تھوڑا جیہا نوشادر پا

کرو غرارے دیہنہ تے رات
ورم زبان جب ہووے مات

نوشادر مازو کرو باریک
سرکہ نال ملاؤ ٹھیک

اُتے ملو زبان مدام
آوے اُسے وقت آرام

بہیدانہ تے اسبغول
کڈھ لعاب مصری وچ گھول

غرارے ہر دم کرو ضرور
ورم زبانوں ہووے دُور

بیان ثقل زبان

زبان کسے دی ہووے بھاری
بولن وچ نہ دیوے یاری

مشکل ہووے پیون کھاون
وقت بولن دے اڑے زبان

صاف نہ نکلے سخن کلام
ثقل لسان مرض دا نام

اکثر وچ بیماریاں سخت
ایہہ آزار ہووے کم بخت

وچ فالج لقوہ استرخاء
یا وچ تاپ طاعون وبا

تمدّد مرض تشنج وچ
یا کجھ اس نوں لگے رنج

مادہ انتقالی بحران
داخل ہووے وچ زبان

جس مرض دا ایہہ دکھ عرض — کرنا اس دا دارو فرض
سبب موافق کرو دوا — وچ علاج نہ پوے خطا
کرو شناخت طبع مزاج — نال علامت جیویں رواج
مادہ گرم یا خشک مواد — بلغم خون یا کرے فساد
خشک رہے یا حلق دہان — ہووے کرڑی سخت زبان
مادہ خشک جے ہووے گرم — نال مالش روغن کر نرم
بنفشہ روغن کلو مدام — یا گل نت روغن بادام
ہر چیلے اس کر تبرید — شربت شیرہ سرد مفید
خرفہ کا ہو تخم خیارہ — دھنیاں کاسنی دارو چار
گھوٹ پانی وچ مصری ڈال — کرو غرارے استعمال
شربت نیلوفر دا لیا — اسبغول دا لعاب کڈھا
میل دونویں ہر روز پلا — صفرادی دیوے مرض ونجا
شیرہ مغز کدو بادام — مصری گھت صبح دیہہ شام
آش جواں دی نت پلا — بادام روغن مصری وچ پا
سرد مواد جے بلغم باد — وچ زبان جے کرے فساد
ہووے ڈھلی سست زبان — بولن دا نہ ہوس تران
منہ تھیں وگدا رہے لعاب — دارو اس دا کرو شتاب
دو ترے اس نوں کرو جلاب — ہووے بلغم دفع شتاب
عقرقرحا سونڈھ مرچ سیاہ — لونگ جعفل مگ کر ہمراہ
رائی پودنہ لے وچ ڈال — ترے ترے ماشے کٹ آپاکی
کرو غرارے دیہہ تے رات — ثقل زبان ہووے جھب مات

دستاں نسخہ ہور امول — وَل زبان دے دیوے کھول
دارچینی مگھ مرچ سیاہ — لونگ جعفل سُنڈھ کرہمراہ
عقرقرحا گھت کُٹ دوا — دو دو تولے وزن تُلا
ڈال ماکھیوں وچ حب بنا — گولی مُنہ وچ رنت۔ رکھا
ذرہ ذرہ کر چتھ لنگھاوے — ہووس صحت رہائی پاوے
سونف انیسوں تخم کتان — چھ چھ ماشے میلو آن
تخم کرفس ماشے دو گھت — مویز منقیٰ دانے ست
ماشے پنج ملٹھی ڈال — کُٹ دوا سب خوب اُبال
مَل کے پُٹن کے صاف کرا — دو تولے وچ شہد رلا
ہفتے دو جوشاندہ پیوے — فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
ماءالعسل اس رنت پلا — کبُوتر تتر مُرغ کھوا
یا حلوا بیضہ کرے غذا — گھیو گوکا دافر وچ پا
گندہ خون جے کرے زبان — ہووے بھاری سُرخ زبان
دونویں ناڑاں زیر زبان — جائز اس دا فصد پچھان

بیان سوزش زبان

سڑکن جیکر وچ زبان — کوڑا لہسے ہمیش وہان
دھنیاں گھوٹ کافور رلا — گھُٹ گھُٹ مُنہ دے وچ رکھا
مغز تخم کدو بادام — تخم کھیرہ خرفہ گھت عام
صاف شیرہ کر مصری پا — دُودھ بکری وچ گھت پلا
لعاب رلاؤ اسبغول — کجھ قدرے مصری وچ گھول

سکنجبین اس رنت پلا — شیرہ کاسنی نال پلا
گو کی لسی بہت پلا — بکری دا دُودھ مصری پا
ہور شربت شیرہ سرد نقوع — رکھ ہمیشہ اس نوں شروع

بیان تشقق زبان

جیکر جاوے پاٹ زبان — مشکل ہووے پیون کھان
لعاب بہیدانہ اسبغول — رنت پلا مصری وچہ گھول
ریشہ خطمی کڈھ لعاب — خطمی تخم پلا شتاب
غرارے کر کر مُنہ وچ رکھ — بہت شتابی نفع پرکھ
لعاب بہیدانہ نیلوفر — مصری ڈال پلایا کر
جیکر جاوے پاٹ زبان — رہے ہمیشہ خشک دہان
بنفشہ روغن موم رلا — اُونگل نال جیبھ تے لا
مکھن مصری فجر چٹا — بکری دا دُودھ شام پلا
جو آش جواں دی خوب پکا — بادام روغن مصری وِچ پا
چالی روز پلا ضرور — رہے نہ وِچ زبان قصور
کاہو دھنیاں کاسنی لیا — چار مغز گھٹ گھوٹ پلا
شیرہ مغز کدّو بادام — خرفہ گھوٹ پلا تمام
کھٹے مٹھے تھیں پرہیز — لُون مرچ تھیں کرے گریز
گوند کتیرا رات پوسا — فجر پلا مصری دُودھ پا
نیلوفر دے پھُل منگا — ریشہ خطمی نال پلا
لسوڑیاں کُٹ کے شامل کر — نقوع کر رنت پلایا کر

بیان نقصان ذائقہ

ذائقہ وچ پوے نقصان	مزہ نہ آوے پیوں کھان
کسے قسم دا کھانا کھاوے	لذّت مزہ زبان نہ پاوے
فاسد مادہ وچ زبان	داخل ہو ٹیکے کرے زیان
بلغم باد جے کرے فساد	پھکّا ذائقہ مونہہ دا سواد
عقر قرحا سُنڈھ رائی لیا	پودنہ دار چینی وچ پا
کُٹ سب پانی وچ اُبال	کر کے صاف شیشی وچ ڈال
کرو غرارے نت نہار	بلغم باد کڈھے سب مار
جیکر کوئی گرم مواد	وچ جبھ دے کرے فساد
کانجی پیوے نت دہاڑی	سکنجبیں گھٹ کرے غرارے
بہت کھاوے سنگترے انار	آلو، انبلی، ترشی آچار
گندہ خون جے کرے فساد	رہتّا ذائقہ مُنہ دا سواد
چہرہ سُرخ جے نظری آ	جلدی اس دا فصد کرا
پاپڑا دھنیاں پھُل گلاب	غرارے کرو اُبال شتاب
مہندی رس ہرڑاں وچ ڈال	کرو غرارے نت اُبال
سوداوی مادہ جیکر آن	وچ زبان کرے نقصان
تراوت اس نوں بہت پہنچا	گوکا مکھن نت کھوا

بیان قلاع یعنی مُنہ پکنا

جے مُنہ پک کسے دا جاوے	مشکل نال غذا اوہ کھاوے

ایس مرض نام قُلاع — طبع موافق کر اصلاح
جیکر ہووے گرم مواد — مُنہ دے اندر کرے فساد
کاہو خرفہ گھوٹ پلا — مِصری تھوڑی جیہی رلا
بہیدانہ دا کڈھ لعاب — مصری ڈال رلا شتاب
لُعاب نیلوفر اسبغول — نت پلا مصری وِچ گھول
لسوڑیاں ریشہ خطمی بیا — کڈھ لعاب ہر روز پلا
غرارے کر نت سرد دوا — دیوے اس نوں رب شفا
مہندی پھُل انار اُبال — مُشک کافور داخل کر نال
کرو غرارے نال تاکید — مُنہ پکے نُوں بڑا مفید
طباشیر الاچی کتھ سفید — کباب چینی پہیہ جھڑکو وید
طباشیر الاچی پھُل گلاب — پھُل اناراں مینل شتاب
سنگ جراحت کتھ منگا — پھٹکڑی دھنیاں ساڑ رلا
ہک ہک پہیہ کے مُنہ وچ دھُوڑ — کرے پکے مُنہ دا سب دُور
گلُنار تر پھلہ کرو نقوع — کرو غرارے اس دے شروع
ماجو ہرڑ مہندی نسپال — سرکہ پانی گھت ادبال
کرکے صاف شیشی وچ ڈال — کرو غرارے استعمال
مُونہہ وچ خون جوش جے مارے — رس مہندی دے کرو غرارے
دھنیاں پپلک خوب گھوٹا — کیڑے وچدوں صاف کرا
مُشک کافور ملا ٹیکے نال — غرارے کر کر باہر ڈال
پھٹکڑی رس پانی وچ گھول — غرارے کر دھرتی تے ڈوہل
دُھنیاں مہندی پھُل گلاب — رات پوسا رکھ اندر آب

فجری ٹل کے صاف کرا	غرارے کر کافور بلا
الاچی دانہ، کتھ سفید	پھل انار ملاؤ دید
کر باریک مُنہ دے وچ دھوڑ	کرے پکےّ مُنہ دا سب دُور
گاؤ زبان توے پر ساڑ	نال ملاؤ پھل انار
نال پھٹکڑی کرکے پھل	دھوڑہ نہیں کوئی اس دے تل
سبب بلغم جے کر مُنہ پکے	ہرگز کھانا کھا نہ سکے
دو ترے کرو جلاب ضرور	بلغم باد ہووے سب دُور
عقر قرحا، دارچینی لیا	کُٹ سرکے دے وچ جوشا
گھت شیشی وچ کرو غرارہ	مُنہ بھیں کرے پکا کنارہ
سرکہ شہد نمک وچ پا	غرارہ کر مُنہ وچ رکھا
نوشادر پھٹکری نمک اوبال	کرو غرارے توتیا ڈال
جیکر ہووے خشک مواد	مُنہ دے اندر کرے فساد
گھیؤ گوکے وچ دُودھ بلا	غرارے کو کرے لنگھا
فجر گوکا مکھن، نت کھاوے	خشک قلاع نوں خُرمت ونجاوے

مرض آکلہ فم یعنی موہری مُنہ کی

جیکر موہری پیدا ہووے	مُنہ وچ گھیرا گھت کھلووے
مادہ موہری وانگوں سم	کھا جاوے گوشت رگ چم
ایہہ خراب بڑا دکھ بھارا	بہت شتابی کرے کھلارا
تیزی نال زہریلا مادہ	گھاؤ زخم دا کرے زیادہ
ماجو مہندی کتھ تپال	کرکے پھل پھٹکڑی ڈال

سماق، نوشادر، پھل انار
چھ چھ ماشے سب دوا
رات پانی وچ رکھ پوسا
کرکے صاف شیشی وچ ڈال
گنگک ہریڑ سپاری ساڑ
کندر نمک ماجو بریان
وزن برابر سب دوا
پرانا قرحہ جے بہت عظیم
جاوے بہت پرانا ہو
فلد فیوں کر استعمال
پچھاں سورنجان لگا

عقرقرحا کاغذ گھٹ ساڑ
ترٹے ترٹے ماشہ نمک ملا
فجرے سرکہ گھٹ جوشا
کرو غرارے استعمال
ہڑی پھٹکڑی کتھ گلنار
عاقرقرحا ملاؤ آن!
کر باریک موہری تے لا
دگے ہمیشہ استھیں ریم
فائدہ کرے دوا نہ کو
قرحہ صفا کرے فی الحال
موہری قرحہ دفع ہو جا

نسخہ فلد فیوں

جونہ آب نادیدہ لیا
نال ملاؤ زرد ہڑتال
اقاقیا سجی کنگن کھار
پنجے دارو کھرل کرا
قرص بنائیکے رکھ سمہال
حاجت وقت باریک کرا
روز بروز موہری تے دھوڑ
سب گوشت گندھ کھا جاوے

دو تولے دا وزن تولا
ہڑتال سرخ شامل کر نال
ہر ہک تولے دا مقدار
انگوری سرکہ نال ملا
کرکے خشک حفاظت نال
تھوڑا جیہا قرحہ تے لا
ریم قرحہ تھیں ہووے دور
قرحہ ریم تھیں صاف ہو جاوے

پانی سرکہ، شہد رلا	زخم قرحہ دا روز دھوا
اس نسخے دا آکھن نام	فلد نیون حکیم تمام
باہجھ ہتھیار لوہے دی چاس	کٹ کٹ سٹے گندہ ماس
قرحہ جدوں ہو جاوے صاف	کرے قصور خداوند معاف
پچھوں نسخہ سورتیجان	کر استعمال نہ رہے نشان

نسخہ سورتیجان

پنج تولے چھل نرش انار	پھٹکڑی عقرقرحا گلنار
گٹک ہریڑاں ساڑ رلا	سبز کسیس ماجو وچ پا
شامل کر سماق وچ گھت	نو نو ماشے دارو ست
نمک نوشادر داخل کر	ترے ترے ماشے وزن قدر
سرکے وچ سب کھرل کرا	گولہ اس دا بنھ رکھا
گولہ پانی وچ گھسا	قرح موہری تے نت لگا
نام اُس دا ہے سورتیجان	دفع موہری دا کرے نشان

بیان بخر یعنی بدبوئے منہ کے

بخر مرض جد پیدا ہو	منہ وچوں آوے بدبو
سبب بدبو قرحہ دا گند	یا پھپھر وچ ریزش بند
یا کوئی ادہ گندہ ہو	معدے وچوں دیوے بو
جیکر چیز غذائی گو	دنداں وچ کرے بدبو
فجری نت کرو مسواک	کرو دنداں نوں دائم پاک

سبب موافق کرو علاج
سبب قرحہ دا جیکر ہو
بکری دا دُودھ نت پلا
آش جواندی کرے غذا
نفث مدّے دا دیکھو باب
غلیظ ریزش بجے گندی ہو
شربت نت اعجاز پلا
گھیو ساڑ وچ مصری پا
صفرا جیکر تیزی وچ ہو
سکنجبین کر استعمال
کانجی اس نوں ترش پلا
آلو انبلی رات بھِسا
سبب بدبو بجے بلغم باد
دو تڑے کرو جلاب ضرور
عقرقرحا دار چینی لیا
جلوتری مصطگی کالی چھڑ
ہک ہک تولہ سب دوا
قدر بیر گولی بنھوا
تھوڑا تھوڑا جیتھ لنگھا
دساں نسخہ ہور عجب
دُور ہووے ساری بدبو

تاں ہووے تندرست مزاج
مونہہ وچوں آوے بدبو
شہد تھوڑا جیہا نال پلا
بادام روغن مصری وچ پا
اوہ سب دارو کرو شتاب
رہے پھپھڑے دے وچ کھلو
سینہ اس دا کرے صفا
نت اس روٹی نال کھوا
معدیوں آوے بہت بدبو
دیوے سب صفرا نکال
کٹ سٹّے موذی صفرا
فجر پلا، مصری وچ پا
معدے دے وچ کرے فساد
کرو عفونت معدیوں دُور
بابونہ الاچی موٹھا پا
جعفل، لونگ پاناں دی جڑ
کوٹ پیس وچ شہد ملا
مسواک پچھوں مُنہ وچ رکھا
رہے نہ بلغم باد ہوا
نفع بخر نوں دیوے جھب
مُونہہ وچوں آوے خوشبو

پہلاں خوب کرو مسواک   دند گندھ تھیں کرکے صاف
کبابہ ، لاچی خورد ، کچور   وڈی الاچی مُشک کافور
پیہہ سکے دندیں نت پلا   بدبو مُنہ تھیں دُور ہو جا

مرض سیلان لعاب یعنی مُنہ سے پانی بہنا

مُنہ تھیں بہت جے پانی جاوے   دارچینی نت چتھ لنگھاوے
وَن دی جڑھ دی کر مسواک   رکھ ہمیش دنداں نوں پاک
اطریفل نت کھوا صغیر   ایہہ بھی ہے نسخہ اکسیر
ہک دو اُس نوں کرو جلاب   بلغم خارج کرد شتاب
سبب جیکر بلغم اس باد   پایا معدے وچ فساد
اوّل اُس نوں فصد کرا   ہفتے بعد جلاب دیوا
اس تھیں بعد کمونی کھاوے   پانی مُنہ تھیں مول نہ آوے
جوارش مصطگی بہت مفید   کھوا اُس نوں نت نال تاکید

نسخہ قے

قے کرن دا دساں ڈھب   بلغم معدیوں کڈھے جھب
پہلاں قے توں ائیں کھوا   چاول پنج چھ ست گراہ
سوئے بیج مُولی دے لیا   ملٹھی تخم خربوزہ پا
تولہ تولہ دارو چار   نمک چھ ماشے دا مقدار
بین پھل دا ڈوڈہ ہک ڈال   کٹ سب پانی وچ اُبال
ترے سیر پانی وچ جوشا   ترے پیالے رہے تاں ہیٹھ لہا

کپڑے وچدوں صاف کرا — سکنجبیں ادھ پا وچ پا!
پیالہ بھر کے جلد پلا — وچ حلق دے کھنب پھرا
جلد اوہ پانی نکل جا — دوجا جلدی نال پلا
تریجے دا ایہو دستور — قے اس طرح کرا ضرور
ہور گرم پانی دی کر امداد — کڈھے گندھ باہر مواد

جوارش مصطگی

جوارش مصطگی کرو تیار — ضعف معدے دے ہے درکار
بدہضمی نوں دیوے نفع — اسہال گرمی دے کرے دفع
دہ تولے لے کھنڈ سفید — تولے ترے مصطگی وٹید
ادھ پا گھتّ وچ عرق گلاب — دیگچی وچ کر قوام شتاب
بہت گاہڑہ جد ہووے قوام — وچ تھال دے ڈال تمام
تھوڑا تھوڑا جے نت کھاوے — ضعف معدیوں ترت ونجاوے

نسخہ جلّاب

زرد ہریڑاں پھُل گلاب — تخم کاسنی ڈال شتاب
نوین انبلی دا دارو چار — پنج پنج تولے دا مقدار
آلو سیاہ لے دانے ست — سنا مکی تولہ وچ گھتّ
بنفشہ ہک تولہ وچ ڈال — رات پوسا ٹیکے فجر اُبال
تل پُن اس نوں صاف کرا — دو واری دن وچ پلا
ہک دو واری کرو جلّاب — ہووے دفع آزار شتاب

بیان تشقق لب

جاون پاٹ کسے دے لب　　معلم اس دا کرو سبب
سوج پوے لب جاون پاٹ　　سڑکن درد پاوے جھرناٹ
خشکی بہت ہووے وچ زور　　تراوت باہجھ علاج نہ ہور
قیروطی لب تے نت لگا　　چربی روغن موم رلا
مکھن مصری فجر کھوا　　شربت شیرہ شام پلا
چربی بکرا موم سفید　　گوکا گھی ڈالو وچ دئید
کڑچھی دے وچ گرم کرا　　تھوڑا مشک کافور رلا
پردہ انڈے نال لگا　　لباں اتے دیویں چمڑا
گرم غذا جو ہووے تیز　　بالکل اس تھیں کر پرہیز
پیہہ کے نال باریک کرا　　گوکے مکھن نال لگا
چھ ماشے لئے کتھ سفید　　مشک کافور ماشہ گھت وید
موم سفید چربی بز لئے　　ہر اک ہووے ماشے ترے
گھیئو گوکا تولے دو ڈال　　کرو تیروطی استعمال

بیان ورم لب

پوے لباں اتے جے ورم　　مادہ اس دا ہووے گرم
سبب لہو جے پوے قصور　　گندہ خون کرو سب دور
چار بند دا فصد کرا　　جوکاں ہیٹھ لباں تے لا
پیلک دا کر لیپ ضرور　　ہووے ورم لباں دا دور

جے صفراوی ہووے مادہ ‏— سرکن سوزش بہت زیادہ
دھنیاں پیلک صندل بُورا ‏— میل تھوڑا جیہا مُشک کافُورا
ڈنڈے کُونڈے وچ گھوٹا ‏— ورم لباں تے لیپ کرا
جے بلغم دا ہووے زورا ‏— مسہل دے کڈھ نچوڑ
جیکر ہووے ہور سبب ‏— کرنوں دارُو اس دا جھب
جیکر ہووے ورم ریاح ‏— موافق اس دے کر اصلاح

دربیان تعریفِ دنداں و امراضِ دنداں

مُنہ وچ رب نے بتی دند ‏— کیتے حکمت نال پیوند
دند عجائب نعمت اعلیٰ ‏— بخشے رحمت نال تعالیٰ
دنداں دا اُوپر انسان ‏— کیتا رب بڑا احسان
قادر قدرت نال پروتے ‏— حاضر خدمت رہن کھلوتے
دنداں باہجھ حیاتی خام ‏— مزہ نہ آوے ہرگز طعام
دند لذتاں دا ہے دروازہ ‏— دیون لطف ہووے رُوح تازہ
جے کوئی لکھ نعمت کھاوے ‏— دنداں باہجھ نہ لذت آوے
کھاوے جو انسان غذا ‏— آوے دنداں نال مزا
دنداں ہیٹھ جو آوے چیز ‏— پیتھن اس نوں نال تمیز
سخت چیز نوں کھادن توڑ ‏— کڈھن لذت اتنہ نچوڑ
دنداں باہجھ بے مزہ طعام ‏— جیون دنداں باہجھ حرام
دند جیہا نہ ہور اعضا ‏— مزہ دکھاون وقت غذا
زینت مُونہہ دی دنداں نال ‏— دنداں باہجھ جیون بدحال

فائدہ بہت دنداں دے وِچ — دنداں باہجھ رُوح ہووے ہیچ
ایسی نعمت فائدہ مند — رکھے رب سلامت دند

بیان دردِ دنداں

جد دنداں نوں ہووے پیڑ — ہووے بے آرام سریر
درد کرے یا گندہ خون — فاسد سڑیا ہویا زبون
سبب یا ہووے بلغم باد — یا ریح مُنہ وچ کرے فساد
یا صفرا دا ہووے زور — یا دنداں وچ ہووے کھوڑ
سبب درد دا کرو شناس — سوچ سمجھ کے کرو قیاس
سبب جے ہووے خون زیادہ — گندہ ہووے خونی مادہ
کرے مسوڑیاں دے وچ ورم — ہووے بہت نہایت گرم
رگ اس دی رقیفال چھُڑا — چار بند دا فصد کرا
جیکر ہووے حاجت ہور — جوکاں لائے کے خون نچوڑ
یا اُس سنگی رمّی لا! — خون گندہ سب دُور کرا
گھوٹ پانی وچ نیم دے پت — چھان رسونت رملاؤ وت
غرارہ کر گھت مُشک کافور — جوش خون دا ہووے دُور
پاپڑا ، دھنیاں ، برگ حنا — رات پانی وچ رکھ پوسا
نچڑے مَل کے صاف کرا — سرکہ مُشک کافور رلا
کرے غرارے دیہہ تے رات — جوش خون دا ہووے مات
پوست دھنیاں پیاک لیا — پانی دیگچی گھت جوشا
نیم گرم دے کرو غرارے — ٹوٹکے ہین مجرّب سارے

دھنیاں مہندی رس نسپال
جے گرمی تھیں ہووے پیڑ
نسخہ ہک مجرّب ہے
ککر دی چھل ، پھل ٦ انار
پانی گھت ہانڈی وچ کاہڑ
جیکر درد تراٹاں مارے
دھنیاں دا شیرہ کڈھوا
کرے غرارے نال وقوف
سبب صفرا دے جیکر مادہ
نسخہ بیان کراں ہک سرد
پوست دھنیاں پھل انار
وزن برابر پنج دوا
کرکے صاف شیشی وچ ڈال
دھنیاں پیلک السی لے
کُٹ جوشا کر کرو غرارہ
نسخہ ایہہ غرارے سرد
درد جے ہووے بلغم باد
خاص سرد سبب ہووے مادہ
ٹوٹکہ ہک شناس عجب
اَک دا دودھ افیم گھسا
چمڑا گوہے بال اوچھا

کرو غرارے خوب اُبال
بہت نہایت کرے ظہیر
لے ڈوڈے پوست دے ترے
درخت شرینہہ دی چھل اُتار
پک جاوے کر صاف سنوار
نیم گرم دے کرو غرارے
سرکہ مُشک کافور رلا
درد دنداں دا کرے وقوف
درد دنداں دا بہت زیادہ
کرے موقوف دنداں دا درد
چھل ہرڑاں دی چھل انار
کُٹ پانی دے وچ جوشا
کر کجھ مُدّت استعمال
وزن برابر دارو ترے
درد دنداں تھیں کرے کنارہ
دفع کرن گرمی دا درد
یا رنج مُنہ وچ کرے فساد
سرد پانی تھیں ہووے زیادہ
دساں درد ونجاوے جھب
طرف باہر دی کاغذ لا
روں آلودہ کر چمڑا

رنج باد تھیں ہووے پیڑ
دسال ہور عجیب دوا
عقرقرحا سُنڈھ مرچ سیاہ
وچ شراب دارو سب گھول
جے کوئی ایہہ دوا کماوے
مجرّب ایہہ نسخہ آزماشی
آون لوکاں دے درکار
باتھو چیر ہانڈی وچ ڈال
دو ترے دے کے جوش اُبال
سوج سبب جے ہووے رنج
ہووے سخت دنداں نوں درد
کالی زیرہ گھوٹ لگا
پنج ست روز ایہہ کرو ضماد
تیزاب گندھک منگوا
دنداں وچ جے ہووے کھوڑ
سُوئی نال کھوڑ وچ رکھ
درد دنداں دا جیکر رنج
اجوائن خراسانی منگوا
دار چینی سُنڈھ لونگ اجوائن
نسخہ کراں بیان اکسیر
چھٹانک شراب منگانی الحال

جاوے اس تھیں گھٹ دلگیر
دیوے مُنہ دی پیڑ ونجا
افیم تھوڑی جیہی کر ہمراہ
بونبہ بھر کے رکھ انڈول
درد دنداں دا ترت ونجاوے
لکھے سائیں بخش شناسی
یادگار وچ رہے سنسار
شامل کرو دھماہاں نال
کرو غرارے استعمال
کرکے اس نوں خوب صحیح
ہووے مخالف پانی سرد
گُل بابونہ نال ملا
ہووے رنج دا دُور فساد
تھوڑی نال افیم ملا
پنبہ رُوں دا اس وچ بوڑ
ترت فائدہ لئیں پرکھ
ہووے نال قیاس صحیح
عقرقرحا مرچاں کُٹ پا
اوبال غرارے کر دن رین
زائل کرے دنداں دی پیڑ
غرارے کر کر اندر ڈال

اوسے وقت آوے اُس خواب ۔ ہووے درد موقوف شتاب
ہالوں، عقرقرحا، اجوین ۔ اوہاں غرارے کر دن رین
سبب ریح جے ہووے پیڑ ۔ ایہہ نسخہ اُس نوں اکسیر
نوشادر چونہ مُشک کافور ۔ شیشی دے وچ گھت کرور
وزن برابر ترے دوا ۔ مُنہ شیشی دے ڈاٹ چڑھا
جے کوئی اُس دی لے ہلاس ۔ ہووے درد پیڑ سب ناس
سبب کرم دند کرے جے پیڑ ۔ نسخہ بیان کراں اکسیر
تمے دی جڑھ دی مسواک ۔ کرم دنداں دے کرے ہلاک
پیسیں تماکو نال لگا ۔ وقت صبح مسواک کرا
درد دنداں نوں دیوے نفع ۔ بلغم باد کرے سب دفع
نئے کے وَن دی جڑھ مسواک ۔ کرتوں نت دنداں نوں پاک
جیکر وَن دی جڑھ دے نال ۔ کرے ہمیشہ دند خلال
زائل درد ہووے یکلخت ۔ جڑھاں دنداں دیاں ہوون سخت
درد داہڑ دا کرے جے تنگ ۔ پنج ست جان مہینے لنگ
کھانا کھا نہ سکے مول ۔ ہلے بہت کرے نت سول
جاوے درد پرانا ہو ۔ فائدہ کرے دوا نہ کو
اوس داہڑ نوں جھبیے اُکھیڑ ۔ ہرگز ذرا نہ لاؤ دیر
اوہ داہڑ ہو گئی بے کار ۔ رکھن دے ناہیں درکار

بیان مرض خون دنداں

وگے دنداں تھیں جیکر خون ۔ ہووے گند شور زبون

خون وچوں آوے بدبو ۔ ذائقہ دانگ نمک دے ہو
چار بند دا کرکے فصد ۔ کرتوں پھیر دارو دا قصد
سرادو دا فصد کرا ۔ سنگیاں، رمیاں جوکاں لا
خون گندہ جد ہووے دفع ۔ پھیر دوا دیوے اس نفع
چرائتہ پاپڑا دھنیا ڈال ۔ دہماہنہ مونڈی بوٹی گھت نال
لے چھل زرد ہریڑ سیاہ ۔ نیم دے پت کرو ہمراہ
ترے ترے ماشے سب دوا ۔ رات پانی وچ گھت پوسا
فجرے کل پُن صاف کرا ۔ غرارے کر کر لے لنگھا
چھل ہریڑاں کتھ سفید ۔ پھل گلاب ملاؤ وید
سماق اقاقیا پھل انار ۔ پھٹکڑی نال گھت وچ ساڑ
ساڑ سپاری صندل بورہ ۔ ہر ہک تولہ تولہ پورا
نیلہ تھوتھا کر بریان ۔ ماشے چھ ملاؤ آن
پیہہ کے منجن کرو تیار ۔ مل دندیں نہ رہے آزار
یا کرلیاں کر پانی وچ گھول ۔ ہے ایہہ نسخہ بڑا امول
کندرہ ماجو پھٹکڑی ساڑ ۔ ساڑ سپاری لے گلنار
وزن برابر پیس باریک ۔ ملو دندیں ایہہ نسخہ ٹھیک

نسخہ منجن دنداں

مسی میں ہک کراں بیان ۔ دور کرے کل دکھ دندان
کتھ سفید ماجو نسپال ۔ سونا مکھی مائیں ڈال
بورہ آہن ہرڑ سیاہ ۔ پھل پھٹکڑی کر ہمراہ

کیس نیلہ تھوتھا بریان ۔ دارو وزن برابر آن
پیہہ کے مستی کرو تیار ۔ دنداں تے مَل نت نہار
بند کرے دنداں دا خون ۔ ہووے موہری دفع زبون

بیان موہری مسوڑہ

موہری جدوں مسوڑھے کھاوے ۔ ماس مسوڑھیاں دا اجھڑ جاوے
دارو اس دا کرو شتاب ۔ مت موہری اس کرے خراب
دساں تینوں عجب دوا ۔ دیوے موہری جھب ونجا
ماجو مائیں چھل انار ۔ پھٹکڑی نال ملاؤ ساڑ
عقرقرحا نمک نسپال ۔ ترے ترے ماشے وزن سنبھال
نیلہ تھوتھا کر بریان ۔ رتی چار ملاؤ آن
کرد غرارے نت نہار ۔ ہووے موہری دفع آزار

نسخہ ناصور مسوڑہ

چھل ہریڑاں چھل انار ۔ پھٹکڑی نال ملاؤ ساڑ
چھل ماجو وچ گھت ۔ ہریک ہوون ماشے ست
نیلہ تھوتھا کر بریان ۔ مسوڑھیاں وچ نہ رہے نقصان
او بال غرارے کرد ضرور ۔ مسوڑھیاں وچ نہ رہے قصور

بیان مرض ضرس دنداں

طاقت دنداں دی گھٹ جاوے ۔ ضرس بیماری نام سداوے

دند سُست ہو جاون تمام کھادا مُول نہ جاوے طعام
بلغم باد یا ہوس ریح کر توں اس نوں خوب صحیح
وَن دی جڑھ دی کر مسواک کر نت خوب دنداں نوں پاک

نسخہ مجرّبہ ضرس

مجرّب کراں بیان دوا دنداں اُتے رنت ملا
عقرقرحا سُنڈھ مرچ سیاہ ہو تھا لونگ کرو ہمراہ
سورنجاں چھڑتے نمک رلا وزن برابر سب دوا
پیہہ کے دندیں رنت ملا دیوے سُستی ضعف ونجا

بیان حرکت دنداں

بسببِ رطوبت فاسد خام ہلّن مُنہ وچ دند تمام
گندہ خون یا کرے فساد یا نزلہ یا بلغم باد
اوّل کر مسواک ضرور ہووے سب آلائش دُور
پھچُوں کَل منجن یکلخت دند تمام ہو جاون سخت
سبب جے ہووے فاسد خون جار نکالو خون زبون
سبب جے ہووے بلغم باد تنقیہ خارج کرے مواد
عقرقرحا، سُنڈھ زیرہ سیاہ پُودنہ لونگ کرو ہمراہ
دارچینی تگ مرچاں ڈال کرو غرارے رنت اُبال
سبب گرمی جے ہووے مرض ایہہ دوا کرو بالفرض
ماجو مائیں پھُل اُنار سفید پھٹکڑی اگ وچ ساڑ

آملہ چھل ہرڑ نسپال
بورہ نمک رلاؤ آن

ڈنڈے گونڈے وچ گھوٹنا
دنداں اُتے رنت ملا

منجن ملو صبح تے شام
دند سخت ہو جان تمام

بیان مرض خناق

مندا سخت خناق آزار
گل دے اندر کرے بگاڑ

بند کرے او گل دا راہ
نال تکلیف آوے ساہ

جدوں ورم بہت ودھ جاوے
تھک نہ ہرگز نگلیا جاوے

وچ حلق دے ورم خبیث
درد کرے تے نالے چیٹ

ساہ دم اس نوں مشکل آوے
ہرگز مول نہ کھاوے پیوے

فاسد خون نہایت گرم
پیدا کرے حلق وچ ورم

یا کوئی سٹریا ہو یا مواد
کرے حلق دے وچ فساد

یا کوئی بحرانی مادہ
طرف حلق دی کرے آمادہ

شامل تاپ جے ہووے نال
مواد بحران کرے انتقال

نال عقل دے کرکے دھیان
فاسد لے مواد پچھان

سمجھ کیفیت خوب مزاج
طبع موافق کرو علاج

چہرہ اکھیں ہون جے لال
خونی مادہ کریں خیال

سڑکن ہووے گل دے وچ
ورم کرے روگی نوں زچ

خارج گندہ خون کرا
ذرہ نہ ہرگز دیر لگا

جوکاں لا گل تے بھرپور
کر مادہ موذی سب دور

سرارو دا فصد کرا
سنگی ٹھوڈی ہیٹھ لگا

خارج کرہ گندہ سب خون
چارے بند لباں دے چھڈ
فاسد مادہ ہووے دُور
بنفشہ پانی وچ گھوٹا
ملیّن دا دیہہ سرد جلّاب
حاجت ہووے جدوں غذا
بادام روغن اس دے وچ ڈال
نشاستہ تولے ترے منگوا
چار تولے گھت روغن زرد
جیکر بہت ہووے صفرا
بنفشہ شربت نیلوفر
گھوٹے والی دے تلیئین
سوزش جے ہووے وچ ورم
دھنیاں پیلک خوب گھوٹا
خرفہ کاسنی مشک کافور
گھت گونڈے وچ خوب گھوٹا
کڈھ شیرہ کر کپڑ چھان
لعاب بہیدانہ اسبغول
سبب جے ہووے بلغم شور

جیہڑا گل دے وچ نہ لون
خون زبان رگاں دا کڈھ
رہے نہ گل دے وچ قصور
گل روغن اس نال رلا
شربت روز پلا عناب
جو آش جواں دی نت پلا
مصری گھت کر استعمال
حریرہ پانی وچ پکا
مصری ڈال پیوے کر سرد
شامل نال ہووے تپ آ
بزوری سرد پلایا کر
دفع کرے صفرا لعین
مادہ بہت نہایت گرم
ورم موذی تے لیپ کرا
کاہو دھنیاں صندل بور
سرکہ عرق گلاب منگا
کُربیاں کرہ رکھ وچ دہان
نت پلا مصری وچ گھول
یا صفرا دا ہووے زور

جے کر گھنگ نہ ہووے ٹال
ترش چیزاں کر استعمال

سر کے وچ رلا گلاب ۔ کرو غرارے بہت شتاب
سکنجبین گھت پانی وچ ۔ غرارے کر کر اندر رکھ
دھنیاں پیلک مشک کافور ۔ گھوٹ غرارے کرو ضرور
اصلی تاپ جے ہووے مرض ۔ ورم تاپ دا ہووے غرض
تپ دا بھی کجھ کرو علاج ۔ نال علامت سمجھ مزاج
قارورہ رنگ دلالت نبض ۔ قوت ضعیف شکایت قبض
جس عارضے دی سخت شکایت ۔ اس دی کر تشخیص نہایت
علاج اس دا کر نال تاکید ۔ جیہڑا اس نوں بہت مفید
خشکی بہت کرے جے تنگ ۔ سخت خشک ہو جاوے سنگ
جیکر تاپ نہ ہووے نال ۔ ایہہ دوا کر استعمال
تازہ گو کا دودھ چوا! ۔ گودا انبلتاس رلا
کرے غرارے بہتی وار ۔ مکھن کھاوے رنت نہار
دودھ گو کے وچ گھیو رلا ۔ تھوڑا تھوڑا کرے غذا
بنفشہ کدو مغز گھوٹا ۔ گھیو گو کا گھت گرم کرا
بنھ حلق تے گرما گرم ۔ سخت ورم ہو جاوے نرم
روغن کدو مغز بادام ۔ گو کا گھیو رلا کے عام
مصری تھوڑی جیہی رلا ۔ روگی نوں دیہہ رات چٹا
شیرہ چارے مغز نکال ۔ دودھ وچ گھت کر استعمال
لعاب بنفشہ، نیلوفر ۔ مصری ڈال پلایا کر
بنفشہ مغز کدو بادام ۔ شیرہ کڈھ پلا مدام
سبب جے ہووے بلغم باد ۔ ہووے اصلی سرد مواد

سوئے گل بابونہ لیا
گھوٹ پانی وچ کرو ضماد
یا ہو جاوے جلد تحلیل
جیکر ورم ہووے اوہ شوو
پٹہ پلٹس بنھ یا بات
جاری اس تھیں ہوئے ریم
غرارے ماء العسل کرا
دودھ گو کا گھرت انبلتاس
دودھ گوکے وچ شہد ملا
جو آتش جواندی نت پلا
السی میتھی کُٹ ملا
چربی بکرا موم سفید
میل قیروطی جلد بنا
سخت گرم جے ہووے ورم

السی، تخم میتھی وچ پا
ہووے جلد تحلیل مواد
یا پک جاوے ورم علیل
دیوے طرف اندر دی زور
پک ورم جب جاوے پاٹ
ایہہ دارو اس کرو حکیم
شہد پانی دے وچ ملا
کردے بے وسواس
روگی نوں ہر روز پلا
روغن وچ بادام ملا
غرارے کرو لعاب کڈھا
گوکا گھیو ملاؤ دیار
ورم اُتے نت کرو طلا
بہت مناسب ہو جاوے زرم

بیان قروح حلق

جیکر ورم ریم کر جاوے
حلق وچوں نت آوے ریم
کراں بیان عجیب دوا
گُڑ لیاں اس دیاں کرو ضرور
ماجو کندر برگ حنا

اندر حلق قرحہ بن جائے
اوکھا ہووے بہت سقیم
کرے قرحہ نوں جلد شفا
ہووے سب الائش دُور
پھٹکڑی ترے ترے ماشے پا

نمک نوشادر شامل ہو — ہر اک ہوون ماشے دو
بھر کے پانی وچ اُبال — گڑیاں کرو عقل دے نال
پھٹکڑی نمک نوشادر لئے — اک اک ماشہ دارو ترے
پیہہ کے ماکھیوں وچ رلا — اُنگل نال قرحہ تے لا
جدوں قرحہ ہو جاوے صاف — کرے قصور خداوند معاف
کریں قرحہ دی بہت صفائی — ہووے جلدی نال رہائی
شہد گوکا گھیو پانی گرم — کرن صفا قرحہ جھب نرم
جے صفرا دا بہت سبب — ایہہ نقوع پلاؤ جھب
بہیدانہ تے اسبغول — کڈھ لعاب مصری وچ گھول
روگی نوں ہر روز پلا — بنفشہ شربت نال رلا
لسوڑیاں، دھنیاں نیلوفر — عناب بنفشہ شامل کر
کرکے پانی وچ نقوع — مصری ڈال کراؤ شروع
لے گوکا دُودھ نال شناس — گھول گودا وچ املتاس
کرو غرارے گرم کرا — کرے قرحہ نوں جلد شفا

علاج ورم لہات یعنی سوج گھنڈی

جیکر پوے گھنڈی نوں ورم — ہووے بہت نہایت گرم
لعاب بہیدانہ اسبغول — رنت پلا مصری وچ گھول
تخم خطمی تے نیلوفر — بنفشہ اس دے شامل کر
رات پوسا ٹیکے کڈھ لعاب — مصری ڈال پلا شتاب
لعاب ریشہ خطمی بچہ پیوے — بہت شتابی چنگا تھیوے

پیلک دھنیاں سرکہ ڈال
کرو غرارے رت اُبال

جے بلغم تھیں ہووے ورم
لولا بہت نہایت نرم

دار چینی تے سُنڈھ اُبال
کرو غرارے مکھیوں ڈال

ورم سبب سودا کرسخت
ہووے پتھر دانگ جے سخت

دُودھ گو کا وچ گھیؤ رلا
غرارے کرکر لے لنگھا

مالش کرو ارنڈی تیل
روغن نال بابونہ میل

بیان چمڑ جانا جونک حلق میں

جونک کیسے نوں نال قضا
چمڑے وچ حلق دے جا

کالی مِٹّی لے منگوا
کرکے سخت شیاف بنا

لمبا موٹا بنھ شیاف
داخل کرو حلق وچ صاف

چمڑ جونک جاوے جد نال
کھچ کے جلدی نال نکال

تمباکو سرکے وچ گھوٹا
گھٹ کپڑے وچ صاف کرا

غرارے کرو حلق وچ ڈال
مرکے ڈگے جونک فی الحال

ہک دو اس نوں قے کروا
ہووس اُسے وقت شفا

بوٹی تازہ گوشت لیا
دھاگا سوئی نال لنگھا

دھاگا پکڑ حلق وچ ڈال
چمڑے جونک تاں باہر نکال

بیان بُحّۃُ الصّوت

گھگّا ہووے جدوں آواز
جاوے بگڑ حلق دا ساز

بول نہ سکے سخن کلام
بُحّۃُ الصّوت مرض دا نام

بولیا اسنخوں مول نہ جلوے   صاف بلند آواز نہ آوے
لاوے قوت بہت تران   ہرگز بات نہ کرے زبان
ریزش گرم خشک دا ساڑ   وچ حلق دے کرے بگاڑ
یا خشکی یا بلغم خام   یا ریزش یا گرم زکام
یا کوئی کرے بولا رہ سخت   سارا حلق ہو جان کرخت
یا گرمی دا سر وچ زور   کرے رطوبت سر دی شور
مغز نہ اس نوں کرے قبول   طرف حلق دی کرے نزول
یا کوئی فاسد ہوے مواد   حلق اندر جا کرے فساد
قوت کرے حلق دی مات   ایس سبب نہ ہووے بات
سبب جے ہووے بلغم خام   مُنضج نال پکاؤ تمام
چار انجیر منقہ ست   تولہ سونف کٹ کے گھت
ماشے پنج ملٹھی ڈال   پیوے نت نہار اُبال
دو ترہے تولے ماکھیوں اصل   نال جوشاندے کر تو وصل
سبب جے ہووے گرم زکام   گرے حلق تے ریزش خام
شربت خشخاش اس دیوے نفع   نزلہ گرم کرے سب دفع
پوست پانی وچ جوشا   کرو غرارے صاف کرا
بہت جے ہووے گرم مزاج   کہ توں اس دا سرد علاج
زرد سیاہی مائل رنگ   خشکی بہت کرے جس تنگ
لُعاب بہیدانہ اسبغول   صبح پلا مصری وچ گھول
جو آش جواندی دیویں شام   مصری ڈال، روغن بادام
مکھن مصری نت نہار   چھٹے۔ ہووے دفع آزار

گرم خشک کوئی چیز نہ کھاوے
لقمہ گھیو کھنڈ نال لنگھاوے

لعاب بہیدانہ ، نیلوفر
بنفشہ خطمی شامل کر

بنفشہ روغن نال رلا
گھیئو گوگے دے نال بنا

مصری کجھ قدرے وچ ڈال
پیوے روگی سرکیاں نال!

بہت مدّت تک کر مرطوب
تاں حاصل ہووے مطلوب

مغز تخم کدّو بادام
گھوٹ رلا مصری گھت عام

پانی گرم روغن بادام
گرلیاں کرے صبح تے شام

نسخہ لعوق انجیر

کراں بیان لعوق انجیر
بحتہ الصوت نوں ہے اکسیر

پاؤ اک زرد انجیر منگا
ڈال پانی وچ خوب جوشا

مل کے پُن کے صاف کرا
مصری ادھ سیر نال رلا

گاہڑا خوب قوام پکا
کر کے سرد بھانڈے وچ پا

رب السوس دو تولے بھر
وچ لعوق اضافہ کر

ڈال چھٹانک روغن بادام
چٹے رنت صبح تے شام

بیان تعریف شان پھپھڑ

پھپھڑ دل دا خدمت گار
خارج دل دا کرے بخار

باہروں تازہ کجھ ہوا
دیوے دل دی طرف پہنچا

وچ حکم دل تابعدار
ہر دم رات دینہیں ہوشیار

کُل اعضاواں دے وچ چست
اک دم ذرا نہ ہووے سُست

ہر دم تازہ سرد ہوا   پھپھڑ تھیں رُوح کرے غذا

دل وچ طیش، نیز ارواح   کرے پھپھڑ اس دے اصلاح

پھپھڑ کرے بجے نہ امداد   زندگانی ہووے برباد

باب مبداء الحیات اس نام   کہن طبیب حکیم تمام

خاص حیاتی دروازہ   دیوے خوشی ہووے رُوح تازہ

پھپھڑ لُطف بہشت نشانی   نہیں اعضا کوئی اُسدا ثانی

بلغم جمع جو پھپھڑ وچ   حاجت وقت جسم لے کھچ

کرو حفاظت اس دی زیادہ   مت رُک جاوے اس وچ مادہ

جد پھپھڑ وچ پوے قصور   عیش سریروں ہووے دُور

مرض پھپھڑ دی مشکل جاوے   بہت نہایت زور لگاوے

کرو پھپھڑ دا جلد علاج   مت پھر جاوے بگڑ مزاج

بیان مرض کھانسی

کھانسی روگاں وچ مشہور   پاوے پھپھڑ وچ قصور

حالوں بہت کرے بدحال   اس نوں کہن حکیم سعال

سر تھیں فاسد گرے نزول   پھپھڑ اس نہ کرے قبول

نال زور پھپھڑ دا ظرف   دفع کرے باہر دی طرف

رستہ دم دا ہووے تنگ   ایس سببوں آوے کھنگ

اکثر کئی دفعہ انسان   ہوون کھانسی نال حیران

بھتیاں مرضاں دے ہمراہ   ہووے حالت کرے تباہ

بگڑ زکاموں ہووے کھنگ   پھپھڑ نال مچاوے جنگ

شامل تاپ جے ہووے نال
نیلی بلغم ریزش خام
منضج نال پکا ضرور
بنفشہ گل ماشے پنج لیا
چار انجیر منقہ ست
دانے چار عناباں لے
کاہڑ جوشاندہ کرد تیار
دو ترے ہفتے دیہو ضرور
جیکر خالص ہووے کھنگ
دیوے کھنگ نہایت زور
بھانویں ہووے لڑکا بال
آزمایا ہویا عجب دوا
دیہہ تولے خشخاش سفید
فجرے کونڈے وچ گھوٹا
ادھ پا گھیو وچ کر بریان
مغز کھیرے کھکھڑی نا چیل
مغز تخم کدو بادام
پوست ڈوڈے بیس منگ
فجرے دو ترے دیہہ اُبال
ترے پا پکا کھنڈ رلا
کرکے صاف کڑاہی گھست

کرد جوشاندہ استعمال
جاوے جھب دے پک تمام
ہووے کھنگ تاپ سب دُور
سونف تولہ کُٹ نال رلا
گاؤ زبان ماشے پنج گھت
کُٹ ملٹھی ماشے ترے
داخل کر کھنڈ دیہو نہار
ہووے تاپ کھنگ سب دُور
دوجی مرض نہ ہووے سنگ
ریزش گرم ہووے یا شور
ریزش کھنگ کرے بدحال
دساں دیوے رب شفا
رات پوسا پانی وچ وٹید
بہت نہایت زور لگا
پانی دا نہ رہے نشان
مغز تخم ہندوانہ بیل
دو دو تولے وزن تمام
رات پانی وچ تر کردا
خوب طرح کل ہتھاں نال
کپڑے دے وچ صاف کرا
گاہڑی خوب پکادیں بہت

ماکھیوں وانگ جد ہووے قوام
تولہ دونویں وقت نہار
جیکر نڑولی ہووے کھنگ
تاپ نہ جیکر ہووے نال
کرکے اس دی خوب شناس
بھاوے کھنگ ہووے وچ زور
جیکر ہور ہووے کوئی مرض
اوس مرض دا کرو علاج
مرض اصلی جد دور ہو جاوے
عرض کھانسی مثل بحران
ہرگز اس نوں بند نہ کر
جیکر کھانسی گرم آزار
شربت اعجاز اس دیوے نفع
مونہہ وچ رکھ نت حب سعال
بنفشہ گل تے نیلوفر
تخم خطمی گھت کڈھ لعاب
لعاب بہیدانہ اسبغول
بنفشہ شربت نت پلا
شربت دیہہ سادہ خشخاش
لعوق انبلتاس دا چٹے
جے ہووے کھنگ سبب زکام

گھٹ دوا رلا تمام
کھاوے رہے نہ ذرا آزار
بہت کرے روگی نوں تنگ
ریزش بہت کرے بدحال
شربت دیہہ پوست خشخاش
جاوے جلد پھپھڑ نوں چھوڑ
کھانسی ہووے اس دا عرض
نال ہووے تندرست مزاج
کھانسی نظر عرض نہ آوے
دفع مواد کرے ہر آن
بند کرن وچ سخت خطر
آوے سینیوں پک کھنگار
کرے کھنگ گرم نوں دفع
شام صبح کر استعمال
عناب سوڑیاں شامل کر
مصری ڈال پلا شتاب
نت پلا مصری وچ گھول
نیلوفر دا نال رلا
کرے گرم کھنگ دا ناس
نخ گرم کھانسی دی اپٹے
گرے سینے تے ریزش خام

حلوہ پوست دا جے کھاوے
تریاق نزلہ کر استعمال
ترتھیں جیکر گرے فضول
گچی ریزش کرے خوار
آوے کسے نہ وقت آرام
لعوق پوست خشخاش بنا
سبب خشکی دی جیکر کھنگ
تھک کھنگار نہ آوے مول
خشکی کرے پھپھر وچ زور
لعوق بادام اس نت چٹا
لعوق خشخاش، لعوق سپستان
حریرہ چھان کنک دا پیوے
حریرہ دے وچ خشخاس پکا
بنفشہ روغن نت ملا
مالش نت بدن تے کر
مکھن گوکا نت کھوا
روٹی گھیو نال نت کھاوے
بنفشے، نیلوفر دا لعاب
لعاب بہیدانہ خطمی پیوے
کھنگ بلغمی جیکر ہو
منضج بلغم دی کر تیار

کھنگ زکامی ترت ونجاوے
زکامی کھنگ جاوے فی الحال
سینے اتے گرے نزول!
کھنگ آوے بے حد شمار
لگا رہے ہمیش زکام
دیہہ اس توں رب کرے شفا!
ہووے کرے روگی نوں تنگ
کھنگدیاں پوے شکم وچ سول
تراوت باہجھ علاج نہ ہور
گھیو گوکا ہر طور کھوا
چٹا لعوق بنفشہ آن
بہت شتابی چنگا تھیوے
ہووے جلدی نال شفا
گھیو گوکے دے نال بنا
ہر سینہ رکھ ہر دم تر
مصری تھوڑی جیہی رلا
خشک کھنگ نوں فیض پہنچاوے
پیوے پہنچے فیض شتاب
خشک کھنگ تھیں چنگا تھیوے
بہ شعشا جیہا دوا نہیں کو
پیوے روگی نت نہار

جس نوں کھانسی رہے مدام
کاہڑ جوشاندہ روز پلا
تولہ سونف، لسوڑیاں اٹھ
انجیراں چار، منقہ ست
بنفشہ پنج ماشے وچ ڈال
تولے دو ترے ماکھیوں گھت
دے سکے اٹھویں روز جلاب
ترے جلاب مہینے وچ
سونف ہرڑ گھیو وچ بریان
دائم استعمال کرا
بانسا زوفا، سونف منگا
رات پوسائیکے رکھ ٹکا

نکلے ریزش پتلی خام
دیوے ریزش خام پکا
ڈالو ماشے پنج ملٹھ
زوفا ترے ماشے وچ گھت
پیوے نت نہار اوبال
استعمال کرے دن ست
بلغم خارج کرو شتاب
کر منضج نال نہ ہوویں تیچ
کرکے کھنڈ ملاؤ آن
دیوے کھنگ دا زور ونجا
چھ چھ ماشے ترے دوا
فجر اوبال پیوے کھنڈ پا

صفت شربت پوست خشخاش

لے ڈوڈے پوست دے ویہہ ۲۰
بنفشہ، خطمی، گاؤ زبان
دو دو تولے سب دوا
رات پوسا پانی وچ ڈال
مل کے پُن کے صاف کرا
کپڑے وچ کر صاف تمام
جد شربت دی پکّی تار

لسوڑیاں سٹھ ۶۰ عناب تریہہ ۳۰
بہیدانہ، نیلوفر، بادیان
پا ہک کُٹ خشخاش رلا
فجری دو ترے دیہہ اوبال
سیر پکّا لے کھنڈ وچ پا
دیگچی گھت پکاؤ قوام
جلدی اس نوں ہیٹھ اوتار

دو ترُے تولے رَتت پلا ریزش خام زُکامی کھنگ	دیوے کھانسی جلد ونجا رہن نہ ہک ذرہ وچ انگ

صفت شربت اعجاز

شربت کرو اعجاز تیار طبیب حکماء سب دانشمند کھنگ تاپ وچ خشک مزاج بنفشہ، خطمی، نیلوفر گاؤ زبان، ملٹھ، بہیدانہ گھت لسوڑیاں سُنڈھ، ترتیہہ عناب رات پانی گھتت، رکھ پوسا سیر کھنڈ گھت کرو قوام	گرم کھانسی دے رہے درکار شربت کرن اعجاز پسند اس شربت دا بڑا رواج! تخم خیارین شامل کر دو دو تولے دارو ست چھٹانک بانسہ وچ میل شتاب فجر جوشاند صاف کرا دو دو وقت پلا صبح تے شام

صفت شربت خشخاس سادہ

پا پکا خشخاس سفید فجرے اُس نوں خوب گھوٹا ترُے پا کھنڈ دا کر کے قوام مُڑ کے دو ترُے جوش دیوا ایہہ شربت سادہ خشخاس	رات پانی وچ تر کر وید شیرہ اس دا لئے کڈھا شیرہ اس وچ ڈال تمام شربت دا انگ قوام پکا کرے گرم کھنگ دا ناس

صفت حلوہ خشخاس پوست

ہک ڈوڈا پوست دا لیا — پا ہک پانی وچ پوسا
دو تولے خشخاس گھوٹا — پوست والا پانی پا!
شیرہ لے خشخاس نکال — دو تولے مصری وچ ڈال
آٹا دو تولے کر چھان — چار تولے گھیو وچ بریان
جد آٹا ہو جاوے لال — شیرہ پکڑ اس دے وچ ڈال
حلوا اس دا کرکے تیار — کھاوے روگی نت نہار
ہک خوراک ایہہ مرد جوان — چوتھا حصہ بال نادان

لعوق املتاس

نکھاں لعوق ہک فائدہ مند — جس نوں کرن حکیم پسند
کرڑی سخت ہووے جس نبض — رہے شکم دے اندر قبض
اکسنوں بہت پہنچاوے نفع — کھانسی قبض ہووے سب دفع
بنفشہ خطمی سونف عناب — دو دو تولے قدر حساب
عناب تریہہ لسوڑیاں سٹھ — کرکے دارو سب اکٹھ
راتیں پانی وچ پوسا — فجری دیگچی وچ جوشا
مل کے چھن کے صاف کرا — ترے پا مصری نال رلا
ڈیڈھ تولے کڈھ مغز فلوس — دو تولے گھت رب السوس
دونویں پانی وچ رلا — نال چھانی صاف کرا
کرکے جمع گاڑھا کر قوام — چٹے نت صبح تے شام

صفت لعوق پوست خشخاس

لعوق پوست خشخاس بنا   دیوے کھنگ نزول دنجا
پا پکا خشخاس کوٹا   پوست ڈوڈے بیس بلا
ریشہ خطمی تولے چار   لسوڑیاں دانہ سو شمار
بہیدانہ خطمی نیلوفر   دو دو تولے شامل کر
رات پوسا رکھ پانی ڈال   فجرے دیگچی وچ اوبال
مل ئے، پُن کے، صاف کرا   مصری سیر ہک ڈال پکا
پکے جدوں گاہڑہ قوام   ایہہ دوا گُٹ میل تمام
نشاستہ ککرہ گوند کتیرا   مغز تخم کھکھڑی کھیرا
مغز تخم کدو بادام   ہک ہک تولہ وزن تمام
ایہہ لعوق جیکر کوئی چٹے   کھنگ نزولی دی جڑھ پٹے

صفت لعوق بادام

نسخہ ہک لعوق بادام   خشک کھانسی نوں کرے آرام
نشاستہ ، ککرہ گوند، کتیرا   مغز تخم کھکھڑی ، کھیرا
چلغوزہ ، کدو ، مغز بادام   دو دو تولے وزن تمام
روغن کڈھ باداماں گھر   کُٹ سب چرب روغن وچ کر
ادھ سیر مصری کرکے قوام   وچ دوا رلا تمام
نت نہار صبح اُٹھ چٹ   جڑاں کھنگ دیاں سٹے پٹ

صفت تریاق نزلہ

ایہہ تریاق بنا ضرور   گرم نزول کرے سب دور

تریاق النزّلہ اس دا نام
جس نوں گرم زکامی کھنگ
ہووے ریزش پتلی خام
ہے ایہہ نسخہ مثل تفنگ
مجرّب ایہہ تریاق لاثانی
وچ حکیماں دے مشہور
دس تولے خشخاس سفید
بذر البنج پوست وچ گھت
حب آلاس اسطو خودوس
دھنیاں گاؤ زبان دے پھُل
دڑہ کرکے سب دوا
فجرے مَل پُن صاف کرا
ماکھیوں وانگ پکاؤ پت
دو دو تولے وزن تولا
وزن خوراک ترے مثقال
جیکر کھاوے لڑکا بال

قاطع مرض نزول تمام
کرے نزول ہمیشہ تنگ
دیوے اس نوں جھب آرام
مارے وچ نشانہ کھنگ
لکھاں طبّاں وچ یونانی
ریزش خام کرے سب دور
کاہو ڈال چھٹانکی وید
ہر ہک ہووے تولے ست
پھل گلاب تے اصل السوس
دو دو تولے ہوون کُل
رات پانی وچ تر کروا
سیر پکّا مصری وچ پا
ککّر گوند کتیرا گھت
کرکے بہت باریک رلا
کھاوے اس نوں اُنگل نال
چوتھا حصہ وزن سنبھال

حریرہ سبوس گندم

لکھاں حریرہ ہک ضرور
دو مُٹھ چھان کنک دا لیا
نصف رہے تاں صاف کرا

کرے خشک کھانسی نوں دُور
ادھ سیر پانی گھت جوشا
چار تولے گو کا گھیو پا

دو تولے مصری وچ ڈال — دیویں دو ترڑے ہور اُبال
مُرکیاں نال حریرہ پیوے — خشک کھانسی بھتیں مویا جیوے

حب سعال

کھانسی گرم جے کرے فتور — حب سعال بنا ضرور
بہت نہایت دیوے نفع — کھانسی خشک ہووے سب دفع
نشاستہ ککر گوند کتیرا — مغز تخم کھکھڑی کھیرا
رب السوس خشخاس سفید — مغز تخم خربوزہ وید
مغز تخم کدّو بادام — ہر یک تولہ وزن تمام
کُٹ چھان کے دارو سب — لعاب بہیدانہ وِچ بنھ حب
مُونہہ دے وچ نت حب رکھا — ہولی ہولی چتھ لنگھا

حریرہ خشخاش

ترڑے تولے خشخاش سفید — گریاں ست باداماں وید
رات پانی وچ تر کردا — فیر کونڈے وِچ گھوٹا
صاف شیرہ کر کپڑ چھان — دیگچی وِچ پکاؤ آن
چار تولے گو کا گھیئو پا — پتلا جیہا قوام پکا
تولے دو مصری وِچ ڈال — پیوے فائدہ کرے کمال

لعوق لسوڑیاں

لعوق لسوڑیاں کرو تیار — ہووے کھانسی گرم فرار

لسوڑیاں ادھ سیر کُٹ پوسا　فجر جوشا کر صاف کرا
ادھ سیر مصری ڈال جوشا　گاہڑہ بہت قوام پکا
ماکھیوں دانگ پکے جد تار　اگ تھیں جلدی نال اُتار
دو تولے دو وقتی کھاوے　خشک کھانسی نوں فیض پہنچاوے

لعوق بنفشہ

بنفشہ گلُ خشخاش سفید　مغز تخم کدّو گھٹت وید
بادام مغز لے تخم خیار　ہر ہک دو تولے مقدار
تولے چار روغن بادام　کُٹ دوا ملاؤ تمام
ادھ سیر مصری قوام کرا　میل دوا لعوق بنا
چٹّے نت صبح تے شام　خشک کھانسی تھیں لبھے آرام

صفت معجون برشعشاء

معجون برشعشا کرو تیار　نسّن اُستھوں دُکھ ہزار
ہووے جس دا سرد مزاج　اس دا ہے ایہہ بڑا علاج
بلغمی رنج والا آزار　دُور ہو جاوے کھاندیاں سار
رعشہ ، استرخا ، ادھرنگ　ضیق النفس زکامی کھنگ
گنٹھیا ، صرع ، سُرعت انزال　دیوے جسموں ترت نکال
مرچاں لے سفید سیاہ　بذر البنج کرو ہمراہ
دو دو تولے وزن حکیم　خالص تولہ ہک افیم
عقرقرحا ، چھڑ ، کیسر لیا　پودنہ ، دارچینی ، نگ پا

فرفیون کرفس وچ گھت
کُٹ دوا رلا وچ تھال
مہینے ترُے جواں وچ رکھ
وزن خوراک رتیاں چار
جیکر وزن زیادہ کھاوے
پیڑاں درد کرن جس تنگ
معدہ ہووے بہت ضعیف
چار رتی بر شعشا کھاوے
ہور بیماریاں سرد تمام

ہر ہک ہوون ماشے ست
تگناں خالص ماکھیوں ڈال
لے دوا ماکھیوں سب چکھ
اوڑک ماشے تک درکار
مرض مزاج بگڑ سب جاوے
ریح گردے وچ مارے ڈنگ
اینسار دیون تکلیف
ہک ساعت وچ نفع دکھاوے
نسّن اِتھوں چھوڑ مقام

بیان سرفہ اطفال

جیکر کھانسی ہووے بال
کوکر کھانسی کالی کھنگ
کھنگ نال ہووے مُنہ لال
چیخ مار غوطہ دم کھاوے
ہوون چھوٹے بال نادان
بہت مجرّب لکھاں حب
گوند ببکر خشخاس سفید
نشاستہ کاہو نال رلا
کیسر بذر البنج افیم
حب برابر مرچ سیاہ

کہن اُس نوں سرفہ اطفال
کرے ایانے لڑکے تنگ
حالوں بہت ہوون بدحال
شدّت کھنگ نال قے آوے
کالی کھانسی نال حیران
دُور کرے کھانسی نوں حبب
رب السوس کتیرا وید
نوُ نوُ ماشے سب دوا
ترُے ترُے ماشے وزن حکیم
بنھ پانی پوست دا پاء

لڑکے نوں گولی کجھ گھول ۔ ہِپّی نال پلاؤ انڈول

نسخہ جوشاندہ کوکر کھانسی

کراں بیان ہک عجب دوا ۔ دیوے کالی کھنگ ونجا
کھنگ جے ہووے لڑکا بال ۔ کالی کھنگ کرے بدحال
چھ ماشے کُٹ سونف پوسا ۔ دانے چار منقّہ پا!
لسوڑیاں کُٹ گھت ڈانے ست ۔ کُٹ ملٹھی ماشہ گھت
ڈوڈہ پوست ماشہ ڈال ۔ دیگچی دے وچ گھت اوبال
تھوڑا جد پانی رہ جاوے ۔ ڈھا ہپّی دے نال پلاوے
ایسے طور کرے استعمال ۔ جاوے کالی کھنگ چنڈال
لسّی دُودھ نہ ہرگز پیوے ۔ تاں اوہ لڑکا چنگا تھیوے
چربی تیل تھیں کر پرہیز ۔ تُرش چیز تھیں رہے گریز

بیان مرض ضیق النفس

ضیق النفس ہک سخت آزار ۔ پھیپھر دے وچ کرے وگاڑ
سِر تھیں موذی گرے مواد ۔ جا پھیپھر وچ کرے فساد
نال مواد پھیپھر پھل جاوے ۔ مشکل تنگ اوکھا ساہ آوے
آوے دَورے نال بیماری ۔ ساہ دم دے وچ پوے خواری
حرکت کرے یا قدم اُٹھاوے ۔ چڑھے ہَوکنی دم گھبراوے
کوتاہ دمی طِبّاں وِچ نام ۔ مرض ساہ اس کہن عوام
ایہہ کوتاہ دمی بیماری ساہ ۔ کرے روگی دا حال تباہ

دیوے پھانسی وانگ عذاب — دارو اس دا کرو شتاب
خوب کیفیت کر دریافت — کس مواد تھیں ہے ایہہ آفت
مادہ خونی کرے جے زور — پھپھڑ دے وچ پاوے شور
چہرہ سُرخ جے ہووے لال — کر توں چنگی طرح خیال
باسلیق رگ چھڈ ضرور — گندہ خون کرو سب دُور
پچھوں شربت دیہہ عناب — سرد چیزاں دا ڈال لعاب
جے صفرادی ہووے ضیق — ہووے ریزش گرم رقیق
بنفشہ، خطمی، نیلوفر — عناب، بہیدانہ فتنال کر
لسوڑیاں، گاؤزبان وِچ گھت — ترئے ترئے ماشے دار دست
رات پانی وچ رکھ پوسا — فجر جوشا، مل صاف کرا
دو تولے مصری وِچ پا — روگی نوں ہر روز پلا
گجھیو گوگا نت مالش کر — سر سینہ رکھ ہر دم تر
روٹی گھیو دے نال کھوا — مصری کُٹ تھوڑی وچ پا
ایسے طور کر استعمال — گرم ضیق جاوے چھڈ خیال
سبب جے ہووے بلغم شور — طرف پھپھڑ دی دیوے زور
سر تھوں اُترے گرم مواد — جا پھپھڑ وچ کرے فساد
نال مواد پھپھڑ ہل جاوے — ساہ دم اس دا اُکھڑ جاوے
بہت ہووے خشکی دا زور — دیوے پھپھڑ وچ مروڑ
مُوذی بلغم شور آفات — کرے قوت پھپھڑ دی مات
اوہ بلغم حکم رکھے صفرا — دیوے آتش جسم لگا
ظاہر باطن کر ترتیب — نال دوا غذا طبیب

شامل نال رکھو تبرید
دے شربت، اعجازہ بنا
لعوق پچھڑے نت انبلتابس
لعوق لسوڑیاں دا نت پچھے
جے خشکی دا ہووے زور
حب سعال، لعوق بادام
مکھن مصری نت چٹا
بنفشہ روغن نت ملا
سر سینہ تر رکھ دن رات
جو آش جواں دی نت پلا
حریرہ روز پلا خشخاس
حریرہ چھان گنک جے پیوے
دورہ جدوں ضیق دا آوے
مشکل نال آوے دم کھچ
شامل ہووے خشکی نال
السی تولہ ڈیڑھ جوشا
ادھ رہے تاں صاف کرا
سخت دورے دے وچ پلاوے
جاوے ضیق پرانی ہو
دساں میں یک عجب دوا
مغز یک لے بکری دا آن

شربت سرد نقوع مفید
دو وقت پیوے پانی وچ پا
کرے گرم ضیق دا ناس
جڑاں ضیق گرم دیاں پٹے
لعوق بنفشہ جیہا نہ ہور
خشک ضیق دے آون کام
دیوے خشکی ضیق ونجا
گھیؤ گوکے دے نال بنا
ہووے خشک ضیق حب مات
بادام روغن مصری وچ پا
ہووے خشک ضیق دا ناس
فائدہ بہت نہایت تھیوے
اوکھا بہت بیمار ہو جاوے
ہووے سخت طبیعت رنج
ایہہ دوا کر استعمال
درڑہ کر پا پانی پا
دو تولے وچ شہد ملا
اوسے وقت آرام ہو جاوے
فائدہ کرے دوا نہ کو
دیوے جھبدے نفع دکھا
ادھ پا گھیؤ وچ کر بریان

دو تولے مصری وچ گھت
فاصلے نال دوا کماوے
ست دن چھوڑے ست دن کھاوے
گھیو چھٹانکی گرم کرا
کھاوے روگی روٹی نال
بلغمی جیکر ہووے ضیق
بلغم کاہڑیاں نال پکا
حب ایارج کر کے تیار
معجون فلاسفہ دیوے نفع
تریاق نزلہ بشعشا دونویں
مجرّب نسخہ لکھاں یونانی
جس دا ہووے سرد مزاج
کئی دفعہ اُس نوں آزمایا
حرمل، دار چینی، بادیان
نانوں، تخم کرفس، ملٹھ
ادھ سیر خالص شہد ملا
تولہ نت نہار جے کھاوے
اس تھیں فائدہ جیکر پاوے
پنج تولے السی بریان
پا پکّا وچ شہد ملا
کھروڑے بکرے دے منگوا

کھاوے روگی ہفتے ست
خشکی والی ضیق ونجاوے
ست ہفتے اس طرح کماوے
دو تولے وچ شہد ملا
کوتہ دمی جاوے فی الحال
نکلے بلغم خام رقیق
مسہل دو ترے چار کرا
وچ مہینے دے دو بار
کرے ضیق بلغمی دفع
دیون نفع ضیق نوں ادنویں
ضیق واسطے بہت لاثانی
اُس دا ہے ایہہ خوب علاج
بہت نہایت نفع پایا
پودنہ، میتھی، تخم کتان
ہر ہک تولہ کرو اکٹھ
دادو سبھے کُٹ ملا
بلغمی ضیق النفس ونجاوے
ہک دو واری پھیر بناوے
رب السّوس تولے دو آن
روگی نوں ہر روز چٹا
گھیو گوکا گھت خوب پکا

جیکر ضیق دا لاہنت کھاوے
زوفا، سونف، پودنہ لئے
السی، میتھی، شامل کر
چار انجیر، منقّہ ست
رات پوسا رکھ پانی ڈال
سُنڈھ، پودنہ، ہرڑ، ملٹھ
کُٹ چھان وچ شہد ملا
دو وقتے حب چتھ لنگھاوے
سیر ہک پکا لے بادیان
ادھ سیر کھنڈ اس دے وچ ڈال
جے خشکی وچ بہت مزاج
مصری مکھن شہد ملا
گھیو چھٹانک شام جے پیوے
چربی تیل نہ ہرگز کھاوے
لسّی حُقّہ مرچ ہور خشک

بلغمی ضیق النّفس ونجاوے
بانسہ ہر ہک ماشہ ترے
ملٹھی ترے ترے ماشے بھر
گاؤ زبان ماشے ترے گھت
انجر پلا کھنڈ گھت اوبال
ہک ہک تولہ کرو اکٹھ
بیر برابر حَب بنا
شافی رب تھیں صحت پاوے
گھیو گوکے وچ کر بریان
شام صبح کر استعمال
نال نراوت کرو علاج
روگی نوں ہر روز چٹا!
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
ترش چیز دے راہ نہ جاوے
نیڑے اوس نہ آوے مشک

ٹوٹکہ ضیق دہقانی

نسخہ ہور لکھاں دہقانی
ککر دی لے چھل لُہا
لے ملٹھ دارو ایہہ چار
رات پانی دے وچ پوسا

نہیں دوا کوئی اس دے ثانی
پوست تلخ تمباکو پا
دس دس تولے دا مقدار
فجری دو ترے جوش دوا

ٹل پن کے صاف کرا | ماکھیوں سیر ہک نال ملا
کر کے ماکھیوں وانگ قوام | چٹّے رَنت صبح تے شام
روٹی ماکھیوں نال کھوا | دوگنا گھیؤ گوکا وِچ پا
چیزاں ترش نہ ہرگز کھاوے | چربی نیل دے راہ نہ جاوے
مرچاں لسّی ترش اچار | کئی سالوں تک رہے فرار
جاوے ضیق پرانی ہو | فائدہ کرے دوا نہ کو
کر ایہہ نسخہ استعمال | دَورہ ضیق جاوے چھڈ خیال
بشدت نال جے دورہ آوے | ماشہ قلمی شورہ کھاوے
مصری نال تھوڑی جیہی ڈال | کرے موقوف دَورہ فی الحال

نسخہ مجرّبہ صدری ضیق النفس بلغمی

ہک نسخہ صدری ہتھ آیا | کئی دفعہ اُس نوں آزمایا
دَورہ ضیق آوے جیوں پھانسی | کرے خراب ہمیشہ کھانسی
استعمال جے کریں طبیب | فائدہ بخشے بہت عجیب
تمباکو کوڑا قند سیاہ | پا پا پکّا کر ہمراہ
نوشادر، نمک سوہاگہ گھت | ہر اک ہووَن ماشے ست
دُودھ اک دے وچ تر کروا | گِل حکمت کر خوب جلا
کھنڈ وچ میل رتّی ترے کھاوے | بلغمی ضیق النّفس ونجاوے

نسخہ صدری ضیق النفس بلغمی

نمک لاہوری شورہ لے | ہر ہک ہووے تولے ترے

تولہ دو سہاگہ گھت — نوشادر ہووے ماشے ست
چار کُٹ درڑا کروا — دُودھ اَک دے وچ تر کروا
کوزے وچ گِل حکمت کر — وِچ انگیٹھی اَگ دے دھر
چار رتی وچ کھنڈ مِلا — روگی نوں ہر روز پلا

نسخہ مجربہ صدری ضیق کہنہ بلغمی

نسخہ کراں بیان اکسیر — لگے وچ نشانہ تیر
استعمال کرو کجھ دیر — دیوے ضیق دی بیخ اکھیڑ
پا پکاّ ے قند سیاہ — تمباکو پاؤ پکا ہمراہ
سینڈھا نمک سونچر لے آ — نوشادر نال سہاگہ پا
دو دو تولے دانزد چار — کُٹ کے کر سب جمع سنوار
نیلہ تھوتھا ماشے ست — گھوٹ پانی وچ سارے گھت
اَدھ سیر لے پت اَک دے زرد — لیپ اُنہاں اُتے کر جلد
بھانڈے وچ گِل حکمت کر — وِچ انگیٹھی اَگ دے دھر
رکھ سواہ حفاظت نال — ہک رتی کر استعمال
تھوڑی جیہی کھنڈ مِلا — ضیق والے نوں نت کھوا
بلغمی کھنگ نوں دیوے نفع — ضیق [illegible] ہووے دفع

نسخہ صدری دمہ بلغمی ریاحی

نوشادر پودنہ مرچ سیاہ — ہنگ برابر کر ہمراہ
رس کنوار وچ بنھو حب — بیر برابر گولیاں سب

ہک ہک حب نت مُنہ وچ رکھا — کرے خداوند دکھ تھیں ڈکھ

نسخہ ضیق النفس صدری مجرّبہ شناسی

دسال ہور عجیب علاج — ہووے ضیق جے سرد مزاج
اس نوں بہت پہنچاوے نفع — کرے پُرانیاں مرضاں دفع
گنٹھیا، استسقاء، ادھرنگ — بلغمی رنج پُرانی کھنگ
ہور جو ہوون سرد آزار — بدنوں باہر کڈھے مار
شنگرف رُومی تولہ لیا — ترے تولے اَک دا دودھ پا
رگڑو گھت کھرل دے وچ — شنگرف دُودھ جدوں لے کھچ
اس نے گھولے وانگ بنا — سوتر تولے چار ولا
گولہ پیالے وچ رکھا — سِر تے کوئلہ اَگ ٹکا
رکھ پیالہ اس مکان — جتھے واؤ نہ لگے آن
جد سُوتر سارا سڑ جاوے — گولہ وانگ سواہ ہو جاوے
گولے نوں ہتھ نال اُٹھا — سواہ سُوتر دی جدا کرا
شنگرف جاوے ہو سفید — در تن کل شناسی وید
وزن ہک نصف رتی داکھاوے — گھت منقّے وچ لنگھاوے
جیہڑا شنگرف دے وچ پارہ — شنگرف تھیں کر جائے کنارہ
ایس سبب وزن گھٹ جاوے — شنگرف وچ سفیدی آوے

نسخہ حب سم الفار

نسخہ ایہہ صدری آزمائشی — تجربہ سائیں بخش شناسی

نام اس دا حب سم الفار
جاوے ضیق پرانی ہو
اس نوں مدت تیک کما دے
نقرس گنٹھیا، برص جذام
سُنڈھ لونگ، نگ مرچ سیاہ
مدبر کچلہ، عقرقرحا
کیسر، سم الفار، افیم
ادرک دا پانی وچ پا!
حب برابر دانہ جوار
ہک ہک گولی دا مقدار
گولی کھاوے وقت نہار
اک اک گولی ہفتے توڑ
مڑ ہک ہفتہ شروع کرا
ترے چار ہفتے اس طور
روٹی کھاوے ماکھیوں نال

کٹے مشکل سخت آزار
نفع نہ بخشے دارو کو
ضیق النفس دفع ہو جاوے
جاون اس توں نس تمام
جعفل دار چینی ہمراہ
چھ چھ ماشہ قدر تولا
ترے ترے ماشے وزن حلیم
سب دارو گھت کھرل کرا
بھنوں پنج سو نال شمار
کھاوے گھیو دے نال بیمار
ادھ پا پیوے گھیو پنگھار
کھاوے دیوے ہفتہ چھوڑ
مڑ ست روزاں تیک چھوڑا
کھاوے دکھ جاوے فی الفور
دو گنا گھیو اس دے وچ ڈال

ٹوٹکہ دمہ ضیق

ماشہ خراسانی اجوین
اوتوں پیوے گھیو پنگھار

جے کھاوے کوئی تریہہ دن
گوکا ادھ پاؤ دا مقدار

بلغمی کھنگ نوں دیوے نفع
ضیق پرانی ہووے دفع

بیان نفث الدم

نفث الدم ہک مرض زبون
شامل کھانسی دینہہ تے رات
بہت دیر جے رہے آزار
جد صفرا دی ودھے مواد
خون رگاں وچ ہووے شور
پھٹ جاوے رگ چلے خون
نالی علامت سمجھ مزاج
چہرہ سُرخ جے نظری آ
پھول شربت دیہو عناب
نسخہ ہک لکھاں لاثانی
پھل گلاب کندر گلنار
وزن برابر چار دوا
چار ماشے تک وزن پھکا
دو تولے شربت انجبار
کھاوے نال قرص سرطان
پوست دا پوے نت گھٹ
جے صفرا دا بہت قصور
شربت دیہہ پوست خشخاس
گورکھ پانی ، بوٹی اکسیر

نال تھک رل آوے خون
کرے بدن دی قوت مات
وانگ سل دے کرے خوار
نال خون رل کرے فساد
دیوے طرف باہر دی زور
ہوئے کے گندہ بہت زبون
سوچ سمجھ کے کرد علاج
اوّل باسلیق چھڑا
صاف کرے سب خون خراب
تجربہ حکمت وچ یونانی
پھٹکڑی نال ملاؤ سار
کُٹ باریک سفوف بنا
اُتوں خرفہ گھوٹ پلا
پیوے روگی نت نہار
بخشے صحت رب رحمان
جڑاں مرض دیاں سٹے پٹ
آوے تیرے وچ شعور
شاہم شربت دیہہ حب آلاس
تجربہ سائیں بخش فقیر

رات پانی وچ رکھ پوسا ۔ وقت صبح دے چھان پلا
ہور مجرّب عجیب دوا ۔ اندرُونی بوٹی گھوٹ پلا
نفث الدم دا فصد کرا ۔ پچھوں دارو شروع کرا
پہلوں فصد نہ دیہہ کوئی چیز ۔ ایہو رکھیں یاد تمیز
غرارے کرے ماجو گلنار ۔ پھٹکڑی نال ملاؤ ساڑ

قرص سرطان

تولے پنج سواہ سرطان ۔ کر تول پیہہ کے کپڑ چھان
نشاستہ ککر گوند کتیرا ۔ مغز تخم کھکھڑی کھیرا
سنگ جراح خشخاش سفید ۔ گل ارمنی کہربا میلو وید
سہاگہ پھٹکڑی کر بریان ۔ ربّ السوس ملاؤ آن
چھ چھ ماشے سب دوا ۔ کُٹ چھان سب جمع کرا
افیم ترے ماشے وچ گھت ۔ خرفہ ڈالو ماشے ست
بہیدانہ دے وچ لعاب ۔ ترے ماشے قرص بنا شتاب
شیرہ خرفہ دے ہمراہ ۔ ہک ہک قرص ہر روز کھوا
کھوتی دا رنت پیوے دُودھ ۔ مصری ڈال بجے ہوس بُدھ
جے کرکھنگ نہ ہووس نال ۔ دُودھ بکری کر استعمال
شربت رنت پیوے خشخاش ۔ نفث الدم وچ بے وسواس
رات کتیرا گوند پوسا ۔ مجرب پیوے دُودھ وچ پلا

ٹوٹکہ شناسی مجرّبہ نفث الدم

شناسی ٹوٹکہ لکھاں ضرور
کوہن چم دی کرے سواہ
عدسی ستادنہ پتھر لے
ترئے ماشے دیہہ بے وسواس
مٹھا مرچ نہ ہرگز کھاوے

نفث الدم کرے جب دور
کالا سُرمہ کرہ ہمراہ
کُٹ دوا باریک ترُے
دیہہ شیرہ پھوّل خشخاس
گرم چیزڑے راہ نہ جاوے

لعوق مجرّبہ نفث الدم

نسخہ بیان کراں یونانی
نت نہار روگی کوئی کھاوے
عناب ترنیہ[۳۰] لسوڑیاں سٹھ[۶۰]
ریشہ خطمی تولے ترے
ہک چھٹانک پوست خشخاس
فجرے دیگچی دچ جوشا
مصری ادھ سیر وچ گھت
ایہہ دوا وچ کُٹ رلا
ادھ پاؤ ے خشخاس سفید
نشاستہ رکرہ گوند کتیرا!
مغز تخم کدّو بادام
کُٹ دوا رلا وچ پت

مجرّب فرمودہ ارزانی
نفث الدم نوں ترت ونجاوے
دو تولے وچ ڈال ملٹھ
وچ اس دے داخل کرلے
رکھ پوسا پانی وچ پاس
مل کے پُن کے صاف کرا
ماکھیو وانگ پکاوڑ پت
شام فجر اس نت چٹا
کُٹ رلا اس دے وچ دید
مغز تخم کھکھڑی کھیرا
دو دو تولے وزن تمام
نت نہار صبح اُٹھ چٹ

بے کجھ باقی رہے قصور
پھیر بنا اس طرح ضرور

حب مجرّبہ نفث الدم

پانی وچ رس تولے چار — رات پوسا رکھ فجر نتار
تولہ پھٹکڑی پھُل کرا — پیہہ کے وِچ رسونت رلا
گھت کڑھچھی وِچ قوام پکا — گولی رتی چار بنا
ہک گولی نت مُنہ وچ ڈال — کھاوے شیرہ دھنیا نال
ہے ایہہ نسخہ دانگ اکسیر — بخشے فائدہ بے نظیر!
نفث الدم دا فصد کرا — پچھوّں استعمال کرا

صِفت شربت حَب آلاس

شربت حَب آلاس بنا — جیویں حکیم گئے فرما
پا ہک دانے حب آلاس — کُٹ گھت رکھ پانی وچ پاس
فجری اُس نوں خوب اُبال — وزن برابر مصری ڈال
کرکے اس دا خوب قوام — نت پلا صبح تے شام
ٹھنڈا کر بوتل وِچ پا — حاجت ویلے کڈھ پلا
نفث الدم نوں دیوے نفع — دست کرے گرمی دے دفع

صفت شربت انجبار

شربت انجبار کر تیار — نفث الدم نہ رہے آزار
چار تولے انجبار منگا — پانی وچ کُٹ رات پوسا
فجرے دیگچی وچ جوشا — کپڑے وچ گھت صاف کرا

مصری ادھ سیر اس وچ ڈال — کر کے قوام عقل دے نال
ہِک ہِک تولہ روز پلا — پانی تازہ سرد رلا
ایہہ شربت انجبار پسند — وگدا خون کرے جھب بند

بیان نفث المدّہ

مُنہ تھیں جاری ہووے ریم — نفث المدّہ کہن حکیم
پھوڑہ یا کوئی ورم گھمبیر — آوے اس تھیں ریم کثیر
گندی بدبو اس تھیں آوے — نیڑے ڈھک نہ بیٹھا جاوے
ہے ایہہ مرض سل دا قسم — لاغر کرے نہایت جسم
شامل تاپ جے ہووے نال — حالوں بہت کرے بدحال
کر توں اس دا جلد دوا — بخشے اس نوں رب شفا
گودا انبلتاس مُلٹھ — دو دو تولے کرو اکٹھ
تولے دو بہیدانہ لے — بنفشہ گلُ تولے ترے
لسوڑیاں نشو عناب ترہیہ [٣٠] — انجیراں دو منقے [٢٠] ویہہ
رات پوسا پانی وچ ڈال — فجرے دو ترے دیہہ اُبال
مل کے پُن کے صاف کرا — ادھ سیر پکّا مصری پا
گاہڑہ بہت قوام پکا — ایہہ دوا وچ کُٹ رلا
مغز تخم کدّو بادام — رب السّوس کتیرا نام
ہر ہک تولہ وزن دوا — سبھے دارو کُٹ رلا
گھت چھٹانک روغن بادام — چٹے نت صبح تے شام
جیکر پیپ رہے نت جاری — رہے توقف، وچ بیماری

جیکر ریم ہو جاوے بند
جد بند ہو جاوے ریم تمام
اوکھا ہووے بہت بیمار
کر توں اس دا اوہ سبب
دو انجیر منقہ ست!
لے توں ماشے پنج ملٹھ
پانی دے وچ گھت اوبال
بنفشہ روغن ئے وچ گھول
تازہ بکری والے دودھ
بنفشہ روغن نال ملا
پانی وچ جو آتش پکا!
ہرگز خشک نہ دیہہ کوئی چیز
شاید ریم ہو جاوے بند
دیویں اُس نوں نرم غذا

لگے گھچی وانگ کمند
اختناق المدّہ اُس دا نام
غش پوے ہووے لاچارہ
دیوے کھول ورم نوں جھب
زوفا ترے ماشے وچ گھت
ہینتھی ڈالو ماشے اٹھ
پیوے شہد تھوڑا جیہا ڈال
دیوے جھب ورم نوں کھول
تولہ شہد ملا وچ شدھ
روگی نوں ہر روز پلا
دیہہ بادام روغن وچ پا
ایہو رکھیں یاد تمیز!
پاوے ملک الموت کمند
فالودہ، سیویاں، دودھ گھیو پا

بیان روغن مجرّبہ سائیں بخش

بنفشہ گل چھٹانکی لیا
فجرے دیگچی وچ جوشا
ادھ پا گھیو گوکا وچ گھت
مغز کدو باداماں تیل
دیگچی دے وچ گھت پکا

رات پانی وچ تر کردا
مل کے پُن کے صاف کرا
بکری دا گھیو تولے ست
تولے چار چار وچ میل
منھی منھی اگ جلا

جد سارا پانی جل جاوے
روغن گھیو باقی رہ جاوے

کرکے سرد شیشے وچ ڈال
حاجت وقت کر استعمال

ایہہ گھیو وچ جو آتش ملا
روگی نوں ہر روز پلا!

یا وچ ڈال کھوتی دے دُودھ
دیہہ اس نوں جے ہووے بدھ

یا دُودھ بکری دے وچ میل
دیہہ نت صبح ملا ایہہ تیل

صفت قیروطی ملیّن سینہ

چربی بکرا مٹھا تیل
کرکے گرم، موم وچ میل

روغن مغز کدّو بادام
سب دوا ملا تمام

بنفشہ روغن نال ملا
سینے تے کرو طلا!

بیان مرض سل

مشکل سخت ہک سل آزار
پاک آوے نال دل کھنگار

لازم تاپ ہووے اس نال
وانگ دق تپ ہووے حال

قرحہ پھپھڑ سینے دے وچ
درد کرے تے لگے کھچ

لاغر جسم ہوندا اُس جاوے
رنگ بدن چہرہ بدلاوے

خاص سبب سل دے چار
ذات الجنب یا کرے بگاڑ

کہے نزول نیز یا شور
ضرب سٹ یا لگے زور

کہنہ ضیق یا کھنگ شدید
ہووے اس بخیں سل پدید

ایہہ دُکھ بہت کرے نقصان
ورلا بچے کوئی انسان

جیکر اس نوں آوے خون
ہووے گندہ بہت زبون

جیکر تاپ نہ ہووے نال
باسلیق دا فصد کرا
جے کوئی ہووے منع سبب
پچھوں شربت دیہہ عناب
دیہہ توں اس نوں قرص کافور
گلقند تازہ نت اوس کھوا
ہور اک نسخہ آبحیات
لے کے تیل مچھی دا شدھ
لعاب بہیدانہ دا وچ ڈال
سفوف سرطان جے نال پھکاوے
نسخہ ایہہ عجیب یونانی
لے پندراں سولاں سرطان
پانی نال دھوا ڈھڈھ پاڑ
نشاستہ ککر گوند کتیرا
مغز تخم کدّو بادام
کٹ پیس دارو ست
وزن خوراک ہے ماشے چار
کتیرا پانی وچ پوسا
مصری تھوڑی جیہی وچ ڈال
ٹوٹکہ ایہہ بڑا آزمودہ
دودھ بکری دا وچ رلا

ہرگز سل نہ کریں خیال
خون گندہ سب دور کرا
سنگی جوک ۔ رمی لا چھیب
صاف کرے سب خون خراب
خرفہ گھوٹ پلا ضرور
نہیں کوئی اس دے جیہا دوا
کرے مرض سل دی مات
وچ رلا کھوتی دا دودھ
پیوے روگی سرکیاں نال
فائدہ بہت نہایت پاوے
کہن سفوف اس نوں سرطانی
کرکے صاف جلاؤ آن
سارے گل حکمت کر ساڑ
مغز تخم ککھڑی کھیرا
تولہ تولہ وزن تمام
وچ سواہ سرطان دے گھت
کھاوے روگی نت نہار
بکری دے دودھ وچ گھوٹا
پیوے نت گھٹاں دے نال
پانی وچ پکاؤ فالودہ
پیوے روگی مصری پا

عرق رگلو کچھ نیلوفر — وچ شربت میل پلایا کر
وچ جو آتش پکا سرطان — پیوے سل والا نت آن
ہے ایہہ ٹوٹکہ خاص یونانی — نہیں دوا کوئی اس دا ثانی
مغز کچھو کُمّے دا آن — گھیو گو کے وچ کر بریان
شیرہ دھنیا وچ پکاوے — مرچ مصالح نمک نہ پاوے
کھاوے سل والا بیمار — فائدہ بخشے بے شمار
ہور شربت شیرہ سرد نفوع — رکھ ہمیشہ اس نوں شروع
خرفہ کاہو گھوٹ پلا — گھوتی دا دُودھ مصری پا
گو کا دُودھ تازہ نت پیوے — فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
لعاب بنفشہ نیلوفر! — بہیدانہ خطمی شامل کر
لسوڑیاں کُٹ کے نال رلا — مصری ڈال ہر روز پلا

بیان ذات الریہ یعنی آماس شش

جس تے آوے قہر خدا — ذات الریہ مرض ہو جا
پھیپھڑ سخت ورم کر جاوے — اکھڑے دم اوکھا ساہ آوے
ہووے کھانسی شامل نال — شدت تاپ کرے بدحال
جیکر ہووے ردّی مادّہ — ہوندا جاوے ورم زیادہ
اُٹھ روز دیوے میعاد — ہووے زندگانی برباد
جیکر مادہ سالم ہو — رہے پھیپھڑے وچ کھلو
کر توں ایہہ دا دارُو جھب — دیوے صحت شافی رب
تا ہو جاوے ورم تحلیل — پاوے جلد شفا علیل

یا اوہ ورم ہو جاوے سخت
یا اوہ ورم ریم کر جاوے
تیز مواد گرم دا ساڑ
بلغم شور یا ریزش گرم
یا تپ دا بحرانی مادہ
اکثر وقت نزع ایہہ مرض
وانگ وحی جد حاضر آوے
کرے معلوم جے مادہ خون
گوہڑہ سُرخ ہووے رنگ لال
باسلیق دیویں رگ پھڈ
بنفشہ شربت نیلوفر
جیکر بہت شکم وچ قبض
اس نوں دیہہ لعوق بنا
گودا انبلتاس دا تازہ
پا ہک پکّا کھنڈ سفید
ادھ سیر پانی دے وچ ڈال
چھاننی وچ گھت صاف کرا
جد اوہ ہووے گاہڑہ آ
کتیرا مغز کدّو بادام
دو تولے ڈال روغن بادام
لُعاب بہیدانہ اسبغول

کرڑہ پتھر وانگ کرخت
بفضل خدا تھیں صحت پاوے
جا پھپھر وچ کرے بگاڑ
پھپھر دے وچ پاوے ورم
طرف پھپھر دے کرے ارادہ
حاضر آن ہووے بالفرض
چھوڑ مسافر لد سدھاوے
ہووے گندہ بہت زبان
اکھیں چہرہ سُرخ کمال
قدر موافق لہو کڈھ
دو ترے وقت پلایا کر
کرڑی سخت ہووے اس نبض
جیہڑا ہووے قبض کُشا
ادھ پا پکّا وچ اندازہ
داخل کر اُس دے وچ وئید
خوب طرح مَل ہتھّاں نال
دیگچی وچ قوام پکا!
ایہہ دوا وچ گُٹ رلا
دو دو تولے وزن تمام
چھٹے نت صبح تے شام
نت پلا مصری وچ گھول

کرے ورم جے سینہ بھارا ۔ گرم پانی دا کر جل دھارا
شربت اوس اعجازہ مفید ۔ سکنجبیں دے نال تاکید
گل بابونہ خطمی لیا ۔ اَٹھ جواں بنفشہ پا
گھت سرکے وچ خوب گھٹا ۔ ورم پھپھر تے کرو طلا
سبب یا بلغم باد یا ریح ۔ پھپھر نوں پہنچے تصدیع
مصبّر ہالوں ، رائی لیا ۔ سُنڈھ تھوڑی جیہی نال رلا
گھوٹ پانی وچ کرو طلا ۔ دیوے ریح دا درد ونجا
گچلہ ہمٹھا تیلیا ئے ۔ افیم طلا کر دارو ترئے

بیان ذات الجنب

منداد کھ ہے ذات الجنب ۔ دیکھ حالت دل جاوے کنب
رووے ڈھائیں مار آزاری ۔ لین نہ دیوے ساہ بیماری
ہیٹھ پسلی ہووے پیڑ ۔ اوکھا ہووے بہت سریر
کھنگ تاپ ہووے ہمراہ ۔ آوے تنگ نہایت ساہ
ذات الجنب دو قسم پچھان ۔ حقیقی غیر حقیقی جان
درد ورم تپ نال رفیقی ۔ خالص ذات الجنب حقیقی
جیکر تاپ نہ ہووے نال ۔ غیر حقیقی کریں خیال
مادہ تیز نہایت گرم ۔ ہیٹھ پسلی پاوے ورم
یاکوئی ریح یا سرد مواد ۔ ہیٹھ پسلی دے کرے فساد
ذات الجنب جے خالص ہو ۔ باہجھ فصد نہ دارو کو
غیر خالص جے پیڑ رہاحی ۔ کرناں اس وچ فصد مناہی

جس دا ہووے گرم مزاج — گرم نہ ہرگز کریں علاج
سرد طبیعت جس دی ہو — دارو سرد نہ نیڑے ڈھو
کرکے چنگی طرح دھیان — غالب ہوئے مواد پچھان
فاسد خون جے کرے فتور — باسلیق رگ چھڈ ضرور
گندہ خون نکال تمام — آوے اُسے وقت آرام
جیکر بہت خون دا زور — فصد مخالف طرفوں چھوڑ
جیکر درد باقی رہ جا — طرف موافق فصد کرا
فاصلہ دے کے فصد کرائیں — یاد رکھیں مت بھُل نہ جائیں
جیکر باقی رہے قصور — سنگی رُمی لا ضرور
جے مادہ صفرا سودا — فصد موافق طرف کرا
اصلی فصد سمجھ دا ٹھیک — طرف کبھی ول رُوح نزدیک
شاید رُوح خارج ہو جاوے — قوت بہت جسم گھٹ جاوے
بنفشہ شربت یا عناب — پچھوں فصد پلا شتاب
گل روغن وچ موم گلا — چربی بکرا نال رلا
کرو طلا ترے کرکے گرم — سخت ورم ہو جاوے نرم
انگریزی نسخہ ہک ہتھ آیا — ڈاکٹر صاحب نے فرمایا
باہجھ فصد دے دیوے نفع — ذات الجنب ہو جاوے دفع
رتی ہک افیم منگا — کیلومل وچ نصف ملا
گولیاں اسدیاں بنھو ترے — ہک دن وچ ترے واری لے
پانی دے گھُٹ نال لنگھاوے — ذات الجنب موقوف ہو جاوے
پھٹکڑی ماشے چار پھکا — اوتوں پانی گرم پلا

ایہہ بھی ہے نسخہ دہقانی
دھنیا پیلک خوب گھٹا
کرے جیکر اوہ طلب غذا
درد جے ہووے خاص ریاحی
اک دی جڑھ دی چھل لئا
جے اوکھا ہووے بہت رنجول
چھل ہر بیٹھ خوب پسا
باداں سنگھا گھس لگاؤ
عرق سونف ادھ سیر منگا
ڈال اس وچ روغن بادام
بہت شتابی دیوے نفع
درد جے ہووے بلغم رنج
نہ کر فصد جے درد ریاح
رنج تھیں درد کسے نوں ہو
ٹونکہ ہک طلسم شناسی
رنج تھیں ہووے جیکر پیڑ
مٹھا تیلیا کجھ لیا
درد رنج تے کرو طلا
پچھ لگا جے کاغذی لاویں
دساں ٹونکہ ہور آزمودہ
ہالوں رائی سُنڈھ امیم

واسطے ذات الجنب لاثانی
ورم گرم تے لیپ کرا
مونگی دال جو آتش پکا
کرے پسلی وچ تباہی
گھوٹ درد تے کرو طلا
گرم پانی دے کرو نطول
گھوٹ پانی وچ کرو طلا
یا تنہا مصبّر لاؤ
مغز قلوس چھٹانک پلا
دو تریے دفع پلا تمام
درد سینے دا ہووے دفع
کر توں چنگی طرح صحیح
نال دوا کروا اصلاح
دارو سرد نہ دیویں کو
بہت دفع ہویا آزمائشی
حق اس دے وچ ہے اکسیر
دونویں گوتر وچ گھسا
دیوے فوراً درد گوا
دو چند استمیں نفع اٹھاویں
درد رنج تھیں کرے آسودہ
دو دو ماشے وزن حکیم

گھوٹ پانی وچ کرو طلا — درد پیڑ ریح رہے نہ کا
ہور لکھاں ہک لیپ لاثانی — مجرّب ہے نسخہ دہقانی
سبھی، گوگل، سُنڈھ ابلوا — زردی بیضہ وچ رلا
درد ریح تے کرو طلا — دیوے جلدی رب شفا
ہور محلل لکھاں ضماد — کرے تحلیل ریاح مواد
بابونہ، السی، میتھی لیا — خطمی جَو بنفشہ پا
گھوٹ پانی وچ کرو ضماد — ہووے ریح دا دفع فساد
چُوزہ مُرغ نخود آب پکا — دارچینی زیرہ وچ پا
کھاوے روٹی نال بیمار — ہووے ریح دا دُور آزار
انتقال کر موذی مادہ — طرف پھپھڑ جے کرے آمادہ
سڑیا ہویا گرم مواد — جا پھپھڑ وچ کرے فساد
ساہ دم اس دا اُکھڑ جاوے — مرض ذات الریّہ ہو جاوے
یا ہو جاوے سِل آزار — قرحہ پوے پھپھڑ وچکار

بیان ذات الصّدر

ذات الصّدر، شوصہ، برسام — ہے ہک مرض تیرے اس نام
ورم ہووے سینے دے وچ — درد کرے تے سلگے کچھ
ہووے مادہ گرم کمال — اکثر تاپ ہووے اس نال
جے اوہ ہووے ردی مادہ — ہوندا جاوے ورم زیادہ
ہو جاوے اس نوں سرسام — کرے نہ ہرگز بات کلام
کر مادے دی خوب شناس — بہت فکر دوڑا قیاس

نظر جے آوے غلبہ خُون خارج کر سب خون زبون
جے غلبہ ہووے صفرا یا سڑیا ہویا سودا
نال علامت سمجھ ضرور جیویں طبیباں دا دستور
کر توُں نال تراوت خوُب سر سینہ اس دا مرطوب
بنفشہ روغن ، نیلوفر سر سینے تے مالش کر
روغن مغز کدّو بادام مالش کرو صبح تے شام
جیکر قبض شکم وِچ ہو دیہہ ملیّن اس نوں ، کو
وِچ بے ہوشی رِستی نال تھوڑا تھوڑا مُنہ وچ ڈال
دست جدوں ہوون اس جاری زائل ہووے جھب بیماری
کر اس نوں تبرید طبیب شامل نال رکھیں ترطیب
سبب جے بندش ریح دا ہو درد سینے وچ رہے کھلو
تاپ نہ ہرگز ہووے نال ایہہ دوا کر استعمال
عرق اجوین پوُدنہ لے عرق سونف ایہہ دارو ترے
خالص ماکھیوں نال ملا روگی نوں ہر روز پلا
روغن کٹھ بابونہ لیا سینے تے مالش کروا
طلب جے روگی کرے غذا طبع موافق سمجھ کھوا
جیکر ورم پیپ کر جاوے نفث المدّہ مرض ہو جاوے
ریم ورم تھیں ہوئے جاری نفث المدّہ خاص بیماری
نفث المدّہ دا کرو دوا جیویں حکیم گئے فرما

بیان ذات العرض

پسلیاں دے گرد نواح   اگے پچھے پھرے ریاح
درد کرے تے پھرے چوپھیر   شانہ سینہ لئے سب گھیر
آکھن اس نوں ذات العرض   سخت عذاب دیوے اسہ مرض
ذات الصدر دا جیویں علاج   کر توں اس دا انجھ مزاج
لیپ کرو دو شانہ وچ   درد پیڑ لے سب کھچ
کریں علاج اس نال شعور   ذات الصدر جیوں دستور
جیکر ہووے درد نہایت   کرے قبض دی سخت شکایت
تخم کاسنی برگ سنا   مغز بادام اس نال رلا
مغز تخم کدو بادیان   بنفشہ ہر یک تولہ آن
پنج تولے گلقند رلا   گھوٹ پانی وچ ترت پلا
بابونہ، السی، میتھی لے   رائی ہر اک ماشے ترے
ماشے ترے افیم رلا   شانہ اُتے کرو طلا
ہور ذات الجنب دا جو دستور   اوہ بھی ایتھے کرو ضرور

بیان ورم پستان

جے ممّے نوں ہووے ورم   گرڑہ سخت نہایت گرم
ورم سُرخ جے ہووے لال   دیوے گندہ خون اُبال
باسلیق دا فصد کرا   خون گندہ سب دُور کرا
یا اُس نوں جوکاں لگوا   ہووے گندہ خون صفا
تنگ نہایت کرے جے پیڑ   اودکھا ہووے بہت سریر
پھٹکڑی پانی وچ گھسا   شامل نال افیم رلا

ورم ممے تے کرد طلاء	دیوے فوراً ورم اٹھا
پت بکین تے نم گھوٹا	ورم ممے تے لیپ کرا
بہت نہایت دیوے نفع	جوش خون دا ہووے دفع
جے ہووے صفراوی مادہ	ہووے سڑکن درد زیادہ
دھنیا پیلک خوب گھوٹا	ممے اُتے لیپ کرا
جے بلغم خون مرکّب ہو	ورم ممے نتے رہے کھلو
پلٹس ادھے روز بنھا	کچّی خوب مواد پکا
جد ساری بن جاوے ریم	نشتر نال نکال حکیم
ہفتہ ہک زخم رکھ جاری	ریم دفع ہو جاوے ساری
کر کے ساری ریم صفا	مرہم لائے کے زخم چھڑا
پیلک پانی وچ جوشا	سوہج ممے دی نت دھوا
گل خیرے دے پت گھوٹا	پانی دے وچ لیپ کرا
قیروطی اُس تے نت لگا	گل روغن چربی موم ملا

نسخہ مرہم مجرّبہ

جیکر ورم ریم کر جاوے	گندہ پیپ اس وچ بھر جاوے
وگے ہمیشہ استھیں ریم	ایہہ مرہم اس لاؤ حکیم
سفیدہ مصطگی لے زنگار	چھ چھ ماشے دا مقدار
صابن دیسی موم سفید	مُردا سنگ رال کتھ دید
ہک ہک تولہ پنجے ہو	خشک بروزہ تولے دو
نیلہ تھوتھا کر بریان	ماشے ترئے ملاؤ آن

تڑے چھٹانک مٹھا لے تیل — پیہہ کے سب دوا وچ میل
مرہم گھوٹہ مارہ بنا — زخم قرحہ تے رنت لگا
سرد ریاح یا بلغم باد — کرے جے کمّے وچ فساد
محلّل اس تے کرو ضماد — ہو جاوے تحلیل مواد
جیکر حاجت ہووس جلاب — دیہہ اُس نوں دو دفع شتاب
بابونے دے پھُل منگا — السی، میتھی نال رلا
پانی دے وچ خوب گھوٹا — گھنت گُل روغن گرم کرا
سخت ورم تے کرو ضماد — ہو جاوے تحلیل مواد

مرہم مدملہ

جد ہو جاوے قرحہ صفا — بنا مرہم اس رنت لگا
جے ایہہ مرہم روز لگاوے — بہت شتابی زخم چھڑاوے
مُردہ سنگ سفیدہ رال — مصطگی موم کٹھ وچ ڈال
تولہ تولہ سب دوا — ادھ پا مٹھا تیل لیا
تیل مٹھے دے وچ رلا — مرہم گھوٹہ مارہ بنا
آلودہ ٹاکی کر چمڑا — دیوے جھبے دے زخم چھوڑا

بیان قِلّت لبن یعنی کم شیر

دُودھ تھناں وچ گھٹ جے ہووے — بھوکا بال ایانا رووے
مُمّیاں وچوں دُودھ نہ آوے — بچّہ لاغر ہوندا جاوے
کرے جیکر صفرا بگاڑ — دیوے دُودھ تھناں دا ساڑ

یا کوئی سڑیا خشک مواد ۔۔ پاوے دودھ وچ آن فساد

چار مغز، تے مغز بادام ۔۔ پانی وچ گھوٹا تمام

گوکا دودھ اس وچ پا ۔۔ مصری گھت ہر روز پلا

خرفہ زیرہ گھوٹ سفید ۔۔ مصری ڈال پلاؤ وئید

سبب جے ضعف معدے دا ہو ۔۔ باد تھناں وچ رہے کھلو

جانوراں دا ماس کھوا ۔۔ وافر گھیو مصالح پا

بیضہ مرغی دا منگوا ۔۔ کر بریاں وافر گھیو پا

زیرہ دارچینی وچ ڈال ۔۔ نال روٹی کر استعمال

نشاستہ گھیو کھنڈ نال پکا ۔۔ میوہ مغزیات وچ پا

کھاوے عورت نت نہار ۔۔ دودھ چلے اس وانگ نشار

سونف کھنڈ کٹ پھکی کر ۔۔ دونویں وقت پھکایا کر

متنجن، پھرنی روز کھوا ۔۔ گوشت سیویاں چرب پلا

دو ترے اوس جلاب کرا ۔۔ سَت سَت دینہہ دا فرق کرا

ہرگز خشک نہ کھاوے چیز ۔۔ ایہو رکھیں یاد تمیز

بیان تعریف شانِ قلب یعنی دل

دل اعضاء لائق تعریف ۔۔ شان اعضاواں وچ شریف

کل اعضاواں دا سردار ۔۔ حاکم بدن فعل مختار

دل اعضاواں دا بادشاہ ۔۔ ہور اعضاء تمام سپاہ

سب اعضاء اس خدمتگار ۔۔ وچ حکم دل تابعدار

جس اعضاء نے حکم چلاوے ۔۔ ذرہ نہ ہرگز عذر لیاوے

دل پیدائش رُوح حیوانی — جس نوں شان بقا زندگانی
دل مبدا ہے فعل قوا ے — دل تھیں شروع قوت ارواح
جو اعضاء باطن تے ظاہر — دل دے حکموں نہیں کوئی باہر
دل دے وچ جیہڑا ارواح — کرے بدن دی بہت اصلاح
وچ رگاں پٹھیاں شریان — چرخی وانگ کرے دوران
رکھو اس دا بہت خیال — مت کوئی ایس نوں پوے زوال

بیان مرض خفقان

جد پہنچے دل نوں نقصان — پیدا مرض ہووے خفقان
طپش کرے دل رُوح گھبراوے — چنگا کجھ نہ دل نوں بھاوے
گھاٹا دل نوں پوے مدام — آوے کسے نہ وقت آرام
لگے دل نوں ڈاہڈی پھچ — ہووے بہت طبیعت زچ
پہنچے دل نوں سخت الم — ڈُوبا رُوح رہے وچ غم
کدے کدے ہووے غش آن — دیوے دل نوں ضعف زیان
دل نوں بہت پوے پھڑکار — ہرگز کم نہ سوجھے کار
خوشی نہ ہرگز اس نوں آوے — رُوح غوطے غم دے وچ کھاوے
فکر اندیشہ بھیڑی خواب — آون سُفنے بہت خراب
کرے دلیلاں تے وہمات — نیند نہ آوے دینہہ تے رات
رہے طبیعت نمو جھان — وانگ سودائیاں پھرے حیران
دل تھول سر نوں چڑھے بخار — عقل فکر وچ پوے بگاڑ
دل دے اندر پوے خواری — ہوش بُدھ جاوے سب ماری

تنگ ہووے دل پتّے رہوے   سڑدے دال غصّے تھیں کھووے
رہے ہمیشہ غم اندوہ   دل نوں بھلا نہ لگے کوہ
اُوڈے دل ہووے نسیان   پووے عقل دے وچ زیان
سبب مرض دا کرو معلوم   نال علامت جیویں رسوم
نال عقل دے سمجھ مزاج   کر توں اس دا پھیر علاج
سبب ضعف دا جے صفرا   یا سڑیا ہویا سودا
داخل دل وچ ہووے آن   دیوے دل نوں بہت زیان
سڑکن تلخی کرے خوار   ہر دم رُوح رہے بیزار
اکھیں چہرہ زرد زبان   کوڑا رہے ہمیش دہان
مجرّب نسخہ لکھاں عجیب   کرے جے استعمال طبیب
گرم جیکرہ ہووے خفقان   جاوے دِل دا چھوڑ مکان
گاؤ زبان دے پھل مہنگا   گاؤ زبان بھی نال رلا
پھل گلاب تے صندل بورا   ہر یک لے پنج تولے پورا
رات پانی وچ تر کردا   نجرے دو ترے جوش دوا
مَل کے پُن کے صاف کرا   سیر پکّا وچ مصری پا
جد شربت دی پکے تار   اگ تھیں اُس نوں ہیٹھ اُتار
ٹھنڈا کر بوتل وچ پا   نت پلا وچ عرق رلا
بیدمشک تے عرق گاؤ زبان   نجرے نال ملاؤ آن
عرق کیوڑہ، عرق گلاب   وقت شام دے میل شتاب
نسخہ ایہہ بڑا اکسیر   تجربہ سائیں بخش فقیر
آملہ دھنیاں نیلوفر   گاؤ زبان وچ شامل کر

بُورہ صندل نال ملا
جے اس ہووے خشک مزاج
افتیموں پا پڑہ دھنیاں لے
کرکے پانی وچ نقوع
عرق پیوے کڈھ تازہ شیر
عرق نیلوفر جیکر پیوے
شربت گل ہلہل کر تیار
گل ہلہل دا عرق کھینچا
مجرّب ایہہ نسخہ کرامات
گلقند ہلہل دی دیوے نفع
تربوز نبو سنگترہ آنار
گوکا مکھّن فجر چٹا
لعاب بہیدانہ اسبغول
رُوح کیوڑہ تے عرق گلاب
دہقانی ٹوٹکہ ہور آزمودہ
گاجراں راتیں رکھ ادبال
مربہ گاجراں دا آنہ پایا
گاجراں سیر پکّا منگوا
نال چاقو دے خوب تراش
کڑاہی دے وچ گھت جوشا
ماکھیوں وانگ پکے جد قوام

نقوع کرکے ہر روز پلا
ماء الجبن جیہا نہیں علاج
ترے ترے ماشے دارد ترے
ماء الجبن نال رکھو شروع
حق اس دے وچ ہے اکسیر
بہت شتابی چنگا تھیوے
پیوے روگی نت نہار
اوہ بھی دیویں نال ملا
دُور کرے دل دا وہمات
غم اندوہ سب کرے دفع
فائدہ بخش بے شمار
بکری دا دُودھ شام پلا
نت پلا مصری وچ گھول
نال لعاب ملاؤ شتاب
لگھّاں طبیعت کرے آسودہ
کھاوے فجری مصری نال
فائدہ بہت نہایت پایا
نال پانی دھو صاف کرا
چھلکا چنگی طرح خراش
مصری ترے پا نال ملا
گاجراں ہرگز رہن نہ خام

اگ تتیں لاہ بھانڈے وچ پا
ہک شناسی کیہا فقیر
شربت روز پلا انار
انتیموں دھنیاں رات پوسا
فجری مَل پُن صاف کرا
جے دیویں سکنجبیں لیموں
سکنجبیں جے پیوے سادہ
مُربّہ بہی تے سیب کھوا
مُربّہ آملہ زرد ہریڑ
دل نوں بہت پوے پھڑکار
کشمش سبز دانہ پنجاہ
دانہ ہک ہک یا دو دو
بچھوں اودہ پلاؤ عرق
تیرے ہفتے دیہہ نقوع ملین
کڈھو مغز کدو دا تیل
شیرہ دھنیاں مشک کافور
سینے اُتے کرو طلا
سرد انوشدارو جے کھاوے
ملیّن مسہل کرکے تیار
دساں ییں ہک ہور ضماد
کاسنی دھنیاں مشک کافور

ایہہ مربّہ روز کھوا
عرق گاجر ڈھاڈا اکسیر
دفع کرے سب صفرا دا ساڑ
چھ چھ ماشے وزن تولا
پیوے روگی مصری پا
دفع کرے صفرا زبون
دفع کرے سوداوی مادہ
سونا چاندی ورق لگا
دل دے ضعف نوں ہے اکسیر
ہووے روگی بہت بیزار
گلاب ادھ پا وچ تر کردا
کھاوے سوئی نال چبھو
جاوے ضعف ہووے جھب نرق
دفع کرے خفقان لعین
بنفشہ روغن لے وچ میل
روغن نال ملاؤ ضرور
تلخی دفع ہووے گھبرا
خفقان گرم نوں جلد ونجاوے
ہر ہفتہ دیویں ہک بار
ہووے سڑکو دور فساد
پھل گلاب تے صندل بورہ

گھوٹ پانی وچ کرو طلا
جے دموی ہووے خفقان
چیتا بھُل جاوے سر بھارا
باسلیق دی چھڈو رت
آلو انبلی رات پوسا
شربت نت پلا عناب
گرم غذا نہ ہرگز کھاوے
جیہڑی پچھے رکھی دوا
حاجت ہور پوے جد آ
مالیخولیا دا جو باب
بلغمی جے ہووے خفقان
رنج سرد یا بلغم یاد
ڈھلی نبض سفید پیشاب
ہووے خاص جے سرد مزاج
گرم معجون اس دیوے نفع
روغن دارچینی لے آ
دل سینے تے کرد طلا
کٹھ لونگ موتھا چھڑ لیا
گوشت جانوراں دا کھاوے

دیوے فوراً ساڑ دنجا
اکھیں چہرہ سُرخ دہان
تلخی تریہہ لگے بھڑکارا
شربت سرد پلاؤ وت
فجر پلا نت مصری پا
صاف کرے سب خون خراب
لُون مرچ دے راہ نہ جاوے
اوہ بھی استعمال کرا
وچ مالیخولیا دیکھن جا
لکھیا اندر ایس کتاب
آون نظر جے سرد نشان
پاوے دل وچ بہت فساد
پھکا ذائقہ بہتی خواب
کر توں اس دا گرم علاج
خفقان سرد ہو جاوے دفع
بابونہ روغن نال رلا
دیوے دل دی رنج دنجا
گھوٹ پانی وچ کرو طلا
روٹی نال وافر گھیو پاوے

بیضہ مرغی دا بریان
کرکے نت کھواؤ آن

نسخہ عرق شیر

جیکر عرق نکالو شیر
کراں بیان اس دی تدبیر
دہ سیر گوکا دودھ منگا
ہیل دوا ترے عرق کڈھا
گاؤ زبان تے نیلوفر
بورہ صندل شامل کر
دس دس تولے وزن تولا
پنج سیر پانی گھت پوسا
فجر رلائیکے دودھ دے نال
پنج چھ بوتل عرق نکال
گرم جیکر ہووے خفقان
رہے نہ اس دا نام نشان
ادھ پا پکا رنت پلا
مصری تھوڑی جیہی رلا

بیان نقوع ملیّن

کراں بیان نقوع تلئین
کرنوں اس نوں نال یقین
محرقہ تاپ ، ہیضہ طاعون
مارے جوش بدن وچ خون
یا کوئی ہووے مرض وبائی
دیوے اس نہیں جھب رہائی
گرم خفقان زرد یرقان
خارج بدنوں کرے نشان
جیکر کھنگ نہ ہووے نال
کرو دوا ایہہ استعمال
املی لے رنت تولے اٹھ
آلو بخارا دانے سٹھ
دانے ریہہ زرد آلو لیا
رات پانی گھت رکھ پوسا
فجرے مل پُن صاف کرا
مصری ادھ پا حل کرا
ایہہ نقوع پیوے بیمار
دینہہ وچ دو ترے دفعہ یا چار
دل دا دور کرے وسواس
غم اندوہ سب ہوون ناس

خارج کرے موذی صفرا ۔ تلخی دُور کرے گھبرا

شربت مجرّبہ سائیں بخش

نسخہ کہراں بیان ..یونانی
محرقہ تاپ غشی خفقان
ہیضہ ڈاکی مرض وبا
دس تولے سُکے صندل بُور
سرکہ خالص عرق گلاب
سرکہ عرق گلاب رلا
بورہ اس وچ رات پوسا
سرکہ عرق دونویں کر دُکھ
بُورے سرکیوں جدا کرا
نویں انبلی آلُو سیاہ
دو سیر پکّا پانی ڈال
جد پانی ادھا جل جاوے
مَل کے اُس نوں صاف کرا
پانی نبّو ترشش انار
مصری سیر پکا وچ گھت
ٹھنڈا کر بوتل وچ پا
عرق سردے نال پلاویں
ایہہ نسخہ آزمودہ کار

تجربہ کیتا ہویا لاثانی
سڑکن تریہہ، تلخی ..یرقان
پیوے دیوے رب شفا
اصلی ہووے باہجھ قصور
وِیہہ ٢٠ وِیہہ ٢٠ تولے قدر حساب
مٹی دے برتن وچ پا
فجرے مَل چھن صاف کرا
ڈھک پیالے دے وچ رکھ
قلعی دار بھانڈے وچ پا!
دونویں پاؤ پاؤ کر ہمراہ
چنگی طرح دوا سب گال
سیر ہک پکّا نظری آوے
سرکہ عرق گلاب رلا
ہیلو پاؤ پاؤ مقدار
شربت وانگ پکاؤ پت
روگی نوں دو وقت پلا
فائدہ بہت نہایت پاویں
ہووے بہت شفا بیمار

صفت انوشدارو سرد

نسخہ کراں بیان عجیب
کھاوے نت صبح تے شام
ڈٹھی اس دی عجب تاثیر
سرد انوشدارو اُس نام
کئی دفعہ اُس نوں آزمایا
سفید بہمن طباشیر لیا
بورہ صندل سُرخ سفید
مغز کدّو سنے گوند کتیرا
چھوٹی الاچی بھل گاؤ زبان
پُھل گلاب اصلی وچ پا
خالص کیسر مشک کافور
آملہ ادھک سیر منگا
فجری دیگچی دے وچ ڈال
مَل کے خوب ہتھاں دے نال
عرق کیوڑہ ، عرق گلاب
عرق گاؤ زبان گھت نال
پانی سیب سنے آب انار
سیر پکا مصری وچ گھت
ماکھیوں وانگ پکے جد قوام

استعمال جے کریں طبیب
آوے جلدی نال آرام
وچ تقویت دل اکسیر
رنج مشہور طبیباں عام
فائدہ بہت نہایت پایا
دھنیاں دے بھن مغز کڈھا
زرشک صاف لے خرفہ وید
مغز تخم کھکھڑی کھیرا
گاؤ زبان بھی ڈالو آن
ہر یک تولہ وزن دوا
ترے ترے ماشے میل ضرور
رات پانی وچ تر کروا
چنگی نال طرح دے گال
چھاننی وچدوں مغز نکال
بیدمشک وچ ڈال شتاب
سنگتریاں دا پانی ڈال
ہر یک پاؤ پاؤ دا مقدار
آملہ سنے پکاؤ پت
کٹ دوا ملاؤ تمام

ایہہ مفرح سرد دوا   روگی نوں ہر روز کھوا
وزن اس دا مثقالاں چار   کھاوے دونویں وقت نہار
جو شربت ہوئے مذکور   اوہ بھی نال پلاؤ ضرور

صفت مسہل ملیّن

جیکر ہووے قبض کمال   نسخہ کراں بیان اسہال
سبب معدے جے پوے بگاڑ   کڈھے باہر معدیوں ساڑ
ایہو جوشاندہ دیہو ضرور   رہے نہ جُسّے وچ قصور
چھل ہریڑاں تولے چار   انبلی پنج تولے مقدار
بنفشہ تولہ ہک رلا   مبیلو تولہ نال سنا
پھُل گلاب چھٹانکی ڈال   کاسنی دو تولے گھت نال
سونف تولے دو کٹ ملا   رات پوسا سب فجر جوشا
مَل کے پُن کے صاف کرا   کھنڈ سفید چھٹانکی پا
تازہ گودا انبلتاس   ہک چھٹانکی کر کے قیاس
وچ جوشاندے حل کرا   نال چھاننی صاف کرا
تولہ ہک روغن بادام   وچ جوشاندے میل تمام
حصّے اس دے ترے کرا   فجرے پیشی عصر پلا
جے کوئی ہگّے وار پلاوے   قے دے نال نکل سب جاوے
دست جدوں ہو جاون جاری   قطع ہو جاوے کُل بیماری
ہر ہفتہ دیویں اسہال   قوت موسم عمر سمہال
ایہہ جوشاندہ مسہل خوب   دیویں جدوں ہووے مطلوب

نسخہ مجربہ خفقان سرد

مجرب نسخہ کراں بیان ۔ دفع کرے ٹھنڈا خفقان
گنٹھیا داؤ مرگی ادھرنگ ۔ رنج جوڑاں وچ مارے ڈنگ
ہور جو ہوون سرد آثار ۔ کڈھے باہر جسم تھیں مار
لونگ بابونہ زیرہ سیاہ ۔ دار چینی چھڑ کر ہمراہ
مونتھا بہمن سرخ سفید ۔ الاچی دانہ مصطگی وید
عود، الاچی خورد، کچور ۔ بادرنجبویہ ڈال ضرور
گمھاں خونجاں بھنگ بریان ۔ جلوتری، پودنہ، سنڈھ، بادیان
ہک ہک تولہ سب دوا ۔ کٹ دوگنا ماکھیوں وچ پا
میل دو ہفتے رکھ سنوار ۔ ہو جاوے معجون تیار
چھ چھ ماشے نت کھوا ۔ دیوے سرد آزار ونجا
عرق پودنہ سونف اجوین ۔ پچھوں روز پیوے دن رین
ماکھیوں دو تولہ نت کھاوے ۔ بہت نہایت فیض پہنچا دے
سائیں بخش حکیم شناسی ۔ کیتے ایہہ نسخے آزمائشی

بیان مرض غشی

جدوں غشی دی ہووے مرض ۔ خاص علامت ایہہ بالغرض
رنگ اکھیں چہرے دا زرد ۔ ہتھ پیر ہو جاون سرد
ہووے نبض ضعیف بادیک ۔ سکتے وانگ ہو جاوے ٹھیک
کریں معلوم جے گرم سبب ۔ ایہہ علاج کریں اس جب

بید مشک تے عرق گلاب
شربت نال انار ملا
صندل مشک کافور گلاب
باہجھ پچھاں دے موراں وچ
خالص عرق گلاب منگا
جدوں بیمار آوے وچ ہوش
مربہ بہی تے سیب کھوا
سبب ضعف دل جے غش کھاوے
میل گاؤ زبان دا عرق
سنگتریاں دا پانی پیوے
مربّہ آملہ دا نت کھاوے
جیکر خشکی ہووس کمال
جیکر ہووے سرد سبب
دیویں گرم کوئی نسوار
کانپھل کندش مرچ سیاہ
پیہہ باریک ناساں وچ پھوک
جے دکھ بہت پرانا ہو
ہووے اس دا سرد مزاج
سر نوں چڑھی رہے نت گھاد
معدیوں ریح اٹھ سر نوں جاوے
ہتھ پیر ہو جاون سرد

روح کیوڑہ وچ ڈال شتاب
وچ حلق قطرہ ٹپکا
شیشی گھت سنگھا شتاب
پنڈلیاں تے سنگیاں کجھ
چہرے اتے کر چھڑکا
سننے آوازہ کر کے گوش
نال چاندی دے ورق لگا
شربت نت انار پلاوے
پیوے نت ہووے جھب فرق
بہت شتابی چنگا تھیوے
ایہہ بھی دل دا ضعف ونجاوے
گھیو دودھ دہیہ مصری وچ ڈال
جعفل شنگرف دیویں جھب
ہووے زائل غشی آزار
لونگ تھوڑا جیہا کر ہمراہ
مار آوازہ اوچی کوک
رہے جسم دے وچ کھلوہ
دل نوں ریح دیوے اختلاج
دل دے وچ پوے پھڑکار
پھڑکے دل روح غوطے کھاوے
معدہ جگر کرے نت درد

بہت رنج جد دیوے زور آوے دل نوں سخت آزار
ضعف ہووے گھاول کھٹے ایس سببوں غش اس آٹے
دہ اس نوں بھون بنا دیوے جیہڑا رنج ونجا
منقّہ دھوئے کے گرم کرا روگی نوں ہر روز کھوا
ہنتھیں پیریں مالش کر تیل رمٹھے دی ذرا نہ ڈر
پاشویہ بھی کرو ضرور جیویں طبیباں دا دستور
گلقند تازہ اس روز کھوا الاچی دانہ نال رلا
ہور علاج جیہڑے خفقان سمجھ مزاج کرو اس آن
گرمی سردی سمجھ مزاج طبع موافق کرو علاج

بیان معجون مجرّبہ غشی سرد کہنہ

مجرب کراں معجون بیان رہے نہ رنج دا نام نشان
مرچاں مگھاں مصطگی چھڑ سُنڈھ، جلوتری لونگ تگر
الاچی دانہ، زیرہ سیاہ چھوٹی الاچی کرہ ہمراہ
دارچینی، جعفل تیز پت خولنجاں نال چھڑیلہ گھت
چھل ہربڑاں پودنہ پا ہر ہک تولہ وزن دوا
دارو سبھے کُٹ چھنا ماکھیوں وچ معجون بنا
وزن خوراک اس دا مثقال موسم عمر مزاج سمہال
معجون ارسطو اس دا نام دفع کرے دُکھ درد تمام

بیان تعریف شان معدہ

معدہ حوض بدن دا جان — رُتبہ اس دا عالی شان
فیض بدن نوں بہت پہنچاوے — ہرگز وچ شمار نہ آوے
ہڈ پٹھے ناڑاں شریان — جھلّی پردے دل رُوح جان
گوشت پوست کل اعضا — معدے وچوں کرن غذا
سب اعضاء معدے دے سوالی — جدوں غذاواں ہوون خالی
معدے دا کل جسم محتاج — ہر یک عضوے نوں احتیاج
معدہ نہ غذا پہنچاوے — طاقت کلُ جسم گھٹ جاوے
جدوں اعضا ہوون بیمار — معدہ ہووے خدمتگار
جد معدے وچ پوے فساد — دیوے کوئی نہیں امداد
جاوے جد اس بگڑ مزاج — جھیدے اس دا کرو علاج

بیان مرض اسہال

پیٹ کسے دا ہووے جاری — پوے شکم دے وچ خواری
کچّا کھانا باہر آوے — سوُل نال روگی کرلاوے
خون آوے رل دستاں نال — کہن حکیم اس نوں اسہال
جاوے مرض پرانی ہو — مدّت تک جے رہے کھلو
حکیم ہندی سنگرہنی کہن — بہت دیر تک دست جے رہن
معدہ ہضم نہ کرے غذا — لاغر ہوندے جان اعضا
قوّت بدنوں گھٹدی جاوے — روگی فکر کرے غم کھاوے
ٹھہرے کجھ نہ معدے وچ — وقت مروڑے لگے کھچ!
کر توں اس دی خوب شناس — کرکے لمّاں فکر قیاس

گرمی سردی سمجھ مزاج
جے صفرا دا ہووے زور
رنگ دست دا ہووے زرد
گرم چیز اس رنج پہنچاوے
رنگ اکھیں چہرے دا زرد
سڑکن تریہہ تلخی گھبرا
مادی مرض ہووے یا سادہ
اوّل اُس نوں قے کرا
دو ترے چار دے کے تلئین
قطع ہووے موذی صفرا
ہر ہفتے وِچ ہِک دو بار
پکڑے معدہ جلدوں صفائی
فاسد مواد نکل سب جاوے
پھیر طبع دی کر اصلاح
مواد جے نہ ہووے اخراج
مت مواد ہو جاوے بند
قابض سخت نہ دیویں چیز
جے کجھ باقی رہے مواد
ملیّن مسہل ہور دیوا
سخت تیز جیکر صفرا
معدے دے وچ کرے بگاڑ

نال عقل دے کرو علاج
آون معدیوں دست مروڑ
ہووے سخت شکم وِچ درد
سرد چیز تھیں فائدہ پاوے
سفرہ کرے نہایت درد
ہین نشانیاں ایہہ صفرا
قے نال خارج کر مادہ
نہیں کوئی اُس دے جیہا دوا
خارج کرو مواد تعین
تلخی دُور ہووے گھبرا
دیویں قے تلئین بیمار
آون کھلے دست غذائی
مادیوں معدہ صاف ہو جاوے
دے کے قابض سرد دوا
قابض کریں نہ کوئی علاج
پاوے جھبدے اجل کمند
ایہو رکھیں یاد تمیز
کرے شکم دے وِچ فساد
کر معدہ اس خوب صفا
تلخی بہت کرے گھبرا
درد شکم سفرے وِچ ساڑ

دیہہ توں اس نوں ترش دوا
لکھاں عجائب اک نقوع
نواں انار دانہ منگوا
زرشک سماق ایہہ دارو چار
رات پانی وچ تر کردا
چاول مونگ پکاؤ رات
اچار نمبو سنگترہ انار
اچار گاجر دا دیوے نفع
گوگی لسی بہت پلا
مربہ بہی دا گھوٹ پلا
چانول بھن کونڈی گھوٹوا
کھاوے روگی پچھے نال
آٹا باجرے دا منگوا
روگی نوں ہر روز کھوا
کنگنی دے چاول پکواوے
خوب دیوے معدے نوں گھوٹ
فجری دہی چاول نت کھلاوے
گاہڑی بہت لسی نت پیوے
ساگ ہر ہوندا مکھن پا
پا کھاوے مچھی نت اُبال
مٹھا مرچ نہ ہرگز کھاوے

معدیوں کٹ سُٹے صفرا
ہک دو ہفتے رکھ شروع
آملہ اس دے نال ملا
ہک ہک تولے دا مقدار
فجرے مصری ڈال پلا
کھاوے فجرے گھت جغرات
دفع کرن معدے دا ساڑ
گرمی کرے معدے دی دفع
دیوے اس نوں رب شفا
طباشیر کجھ نال رلا
فرنی دیگچی وچ پکا
دست بند ہوون فی الحال
رابڑی لسی وچ پکا
اتی گاہڑی بہت پلا
گھت چکہ دی نت کھاوے
ذرہ مرض دا رہے نہ کھوٹ
رات نوں دُدھ نال لنگھاوے
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
جے روگی نت کرے غذا
دفع ہوون معدی اسہال
تاں اوہ روگی صحت پاوے

ہر ہفتہ دیوے تلئین
تے جیہا نہیں کوئی دوا
یاد رکھیں مت نال یقین
دیوے مرض اسہال ونجا

بیان مرض سنگرہنی کہنہ

جیکر مرض پرانی ہو
معدہ بول بہت آون اسہال
جیکر مرض پرانی ہو
جیکر تاپ نہ ہووے نال
پہلاں دو ترے کر تلئین
کرکے معدہ خوب صفا
مجرّب جیاں ایہہ آزمودہ
پاوے معدے وچ کمند
ماجو مائیں چھل انار
سماق مصطگی لئے وچ گھت
سپاری، ککر گوند افیم
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
گولی ہک ہک ماشہ مقدار
جے معدی ہوون اسہال
ہک گولی پانی دے نال
کنگنی چانول مسر جوار
گوکا دہی رنت نال ملا

رہے جسم دے وچ کھلو
حالوں بہت کرن بدحال
دسّاں حب آزمودہ کو
کرتوں اس نوں استعمال
خارج کرو مواد لعین
مڑ ایہہ نسخہ شروع کرا
شاہ ارزانی دا فرمودہ
فوراً دست ہو جاون بند
حب آلاس کندر گلنار
ہر ہک ہوون ماشے ست
ترئے ترئے ماشے وزن حکیم
پانی تھوڑا جیہا رلا
بنھوں نشتر وچ شمار
تاپ نہ ہووے ہرگز نال
کھاوے رنت نہ رہن اسہال
کھاوے جو آوے درکار
لسی گاہڑی کرے غذا

گرم چیز دے راہ نہ جاوے | گوشت، مِٹھا، مرچ نہ کھاوے

نسخہ مجرّبہ اسہال صفراوی

نسخہ کہاں ہک بہت پسند | معدی دست کرے جھب بند
مصطگی بل کتھ پوست رال | موچرس گوند کِکر وچ ڈال
ہر ہک تولہ وزن دوا | پیہہ کے سارے جمع کرا
چھ ماشے نت وزن کھوا | کھاوے وچ گلقند رلا
کھچڑی چاول امر پکا | نت کھوا وچ دہی رلا

نسخہ مجرّب اسہال معدی خونی

جیکر تینوں ہووے لوڑ | لکھاں مجرّب نسخہ ہور
بہت بیماریاں تے آزمایا | ہرگز کدے خطا نہیں پایا
پھل دھاوا بھنگ چھل انلد | مصطگی ہر ہک تولے چار
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا | ماکھوں تھوڑا جیہا رلا
چھ ماشے نت وزن خوراک | کھاوے صحت کرے رب پاک
کھچڑی چاول نت پکا | کھاوے گوکا دہی رلا
یا گاہڑی لسّی دے نال | کھاوے دفع ہوون اسہال
نت روٹی کھوا جوار | لسی نال۔ نہ رہے آزار

بیان نسخہ مجرّب اسہال خونی

کیہا ہک فقیر شناسی | ایہہ نسخہ میرا آزمائشی

جے خونی ہو دن اسہال
ہرڑاں زنگ چھٹانکی آن
چھل بہیڑہ پھُل انار
چھ ماشے روگی نت کھاوے
دُودھ چاول دہی لسّی نال
عوض پانی دے لسّی پیوے
جے پیوے شربت انجبار
پلا شربت نت حب آلاس

کرد انتھائیں استعمال
گھیو گوکے وچ کر بریان
دو دو تولے دا مقدار
لون مرچ دے راہ نہ جاوے
کرے غذا نت استعمال
گاہڑے پانی باہجھ جو تھیوے
خونی دست ہو جان فرار
کرے اسہال خونی دا ناس

نسخہ مجرّبہ اسہال

سونف ہرڑاں زنگ لیا
دو دو تولے دا مقدار
سونف ہرڑاں کر بریان
گھوٹ کونڈے وچ چار دوا
زرشک سماق دانہ انار
کرکے پانی وچ نقوع!
قابض اس نوں دیہہ غذا
میل انار دانہ وچ گھوٹ

زیرہ نال سفید ملا
بھنگ ملا وچ تولے چار
گھیو دے وچ ملاوت آن
چھ ماشے تک روز پھکا
آملہ وزن برابر چار
پھکی نال رکھو نت شروع
ترشی شامل نال ملا
دفع کرے صفراوی کھوٹ

گلگل نبّو ترش اچار
وچ غذا میلو ہر بار

بیان اسہال ریاحی

جیکر ہوون دست ریاحی — ریح معدے وچ کرے تباہی
قُرقُر ہووے معدے وچ — بولے پیٹ دیوے ریح کھچ
چھل ہریڑاں پودنہ لیا — دو دو تولے وزن تولا
زیرہ کمّون سفید سیاہ — سونف انیسوں کرہمراہ
تخم کرفس ہالوں بریان — بذر البنج مرجان اجوان
ہر ہک تولہ وزن دوا — کُٹ چھان وچ شہد ملا
کھاوے چھ ماشے مقدار — صبح شام نت وقت نہار
جیکر سرد ہووے اس ریح — کریں عقل دے نال صحیح
قبض شکم وچ کرے زیان — سرد چیز دیوے نقصان
گرم دوا اس دیوے نفع — کرے ریاح سرد نوں دفع
جانوراں دا ماس کھوا — دار چینی زیرہ وچ پا
جس دا ہووے سرد مزاج — اس دا ہے ایہہ خوب علاج

نسخہ شناسی مجرّبہ اسہال ریاحی

نسخہ بڑا عجیب آزمائشی — آکھیا راست دین شناسی
کرے کوئی ایس نوں استعمال — دفع ہوون ریح دے اسہال
شنگرف، جعفل، لونگ، افیم — ترے ترے ماشے وزن حکیم
چارے ڈال کھرل وچ پیس — منقے وچ بنھ حب چالیس
گولی نال پانی دے کھاوے — دست ریاحی ترت ونجاوے

نسخہ آزمودہ سائیں بخش اسہال ریح

نسخہ یاد میںنوں ہک آیا — دو ترے چار دفع آزمایا
اوہ بھی نسخہ کر توں جھب — بخشے صحت شافی رب
پودنہ باغی زیرہ سیاہ — دھنیاں آملہ کر ہمراہ
زلف ہریڑاں دانہ انار — ہر ہک دو تولے مقدار
سرکہ تیز چھٹانک منگا — دھنیاں زیرہ رات پوسا
فجرے دھوپے کرتوں خشک — رہے نہ پانی دا وچ مشک
دوہاں نوں کرکے بریان — وچ دوا ملاؤ آن
کٹھا چھان کے کر سفوف — چھ ماشے دیہہ نال وقوف

نسخہ اسہال رتح

مصطگی زیرہ لے سفید — ہریڑاں سیاہ ملاؤ دید
آملہ چھل بہیڑہ لیا — دار چینی وچ سونف ملا
ہر ہک تولہ دا مقدار — پودنہ ڈال تولے وچ چار
چھ ماشے دیہہ نت سفوف — دست ریاحی کرے موقوف

نسخہ اسہال ریاحی

ہور ہک کراں بیان دوائی — دفع کرے اسہال ریاحی
ترے اجوین لے زیرہ سیاہ — انیسوں تخم کرفس ہمراہ
پودنہ دار چینی وچ گھت — وزن برابر دارو آٹھ

کُٹ چھان کرکے پھکّی تیار	چھ ماشے دیہہ وقت نہار
ہک دو ہفتے جے نت کھاوے	دست سُول ریح نفخ ونجاوے

نسخہ اسہال ریاحی

عمدہ نسخہ کراں بیان	رہے نہ ریح دا نام نشان
استعمال جے کریں طبیب	ہے ایہہ نسخہ بڑا عجیب
گوگل بھینسیا تولے چار	منقہ دو تولے مقدار
منقہ گھیو وچ کر بریان	دانے سب نکالو آن
ماشے ترے افیم رلا	ایہہ ترے دارو جمع کرا
حمام دستے لوہے وچ گھٹ	کُٹ سوا لکھ لاؤ سَٹ
گولی ماشے دا مقدار	بنھوں ستّر وچ شمار
ہک ہک حب دو وقتی کھاوے	گرم پانی دے نال لنگھاوے
جاوے ریح معدے نوں چھوڑ	اسدے جیہا دوا نہیں ہور
جوگراج حب اس دا نام	مشہور وچ طبیباں عام

شناسی ٹوٹکہ مجرّب اسہال

ٹوٹکہ کراں بیان آزمودہ	بزرگ شناسی دا فرمودہ
کریں جے ایس نوں استعمال	زائل مرض کرے فی الحال
رتی ترے افیم لے آ	توتنیا رتی ڈیڑھ رلا
باراں وزن بناؤ سب	دیہہ دو وقتی ہک ہک حب
دہی لسّی دُودھ کرے غذا	ترے ماہ استعمال کرا

دو ہفتے بعد دوائی چھوڑ	کرے دوا نہ ہرگز ہور

علاج اسہال اطفال

دست جیکر آون اطفال	حالوں بہت کرن بدحال
رنگ دست دا کرو معلوم	نال علامت جیوین رسوم
رنگ دست دا جیکر زرد	ہووے سخت شکم وچ درد
پہلاں اس نوں دیہہ تلئین	خارج کرو مواد لعین
کرکے معدہ خوب صفا	پچھوں اس دا کرو دوا
یک تولہ لے کے نسپال	چھ ماشے مائیں وچ ڈال
ہرڑاں سیاہ گھیو وچ بریان	کرکے تولہ میلو آن
چار رتی وچ ڈال افیم	حَب اکیس بنا حکیم
اڈھی حب ایاناں بال	کھاوے دست جاون فی الحال
ہک دو حَب خوراک جوان	دافر وزن دیوے نقصان
کنگنی دے چاول دے نال	دہی لسّی کر استعمال
پوست بھنگ کرکے بریان	دیہہ ذرہ ہک چُنڈی آن
بھنگ یا پوست دا گھٹ پیوے	حکم خدا تھیں چنگا تھیوے
لڑکا شیر خوارہ جو ہو	دارو کھا نہ سکے تو
ماؤں اُس دی دا کرو دوا	دیوے اس نوں رب شفا
خراب ہووے جیکر اس دُودھ	نال دوا کرا دیں شدھ

گرمی سردی سمجھ مزاج	طبع موافق کرد علاج

بیان اسہال رودی

ذرّہ ذرّہ آون اسہال — خون یا پُوں آوے اس نال
رودیاں دے وچ ہووے پیڑ — اس نوں کہن اسہال ذحیر
جگر یا معدیوں گرے مواد — پاوے رودیاں وچ فساد
موذی مرض دیوے جد زور — مادہ گرم ہووے یا شور
رودیاں دے وچ کرے خراش — گل گل نکلے باہر ماس
چار تخم کرکے بریان — اس نوں نت پھکاؤ آن
ریشہ خطمی کڈھ لعاب — پچھوں اوس پلا شتاب
لعاب کڈھ کے اسبغول — نت پلاؤ مصری وچ گھول
بسوڑیاں خطمی نیلوفر — کڈھ لعاب پلایا کر
گوند کتیرا رات پوسا — فجر پلاؤ دودھ مصری پا
مومالی سیویاں نت کھوا — ہے آزمودہ عجب دوا
دیویں نت غذا فالودہ — ایہہ بھی بہت دفعہ آزمودہ
قابض کوئی نہ دیویں چیز — ایہو رکھیں یاد تمیز

بیان اسہال جگری

جے جگری ہوون اسہال — اکثر آون دورے نال
درد پیڑ نہ ہووے مول — نہ کوئی وچ شکم دے سول
میلے زرد یا ہوون لال — شامل خون ہووے اس نال
ضعف جگر دے سب نشان — چہرے وچوں ہون عیان

لاغر بدن اس ہوندا جاوے — چہرہ وچ سفیدی آوے
رنگ بدن دا زرد سفید — ہے ایہہ خاص علامت وید
وقت چلن دے دم چڑھ جاوے — دھڑکے دل رُوح غوطے کھاوے
جے ہووے گرمی دا زور — آون جگروں دست مروڑ
دیہہ اس نوں کوئی ادرار — گرمی جگروں کڈھے مار
کاسنی خرفہ گھوٹ پلا — کاہو مصری نال رلا
انار دانہ دھنیاں بادیاں — ایہہ بھی گھوٹ پلاؤ آن
مربّہ بہی دا روز گھوٹا — رُب انار اس وِچ رلا
روگی نوں ہر روز پلا — دیوے اس نوں رب شفا
شیرہ چار مغز کڈھوا — مصری ڈال ہر روز پلا
جے دیویں سنگترے انار — جگروں گرمی کرے فرار
پھلاں دست اس بند کرا — دے کے قابض سرد دوا
چاول دہی لسّی بنت کھاوے — غیر چیز دے راہ نہ جاوے
کنگنی دے چاول پکوا — کھاوے چکہ دہی رلاء
دو ترے ماہ کر استعمال — تا اوس طبع ہووے برحال
گوشت مٹھے تھیں پرہیز — لُون مرچ تھیں رہے گریز

نسخہ مجربہ اسہال ضعفِ جگر

جاوے مرض پُرانی ہو — فائدہ کرے دوا نہ کو
خون جسم وچ نظر نہ آوے — چہرہ رنگ سفید ہو جاوے
دل نوں بہت پوے دھڑکار — ہرگز کم نہ سوجھے کار

دساں ہک اکسیر دوا
دیوے جگری ضعف ونجا
ہفت پشت اس نوں آزمایا
ہرگز کدے خطا نہیں پایا
کہ توں اس نوں استعمال
سفید رنگ ہو جاوے لال
پہلاں بند کرکے اسہال
کر ایہہ نسخہ استعمال
آملہ چھل بہیڑہ لیا
چھل ہریڑاں زرد ملا
پنج پنج تولے داروئے
گٹ ملا دارو ایہہ ترے
ترے پاؤ ماریا ہویا منوں
اُس دے نال ملاؤ ضرور
چارے دارو جمع کرا
گھیو گو کے وچ چرب کرا
نو دس ماشے نت کھوا
دیوے جگروں ضعف ونجا
نال گوکا ادھرڑکا پیوے
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے

بیان اسہال بحرانی

جے اسہال ہووے بحرانی
جیڈ اس دی ایہہ نشانی
اکثر تاپ ہووے اس نال
دست بحرانی کریں خیال
اصلی تاپ ہووے اس مرض
دست تاپ دا ہووے عرض
تپ دا کرو علاج ضرور
ہو اسہال جاون سب دُور
سبب تاپ دا کر دریافت
سادہ ہے یا مادی آفت
پھر مادے دی کرو شناس
ردی سالم نال قیاس
جے اوہ ہووے ردی مادہ
ہوندی جاوے مرض زیادہ
دیوے کسے نہ وقت آرام
گرے جیاتی ختم تمام
جے اوہ سادہ ہووے تاپ
گھٹ جاوے مہلت تے آپ

طبع جدول ہووے برحال	دفع ہوون عرضی اسہال

بیان اسہال ورمی

سبب جے ہووے ورم گھنبیر — دست آون جیوں مرض زحیر
آون ذرّہ ذرّہ اسہال — ریم آوے رل دستاں نال
پیلے زرد یا سبز سیاہ — ہر دم تاپ رہے ہمراہ
لازم تپ تے ہر دم پیڑ — خاص نشانی ورم گھنبیر
یا کوئی اندر پھوڑہ ورم — یا مواد کوئی سڑ یا گرم
معدے وچ کرے انتقال — ایس سبب آون اسہال
دست وچوں بدبوئی آوے — نیڑے ڈھک نہ بیٹھا جاوے
دن دن کھانا تھوڑا کھاوے — قوت بدنوں گھٹ دی جاوے
سوج ہتھیں پیریں جد آوے — آخر اس نوں موت لے جاوے
جیکر پھوڑہ ورم گھنبیر — آوے اس تھیں ریم کثیر
یا اس آون دست زنگاری — کیتی اس نے موت تیاری
ہر دم تاپ رہے اس نال — لازم ورد آون اسہال
جے اوہ ہووے ردی مادہ — ہوندی جاوے مرض زیادہ
جیکر تاپ نہ ہووے نال — سالم مادہ کریں خیال
جاوے مرض پرانی ہو — رہے شکم دے وچ کھلو
ہرگز وَدّھے نہ گھٹے آزار — بہت مُدّت تک رہے بیمار
دیہو طبیعت نوں امداد — نال طریقے پیر استاد
طبع موافق کرو علاج — گرمی سردی سمجھ مزاج

قابض چیز نہ ہرگز کھاوے
کر اُس نوں ہر دم مرطوب
مادہ سرد ہووے یا گرم
نال عقل دے کر اخراج
جے لائق ہووے تلئین
جے مادہ ہووے صفرا
پھر توں اس دی کر تبرید
کر توں اس دا اوہ دوا
بنفشہ کاسنی سونف منگا
دو دو تولے دا مقدار
شیرہ اس دا لے کڈھا
پیوے روگی مصری گھول
شیرہ کاسنی گھوٹ نکال
روغن نال بادام ملا
ایہہ بھی بہت چنگی تلئین
جیکر مادہ ہووے سرد
مادا اس دا سالم ہووا
آب حیات مثال علاج
اوّل منضج دوجا تلئین
مادہ مرض کرو اخراج
ادھ سیر عرق سونف منگا

مت زندگانی ختم ہو جاوے
تا حاصل ہووے مطلوب
رکھ ہمیشہ اس نوں نرم
پھٹوں اس دا کریں علاج
دیہہ ملین نال یقین
کر توں اس دا سرد دوا
جیہڑی اس نوں پووے مفید
جیہڑا ہووے قبض کشا
مغز تخم کدو وچ پا
گلقند میل تولے وچ چار
گھت کپڑے وچ صاف کرا
قبض شکم دی دیوے کھول
مغز فلوس دیویں وچ ڈال
دیہہ روگی نوں مصری پا
مادہ خارج کرے لعین
کرے گھنبیر شکم وچ درد
رہتے شکم دے وچ کھلو
دساں کر تاں سمجھ مزاج
تریجا ترے چوتھا تسکین
ایہہ ہے بڑا عجیب علاج
چھٹانکی انبلتاس ملا

بادام روغن مصری وچ ڈال
جیکر ہووے سرد گھنبیر
عرق سونف اس نت پلا
کرڑہ سخت جے ہووے ورم
کریں جے بڑہ لیپ ٹکور
دیہہ جوائن پودنہ عرق
جیکر ہووے خام آماس
میتھی السی خوب گھوٹا
تھوڑا تھوڑا پانی پا
ورم خام تے کرو ضماد
دیویں جے ہیٹ تے گل
زخم گل جد ہووے جاری
اندروں جیکر آوے ریم
ماکھوں دیہہ وچ دُدھ پلا
کدے کدے دیویں تلئین
جے ہو جاوے دُکھ پرانا
دو ترے چار دے کے تلئین
مواد جے نہ ہووے اخراج
غلبہ مرض ہے بہت عظیم
رکھیں حوصلہ وانگوں شیر
مخالف قوت مرض مزاج

کرو ملین استعمال
عرق تنبول اس نوں اکسیر
ہک رتی کونین پلا
روغن نال کرو اس نرم
جاوے دُکھ ٹھکانہ چھوڑ
عرق سونف دیہہ ہووے فرق
نال عقل دے کریں قیاس
گل بابونہ نال پلا
رکھ اگ تے گرم کرا
جاوے اس دا پک مواد
بہت شتابی جاوے گھل
خارج ہووے کل بیماری
ایہہ تدبیر اس کرو حکیم
روگی نوں ہر روز پلا
ہووے مادہ دفع لعین
نیٹھے محکم رل ٹھکانا
مادہ خارج کرو لعین
فائدہ کرے نہ کوئی علاج
ہرگز خوف نہ کریں حکیم
جیونکر مرد میدان دلیر
ہرگز ذرہ نہ کریں علاج

طبع موافق ہر تدبیر	حق اس دے وچ لبھے اکسیر

بیان ہیضہ وبائی و غذائی

ہیضہ ہک بیماری سخت	ڈاکی دست لگن یک لخت
جیکر ہووے مرض وبائی	ہوندی جاوے دون سوائی
محرقہ تاپ ہووے ہمراہ	کرے جسم دا حال تباہ
دیوے زور موذی صفرا	تلخی طپش ہووے گھبرا
رنگ اکھیں چہرے دا زرد	ہتھ پیر ہو جاون سرد
نبض ضعیف باریک ہوجاوے	مُردیاں وانگ شکل بدلاوے
کرے طبیعت بے قراری	تڑپے مچھّی وانگ آزاری
جد صفرا زور کر جاوے	تلخ زرد کوڑی قے آوے
اکثر موسم وچ وبا	پیدا مرض ہووے ایہہ آ
مادہ موذی کرے بگاڑ	پووے جسم ساڑے وچہ ساڑ
سُسکے مُونہہ زبان کرخت	لگے تریہہ نہایت سخت
دو تمے اس نوں قے کروا	تا خارج ہووے صفراء
اس نوں ہیضہ کہن گجرائی	سخت تاپ اس خاص نشانی
دست تے قے اس بند نہ کر	بند کرن وچ بہت خطر
اوّل تاپ دا کرو علاج	چنگی طرح پچھان مزاج
قابض کوئی نہ دیویں چیز	یاد رکھیں ایہہ عقل تمیز
اکثر اوہ وبائی تاپ	ٹُٹ جاوے مُہلت تے آپ
اوّل مادہ کر اخراج	بعد صفائی کریں علاج

جیکر کھنگ نہ ہووے نال
دیہہ نبّو سنگترے انار
سکنجبین یا کانجی پیوے
کاسنی خرفہ گھوٹ پلا
جیکر نال نہ ہووے تاپ
پانی ٹھنڈے نال نہوا
بنفشہ روغن نیلوفر
پوٹلی ہک بنا ضرور
جیکر تاپ نہ ہووے نال
کاسنی پھُل گلاب کافور
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
پوٹلی بنھ گھت عرق گلاب
جد مادہ خارج ہو جاوے
رہے طبیعت وچ نہ گھوٹ
جے کھاوے سنگترے انار
ست پودینہ دا پانی ڈال
لعاب بہیدانہ اسبغول
جیکر ہیضہ خاص غذائی
بدہضمی تھیں ہووے بگاڑ
ہضم نہ کرلیاں پانی آوے
اکھیں چہرہ رنگ سفید

ترُش چیزاں کر استعمال
آلو انبلی ترُش انار
فائدہ بہت نہایت تھیوے
کر کے صاف مصری وچ پا
تلخی نال کرے ورلاپ
مالش گلُ روغن کروا
بدن سارے تے مالش کر
سڑکن بدن کرے سب دُور
کرد انہاں ہیں استعمال
دھنیاں کاہو صندل بور
تھوڑا تھوڑا پانی پا
بدن سارے تے ملو شتاب
ضعف طبیعت دے وچ آوے
انار دانہ پیوے جھب گھوٹ
دست تے قے ہو جان فرار
پیوے تے جاوے تت کال
نت پلا مصری وچ گھول
پاوے معدے وچ تباہی!
آون بہتے بھس ڈکار
درد شکم تے جی متلاوے
ضعف قوت وچ آوے دید

معدہ ہضم نہ کرے غذا ۔ وچ شکم دے پھرے ریاح
جیکر تاپ نہ ہووے نال ۔ ایہہ دارو کر استعمال
دست تے قے جے ہوون جاری ۔ پوے شکم دے وچہ خواری
قے کرن وچ دے امداد ۔ جاوے معدیوں نکل فساد
جیکر حاجت ہوس جلاب ۔ دیہو ملیّن اوس شتاب
جے اوہ ہیضہ خاص غذائی ۔ بعد فراغت کرے رہائی
جد معدہ ہو جاوے صاف ۔ کرے قصور خداوند معاف
تے اسہال جے کرن تباہی ۔ ہووے ہیضہ خاص ریاحی
بے شمار آون اسہال ۔ کرن روگی دا مندا حال
درد نال روگی کرلاوے ۔ ضعف طبیعت دے وچ آوے
ماشہ ہک افیم منگا ۔ جعفل لونگ چھوہارے پا
چھ چھ ماشے وزن تولا ۔ گھت منقّے وچ گھوٹا
گولیاں اس دیاں بنھ سنوار ۔ پندراں سولاں وچہ شمار
بہت اسہال جے کرن ظہیر ۔ ایہہ گولی اس نوں اکسیر
معدے تے مالش کردا ۔ لونگ جعفل سُنڈھ تیل ملا
الاچی دانہ زیرہ سیاہ ۔ پودنہ مصطگی کر ہمراہ
دارچینی سُنڈھ مگھ وچہ گھت ۔ وزن برابر دارو ست
کُٹ چھان ماکھوں وچ پا ۔ روگی نوں ہر روز کھوا
سکنجبین اس بہت پلا ۔ عرق پودینہ سونف ملا
جے معدے وچ ہووے پیڑ ۔ دیہو مربّہ زرد ہریڑ
نسخہ یاد میںنوں ہک آیا ۔ کئی دفعہ اس نوں آزمایا

جیکر ہیضہ خاص غذائی
ست پودنہ، ست لے بادیان
لے کے خالص ایہہ ست چار
میل وچ گلقند جے کھاوے
بہت نہایت دیوے نفع
جوارشش کمونی دیوے نفع

دیوے اس تھیں جلد رہائی
دار چینی ست الائچی آن
ہک ہک رتی دا مقدار
غذائی ہیضہ ترت ونجاوے
تے اوبت ہو جاون دفع
کرے ریاح باد سب دفع

نسخہ ریاح شکن

منقہ دانے ترش انار
سُنڈھ مصطگی لے وچ گھت
الاچی دانہ زیرہ سیاہ
ہک ہک تولے دا مقدار
ماکھوں خالص نال رلا
چھ ست ماشے نال وتوف
جیکر ورم اندر کوئی سخت
سخت تاپ ہووے اس نال
رہندی اس دا ہووے مادہ
رہے ہر وقت معدے دے وچ درد
رہندی خاص زہریلا مادہ
وچ اعضاواں دے گھس جاوے
مادہ نہ ہووے اخراج

ہر ہک ہوون تولے چار
ہر ہک ہووے ماشے ست
پودنہ دار چینی ہمراہ
کُٹ رلا سب کرو تیار
روگی نوں ہر روز چٹا
کھاوے ہیضہ کرے موقوف
اوس سبب آون تے دست
روگی بہت ہووے بدحال
ہوندی جاوے مرض زیادہ
رنگ سیاہی مائل زرد
طرف باطن دی کرے آمادہ
ڈاکی دست نہ ہرگز آوے
جاوے اس دا بگڑ مزاج

کرے خراب مادہ بدکار ۔ ہووے روگی بہت لاچار
دست قے ہو جاون بند ۔ پاوے جھبدے اجل کمند
ہر چیلے ہیضہ رکھ جاری ۔ ہووے موذی دفع بیماری
ضعف طبیعت وچ جد آوے ۔ تدوں طبیب اس بند کراوے

دربیان مرض قے

جے قے نت کسے نوں آوے ۔ معدیوں نکل غذا سب جاوے
خون نہ ہرگز آوے نال ۔ دیوے معدہ نت اوچھال
لاغر جسم ہوندا اُس جاوے ۔ ضعف طبیعت دے وچ آوے
معدے وچ نہ ٹھہرے طعام ۔ نکل جاوے قے نال تمام
گرے معدے وچ فاسد مواد ۔ وچ ہضم دے پوے فساد
یا معدے وچ ہووے ورم ۔ یا صفرا نہایت گرم
سرد مواد یا بلغم رتیج ۔ کرتوں اس نوں خوب صحیح
چنگی طرح پچھان مزاج ۔ طبع موافق کرو علاج
سبب جے خاص ہووے صفرا ۔ ہر ہفتہ اس قے کروا
سکنجبیں دی قے کروائیں ۔ سر کہ پانی گرم ملائیں
پچھے جیویں ہوئے مذکور ۔ یاد رکھیں اونویں دستور
دے کے سرد کوئی تلئیں ۔ خارج مادہ کرو لعین
جے معدے وچ ہووے کھوٹ ۔ کاسنی ہک چھٹانکی گھوٹ
شیرہ اس دا لے کڈھا ۔ ٹل پین اُس نوں صاف کرا
چھٹانکی گودا انبلتاس ۔ حل اس وچہ بے وسواس

تڑے تولے کھنڈ اس وچہ ڈال — ہووے شروع ہووان اسہال
انبلی دا رُب روز چٹا — معدیوں کٹ سُٹے صفرا
رُب لیموں تے ترش انار — صفراوی قے نوں کرن فرار
جوارش انبلی جے نت کھاوے — قے صفراوی مرض ونجاوے
ترش نقوع جیکر نت پیوے — فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
سبب گرمی جیکر متلاوے — قے اوت معدہ اوچھلاوے
اوّل اُس نوں قے دوا — تلئین دے کے صاف کرا
غلبہ جیکر بہت صفرا — شربت نت انار پلا
چھل الاچی چھوٹی لے — انار دانہ آملہ تڑے
پانی دیگچی ڈال جوشا — مل پُن کرکے صاف پلا
مصطگی خورد الاچی گلقند — کھاوے تڑے کرکے پیوند
منقہ زیرہ لے سفید — انار دانہ درج میلو دید
نمک تھوڑا جیہا نال ملا — کونڈے وچ گھت خوب گھوٹا
مرچ سیاہ کجھ میلو نال — بنا چٹنی پانی وچ ڈال
ایہہ چٹنی اس نت چٹا — دیوے قے دی مرض ونجا
شربت لیموں ترش انار — دیہہ روگی نوں نت نہار
رُب سیب دا نال ملا — دیوے اُس نوں صحت خدا
پستہ دی چھل لے منگوا — چھ ست ماشے وزن تولا
زرشک سماق پودینہ لے — ہک ہک ماشہ دارو تڑے
سفید الاچی دو کُٹ ڈال — گھت پانی وچہ خوب اوبال
صفا کرکے رُبِّ سیب ملا — قے والے نوں نت پلا

زہر مہرہ نار جیبل دریا — گھس پانی دے وچ پلا
سبب بادی بلغم یا تشنج — قے جے کر دیوے تصدیع
عرق اجوین پودینہ لے — خالص ہوون عرق ترے
پلا اس نوں ماکھوں وچ ڈال — زائل قے کرے فی الحال
مربہ سنڈھ دا جے نت کھاوے — بلغمی قے دی مرض ونجاوے
سبب یا پھوڑہ ورم گھنبیر — قے طبیعت کرے ظہیر
اکثر تاپ ہووے اس نال — مہلک ہے ایہہ مرض چنڈال
ورم معدے دا جیویں علاج — اوہ اُس دا سمجھ رواج
جے قے ہووے مرض پرانی — شامل تاپ اس خاص نشانی
ہرگز اس نوں کریں نہ بند — رکھیں یاد نصیحت بند
غب یا محرقہ تپ دا ساڑہ — معدے دے وچ کرے بگاڑہ
روزہ بحران شروع ہو جاوے — بعد بحران نہ ہرگز آوے
تے جس دی مرض دی ہووے غرض — کرنا دارو اس دا دارو فرض
جے قے آوے رنگ زنگاری — مشکل ہوندی اس دی کاری

بیان جوارش انبلی

دساں میں ہک عجب دوائی — دیوے قے تھیں جھب رہائی
جوارش انبلی اُس دا نام — کھڑے مرضاں گرم تمام
انبلی سیر پکا منگوا — رات پانی وچ تر کروا
فجرے مل کر کپڑ چھان — سیر پکا کھنڈ میلو آن
پانی زنبو سرکہ تیز — دیہہ دیہہ تولے کرو آمیز

قلعی دار دیگچی وچ پا	گاہڑہ خوب قوام پکا
گاہڑہ خوب ہووے جد آ	اگ تھیں لاہکے ہیٹھ رکھا
منقہ دانہ ترشش انار	ہک ہک پا پکّا مقدار
الائچی دانہ مرچ سیاہ	زیرہ دار چینی ہمراہ
ایہہ بھی میلو دارو چار	ہک ہک تولے دا مقدار
ایہہ دوا سب کُٹ رلا	چھوٹی ٹیچی نال ہلا
ایہہ جوارش کرکے تیار	دیہہ روگی نوں نت نہار
قے والے نوں نت کھوا	دیوے جلدی رب شفاء

بیان نقوع ترُش

آملہ دانے نویں انار	آلو انبلی دارو چار
تولہ تولہ وزن تولا	رات پانی گھت رکھ پوسا
فجر پلاؤ مصری گھت	نت پیوے اوہ ہفتے ست
ایہہ نقوع آزمودہ کار	ہووے قے دا دفع آزار

بیان رُب انبلی

رُب انبلی دا کرو تیار	چٹے روگی نت نہار
معدیوں دفع کرے صفرا	دیوے قے دی مرض ونجا
انبلی دو سیرے منگوا	ٹل پانی وچ صاف کرا
سیر پکّا مصری وچ گھت	گاہڑی بہت پکاویں پت
چٹے ایہہ نت بیمار	ہے نہ قے دا ذرہ آزار

بیان رُبّ لیموں

رُبّ لیموں دا عجب دوا ۔ دیوے قے دی مرض ونجا
زبتّوبے دو سیر منگا ۔ چیر پانی کڈھ صاف کرا
سیر پکّا مصری وچ گھت ۔ گاڑھی خوب پکاویں بہت
نت نہار صبح اُٹھ چٹّے ۔ قے صفراوی دی جڑھ پٹّے
رُب انار جے کریں تیار ۔ مصری سیر، دو سیر انار
ایہہ رُب ہین دونویں مشہور ۔ بناون دا ہکو دستور
ترش انار دانہ منگوا ۔ زرشک آملہ نال رلا
نقوع کر پانی دے وچ پیوے ۔ حکم خدا انہیں چنگا تھیوے
بعد غذا دے جے قے آوے ۔ شربت لیموں فیض پہنچاوے
دیویں ہر ہفتہ اسہال ۔ ملیّن جیہڑی سرد کمال

بیان عطش مفرط

لگے تریہہ جے حدوں زیادہ ۔ گر دریافت موذی مادہ
نال دانائی کر دریافت ۔ کس اعضا وچ داخل آفت
گُردیاں وچ یا تلی پھپھر ۔ یا وچ معدے قلب جگر
نال عقل کر تحقیقات ۔ کس اعضا وچ ہے آفات
کس عضوے وچ داخل ساڑ ۔ کس سببوں پیا بگاڑ
اس اعضا دا کرو علاج ۔ طبع موافق سمجھ مزاج
سبب تریہہ دا جے صفرا ۔ یا سڑیا ہویا سودا

کوڑا ذائقہ تلخ دہان ہے صفرا دا خاص نشان
بہت ہووے صفرا دا زور سب بلغم بن جاوے شور
اوہ بلغم حکم رکھے صفرا دیوے آتش بدن لگا
یا سڑیا مادہ احتراقی کسے اعضا وچ ہووے عاقی
وچ اعضا کرے سڑکارا ایس سبب لگے بھڑکارا
پوے جدول ببھُتے وچ ساڑا پانی پیوے بہتی وار
بہتی وار قارورہ آوے ضعف مثانے نوں ہو جاوے
آوے بہت قارورہ گرم قوّت ماسکہ ہووے نرم
دافع قوّت ہووے تیز ماسکہ قوّت کرے گریز
اوّل دو ترے قے کروا دفع ہو جاوے موذی صفرا
خرفہ کاسنی گھوٹ پلا شربت لیموں نال پلا
نسخہ ایہہ پلا ضرور کرے پھپھردی سڑکن دور
دھنیا کاسنی نیلوفر چھ چھ ماشے وزن قدر
انبلی دو تولے وچ گھت دانے آلو ڈالو سٹ
کرکے نت نقوع پلا جیہوں کٹ سٹے صفرا
کرے حرارت جگروں دور ایہہ نہ وچ طحال قصور
دیہہ نت شربت ترش انار خرفہ گھوٹ پلا نہار
لعاب بہیدانہ اسبغول نت پلا مصری وچ گھول
بنفشہ خطمی نیلوفر کڈھ لعاب پلایا کر
کاہو کاسنی گھوٹ پلا بھکھڑا خرفہ نال پلا
گوزہ مصری لے وچ ڈال کر کجھ مدّت استعمال

مکھن مصری نت چٹا — اُتوں سرد نقوع پلا
مرچاں لون نہ ہرگز کھاوے — گرم چیز دے راہ نہ جاوے
بید مشک تے عرق گلاب — پیوے مصری ڈال شتاب
کاسنی دھنیاں مشک کافور — پھُل گلاب تے صندل بُورہ
گھوٹ سینے تے لیپ کرا — دیوے فوراً ساڑ ونجا
جیکر بلغم ہووے شور — دیوے وچ بدن دے زور
سکنجبین کرے استعمال — شیرہ کاسنی دا وچ ڈال
شربت انبلی کرکے تیار — دیہہ روگی نوں نت نہار
جے صفرا ہے وچ خون — تیز نہایت بہت زبون
خون گرم ہو کرے خروش — مارے وچ بدن دے جوش
وچ اعضا کرے اثر جیہ — ایس سبباں لگے تریہہ
کوڑیاں چیزاں دیون نفع — جوش خون ہو جاوے دفع
پانی پِتّر ہم کڑھا — گھیو گوکے دے وچ سڑا
پیوے اوہ گھیو نت بیمار — ہووے جلدی دفع آزار
شربت آلو اتے عناب — فائدہ بخش بہت شتاب
کوڑیاں چیزاں دا کڑھ عرق — پیوے ہووس شتابی فرق
پاپڑا ۔ ہونڈی ۔ برگ حنا — دھنیاں پت ہم دے پا
رات پانی وچ کرو نقوع — فجرے نت کرو اس شروع
جیکر ہووس سرد مزاج — پووے موافق گرم علاج
کچلہ تے کونین فولاد — جھبدے نہ اُٹھ کرن فساد
مدبّرہ آٹا کچلہ لیا — کونین فولاد اس نال رلا

چھ چھ ماشے ترے دوا | گھت کھرل وچ جمع کرا
پانی ڈال حب کرو تیار | دو دو رتی دا مقدار
گولی دونویں وقت کھوا | اوتوں گھیو کر گرم پلا
عرق سونف دا جے نت پیوے | عوض پانی دے چنگا تھیوے

بیان دردِ شکم

درد شکم وچ پیدا ہووے | روگی ڈھائیں مارے رووے
اُٹھے اندر پیٹ ڈنڈول | ٹھاٹھاں لہراں مارے سُول
اوکھا بہت کرے آزار | تڑپھے مچھی وانگ بیمار
سرد ریاح یا گرم مواد | پاوے معدے وچ فساد
یا کوئی خشک سوداوی ساڑ | کرے شکم دے وچ بگاڑ
جیکر خاص ہووے صفرا | قے جیہا کوئی نہیں دوا
جے خشکی نہیں ہووے پیڑ | تازہ دُودھ بڑا اکسیر
جیکر ہووے درد ریاحی | دیوے جلد شراب رہائی
جے آزار ہووے اوہ سادہ | یا کوئی گرم نہایت مادہ
ترش چیزاں کر استعمال | دیویں سب صفرا نکال
سکنجبین دی قے کرائیں | سرکہ رائی نال ملائیں
پانی گرم اس دے وچ ڈال | کرو شتابی استعمال!

نسخہ قے صفراوی

سکنجبین تولے ۲۰ ویہہ لئے | پانی گرم پیالے ترے

سرکہ پنج تولے وچ ڈال
گرم پانی دی کر امداد
قبض شکم وچہ بہت جے ہووے
عرق سونف ادھ سیر منگا
مل چھاننی وچ صاف کرا
کسٹرائل گھت تولے چار
یا تولے چار انڈ دا تیل
انبلی رات چھٹانک پوسا
دو تولے سرکہ وچ ڈال
جے گرمی خشکی دی پیڑ
ہووے سنگتریاں دا آب
ترش گو کی لسی جے پیوے
نبو گلگل دا آچار
آچار گاجر دی کانجی پیوے
آب لیموں سنگترہ انار
مصری تھوڑی جیہی رلا
انار دانہ تے مرچ سیاہ
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
پتلی چٹنی کرکے تیار
جاوے مرض پرانی ہو
کدے کدائیں دیوے زور

رائی کٹ رلا مثقال
خارج ہووے سب مواد
پلیتن جیہا دوا نہیں کوئے
مغز فلوس چھٹانک رلا
ترے تولے کھنڈ لے وچ پا
دیہہ یک دن وچ دو ترے وار
پیوے ادھ سیر دودھ وچ میل
فجرے مل چھان صاف کرا
گھت مصری کر استعمال
جاوے اس تھوں گھت وہیر
فائدہ بخشے بے حساب
درد شکم تھیں مویا جیوے
وچ غذا میلو ہر بار
فائدہ بہت نہایت تھیوے
جے پیوے ہر روز بیمار
دیوے شکموں دردا اڈا
نمک تھوڑا جیہا کر ہمراہ
پانی تھوڑا جیہا رلا
پھکے روگی نت نہار
درد شکم وچ رہے کھلو
پاوے پیچش سخت مروڑ

دو ترے چار دے کے تلئین
نرشک ترچلہ برگ مغیل
چالی دانے آلو سیاہ
انار دانہ لے تولے شت
بھانڈے مٹی دے وچ ڈال
پا ہک پانی نت پلاوے
ایہہ نسخہ آزمودہ کار
تازہ گوکا دُودھ نت پیوے
نسخہ ہک عجیب ہتھ آیا
بہت شتابی دیوے نفع
تیزاب گندھک منگوا
قلمی شورہ تولے شت
وچ پیالے چینی ڈال
جے دھواں تیزاب لگ جاوے
دھوپے اس نوں رکھ سوکھا
شیشی دے وچ رکھ سمھال
وزن خوراک ماشہ ہک تول
ہک دو واری نت پلاوے
درد شکم جے کرے لاچار
سخت جلابوں جیکر پیڑ
شیرہ پیوے مغز بادام

خارج کرو مواد لعین
پنج پنج تولے قدر تعلیل
انبلی پا ہک کر ہمراہ
سرکہ پا پکا وچ گھت
نقوع کر ترے سیر پانی نال
نواں پرانا سول ونجاوے
سائیں بخش کیتا کئی بار
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
درد شکم اُتے آزمایا
درد شکم ہو جاوے دفع
نصف چھٹانکی وزن تولا
تیزاب گندھک وچ گھت
کپڑیاں دہی کریں سمھال
سوتر کپڑا سب سڑ جاوے
تیزاب سب خشک ہو جا
وقت حاجت کر استعمال
سکنجبین سادہ وچ گھول
فائدہ بہت نہایت پاوے
معدے وچوں کڈھے مار
ہووے اوکھا بہت سریہ
مصری گھت اس دے وچ جام

شیرہ چار مغز کڈھوا
بکری گاں دا دُدھ پلا
شیرہ خرفہ کاسنی پیوے
جیکر ہووے درد ریاحی
عجب ٹوٹکہ دساں ہور
بہت شتابی دیوے نفع
عرق اجوین پودینہ لیا
دو دو تولے عرق ترے گھت
دو ترے دفعہ دو دو گھٹ پیوے
وانگ طلسم ایہہ عجب دوا
سائیں بخش کیتا کئی بار
رمی سنگی لا گلاس
گرم پانی دی کرو ٹکور
روئی یک طرفہ پکوا
سبز پودینہ تھوم گھوٹا
سبب ریح یا بلغم باد
مادی ہووے بھانویں سادہ
دساں ہور عجیب دوا
دار چینی، مگ، مرچ سیاہ
مرچاں تخم کرفس وچ گھت
منقہ ادھ پا نال رلا

پیوے دیوے درد ونجا
گوکی لسّی خوب دوا
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
دیوے قُرقُر نفخ گواہی
دیوے ریح شکم دی توڑ
درد شکم جب ہووے دفع
عرق سونف دا نال رلا
ڈال شراب تولے وچ ست
سُول شکم تھیں مویا جیوے
دیوے فوراً درد اُڑا
ایہہ نسخہ آزمودہ کار
کرے درد ریح دا ناس
جاوے درد ٹھکانہ چھوڑ
تیل مِٹھا گھت شکم بنھا
گولی کرکے جلد کھوا
درد معدے وچ کرے فساد
ہووے روز بروز زیادہ
دیوے ریح دا درد ونجا
پودینہ سُنڈھ کرو ہمراہ
ترے ترے تولے دا رو ست
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا

تولے تولے دا مقدار
پچھوں ایہہ ترے عرق پلا
عرق پودنہ عرق اجوین
علامتاں ریح شکم دیاں چار
پختہ اس دا ایہہ نشان
مجرّب نسخہ لکھاں کتابی
نگ مرچاں سُنڈھ زیرہ سیاہ
مصطگی، دارچینی وچ ڈال
گھت منقے وچ گھوٹا
بلغم باد یا سرد مواد
حَب ایارج دیہو جلّاب
دیہو اس نوں ستے ضرور
مجرّب کہاں بیان دوا
پودنہ زیرہ سونف لیا
چھ چھ ماشے پنج دوا
تل پن اس نوں صاف کرا
ست اجوین پودنے دا ست
سُنڈھ دا ست اس نال رلا
ہک ہک رتی دا مقدار
دساں نسخہ ہور عجیب
درد ریح نوں دیوے نفع

کھاوے روگی نت نہار
سکنجبین دے نال رلا
عرق سونف دا، ایہہ ترے ہین
نفخ قراقر درد ڈکار
سرد چیزوں پاوے نقصان
زائل ریح دی کرے خرابی
لونگ الاچی کر ہمراہ
پودنہ ہر ہک دو مثقال
چھ ماشے ہر روز کھوا
جے معدے وچ کرے فساد
مادہ خارج کرو شتاب
مادہ فاسد ہووے دور
بلغمی دیوے درد ونجا
دارچینی اجوین رلاء
کُٹ پانی گھت خوب جوشا
ماکھوں ڈال ہر روز پلا
روغن دارچینی وچ گھت
کھنڈ وچ ڈال ہر روز کھوا
ہوون ایہہ دوائیں چار
استعمال جے کریں طبیب
پٹ جڑاں کر دیوے رفع

جے قے معدیوں رنج تھیں آوے
اس نوں فائدہ بہت پہنچاوے
عرق پودنہ سونف اجوین
تولہ ہک مثقال کونین
ہک ہک گھٹ پلا دن رات
مرض رنج ہو جاوے مات
سائیں بخش حکیم فقیر
ایہہ نسخہ ڈٹھا اکسیر

نسخہ قے بلغمی

نسخہ قے دا بہت عجیب
دساں قے لیاوے جھب
تخم مولی لے ماشے سٹ
چھ ماشے رائی گٹ گھت
مین پھل دا ڈوڈہ ہک ڈال
ترے سیر پانی گھت ابال
دو ترے اس نوں جوش دیوا
گل کے چھن کے صاف کرا
سرکہ ماکھوں شامل کر
پنج پنج تولے وزن قدر
روگی نوں ترے وار پلا
کھنب نال اس قے کروا
گرم پانی دی کر امداد
ہووے جلدی دفع فساد
دال مونگی دی خوب پکا
پہلاں اس نوں لے کھوا

درد شکم ورمی

سبب جے ہووے ورم گھنبیر
رہے ہمیش معدے وچ پیڑ
لازم تاپ رہے اس نال
رڈی مادہ کریں خیال
جاوے اس دی بگڑ مزاج
مشکل ہوندا اوس علاج
طبع موافق کرو دوا
شاید رب کرے شفا
ورم معدے دی جو تدبیر
حق اس دے وچ ہے اکسیر

ملیّن مالش لیپ ٹکور   موافق طبع علاج جو ہور
تقویت دیہہ دوا غذا   دیوے اس نوں رب شفا

بیان مرض قے الدم

قے الدم ہک مرض زبون   نال قے دے آوے خون
خون مرّی یا سر تھیں آئے   یا کوئی رگ سینہ پھٹ جائے
یا معدیوں یا جگر طحال   آوے خون کرے بدحال
جیکر تاپ ہووے ہمراہ   کرے روگی دا حال تباہ
بہت دیر جے رہے آزار   وانگ سل دے کرے خوار
دارو اس دا کرو شتاب   قے الدم ایہہ مرض خراب
اوّل باسلیق رگ چھڑا   پچھوں اس دا کریں دوا
جیکہ تاپ نہ ہووے نال   کرو دوا ایہہ استعمال
ہڑمہ سیاہ گوندر گلنار   شادنہ پتھر پھٹکڑی ساڑ
تخم حماض گل ارمنی ڈال   ہر ہک تولہ وزن سمہال
اقاقیا ماجو اصل افیم   ترے ترے ماشے وزن حکیم
گولیاں وچ رسونت تیار   بنھ پنجاہ سٹھ وچ شمار
ایہہ گولی ہک ہک نت کھاوے   قے الدم نوں ترت ونجاوے
نال پیوے شربت انجبار   قے الدم نہ رہے آزار
بکری کھوتی گاوہ شیر   قے الدم نوں ہے اکسیر
گلقند تازہ اوس کھوا   شیرہ خرفہ گھوٹ پلا
شربت حب آلاس پلا   قے الدم دا خوب دوا

خرفے دا نت ساگ کھوا ہے ایہہ بہت اکسیر دوا
جے شربت پوست خشخاش پیوے کرے مرض دا ناس
پوے ضرورت ہور جے آ نفث الدم وچ دیکھیں جا

شربت انجبار صندلی

شربت انجبار سُن وڈیا بورہ صندل سُرخ سفید
دو دو تولے وزن تولا انجبار پنج تولے پاء
تر کر رات پانی وچ ڈال فجرے دو ترے دیہہ اُبال
مَل کے پُن کے صاف کرا ترے پا مصری گھت پکا
قے الدم نوں ہے اکسیر نک دی بند کرے نکسیر
جے خونی ہوون اسہال پیوے روگی پانی ڈال
پیوے عورت مدت چند کرے خون حیض دا بند
بول الدم نوں دیوے نفع نفث الدم کرے جھٹ دفع

بیان کرم شکم

کرم شکم جد ہوون پیدا ایہہ علامتاں ہوون ہویدا
رات سویں مُکھ پانی آوے جاگے مُنہ لب خشک ہو جاوے
سُکے تالو حلق زبان کرم شکم دے خاص نشان
رِدویں لہن ٹھکانہ مَل وقت بُھکھ پاون تھرتھل
خالی اندر دیون کھچ! ہووے بہت طبیعت ہچ
حرکت کرن کیڑے دن رات رودیاں وچ پوے سرلاٹ

بہت مدت جیکر ہو جاوے ضعف طبیعت دے وچ آوے
کرم شکم ترے قسم شریر حب القرع حیات صغیر
کرم لمبے ہک واںگوں سپ اس نوں کہن حکیم ملہپ
دوجی قسم چنونی کہن تریجے کدّو دانے ہین
کرم ہلہپ جنہاں دا نام اثنا عشری وچ مقام
کدّو دانیاں والی ول وچ دقاق پاون تھرتھل
چھوٹے کرم چنونی نام مستقیم وچ رہن مدام
کرم شکم وچ کرن زیان ہاضمے وچ پوے نقصان
جد ہو جاون کرم بسیار آون ٹھڈیوں باہروار
جدوں رطوبت گندی ہووے ایہہ دکھ موذی آن کھلووے
گزر جاون جد ہک دو سال نکلن باہر جھاڑے نال
بہت پلید ایہہ مرض خراب دارو اس دا کرو شتاب

نسخہ مجرّبہ کرم شکم

قلعی تولے دو لے منگوا ریزہ ریزہ کٹ کترا
سل پتھر تے گھٹ پسا مصری تھوڑی نال رلا
کرو اس نوں خوب باریک سرمے واںگ ہو جاوے ٹھیک
کرو پھر اس نوں کپڑ چھان باقی رہے مڑ رگڑو آن
مصری تھوڑی جیہی رلا خوب باریک مہین کرا
عشق پیچا دو تولے لیا کٹ قلعی دے نال رلا
پڑیاں اس دیاں بنھو چار ہک پڑی دیہہ وقت نہار

پچھوں کھٹی لسی پیوے
پہلاں ترے دیہہ دودھ پلا
ادھ پا گوڑ تل خوب کوٹا
صبح نہار مغز نارجیل
پڑی کھوا مڑ لسی نال
پڑی دوجی مڑ پھیر کھوا
دو ترے روز مٹھا گھیو دودھ
ساری ول نکل جد جاوے
جے قصور رہ جاوے باقی
دو پڑیاں مڑ پھیر کھوا
ایس طور کر استعمال

فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
گھیو شکر وچ بہت ملا
دیویں سوتے وقت کھوا
کھاوے گوڑ اس دے وچ میل
دیوے کیڑے ترت نکال
چار روز دا فرق کرا
پہلی دیہہ جے ہووے بدھ
پھیر دوا نہ ہرگز کھاوے
کرم شکم رہ جاون باقی
پنج پنج دیہہ دا فرق کرا
فضل کرے رب ذوالجلال

نسخہ کرم شکم

قلعی تولے ڈو لے منگوا
تھوڑی لسی پا
میلو کھٹی لسی نال
عشق پیچا چھ ماشے لیا
تازے پانی نال لنگھاوے
جد اسہال ہوون اس جاری
گڑ تل پنج پنج تولے لیا
گری کھوپا گڑ نال رلا

سل پتھر تے گھٹ گھسا
چھ ماشے دا وزن گھسا
وقت فجر کر استعمال
وقت پیشی دے کٹھ پھکا
کرم شکم سب باہر آوے
باہر نکل جاوے ول ساری
گٹ کے سوتے وقت کھوا
پہلاں اس توں لے کھوا

وقت فجر کر استعمال
چاول گھیو دُودھ مٹھا ڈال
پنجویں دارو شروع کرا
ایہو قاعدہ پیر اُستاد

دارو کھٹّی لسّی نال
چار روزہ کر استعمال
فاصلہ پنج پنج روز دیوا
کرم شکم دا رکھیں یاد

نسخہ مجرّبہ کرم شکم

ہک عجب نسخہ ہتھ آیا!
کدّو کیڑیاں دے درکار
جاوے دُکھ پُرانا ہو
کرو انھائیں استعمال
ترّوی تولہ خاص سفید
ترے ماشے دیسی صابن لے
ہک دن وچ ترے واری کھاوے
ادھا حصّہ وقت فجر
چاول شکّر گھیو ملا
بوٹی زخم حیات ملا
گوڑ تل پھلاں خوب کوٹا
صبح نہار مغز نارجیل
بوٹی زخم حیات گھوٹا
کدّو کیڑے کرم ملہب
نظر جے آوے سخت جنجال

کئی دفعہ اس نوں آزمایا
دفع ہو جاون کھاندیاں سار
رہے شکم دے وچ کھلو
نکل جاون کیڑے فی الحال
بابڑنگ چھ ماشے وڈید
کٹ ملاؤ دوا ترے
کھٹی لسّی نال لنگھاوے
ادھا وقت نماز ظہر
پھلاں ترے دن کریں غذا
دیویں ہفتے بعد دوا
دیویں سوتے وقت کھوا
کھاوے گرگڑ اس دے وچ میل
پہلے پنج ست روز پلا
رہن نہ وچ شکم دے چھپ
ترے ہفتے کر استعمال

طبع زاد ہاشمی

ہفتے بعد ہک روز کھوا — اس نوں استعمال کرا
جے کجھ باقی رہے قصور — ایہو یاد رکھیں دستور
دو ترے دفعہ کر استعمال — دیوے کیڑے سب نکال

نسخہ کرم شکم

ہک شناسی کہیا فقیر — ڈٹکہ پاس میرے اکسیر
دز تیا میں ادھ عمر تمام — کیڑے شکم کرے قتل عام
ہک چھٹانکی گری دا تیل — ست دینہہ دیہو رہٹا وچ میل
لگے جدوں نہایت بھکھ — تدوں پلا نا رہسی دوکھ
ترش کانجی جیکر نت پیوے — فائدہ بہت زیادہ تھیوے
پانی کشتہ ترش نتار — پیوے رہے نہ ذرہ آزار
سرکہ تیز چھٹانکی گھٹ — پیوے رنت دہاڑے ست
دونویں وقت کر استعمال — مرن کیڑے موذی بدحال

نسخہ کرم شکم

انار ترش دی چھل لیا — ہک چھٹانکی کٹ جوشا
ہک چھٹانکی قند سیاہ — اس دے نال کرو ہمراہ
پیوے صاف کر وقت نہار — دفع ہوون کیڑے بدکار
پہلاں ترے دن دودھ پلائیں — گھیو شکر وچ بہت ملائیں
چوتھے دینہہ کر استعمال — مرن کیڑے موذی بدحال
باقی پھیر جے رہے فساد — ایہو قاعدہ رکھیں یاد

نسخہ کرم شکم مجرّبہ

نسخہ بیان کراں آزمایا — صدر بصدری ترُیا آیا
کریں جے اس نوں استعمال — مرن کیڑے ہوئیکے بدحال
بُوٹی ہِک گندھولک نام — گندھی بُوٹی کہن عوام
اکثر جنگل دے وچ پیدا — ہووے موسم نال ہویدا
دُوروں اس مارے بدبو — نیڑے ڈھک نہ بیٹھے کو
ماشے ترے یا چار گھوٹا — کھاوے گڑ دے نال رلا
دو ترَے دفعہ کرے ایہہ کام — کیڑے کل کرے قتل عام
ملہپ چنونی کدّو دل — مُڑ کے پھیر نہ کرن خلل

نسخہ کرم دراز

جیکرہ ہوون کرم ملہپ — شکل جنہاندی دانگوں سپ
نسخہ ایہہ بنا ضرور — کرم ملہپ ہو جاون دُورہ
تروی ماشے چھ سفید — کمیلہ بابڑنگ لے وید
دونویں ترَے ترَے ماشے پا — میل دوا ترَے گھوٹ پھکا
اُتوں کھٹی لسّی پیوے — کیڑیوں معدہ فارغ تھیوے
دو ترے دفعہ کرہ استعمال — ہوون دفع ملہپ چنڈال
ترے ماشے قلعی جے گھوٹ پلاویں — بہت شتابی نفع اُٹھاویں

نسخہ کرم شکم

کمیلہ صابن دیسی لیا — عشق پیچہ کٹ تروی پا
بابڑنگ ایہہ دارو چار — ترَے ترَے ماشے دا مقدار

گھوٹے کونڈے دے وچ رلا	کھٹی لسّی نال رلا
دو ترے دفعہ دوا کماوے	کرم شکم مُڑ نظر نہ آوے
پا پانی دے وچ گھوٹا	گولیاں اس دیاں لئے بنا
دانے مانہہ برابر سب	نال عقل دے بنھو حبّ
گوڑ تیل پنج پنج تولے لئے	کٹ کے وقت سوتے کھائے
وقت فجر کر استعمال	دارو کھٹی لسّی نال

نسخہ کرم خورد

کرم باریک کرن جے تنگ	سُفرے وچ جے مارن ڈنگ
خارش ہووے سُفرے وچ	سخت طبیعت ہووے نہ رچ
دسّاں میں ہک سہل دوا	سیونک چھونے رہے نہ کا
چرائتہ پاپڑا افسنتین	وزن برابر دارو تین
چھ ماشے نت رات پوسا	فجرے مل کر صاف پلا
ہفتے بعد دیویں اسہال	مرن کیڑے ہوئیکے بدحال

نسخہ مسہل کرم خورد

مسہل کراں بیان عجب	کرم دفع ہو جاون سب
تروی تولے دو سفید	گودا خشک تماں ہک وید
افسنتین وچ ہنگ رلا	ترئے ترے ماشے وزن تُلا
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا	چھاننی وچ گھت صاف کرا
تھوڑا جیہا پانی وچ پا	مانہہ برابر حب بنا

ہفتے بعد چھ ماشے کھاوے	تازے پانی نال لنگھاوے

نسخہ کرم خورد

کرم خورد جے کرن خوار	ہووے روگی بہت لاچار
دساں ہک عجب پچکاری	کر استعمال نہ رہے بیماری
آڑو دے پت لے منگوا	ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
نگدہ پانی دے وچ گھول	کپڑے وچ کر صاف انڈول
ترے ترے ماشے مٹھا تیل	ماشہ ہک مصبر میل
کر شفرے دے وچہ پچکاری	اس دے جیہی نہیں کوئی کاری
اکثر لڑکے بال نادان	ہوون اس دکھ نال حیران
بوٹی زخم حیات پلا	دیوے جھبدے صحت خدا
پانی پت آڑو وچ بوڑہ	رُول سفرے دے وچ نچوڑ

بیان مرض ضعفِ معدہ

ہووے خوب نہ ہضم طعام	ضعف معدہ اس آکھن نام
غذا معدے وچ رہے کھلو	بہت دیر تک ہضم نہ ہو
رہے شکم دے وچ گرانی	ضعف معدے دی خاص نشانی
بدہضمی دی بہت نہایت	کرے ہمیش بیمار شکایت
اوبت آون تے جی متلاوے	منہ بھر کڑیاں پانی آوے
آون گندے بھس ڈکار	رہے ہمیش طبع بے زار
معدہ ہضم نہ کرے غذا	لاغر ہوندے جان اعضا

بھکھ تھوڑی ہوندی اس جاوے ‏ خواہش نال نہ ہیوے کھاوے
جد معدے وچ پوے قصور ‏ ہووے سر نوں درد ضرور
گرم یا سرد یا خشک مواد ‏ گرے معدے وچ پوے فساد
دیوے ضعف معدے نوں جا ‏ کرے معدے دا حال تباہ
معدہ ہضم نہ کرے طعام ‏ رہے شکم وچ قبض مدام
سبب ضعف دا کر دریافت ‏ نبض قارورہ کرو شناخت
غیر طبعی صفرا دا ساڑھ ‏ جے معدے وچ کرے بگاڑ
مادی مرض ہووے یا سادہ ‏ گرم چیز تھیں ہووے زیادہ
سرد چیز دیوے تسکین ‏ گرم مرض اوہ نال یقین
رنگ اکھیں چہرے دا زرد ‏ ٹڑکن بدن شکم وچ درد
کدی کدی کوڑی قے آوے ‏ تریہہ لگے مُنہ خشک ہو جاوے
کوڑا رہے ہمیش دہان ‏ ایہہ صفراوی ہے نشان
دیویں قے تلئین ضرور ‏ رہے نہ معدے وچ قصور
ترش چیزاں کر استعمال ‏ دیون سب صفرا نکال
جوارش انبلی دیوے نفع ‏ ضعف کرے صفراوی دفع
جوارش تمر ہندی اس نام ‏ گرم ڈکھاں دے آوے کام
مربّہ آملہ زرد ہریڑ ‏ ضعف معدے نوں ہے اکسیر
وچ مرض صفراوی قے ‏ حاجت وقت اوتھوں لکھوئے
جیکر رنج یا سرد مواد ‏ گرے قوت معدے برباد
چہرہ اکھیں رنگ سفید ‏ سمجھ علامت اس دی دید
گرم چیزاں اس پون مفید ‏ سردیوں ہووے ڈکھ مزید

ڈِھلی نبض پیشاب سفید
گرم جوارشاں دیون نفع
کر استعمال جوارشش عود
پہلاں دیہہ مسہل اس تے
انوشدارو اس فیض پہنچاوے

اُٹھ علامتاں بلغم وید
معدیوں کرن ریاح سب دفع
معدیوں ضعف کرے نابود
دفع مادّہ موذی کر لے
ضعف معدیوں جلد ونجاوے

جوارش عود

کرو تیار جوارشش عود
ایہہ نسخہ حکماء قدیم
وچ طبیباں دے مشہور
قوت گردہ کرے صحیح
مگ مرچاں سُنڈھ زیرہ سیاہ
خولنجاں دارچینی وچ ڈال
آملہ دانے میل انار
تخم کرفس کبابہ لیا
کیسر خالص مشک کافور
ادھ سیر پکّا کھنڈ ملا
کرکے خوب دوہاندا قوام
وزن اس دا ماشے پنج چار
کھاوے نت صبح تے شام
رنج معدے نوں دیوے نفع

ضعف معدے نوں دیوے سود
بہت پسند اس کرن حکیم
کرے پُرانیاں مرضاں دُور
معدیوں دُور کرے سب ریح
مصطگی پُودنہ کر ہمراہ
چھوٹی وڈی الاچی نال
ہر یک تولے دا مقدار
جعفل لونگ جلوتی پا
ترے ترے ماشے ڈال ضرور
سرکہ ادھ سیر نال منگا
کُٹ دوا ملاؤ تمام
معدیوں زائل کرے آزار
کرے شتابی ہضم طعام
کرے شکم دیاں مرضاں دفع

ہور جو ہوون سرد آزار ۔۔۔ کڈھے باہر بدن تھیں مار

حب ہاضمہ

صدری ہک نسخہ لاثانی ۔۔۔ بہت مدت دی پاس نشانی
گولیاں ایہہ بنا ضرور ۔۔۔ ہاضمہ وچ نہ رہے قصور
دار چینی لگھ مرچ سیاہ ۔۔۔ سونچر نمک کرو ہمراہ
پودنہ سُنڈھ ہنگ وچ گھت ۔۔۔ وزن برابر دارو ست
چوتھا حصہ ہنگ وچ ڈال ۔۔۔ کُٹ تمام دستے دے نال
رس کنوار وچ بنھوں حب ۔۔۔ دور کرے بد ہضمی جھبب

سفوف ہاضمہ

ہور دساں ہک عجب سفوف ۔۔۔ بد ہضمی جھبب کرے موقوف
آملہ دانے ترش انار ۔۔۔ دو دو تولے دا مقدار
پودنہ دار چینی بادیان ۔۔۔ الاچی دانہ ہرڑاں آن
زیرہ نمک سونچر وچہ گھت ۔۔۔ ہک ہک تولہ دارو ست
کُٹ کے کرو سفوف تیار ۔۔۔ پھکے روگی رنت نہار

چورن ہاضمہ

چورن ایہہ بنا ضرور ۔۔۔ ہووے ضعف معدیوں دور
ترپھلہ ترکٹہ پودنہ لے ۔۔۔ ہر ہک ہوون تولے ترے
چھٹانک انار دانہ وچہ ڈال ۔۔۔ نمک ترے تولے نال

الاچی دانہ زیرہ سیاہ ‏ ‏ ‏ دار چینی اجوین ہمراہ
ہک ہک تولہ چارہ دوا ‏ ‏ ‏ کُٹ چھان سب جمع کرا
عرق نبّو وچ گھوٹ تمام ‏ ‏ ‏ چورن ہاضمہ کرے طعام

نسخہ مجرّبہ ریح شکن

کرفس اجوین زیرہ منگوا ‏ ‏ ‏ ترے ترے تولے وزن تولا
ترہیہ دن سرکے وچ پوسا ‏ ‏ ‏ کر کے خشک باریک گھوٹا
نمک سونچر سُنڈھ میلو نال ‏ ‏ ‏ ہک ہک تولے وچ ڈال
کُٹ چھ ماشے نِت پھکا ‏ ‏ ‏ ایہہ جوشاندہ کاہڑ پلا
پودنہ سونف دار چینی لے ‏ ‏ ‏ ترے ترے ماشے دارو ترے

چٹنی ہاضمہ

سرکہ کشمش قند سیاہ ‏ ‏ ‏ دس دس تولے کر ہمراہ
منقّہ ادرک دانے انار ‏ ‏ ‏ پنج پنج تولے دا مقدار
دار چینی تے مرچاں سیاہ ‏ ‏ ‏ دھنیاں زیرہ کر ہمراہ
دو دو تولے وزن تولا ‏ ‏ ‏ سبھے دارو جمع کرا
گھوٹ کونڈے چٹنی کر تیار ‏ ‏ ‏ ضعف معدے نوں ہے درکار
کجھ مدّت کر استعمال ‏ ‏ ‏ چٹّے اس نوں لذت نال

چورن اگن بھکھ

جیکر ضعف معدے نوں ہے ‏ ‏ ‏ انار دانہ پنج تولے لے

پودنہ ہینگ ترُے اجوین
سونچر، سانبھر نمک اندران
دار چینی سب کُٹ دوا
رس نبو وچ چوورن تیار
اگن بھکھ چورن دا نام

مگ مرچاں سُنڈھ زیرہ تین
آملہ الاچی دانہ آن
اک ایک تولہ وزن تولا
کرکے کھاوے وقت نہار
جلدی ہاضمہ کرے تیار

بیان ورم معدہ

جے معدے نوں ہووے ورم
رہے ہمیش معدے نوں پیڑ
فم معدے یا معدے وچ
معدہ بہت ہو جاوے سخت
ہاضمے دے وچ پوے قصور
ہووے حالت سخت تباہ
ردی سالم کریں شناخت
ہووے خاص جے ردی مادہ
غذا دوا جو کجھ اوہ کھاوے
لازم تاپ رہے ہمراہ
جیکر مادہ ہووے سالم
شامل تاپ نہ ہرگز ہو
جنگی طرح پچھان مزاج
جیکر دموی ہووے ورم

کرڑہ سخت نہایت گرم
طاقت بدنی کرے ظہیر!
ورم کرے روگی نوں نرچ
کرڑہ پتھر وانگ کرخت
طاقت ہوندی جاوے دور
کر توں اس دی طرف نگاہ
دائرہ لازم کر دریافت
ہوندا جاوے ورم زیادہ
قے دے نال نکل سب جاوے
اکثر اس نوں کرے فناہ
نال عقل کر اس نوں معلم
ورم معدے وچ رہے کھلو
طبع موافق کریں علاج
کرڑہ سخت یا پولا نرم

سڑکن تلخی کرے خوار
لال سُرخ ورم دا رنگ
باسلیق رگ کھول دوبارہ
ورم معدے تے لیپ کرا
دھنیاں پیلک خوب گھوٹا
سرکہ تھوڑا جیہا ملا
جیکر زور ہووے صفرا
عرق کاسنی سونف پلا
ملیّن دے اس انبلتاس
پیلک دی اس کرو نطول
بنفشہ السی پُھل گلاب
تخم خطمی بابونہ گُل
کرے قبض دی بہت شکایت
بنفشہ کاسنی سونف منگا
لے توں ایہہ دوائیں چار
پنج تولے خالص گلقند
ڈنڈے کُونڈے وچ گھوٹا
ہک چھٹانکی انبلتاس
گودا چھاننی نال چھنا
ـــــ اس دے کرکے تِرے
ہک تولہ روغن بادام

ہر دم رہے طبع بیزار
ضرباں چیکاں مارن ڈنگ
قوت طاقت سمجھ بیمار
دیوے اُس نوں رب شفا
آٹا وچ جواں دا پا
ورم معدے تے لیپ کرا
یا سڑیا ہویا سودا
سکنجبیں دے وچ رلا
عرق گلاب کرکے وچ راس
موافق قوت طبع رنجول
سبز پیلک وچ ڈال شتاب
لیپ نہیں کوئی اس دے تُل
ہووے معدہ سخت نہایت
مغز تخم کدّو وچ پا
دو دو تولے دا مقدار
اس دے نال کرو پیوند
شیرہ کپڑے وچ چھنا
گھول دیو وچہ بے وسواس
چار تولے وچ کھنڈ رلا
صبح پیشی دیگر پی لے
داخل کرن حکیم تمام

ڈیہو دو ترے دفعہ ضرور — معدیوں قبض ہووے سب دور
جے پیوے نت شربت دیناری — معدیوں کٹ سٹے بیماری
شربت افسنتین بزور — یا دیہہ درد نہ رہے قصور
معدے نوں رکھ ہر دم تر — روغناں نال نہ ہرگز ڈر
شدت درد جے کرے ورم — ہووے مادہ بہت جے گرم
پوست ڈوڈے ترے منگا — مل پانی وچ صاف کرا
ایسبغول اس دے وچ گھول — ورم اُتے کر لیپ انڈول
جے دھنیاں پلیک گھوٹ لگائیں — گرم ورم وچ فائدہ پاویں
طبع موافق دیہہ غذا — خشک چیزوں پرہیز کرا
سرد مواد جے بلغم باد — معدے دے وچ کرے فساد
فائدہ دیون چیزاں گرم — سرد چیزوں پاوے رنج ورم
درد پیڑ تپ ذرہ نہ ہو — ورم معدے وچ رہے کھلو
استسقا دے وانگ بیمار — وچ شکم دے رکھے بھار
پودنہ سونف اجوین دا عرق — شروع کرا ہووے جھب فرق
ہک ہک رتی اصل کونین — عرق نال رلا دیون دین
ڈیویں ایہہ بنا اس حب — کرے شفا اس خالق رب

حب مسہل بلغمی

ترہوی تولے دو سفید — غاریقون مصبّر دید
گُدّا خشک تمے دا پا — سقمونیا اصلی نال رلا
سکبینج، گوگل ریوند گھت — نو نو ماشے دارو شت

سقمونیا ترے ماشے وچ پا ۔۔ کُٹ کے دانُو سب چھنا
دانے ماہنہ برابر سب ۔۔ عرق سونف وچ بنھول حب
گولیاں رکھ حفاظت نال ۔۔ ڈبے یا بوتل وچ ڈال
چھ ماشے دا وزن تولا ۔۔ ہفتے بعد یک روز کھوا
جیکر بلغمی سرد مزاج ۔۔ اس دا ہے ایہہ خوب علاج
عرق سونف اس بہت پلا ۔۔ پانی تھیں پرہیز کرا
جیکر ورم مرکب ہو ۔۔ سخت جلاب نہ نیڑے ڈھو
بنفشہ مغز کدو بادام ۔۔ کاسنی سونف سنا تمام
تولہ تولہ وزن گھوٹا ۔۔ پنج تولے گلقند ملا
پنج تولے گودا انبلتاس ۔۔ حل کر اس وچ نال قیاس
کھنڈ ملا، پلا دو بار ۔۔ شکموں باہر نکلے بھار
ہر ہفتہ دے کے تلئین ۔۔ خارج کرو مواد لعین
کالے تل اس گھوٹ لگا ۔۔ بابونہ السی میتھی پا
باپلٹس بنھ ورم پکا ۔۔ تیل مٹھا کر گرم کرا
ہور علاج جیہڑا تر گرم ۔۔ کر توں ورم ہو جاوے نرم

بیان قروح معدہ

ورم معدہ جیکر پھٹ جاوے ۔۔ قرح معدہ اوہ مرض سداوے
معدیوں ریم رہے نت جاری ۔۔ اوکھا ہووے بہت آزادی
منہ وچوں آوے بدبو ۔۔ نیڑے ڈھک نہ بیٹھے کو
اکثر تاپ ہووے اس نال ۔۔ کرے روگی دا مندا حال

طاقت جسم بہت گھٹ جاوے
ضعف طبیعت دے وچ آوے
پاک آوے رل قے دے نال
یا رل آوے نال اسہال
درد معدے دا کرے خراب
دارو اس دا کرو شتاب
تازہ دیہہ بکری دا شیر
قرحہ معدے نوں ہے اکسیر
بھورڑا جیہا شہد ملا
روگی نوں ہر روز پلا
قرحہ معدہ جد ہووے صاف
کرے قصور خداوند معاف
آش جواں دی دیہہ غذا
وچ روغن بادام ملا

نسخہ ملیّن

ملیّن اُس نوں دیہہ ضرور
ریم قرحہ تھیں ہووے دُور
ادھ سیر خالص عرق گلاب
اُدھ پا گھٹ گلقند شتاب
مَل عرق وچ ہتھاں نال
کپڑے وچ کر صاف نکال
تازہ گودا انبلتاس
ڈال چھٹانکی نال قیاس
خوب طرح مل ہتھاں نال
چھاننی دے وچ نے نکال
میل چھٹانک اس وچہ ترنجبین
ایہہ اس نوں دیویں تلئین
بنفشہ گُل تے نیلوفر
نال ملٹھی شامل کر
پنج پنج تولے وزن دوا
رات پانی وچ تر کردا
فجرے دیگچی وچہ جوشا
مل پُن کپڑے وچ کرو صفا
ترے پا پکا مصری گھت
تارہ والی پکواویں پت
ایہہ شربت روگی نت پیوے
فائدہ بہت نہایت تھیوے
ہور جے لوڑے ضرورت آ
نفسث مدھ وچ دیکھیں جا

بیان مرض ڈکار

جیکر آون بہت ڈکار   معدے دے وچ پوے وگاڑ
گرے سودا معدے وچکار   آون کھٹے بُھس ڈکار
یا صفرا یا بلغم ریح   نال علامت کرو صحیح
جے صفرا دا ہے سبب   ایہہ دوا کر اس دا جھب
رُب سنگترہ ترنج انار   کڈھن معدیوں گرم آزار
جیکر ہووے گرم ریاح   سکنجبین دیوے اصلاح
مربّہ زنبّہ جیکر کھاوے   معدیوں جھب صفرا ونجاوے
ہووے جیکر بلغم باد   معدے دے وچ کرے فساد
سونف الاچی دانہ گلقند   مصطگی نال کرو پیوند
ترے ترے ماشے ترے دوا   پیہہ کے وچ گلقند مِلا
کھاوے روگی نت نہار   دفعہ ہو جاون بُھس ڈکار
عرق پُودنہ سونف اجوین   ایہہ ترے عرق پلا دن رین
کمونی کرن حکیم پسند   بُھس ڈکار کرے جھب بند
حاجت بنے ہوس جلاب   طبع موافق کریں شتاب
رتر ماس کھوا بٹیرا   گھیؤ مصالحہ گھٹ گھنیرا
پیپرمنٹ دارچینی ست   کھاوے نت کھنڈ وچ گھت

چُورن ہاضمہ

چوُرن ہاضمہ کرو تیار   بہت دفعہ آزمودہ کار

بدہضمی رنج بھس ڈکار — ہوون معدیوں جلد فرار
دارچینی سُنڈھ زیرہ سیاہ — الاچی دانہ کر ہمراہ
ہرڑاں دی چھل مرچاں لیا — آملہ نمک سونچر وچ پا
پودنہ مصطگی نگھاں سداب — ہر یک تولہ وزن حساب
انار دانہ پنج تولے آن — کُٹ سبھے چھاننی وچ چھان
ولنڈے کُونڈے وچ گھوٹا — رنبو دا پانی وچ پاء
چھاویں رکھ سکھا وچ تھال — حاجت وقت کر استعمال
کھاوے بہت لگاوے بُھکھ — دفع کرے معدے دا دُکھ
جے ہو جاوے دُکھ پُرانا — ہرگز ہضم نہ ہووے کھانا
اوّل دے کے قے تلئین — استعمال کر نال یقین
ہفتے تیک دوا کماوے — مڑ ہک قے تلئین دلواوے
کر استعمال ہفتے پنج چار — رہے نہ معدے وچ آزار

نسخہ مربہ لیموں وغیرہ

مربّہ لیموں عجب دوا — مرضاں دفع کرے صفرا
تراش رنبو چھل دُور کرا — پانی وچ گھت جوش دلوا
آون جدوں دو ترے اُبال — پانی وچوں ترت نکال
مصری یا کھنڈ پانی پا — رنبو گھت قوام پکاء
ماکھوں وانگ ہووے جد آ — مرتبان وچہ رکھ ٹکا

ایہہ مربّہ جے نت کھاوے
قطع کرے دُکھ بُھکھ ودھاوے

نسخہ چٹنی ہاضمہ

نسخہ چٹنی دا آزمایا ۔ ہندوستانوں لکھیا پایا
کرے جے ایسنوں استعمال ۔ ہضم طعام کرے فی الحال
الاچی دانہ مرچ سیاہ ۔ زیرہ دار چینی ہمراہ
ادھرک نمک دانے انار ۔ پنج پنج تولے دا مقدار
چھوہارے کشمش نال ملا ۔ دس دس تولے وزن تولا
سرکہ کھنڈ پا پا منگوا ۔ کرکے صاف قوام پکاء
انبلی ہک چھٹانکی تول ۔ تھوڑے جیہے پانی وچہ گھول
چھاننی وچہ گھت صاف کرا ۔ سرکہ کھنڈ دے نالی ملا
پکے گا ہڑہ جدوں قوام ۔ کٹھ ملاؤ دوا تمام
رنت نہار جیکر کوئی کھاوے ۔ کرکے ہاضمہ ٹھیک لگاوے

جوارش کمونی

جوارش کمونی کرو تیار ۔ ایہہ نسخہ آزمودہ کار
دیوے ریح ثقلم دی توڑ ۔ دارو ابس دے جیہا نہ ہور
دفع دیوے کر بھس ڈکار ۔ رہے نہ معدے وچ آزار
دار چینی سُنڈھ مرچاں سیاہ ۔ پودنہ نگھاں کرو ہمراہ
چھل ہریڑ اجوین سداب ۔ ڈالو اصلی پھل گلاب
ترے ترے تولے وزن دوا ۔ پنج تولے گلقند ملا
بورہ ارمنی تولہ گھت ۔ مدبّر زیرہ تولے سٹ

تگنا خالص ماکھیوں ڈال   کُٹ دوا ملا وچ نال

جوارش کمونی اس دا نام   ریح معدے وچ آوے کام

دارو اس دے درڑھ کر   بہت باریک نہ ہرگز کر

بیان مدبّر زیرہ سیاہ

لئے زیرہ خالص سیاہ   چھنڈ پھوک کے صاف کرا

راتیں سرکے وچ پوسا   فجرے دھپے رکھ سوکھا

راتیں مڑ سرکے وچ گھت   فجرے پھیر سوکاویں وت

ایہہ طریقہ کر ترے وار   چنگی طرح سوکھا ہر بار

توے اُتے کر بریان   زیرہ ایہہ مدبّر جان

بیان ہچکی

ہچکی حرکت معدہ جان   معدیوں دفع کرے نقصان

مادہ موذی باہر نہ جاوے   ایس سببوں ہچکی آوے

سبب ہچکی دا جیکر ورم   پھوڑہ قرحہ یا پھنسی گرم

تاپ پرانا جیکر نال   ردی مادہ کریں خیال

شامل جیکر تاپ نہ ہو   مرض ہچکی دی رہے کھلو

جیکر بہت ہووے صفرا   سوزش تلخی تے گھبرا

معدے دے وچ ہووے ورم   مادہ خون نہایت گرم

باسلیق دا فصد کرا   یا جمہ کاں معدے تے لا

کاسنی دھنیاں پیلک لیا   ڈنڈے گونڈے وچ گھوٹا

سرکہ تھوڑا جیہا رلا ۔ ورم معدے تے لیپ کرا
سبب ہچکی دا جے صفرا ۔ یا سڑیا ہویا سودا
یا کوئی تیز غذا دوا ۔ ہووے مخالف معدے جا
سکنجبین دی تے کردا ۔ گرم پانی دے وچ رلا
ترش چیزاں کر استعمال ۔ دیون سبب صفرا نکال
نبوّ دی سکنجبین پلا ۔ دیوے ہچکی ترت ونجا
نبوّ گلگل دا آچار ۔ ہووے ہچکی دیکھ فرار
سکنجبین پانی وچ ڈال ۔ دفع ہووے ہچکی فی الحال
آلو انبلی ترش انار ۔ ہچکی گرم نکالن مار
شربت لیموں نت نہار ۔ پیوے ذرہ نہ رہے آزار
رُب اناراں دا جے چٹّے ۔ ہچکی گرمی دی جڑھ پٹّے
جے خشکی دا ہووے زور ۔ دیوے ہچکی نت مروڑ
معدہ ہووے کرڑہ سخت ۔ ٹسکے مُنہ زبان کرخت
لعاب بہیدانہ ایسبغول ۔ بنفشہ روغن مصری گھول
پیوے روگی نت تہار ۔ ہچکی دا رہے نہ آزار
بنفشہ روغن آپ بنا ۔ گھیو گوکا اس دے وچ پا
آش جواں دی نت پلا ۔ روغن وچ بادام رلا
شیرہ مغز کدّو بادام ۔ شام پلا مصری گھت جام
گوکا مکھن مصری گھت ۔ چٹے فجر دہاڑے ست
دُودھ بکری دا روز پلا ۔ تازہ مصری وچ ملا!
شیرہ کاسنی گھوٹ پلا ۔ گودا انبلتاس رلا

دو تہے واری دے تلئین
جیکر ہچکی خاص ریاحی
مصطگی دار چینی گلقند
پیہہ رلا جیکر کوئی کھاوے
عرق پودنہ سونف اجوین
سونف زیرہ منگوا سفید
دانے چھوٹی الاچی تے
کُٹ جوشا پیوے کر صاف
زیرہ پودنہ خوب گھوٹا
ایہہ بھی نسخہ کرو ضرور
دار چینی باریک کرا
کھاوے نال میل گلقند
ہچکی بعد جے قے اسہال
پچھے استفراغ یا خون
ضعف طبیعت دے وچہ آوے
اوہ ہچکی ہووے بحرانی
طبع موافق کرو علاج
شاید رب اس رحم کماوے
جیکر ہچکی لڑکا بال
قول ڈوڈہ طباشیر لیا
وزن برابر دارو چار

ہووے ہچکی دفع یقین
معدے دے وچہ کرے تباہی
الاچی دانہ کرو پیوند
ہچکی فوراً دفع ہو جاوے
ڈال سکنجبین دبہہ دن رین
چھل الاچی چھوٹی ڈیڈھ
ہر یک ہووے ماشے ترے
کرے قصور خداوند معاف
سرکے دے وچ میل چٹا
ہڈکی معدیوں ہووے دور
الاچی دانہ نال رلا
ہڈکی جلد ہو جاوے بند
آوے بہت کرے بدحال
آوے اس نوں سمجھ زبون
مردیاں وانگ جسم ہو جاوے
سخت تاپ اس خاص نشانی
کر اس دا مرطوب مزاج
اپنے فضلاں نال بچاوے
ہووے بہت کرے بدحال
الاچی مصطگی نال رلا
مکھن نال چٹاؤ نہار

بیان مرض مغص

مرض مغص جد ہووے پیدا ۔ سمجھ علامت اس دی دیدا
وچ شکم دے وٹ مروڑ ۔ ہووے پیچش سخت کھروڑ
اُٹھے اندر پیٹ ڈنڈول ۔ دیوے رنج نہایت سول
ہر ہفتہ ہک دیہہ تلثین ۔ ایہہ مت رکھیں نال یقین
گوکا تازہ دُودھ اکسیر ۔ وچ آزمائش ایس فقیر
یا بکری دا رنت پلا ۔ مصری تھوڑی جیہی رلا
جے گرمی اس بہت نہایت ۔ کرے قبض دی سخت شکایت
چیزاں ترش نقوع پلا ۔ معدیوں دفع ہووے صفرا
خرفہ کاسنی تخم خیار ۔ پیوے گھوٹ نہ رہے آزار
آلو انبلی ترش انار ۔ شربت لیموں رنت نہار
سبب جے ہووے بلغم باد ۔ ریح معدے وچ کرے فساد
اگن جھکھ چورن جے کھاوے ۔ وٹ مروڑ ریح ونجاوے
جوارش کمونی دیوے نفع ۔ کرے مروڑہ پیچش دفع
دو ترے اس نوں مسہل کر ۔ طبع موافق ذرہ نہ ڈر
ریح بلغم جد ہووے دُور ۔ رہے نہ معدے وچ قصور
معجون پودینہ بڑا مفید ۔ دیہہ توں اس نوں نال تاکید

بیان قبض دائمی

قبض شکم وچ جیکر دائم ۔ رہے دن رات برابر قائم

جاوے مرض پرانی ہو
جد معدے وچ پوے فتور
سبب یبوست جیکر قبض
جھاڑہ سخت نہایت خشک
شامل نال ہووے صفرا
مکھن گو کا فجر کھوا
تازہ گاوہ بکری شیر
سکنجبین کر استعمال
ماءالجبن والی ترکیب
روغن بید انجیر پلا!
ملین دو ترے چار کروا
شربت نت پلا سنا
سبب قبض دا جیکر ریح
کر توں اس دوا دی توڑ
سبب یا ہووے بلغم بادہ
پھرے ریاح شکم دے وچ
درد پیٹ وچ پیدا ہوا
معدیوں سر نوں چڑھے بخار
جے ہو جاوے بھکھ طعام
آدن بہت ڈکار خراب
جوارش دارچینی جے کھاوے

وچ شکم دے رہے کھلو
بہتیاں مرضاں ہون ظہور
گرڑی سخت ہووے اس مرض
آوے بہت وچوں بدمُشک
یا سڑیا ہو یا سودا
مصری بھنوڑی جیہی رلا
خشک قبض نوں ہے اکسیر
ترش چیزاں رکھ شامل نال
کر توں چالی روزہ طبیب
گو کے دُودھ دے وچ رلا
دے کے گھوٹا قبض کشا
کرے شتابی قبض کشا
ہووے کر توں خوب صحیح
جیہڑا دیوے رنج توں توڑ
قبض معدے وچ کرے فساد
ہووے بہت طبیعت زچ
رہے شکم وچ قبض کھلو
جی متلاوے سر نوں گھاز
لاغر ہوندے جان اندام
دارو اس دا کرو شتاب
معدیوں رنج دی قبض اٹھاوے

حب چورن اس نت کھوا
دیوے معدیوں قبض ونجا
مہینے دے وچ ہک دو بار
حب مسہل اس دے درکار

ملیّن گھوٹہ

بنفشہ کاسنی سونف سنا
مغز تخم کدّو وچ پاء
ہک ہک تولہ وزن دوا
پنج تولے گلقند رلا
ڈنڈے دے وچ گھوٹے
گُل پُن دُور کرو سب کھوٹ
گودا انبلتاس دا تازہ
گرے تولے پنج اندازہ
شیرے دے وچ حل کرا
چھاننی وچ گھت صاف کرا
ایہہ دارو دو حصّے کر
پیوے فجری وقت ظہر

صفت شربت سنا

شربت کرو سناء تیار
صفراوی مرضاں دے درکار
بہت مجرب ایہہ دوائی
دیوے مرضوں جھب رہائی
کاسنی پھُل گلاب سنا
پنج پنج تولے وزن تُلا
پا ہک پکّا انبلی ہور
بنفشہ گُل دے تولے دو
دو سو دانہ آلو سیاہ
مصری ترے پا کر ہمراہ
کرکے شربت وانگ تیار
تولے پنج پلاؤ نہار
شربت ایہہ بڑا اکسیر
تجربہ سائیں بخش فقیر

مرضاں کرے معدے دیاں دفع
یرقان زرد نوں دیوے نفع

صفت حب چورن

حب چورن نوں کرو تیار
سرد آزار معدے دے سب
دار چینی نگھ مرچ سیاہ
ہنگ نمک سونچر وچ گھت
عرق نِنبو گھت کھرل کرا
بیر برابر بنھوں حب
دیوے ریح شکم دی توڑ

آوے قبض شکم درکار
دُور ہو جاون کھادیاں سب
پودنہ سنڈھ کرو ہمراہ
دارو تولہ تولہ ست
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
کھاوے ریح اڈا دے جھب
دارو اس دے جیہا نہ ہور

جوارش دارچینی

جوارش دار چینی کر تیار
دار چینی سنڈھ پودنہ عود
مرچاں نگھاں مصطگی چھڑ
راس ، رج ، انیسوں پا
تگناں خالص ماکھیوں ڈال
ڈال مرتبان وچ رکھ
درد معدہ ریح بلغم باد
دیوے معدیوں ریح اڈا

معدیوں ریح نوں کرے فرار
دو دو تولے کر موجود
لونگ ، الاچی ، سونف تگر
ہک ہک تولہ وزن تولا
گٹ دوا ہلا وچ تھال
دیویں سرد آزاد پرکھ
شکموں نفخ کرے برباد
درد پیڑ ریح رہے نہ کا

بیان مرض قولنج

مشکل مندی درد قولنج
جھاڑہ بول نہ ہرگز آوے
وچ شکم رودے قولون
ایہہ حقیقی خاص قولنج
درد شکم دا کرے لاچار
جیکر اس دا گرم مزاج
گرم جلاب نہ نیڑے ڈھو
خشکی جیکر بہت اس ہووے
ادھ پا پکّا گھیو کر گرم
پچھوں اس نوں دیہہ تلئیین
بنفشہ کاسنی پھُل گلاب
مغز کدّو بادام ستا
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
گودا انبلتاس دا تازہ
چار تولے وچ کھنڈ رلا
حصّے اس دے کرکے ترے
گرم پانی دی کرو نطول
ایہہ پچکاری کرو ضرور
سیر یک پانی گرم کرا
کسٹرائل تولے گھت پنج
جے اوہ سُدّہ خاص غذائی

سخت عذاب پہنچاوے رنج
سُول نال روگی کرلاوے
ہووے سدہ سخت زبون
دیوے بہت نہایت رنج
آوے کسے نہ وقت قرار
کر توں اس دا سرد علاج
دیہہ تلئیین اس نوں کو
رووین سُدہ بُدہ کھلوے
پیوے شکم ہو جاوے نرم
ہووے دفع قولنج لعین
دو دو تولے قدر حساب
ہک ہک تولہ نال ملا
شیرہ کپڑ چھان کرا
ڈال چھٹانکی کر اندازہ
تولے دو گوکا گھیو پا
صبح، پیشی دیگر پی لئے
دیوے جھب خلاصی سُول
خشک قولنج ہٹے جھب دُور
تولہ صابن حل کرا
کر پچکاری خشک قولنج
پاوے استھیں جھب رہائی

تازہ گوکا دودھ چوا
اَدھ پا گھیو گوکا وچ گھت
اٹھویں دہاڑے دیہہ تلئین
دورے والا خشک قولنج
چالی روز کر استعمال
ہر ہفتہ ایہو دستور

کھنڈ تھوڑی جیہی وچ پا
نت پلاوَ دہاڑے مست
خیار شنبر دے نال یقین
مُڑ کے پھیر نہ دیوے رنج
جاوے چھوڑ قولنج خیال
کر توں استعمال ضرور

بیان قولنج غیر حقیقی

غیر حقیقی مرض قولنج
ورمی ہووے عرضی رنج
سبب قولنج دا جیکر ورم
رنگ چہرہ اکھیں منہ لال
خلط خون دے سب نشان
باسلیق دا فصد کرا
ورم اُتے جوکاں لگوا
باسلیق دا فصد ضرور
گرم نہ ہرگز دیویں چیز
پچھوں اس نوں دیہہ تلئین
شربت آلو خاص عناب
تُرش چیزاں کر استعمال
جلد اسہال ہوون اس جاری

کہن حکیم طباں وچ ہنج
التوائی ایہہ ہنج صحیح
ہووے مادہ دموی گرم
اُٹھن تلخی سخت کمال
چہرے وچوں ہون عیان
سبھی طرفوں دیر نہ لا
دیوے اس نوں رب شفا
ہک دو دفع نکال ضرور
ایہو رکھیں یاد تمیز
سرد چیزاں دی نال یقین
دیہہ ہر وقت اس نوں گھت آب
خیار شنبر کر شامل نال
ہووے دفع قولنج بیماری

دھنیاں پیلک خوب گھوٹا ورم اُتے جھب کرو طلا
صندل گھس وچ عرق گلاب ورم اُتے کرے لیپ شتاب
گُل روغن سرکے وچ رلا ورم گرم تے کرو طلا
جیکر ورمی سخت قولنج دیوے بہت نہایت رنج
اکثر تاپ ہووے اس نال روگی بہت ہووے بدحال
گرم یا سرد دوا جو کھاوے قے دے نال نکل سب جاوے
دیوے زور زہریلا مادہ ہوندا جاوے ورم زیادہ
ٹھہرے کجھ نہ معدے وچ دیوے ورم اُوپر نوں کھچ
جاوے پھیل شکم وچ سارے سُول شکم وچ ٹھاٹھاں مارے
قولنج ورمی ایہہ خطرناک کرے بیمار شتاب ہلاک
قولنج ایلاوس اس دا نام جھب بیمار کرے قتلام

قولنج صفراوی

جے قولنج ہووے صفراوی یا مادہ سڑیا سوداوی
جھاڑہ بول ہو جاوے قبض تیز تواتر ہووے قبض
چہرہ اکھیں ہوون زرد بہت لاچار کرے اس درد
سڑکن تریہہ تلخی گھبرا نظر نشان آون صفرا
سخت تیز موذی صفرا جمع ہووے معدے وچ جا
ہووے معدہ بہت گرخت کرڑہ خشک نہایت سخت
پاوے معدے وچ کمشد جھاڑہ بول ہو جاوے بند
کرے قولنج نہایت سُول اُٹھے اندر پیٹ ڈنڈول

سکنجبیں دی قے کروا
ترش چیزاں اس بہت پلا
ہر ہفتہ یک قے تلئین
خیار شنبر معجون کھوا
جیکر عادت ہوس قولنج
مادہ خاص ہووے صفرا
چھٹانکی مکھن فجر کھوا
ہر ہفتہ دے کے تلئین
بنفشہ کاسنی پھل گلاب
دو دو تولے وزن تولا
ترنجبین تے املتاس
شیرہ کپڑے وچ چھنا
پیوے ڈال روغن بادام
چھٹے اس دے ترے کروا
جے خشکی دا بہت سبب
بکری گاں دا تازہ دودھ
صابن گرم پانی وچہ گھول
تیل مٹھا گھت کر پچکاری
سبب صفرا جیکر قولنج
آلو انبلی ترش انار
چھٹانکی گودا انبلتاس

گرم پانی دے نال پلا
معدیوں قطع کرے صفرا
دیویں اس نوں نال یقین
دیوے سخت قولنج ونجا
دوربے نال پہنچاوے رنج
شامل نال ہووے سودا
گھیو دودھ گوکا شام پلا
خارج کرو مواد لعین
مغز کدو وچ ڈال شتاب
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
پنج پنج تولے کرکے قیاس
مغز فلوس مڑ حل کرا
یا گوکا گھیو ڈالو عام
ترئے واری دن وچ پلا
کر پچکاری اس نوں جھب
نت پلا جے ہووے بدھ
چھ ست ماشے ہووے تول
اس دے جیہی نہیں کوئی کاری
دیوے سخت کسے نوں رنج
شربت لیموں دیہہ نہار
ادھ سیر دودھ وچ کرکے راس

ترڑے تولے روغن بید انجیر ڈال پلا اس نوں اکسیر
دیویں اس وچ گلقند ملا تولے دو ترڑے چار تولا
بنفشہ مغز کدو بادیان سنا ہر یک تولہ لے آن
پنج تولے گلقند ملا ڈنڈے کونڈے گھت گھوٹا
شیرہ اس دا کرکے صاف دیہہ قصور کرے رب معاف
قوی کرنا جے ہو منظور انبلتاس ملاؤ ضرور
سنگترہ نبو اس بہت کھوا معدیوں قطع کرے صفرا
تولے چار ارنڈ دا تیل ادھ سیر گاوے دودھ وچ میل
دیویں ہک دو دفعہ پلا دیوے اس نوں صحت خدا
آلوئے انبلی بھلے، عناب نقوع کرکے اس دیو شتاب
جیکر سخت ہووے اس سول گرم پانی دی کرو نطول
کھٹی گوکی لسی پیوے فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
مربہ لیموں دا جے کھاوے قولنج صفراوی دور ہو جاوے
غلغل نبو دا آچار کھاوے ہنت نہ رہے آزار

بیان قولنج ریاحی

جیکر سرد قولنج ریاحی کرے شکم دے وچ تباہی
آکھن اس نوں باد قولنج دورے نال پہنچاوے رنج
پیٹ تمام نفخ کر جاوے وانگوں ڈھول آوازہ آوے
ہووے قُر قُر رودیاں وچ نفخ شکم نوں دیوے کھچ
جھاڑہ بول نہ آوے مول ٹھاٹھاں لہراں مارے سول

عرق پودنہ سونف اجوین
پھرے ہجے ریح شکم دے وچ
زیرہ سونف جوین کوٹا
تیل مٹھا گھت کرو ٹکورا
دیہو خیار شنبر معجون
معجون پودنہ نت کھوا
پودنہ دارچینی اجوین
شورہ تیتر مرغ بٹیرا
ساگ باتھو دا جے نت کھاوے
اجوین پودنہ زیرہ سیاہ
سُنڈھ مگھاں وچ دیویں گھت
گھوٹ منقے وچ رلا
گوشت ادرک ڈال پکا
شورہ پیوے سرکیاں نال
سرکہ نمک دی کرو ٹکورا
کرو محلل جلد نطول
بابونہ السی میتھی لیا
کٹھے کے پانی وچ اُبال
یک طرفہ روٹی لے پکوا
کٹھے سو رنجاں سُنڈھ جوین
باد قولنج جے بہت پرانا

میل شراب پلا دن رین
گلاس رمی دی جوین کچھ
پوٹلی کپڑے وچ بنھا
جاوے ریح ٹھکانہ چھوڑ
ہووے دفع قولنج زبون
درد نفخ ریح رہے نہ کا
دیہو اُتھاں داسُنت دن رین
دیہو مصالحہ ڈال گھنیرا
معدیوں ریح دا تخم ونجاوے
مصطگی دار چینی ہمراہ
تڑے تڑے ماشے داروشت
روگی نوں ہر روز کھوا
گرم مصالح نال رلا
دفع قولنج ہووے فی الحال
نفخ ریح جاوے سب چھوڑ
ہووے دفع قولنجی سُول
بنفشہ خطمی نال رلا
کرے نطول لوٹے دے نال
تیل مٹھا گھت کے بنھوا
گھوٹ ضماد کرو دن رین
وچ شکم دے کرے ٹھکانا

نسخہ ہک رلکھاں اکسیر
کالی زیری تولے چار
پودنہ ہینگ ترے اجوین
رس کنواڑ وچ بھو حب
یک دو گولیاں نت کھوا
عرق پودنہ سونف اجوین
باد قولنج دست رتیح سول

تجربہ سائیں بخش فقیر
زیرہ سیاہ تولہ مقدار
ہک ہک تولہ ایہہ پنج لین
چھنے برابر گولیاں سب
اٹھوں ایہہ ترے عرق پلا
عرق ترے ایہہ کافی ہین
اسے پٹ اٹھاندی مول

معجون خیار شنبر

بنا خیار شنبر معجون
بنفشہ گل لے کے ادھ پا
فجرے دیگچی دے وچ ڈال
مل کپڑے وچ صاف کرا
کر کے چھاننی وچ صفا
گاہڑا ہووے جدوں قوام
سقمونیا رب السوس منگا
مصطگی نمک لاہوری ڈال
ترو ی اٹھ تولے وچ گھت
وزن خوراک تولے رہے چار
دست جلدوں ہوون اس جاری
وزن تولہ جیکر نت کھاوے

دفع قولنج کرے معجون
رات پانی وچ تر کردا
دو ترے اس نوں دیہہ ابال
پا ہک انبلتاس پا
پا پا ماکھیوں کھنڈ رلا
کٹ میل ایہہ دوا تمام
سونف انیسوں نال ملا
ہک ہک تولہ وزن سمہال
بادام روغن وچہ تولے سٹ
ہر ہفتہ کھاوے ہک بار
زائل ہووے کل بیماری
قبض شکم دی دور ہو جاوے

معجون پودینہ

کرہ معجون پودنہ تیارہ
جیکرہ خاص قولنج ریاحی
اجوین پودنہ زیرہ سیاہ
سونف، مصطگی، عاقرقرحا
دارچینی مگ مرچ سداب
تگنا خالص ماکھوں ڈال
نو دس ماشے وزن خوراک
جس نوں ہووے باد قولنج
اس نوں ترت دکھاوے نفع
ہاضمہ عجب دنے کرے طعام

شکموں ریح نکالے مار
پاوے اُستھوں جلد رہائی
سُنڈھ کرفس کرو ہمراہ
الاچی دانہ لے وچ پا
دو دو تولے قدر حساب
کُٹ دوا رلا وچ تھال
کرے پیٹ ریح دا چاک
دَورے نال پہنچاوے رنج
پیڑ سُول ریح ہووے دفع
معجون پودینہ اس دا نام

نسخہ چٹنی

چٹنی مَیں ہک کراں بیان
کشمش ادرک انبلی لئے
پودنہ زیرہ مرچ سیاہ
ہر ہک تولے دا مقدار
نمک لاہوری تولے دو
گھوٹ کونڈے پیالی وچ رکھ
چٹنی ایہہ بڑی مزے دار

ذائقہ عمدہ کرے دہان
پنج پنج تولے دارو ترے
الاچی دانہ کرہ ہمراہ
قند پشاوری تولے چار
سرکہ حسب ضرورت ہو
وقت ضرورت ذائقہ چکھ
لیاوے جلدی نال ڈکار

معجون مسہلی

معجون مسہل کر تیار ضرور ۔۔۔ کرے شکم دیاں مرضاں دور
قبض شدہ ریح بلغم باد ۔۔۔ درد شکم ہور سرد مواد
فالج، گنٹھیا، واؤ نسیان ۔۔۔ رہے نہ جُسّے وچ نشان
تروی تولے چار سفید ۔۔۔ سقمونیا اصلی تولہ وید
دارچینی سُنڈھ جعفل لیا ۔۔۔ مصطگی مگ جلوتری پا
آملہ صاف کرکے وچ گھت ۔۔۔ ہک ہک تولہ داروشت
آملہ چھل ہریڑاں ڈال ۔۔۔ پنج پنج تولے وزن سمہال
کُٹ چھان وچ شہد ملا ۔۔۔ ستویں دِینہہ ہک وار رکھوا
وزن خوراک اس تولے دی ۔۔۔ دُودھ گھٹ کرو مناسب جو
دیویں نرم لطیف غذا ۔۔۔ خشک چیزاں پرہیز کرا
جد اسہال ہوون اس جاری ۔۔۔ ہووے بدنوں قطع بیماری

بیان قولنج عرضی

قولنج عرضی دا کراں بیان ۔۔۔ ہووے نال شراکت آن
ورم مثانہ گردہ رنج ۔۔۔ پیدا عرضی کرے قولنج
گردہ جدوں ورم کر جاوے ۔۔۔ جھاڑہ بول نہ ہرگز آوے
سخت ہووے گردے وچ سُول ۔۔۔ جھاڑہ بول نہ آوے مول
سکنجبین دی قے کروا ۔۔۔ دیوے اس نوں رب شفا
اشلتاں دی کر نشین ۔۔۔ ہووے دفع قولنج لعین

جیکر تاپ نہ ہووے نال — گھیو دودھ کر استعمال
گھیو دُودھ دا دیویں جھول — دیویں جھب قبض نوں کھول
مالش پٹہ کرو ٹکور — جاوے ورم ٹھکانہ چھوڑ
قولنج عرضی ایہہ نام سداوے — مرضاں وچ عارض ہو جاوے
کسٹرائیل لے تولے چار — گوکے دُودھ وچ دیہہ ہک وار
تازہ گوکا دُودھ رلا — گھیو کھنڈ اس دے وچ رلا
بنفشہ کاسنی پھل گلاب — دو دو تولے میل شتاب
مغز کدّو دو تولے پاء — ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
شیرہ اس دا لے کڈھا — کپڑے وچ گھت صاف کرا
انبلتاس چھٹانکی تول — شیرے دے وچ دیویں گھول
چھاننی وچ کر صاف نتار — کھنڈ رلا وچ تولے چار
حصّے اس دے کرو ترے — فجر پیشی دیگر پی لئے
کرو محلل لیپ لطول — ہووے دفع عارضی سُول
رتی ترے برشعشا کھاوے — درد گرُدے نوں ترت ونجاوے
قولنج جے کر ہووے التوائی — دیوے مالش نال رہائی
یا دونوں ہتھ قدم پکڑہ — دیہہ جھولارے اِدھر اُدھر

بیان معجون سائیں بخش

کراں بیان معجون ہک ہور — دیوے مرضاں پیٹ دیاں توڑ
درد شکم جوڑاں دیاں پیڑاں — نسّن اس تھیں گھت دہیراں
اجوین پودنہ زیرہ سیاہ — بذر البنج کرو ہمراہ

سقمونیا عقرقرحا سداب
دو دو تولے سب دوا
کُٹ چھان ماکھوں وچہ گھت
درد ریح جس کرے لاچار
فوراً اس نوں دیوے نفع

لگ مرچاں سنڈھ ڈال شتاب
ترے ماشے افیون رلا
وزن خوراک اس ماشے ہشت
تڑپھے مچھی وانگ بیمار
درد پیٹ ریح ہووے دفع

بیانِ ضعفِ جگر

ضعفِ جگر جد کرے ظہور
رنگ سفید بگا ہو جاوے
دل نوں بہت پوے دھڑکار
اُٹھے جدوں اندھالی آوے
طاقت ہووے بہت ضعیف
یا کوئی سخت تاپ دا ساڑ
یا کوئی کچی مٹی کھاوے
یا گندی روڑی دی وا
یا جد مُڑھکا بہتا آوے
موذی مرض ایہہ بہت خراب
ضعف جگر جے تاپ سبب
پہلاں زرد رنگ ہو جاوے
زور کرے موذی صفرا
ہووے اس دا گرم مزاج

اُڈ جاوے چہرے دا نور
ضعف طبیعت دے وچ آوے
ہرگز کم نہ ہووے کار
وقت چلن دے دم چڑھ جاوے
دھڑکا دل دیوے تکلیف
کرے جگر دے وچ بگاڑ
ضُعف جگر اوتھوں ہو جاوے
لگے ضعف جگر ہو جا
سرد ہوا جگر وچ دھاوے
دارو اس دا کرو شتاب
دیوے ضعف بدن نوں جھب
اکھیں چہرہ رنگ وٹاوے
شامل نال ہووے سودا
کر توں اس دا سرد علاج

کاسنی ہک چھٹانک گھوٹا   شیرہ کپڑے وچ چھنا
گودا انبلتاس دا تازہ   ڈال چھٹانکی کر اندازہ
مل کے چھاننی وچ چھنا   ترڑے واری دیہہ وچ پلا
ہر ہفتہ دیویں تلثین   قطع ہووے صفرا لعین
سکنجبین اُس نت پلا   شیرہ کاسنی نال ملا
آلو انبلی کرو نقوع   مصری ڈال نت کرو شروع
بزوری شربت بہت مفید   دیہہ توں اُس نوں نال تاکید
بلغمی ضعف جگر دا دید   رنگ ہو جاوے بہت سفید
رنگ اکھیں چہرہ بدلاوے   قوت بدن ضعف کھا جاوے
چہرے وچ دسے ابھرون   نظر نہ آوے ہرگز خون
یا مٹی بھس ہو جاوے   رنگ سفیدی دے وچ آوے
پھڑکے دل کرکے رفتارہ   اوکھا ہووے بہت بیچارہ
دیہہ اس نوں منجنوش معجون   پیدا کرے بدن وچ خون
گئی ہزارہ دفعہ آزمایا   ہرگز کدے خطا نہیں پایا

نسخہ آہن اکسیر

ضعف جگر جے بہت پُرانہ   رہے بدن وچ کل ٹھکانہ
رہے جسم وچ عاقی ہو   فائدہ کرے دوا نہ کو
نسخہ ہک آہن اکسیر   تجربہ سائیں بخش فقیر
اس نوں لے بنا ضرورہ   ہووے ضعف جگر دا دُورہ
اُدھ پا رگڑ لوہے دا بورہ   ادھ سیر پکا سرکہ پُورہ

وچ سفید بوتل دے پا ہک چلیہ روز ہلا
بعد چلیوں شروع کرا پانی ترپھلہ نال رلا
دو تولہ ترپھلا روز پوسا اکسیر آہن وچ ڈال پلا
یا ماریا ہویا منور کھوا ترپھلہ کُٹ اس نال رلا
یا لوہے دا رگڑ کھوا ماریا ہویا مکھن وچ پا
یا دیویں آہن اکسیر تجربہ سائیں بخش فقیر
کشتہ جے دیویں فولاد پچھے ضعف والی بنیاد
وزن فولاد دا رتی ترے وزن لوہے دا ماشہ ہے
ایہہ نسخہ آزمودہ کار سائیں بخش کیتے کئی بار
خبث الحدید کر استعمال رنگ بدن ہو جاوے لال
دھڑکا ضعف ہووے سب دور رہے نہ جُثّے وچ قصور
ادھرڑ کا گوکا نال جے ہووے فائدہ بہت نہایت تھیوے
گھیو مِٹھا گھٹ روٹی کھاوے گرم چیز دے راہ نہ جاوے
استعمال چالی دینہہ کر رہے نشان نہ ضعف جگر
ضعف جگر جیکر یرقانی پیلا رنگ اس خاص نشانی
جیکر ضعف سبب طحال کرو علاج اس دا فی الحال
ضعف جگر جس مرض دا عرض کرو دوا اس دا بالفرض
ضعف جگر دا کرو علاج گرمی سردی سمجھ مزاج

بیان ورم جگر

ورم جگر جد پیدا ہووے طرف سجیّ اوہ گل کھلووے

لازم تاپ رہے جے نال
بجے ہو جاوے ردی مادہ
ہے ایہہ ڈکھ بڑا ناپاک
جیکر مادہ دموی ورم
رنگ بدن دا ہووے لال
باسلیق رگ کھول ضرور
زرد خون جے نظری آ
جیکر ورم ہووے صفراوی
رنگ ہو جاوے زرد سیاہ
سوزش تریہہ تلخی گھبرا
ہضم غذا نہ ہووے مول
نکل غذا جاوے قے نال
ہووے لاغر بدن ضعیف
قوت بدنوں گھٹ دی جائے
ہووے اندر خشک نہایت
تخم کدو مغز بادیان
ہر یک تولہ وزن دوا
ڈنڈے کونڈے وچہ گھوٹا
دو تولے شربت دینار
جیکر ہووے ورم کرخت
گوگل چربی مٹھا تیل

کرے روگی دا مندا حال
ہوندی جاوے ورم زیادہ
کرے روگی نوں جلد ہلاک
ہووے بہت نہایت گرم
اکھیں چہرہ سُرخ کمال
گندہ خون کرو سب دور
ورم جگر تے جوکاں لا
یا مادہ سڑیا سوداوی
ضعف جگر ہووے ہمراہ
نظر نشان آون صفرا
لازم رہے جگر وچ سول
بعضیاں نوں آون اسہال
ہر دم درد دیوے تکلیف
دن دن کھانا تھوڑا کھائے
کرے قبض دی بہت شکایت
کاسنی نال ملاؤ آن
پنج تولے گلقند رلا
شیرہ کڈھ ہر روز پلا
بیہے نال ملاؤ نہار
کرڑہ بہت نہایت سخت
کرکے گرم موم وچ میل

نت لگاؤ کر کے گرم
شربت رنت پلا دینا
عرق کاسنی عرق مکو
جیکر ہووے گرم مزاج
خرفہ کاسنی گھوٹ پلا
تخم کاسنی صندل بورا
پانی سرکہ گھت گھوٹا
جیکر حاجت ہووس جلاب
سونف کاسنی خوب گھوٹا
تولہ تولہ وزن تولا
ہک چھٹانکی انبلتاس
چار تولے وچ کھنڈ ہلا
حصے اس دے کرے ترے
شدہ گرم یا خشک مواد
جیکر تاپ نہ ہووے نال
ورم نال نپ لازم ہو
شدہ خشک یا ہووے گرم
بنفشہ مغز کدو بادام
جیکر تاپ نہ ہووے نال
پھوق اس نوں دے تلئین
بنفشہ روغن مالش کر

سخت ورم ہو جاوے نرم
کرے جگر دی قطع ازار
شامل اس دے نال جے ہو
ہرگز گرم نہ کریں علاج
مصری تھوڑی جیہی ملا
دھنیاں پھل گلاب کافور
ورم جگر تے کرو طلا
نرم ملین دیو شتاب
مغز تخم کدو وچ پا
پنج تولے گلقند ملا
کرو اضافہ بے وسواس
ترے وار ہی دن وچ پلا
صبح، پیشی، دیگر پی لئے
کرے جگر دے گرد فساد
ورم نہ ہرگز کھیں خیال
شدے نال نہ ہرگز ہو
پہلاں کرو طبیعت نرم
گھت گلقند پلاؤ شام
گھیو دودھ صبح کر استعمال
ہر ہفتہ ہک نال یقین
نت دہاڑے ذرہ نہ ڈر

بلغم باد یا سرد ریاح ۔ پھرے جگر دے گرد نواح
تاپ نہ اس نوں ہووے مول ۔ رہے ہمیشہ جگر وچ سُول
عرق سونف دا شہد ملا ۔ کڈھ تازہ ہر روز پلا
گرم بزوری دیوے نفع ۔ کرے ریاح جگر دی دفع
معجون کمونی نت کھوا ۔ دیوے جگریوں رنج ونجا
جوارش دارچینی جے کھاوے ۔ بلغم رنج دا تخم اُٹھاوے
جیکر کھنگ نہ ہووے نال ۔ ترشی چیزاں کر استعمال
سکنجبین بزوری منگوا ۔ فجرے نت نہار پلا

شربت بزُوری گرم

بنا بزوری شربت گرم ۔ زائل کرے جگر دا ورم
کاسنی چھ تولے منگوا ۔ چھ تولے وچ سونف ملا
تخم کرفس تولے ترے گھت ۔ چھل جڑھ کاسنی تولے ست
چھ تولے جڑھ سونفاں لے ۔ جڑھ کرفس گھت تولے ترے
بوٹی تخم کشوث بنھا ۔ ڈیڑھ تولے دا وزن تولا
دارو کُٹ سب رات پوسا ۔ فجرے دیگچی وچ جوشا
کل چھن کپڑے وچ تمام ۔ ترے پا کھنڈ گھت کرو قوام
سرد آزار جگر دے کُل ۔ پیوے نت جاوے جھب کھُل

شربت دینار

شربت کرو تیار دینار ۔ جگری مرضاں دے درکار

ریوند تخم کشوٹ منگا — دو دو تولے وزن تولا
ریوند نوں درڑہ کروا — پوٹلی تخم کشوٹ بنھا
چھل جڑھ کاسنی پھل گلاب — تخم کاسنی ڈال شتاب
سٹھ سٹھ تولے وزن تولا — رات پانی وچ تر کروا
فجرے دیگچی دے وچ ڈال — دو ترڑے اس نوں دیہ اُبال
مَل کے پُن کے صاف کرا — ترڑے پا مصری گھت پکا
دو ترڑے تولے رُبت پلا — تازہ پانی ڈال ملاء
پیلک سونف کاسنی دا عرق — پیوے پوے شتابی فرق
ماء الاصول پلاؤ ضرور — کرے جگر دیاں مرضاں دور

ماء الاصول بزوری

ماء الاصول بزوری بنا — دیوے مرضاں جگر ونجا
تخم کاسنی سونف منگا — تخم کھکھڑی کھیرے وچ پا
جڑاں سونف کاسنی وچ گھت — ہر ہک ہووَن ماشے ست
گلقند میل تولے وچ چار — کاہڑہ جوشاندہ کرو تیار
روگی نوں ہر روز پلا — دیوے سدّہ جگر ونجا
جیکر ہووے سرد مزاج — کر توں اس دا گرم علاج
کرے چنگی طرح خیال — کرفس جڑھ کرفس وچ ڈال
نال عقل دے سمجھ وقوف — کاسنی کریں خیار موقوف

منقّہ پنج تولے وچ پا
عوض گلقند وچ شہد رلا

سُوءُ القِنیہ

جدول بگاڑ جگر وچ ہووے — رنگ زرد پیلا ہو جاوے
ہتھاں پیراں تے ابھرون — ہووے نظر نہ آوے خون
ضعف جگر دے وچہ نشان — چہرے وچوں ہون عیان
سوء القنیہ مرض دا نام — کہن حکیم طبیب تمام
ایہہ پہلا درجہ استسقا — لکھیا طبّاں وچہ حکماء
تپ دے بعد جے ہووے آن — تپ دا اوہ احتراق پچھان
ہے اوہ مرض مادہ بحرانی — لازم تپ اس خاص نشانی
سبب تاپ بحرانی ساڑ — وچ جگر دے کرے بگاڑ
ہے ایہہ خاص حقیقی مرض — تپ دے بعد ہووے بالفرض
ہووے اس دا گرم مزاج — کرنا جائز سرد علاج
نبض قارورے لے پچھان — گرمی والے سب نشان
شربت خالص سرد بزوری — پیوے نت نہار ضروری
دیہو شربت ورد مدام — ہووے قطع آزار تمام
جے پیوے شربت دینار — ہووے دفع شتاب آزار
ہر ہفتے وچ یک تلثین — دیویں اُس نوں نال یقین
شربت افسنتین پلا — عرق کاسنی سونف رلا
بہت کھلاوے سنگترے انار — کڈھن باہر جگر دا ساڑ
سکنجبین سادہ نت پلا — شیرہ کاسنی نال ملا
بلغم خام یا سرد مواد — کرے جگر دے وچ فساد

سوءُ القِنیہ مرض ہو جاوے … رنگ اکھیں چہرہ بدلاوے
کدے قبض تے کدی مروڑا … بھکھ بند تے کھاوے تھوڑا
وچ ہضم دے پوے قصور … بگڑے خواب والا دستور
لاغر بہت بدن ہو جاوے … ضعف طبیعت دے وچ آوے
جاوے مرض پرانی ہو … رہے جسم دے وچ کھلو
ہتھ پیر کہ جاون وَرم … پولا جسم ہو جاوے نرم
ہل جاوے استسقا دے نال … کرے روگی دا مندا حال
استسقا دا کرو علاج … پہلاں منضج دیہو شتاب
منضج ماء الاصول دیہہ گرم … جاوے ہو طبیعت نرم!
گولیاں حب ایارج نال … کرو صفائی بدن سنبھال
عوض پانی دے عرق پلا … تازہ سونف دا شہد ملا
جیکر اس دا سرد مزاج … اس دا ہے ایہہ خوب علاج
کھاوے سرد نہ کوئی چیز … اتنی رکھیں یاد تمیز
عرق سونف دا کر استعمال … پانی ترک کریں ہر حال
ڈاچی دا پیوے دُدھ تازہ … موافق قوت سمجھ اندازہ
قسم اناج نہ ہرگز کھاوے … سرد پانی دے راہ نہ جاوے۔
جیکر تاپ ہووے اس نال … کر کونین دی استعمال
سوءُ القنیہ جیکر مرض … ورم طحال دا ہووے عرض
ورم طحال دا کرو علاج … تا ہووے تندرست مزاج

جیکر ریح دا ہووے زور
لکھاں مجرّب نسخہ ہور

دار چینی مگھ مرچ سیاہ
پودنہ سُنڈھ کرو ہمراہ

عاقر قرحا تینوں اجوین
اصلی ہنگ برابر لین

ہک ہک تولہ وزن تولا
سونچر نمک تولے دو پا

رس کنوار وچ بنھوں حب
کھاوے نفع دکھاوے جھب

کھاوے جانوراں دا ماس
گھت مصالحہ بے وسواس

پانی سرد نہ لسی پیوے
جب تک خوب نہ چنگا تھیوے

بابونہ روغن مالش کر
نت دھاڑے ذرہ نہ ڈر

کرے ریاضت بہت علیل
تا مادہ ہووے تحلیل

اس دارو دی کرتوں لوڑ
جیہڑا ریح نوں دیوے توڑ

کڑوا چرائتہ افسنطین
ترے ترے ماشے دارو تین

رات پانی وچ تر کروا
فجر جوشاندہ کاہڑ پلا

ہر ہفتہ دیویں تلئین
طبع موافق نال یقین

شربت افسنطین مسہلی

پا ہک پکا پھُل گلاب
افسنطین چھٹانک شتاب

تر دی غاریقون سفید
ہک ہک تولہ ڈالو دید

کالی چھڑ چھ ماشے پا
رات پانی وچ رکھ پوسا

فجر جوش کر صاف کرا
ترے پا کھنڈ سفید ملا

کرکے شربت وانگ تیار
پیویں دونویں وقت نہار

عرق سونف دا نال ملا
دیوے اس نوں رب شفا

بیان استسقا

استسقا اک سخت آزار   بہت نہایت کرے خوار
حدوں باہر پیٹ ودھ جاوے   بہت انسان تکلیف پاوے
جگروں موذی گرے مواد   وچ شکم جا کرے فساد
پردیاں وچ شکم گھس جاوے   سخت شکم نوں ضرر پہنچاوے
مادہ فاسد کرے نزول   پردے کرے صفاق قبول
ہاضمے دچ بگاڑ ہو جاوے   ضعف طبیعت دے وچ آوے
استسقا دے ترے اقسام   لحمی ، طبلی ، زقی نام
خاص لحمی دی ایہہ شناس   ہتھیں پیریں پوے آماس
چہرہ شکم ورم کر جاوے   وانگ خمیر بدن پھل جاوے
جد انگل دی دیوے دب   ٹوآ پوے ورم تے جھب
جائے جتھے پھل تمام   ہندی وچ سپھو دھر نام
طبلی جیہڑا استسقا   وچ شکم دے بھرے ہوا
بہت شکم نوں دیوے کھچ   کہن کتھودھر ہندی وچ
نال انگل جد چوٹ چلاوے   وانگوں ڈھول آوازہ آوے
تنیاں جاوے شکم نہایت   کرے قبض دی بہت شکایت
زقی استسقا خراب   وانگ مشک ہو جاوے آب
خاص زقی دی ایہہ نشانی   وانگ مشک دے چھلکے پانی

معالجہ استسقا دا چارہ
قے ، منضج ، مسہل ادرار

طبع موافق کر تلثبین
حُب ریوند کرا استعمال
نت پلا ڈاچی دا شیر
جیکر تاپ نہ ہووے نال
پانی اُکا نہ دیوے مول
عوض غذا پانی دے دُودھ
ہے ایہہ نسخہ بڑا لاثانی
شکموں مادہ مرض نکال
نصف رتی کونین رلا
استسقا جے خاص ریاحی
جن کتھودہر استسقا
قسم اناج نہ ہرگز کھاوے
لسی شربت مول نہ پیوے
عوض پانی جے سونف دا عرق
عرق سونف دا بہت پلا
سائیں بخش اُس نوں آزمایا
مجرّب گلّ بابونہ تیل
کرے ریاضت دینہہ تے رات
بزوری شربت یا دیہہ ورد
شربت افسنتین اکسیر
عرق سونف دا نال ملا

ہر ہفتہ ہک نال یقین
دیوے مادہ مرض نکال
لچھی نوں ڈِٹھا اکسیر
شیر شتر دا کر استعمال
پاوے تاں اوہ صحت رنجول
دیہہ ہر روز جے ہووے بدھ
تجربہ حکمت وچ یونانی
ہر ہفتے بعد ملین نال
عرق سونف دا نت پلا
کرے نہ مُڑکے ذرہ تباہی
دیوے شکموں تخم اُٹھا
سرد پانی دے راہ نہ جاوے
تاں اوہ روگی چنگا تھیوے
پیوے پوے شتابی فرق
سرد چیزاں پرہیز کرا
ہرگز کدے خطا نہیں پایا
مل وچ نمک تھوڑا جیہا میل
استھیں بہت ہووے دُکھ مات
طبع موافق گرم یا سرد
وچہ آزمائش ایس فقیر
روگی نوں ہر روز پلا

جے ہووے شربت دینار
جاوے استسقاء آزار

جیکر زقی استسقا
کرے خراب کسے نوں آ

پانی نشتر نال نکال
کل کلانج کر استعمال

حب ریوندی کرد تیار
استسقا دے ہے درکار

حاذق حکماواں آزمایا
فائدہ بہت نہایت پایا

کھاوے ہر ہفتہ ہک وار
گولیاں نو ماشے مقدار

ریوند، گوگل، غاریقون
ایارج فیقرا ہندی لُون

رب السوس سقمونیا گھت
ہک ہک تولہ دارو سُت

تروی تولے چار رلا
عرق سونف وچ حب بنا

برابر ماںہہ دے دانے نال
گولیاں بنھوں عقل سنبھال

کھاوے ہر ہفتہ ہک وار
چھ ست ماشے دا مقدار

جیکر ہووے مرد جوان
کھاوے نو ماشے بھر آن

لحمی بلغمی استسقا
دیوے جسموں تخم اُٹھا

دساں نسخہ ہور آزمودہ
کامل حاذق دا فرمودہ

جاوے مرض پرانی ہو
رہے جسم دے وچ کھلو

استسقا طبلی نوں نفع
دیوے نفع کرے سب دفع

دارچینی مگ مرچ سیاہ
گوگل تخم کرفس ہمراہ

کالی زیری سُنڈھ اجوین
دارو وزن برابر ہین

کُٹ چھان کے دارو سب
وچ منقے بنھوں حب

ہک ہک رتی دا مقدار
وزن روزانہ ماشے چار

سونف منقہ نت جوشا
پچھوں ماکھوں ڈال پلا

ہر ہفتے ہک کرو جلاب — جاوے استسقا خراب
کرے جیکر صفرا بگاڑ — پوے جگر وچ دائم ساڑ
شیرہ کاسنی دیوے نفع — کرے بگاڑ جگر دا دفع
نسخہ ہک لکھاں ادرار — رہے نہ استسقا آزار
دیوے ورم جگر نوں سوُد — استسقا نوں کرے نابود
پانی مولی دا کڈھوا — شورہ تھوڑا جیہا رلا
ردگی نوں ہر روز پلا — دیوے اُس نوں رب شفا
ہر ہفتہ ہک قے کروا — قانونچہ وچ لکھیا حکماء
نکل مادہ موذی سب جاوے — مرض نہ مُڑکے شکل دکھاوے
وچ مہینے دو دو بار — قے جلاب کراویں چار
پہلے ہفتے قے کروا — دُوجے وچ جلاب دیوا
سوئے تخم مولی دے لیا — تولہ تولہ وزن تولا
مین پھل ڈوڈہ ہک ڈال — کُٹ سب پانی وچ اوبال
پانی ڈال پیالے ترے — ترے واری اس نوں پی لے
سرکہ ہک چھٹانکی گھت — میلوکھنڈ تولے وچ ست
وچ حلق دے کھنب پھرا — نال عقل دے قے کروا
گرم پانی دی کر امداد — ہووے خارج خوب مواد
استسقا سبب طحال — جیکر کرے کسے بدحال
کرے مواد سودا گرخت — کرے شکم دے پردے سخت
استسقا جبن اس نام — کہن حکیم یونان تمام
نسخہ ہک عجیب ہتھ آیا — بہت دفعہ میرا آزمایا

اس نوں کرو تیار ضرور
تیزاب گندھک منگوا
نوشادر سوہاگہ شورہ لے
ہک تولہ وچ ڈال کے پیس
ترے پا عرق لے کے بادیان
تولہ تولہ نت پلاؤ
پہلاں ایہہ سفوف پھکا
تخم کرنجوہ تولے دو
تولہ میل ہاورڈ کونین
پچھوں اوہ دوا پلا
جبن تے استسقا ریاحی
ڈاچی دا نت پیوے شیر
بکریاں دا پیوے دُودھ
طبلی جیکر استسقا
نسخہ کراں بیان لاثانی
اُدھ پا اک دا دُودھ چوا
چوہارے ترے اس وچ رکھا
گِل حکمت پھر اس نوں کر
جد گولہ ہو جاوے لال
چوہارے گونڈے وچ پیس
ہک ہک گولی نت کھوا

کرے مرض جبن سب دُور
ماشے پنج بوتل وچ پا
تولہ تولہ دارو ترے
ڈال بوتل وچ چارے پیس
بوتل وچہ ملاؤ آن
شیرہ کاسنی نال ملاؤ
دُکھ جبن دا رہے نہ کا
دو تولے ست ڈال گلو
ہک ماشہ کھاوے دن رین
دفع کرے جبن استسقا
نکل شکم تھیں ہوون راہی
حق اس دے وچ ہے اکسیر
تازہ نت جے ہووس بُدھ
دیوے نفخ شکم نوں آ
تجربہ کیتا ہویا دہقانی
آٹا کنک اس وچ ملا
گولہ ہتھاں نال بنا
وچ تنور گرم دے دھر
جلدی اس نوں باہر نکال
گولیاں اس دیاں بنھ اکیس
عرق سونف دا نال بلا

ہک پا سے روٹی کنک پکا
نسخہ ایہہ آزمودہ کار
گوگل خالص بھینسیا آن
ہک دو ماشے جے نت کھاوے
تخم کرفس تے زیری سیاہ
سبب صفرا یا بلغم شور
دارو دیہہ اس نوں ادرار
سفید زیرہ ریوند جوکھار
کُٹ چھان کے کرو سفوف
پانی مولی کُٹ کڈھا
مویاں اس نوں بہت کھوا
خرفہ کاسنی تخم خیارہ
نوشادر ریوند پیلک لیا
ایہہ نسخہ آزمودہ کار
استسقا نال رہے جے تاپ
ورم جگر ہووے ہمراہ
ہووے خاص ردّی اوہ مادہ
قوت بہت بدن گھٹ جاوے
لازم تاپ اس رہے مدام
جیکر مادہ سالم ہوہ
جیکر تاپ نہ ہووے نال

تیل مٹھا گھت شکم بنھا
دو ترے ہوئے شفا بیمار
بھوبل دے وچ کر بریان
طبلی استسقا ونجاوے
گھوٹ سرکے وچ لیپ کرا
استسقا جے دیوے زور
کرے جگر دا دفع بگاڑ
شورہ وزن برابر چار
ترے ماشے کھاون نال وقوف
ادھ پا پکّا نت پلا
مرچاں کالیاں نمک لگا
شیرہ پیوے نت نہار
گھوٹ سرکے وچ لیپ کرا
سائیں بخش کیتی کئی بار
نال اجل اوہ کرے ملاپ
کرے ردگی دا حال تباہ
ہوندی جائے مرض زیادہ
رنگ شکل چہرہ بدلاوے
کرے حیاتی ختم تمام
جاوے مرض پرانی ہو
مادہ سالم کریں خیال

جد کد اُس نوں خیر ہو جاوے ۔ رحمت رب تھیں صحت پاوے
طبلی استسقا ریاحی ۔ پاوے عرقاں نال رہائی
عرق پودنہ سونف اجوین ۔ ترے ایہہ پنج پنج تولے لین
ہک رتی ہر روز کونین ۔ کرکے حل پلادن رین
جیہڑا لحمی استسقا ۔ حب ریوند جیہا نہیں دوا
گرم زقی نوں دیون لفع ۔ کرن بگاڑ جگر دا دفع
گل کلانج تے شربت ورد ۔ ایہہ مجرب نسخے سرد

نسخہ استسقا زقی مجربہ

چھل درخت شرینہہ کچنال ۔ پنج پنج تولے کُٹ اوبال
عوض پانی دے نت پلا ۔ عرق سونف دا نال رلا
تے جلاّب شامل رکھ نال ۔ فاصلے نال کر استعمال

نسخہ گلکلانج سرد

گلکلانج کر سرد تیار ۔ زقی گرم نہ رہے آزار
کاسنی اصل پھُل گلاب ۔ نال ملٹھی میل شتاب
رب السوس تے مغز خیار ۔ ہر ہک دو تولے مقدار
میل عصارہ افسنتین ۔ تولے ترے کر بہت مہین
زرد ہریڑاں دی چھل گھت ۔ وزن قدر اس تولے ست
ماذریون مدبّرہ ڈال ۔ کرکے تولے پنج خیال
ترنجبیں کھنڈ انبلتاس ۔ میلو ایہہ ترے بے وسواس
گھول پانی وچہ صاف کرا ۔ دیگچی دے وچ گھت پکا

ماکھوں وانگ پکے جد قوام ۔ کُٹ ملاؤ دوا تمام
چھ ست ماشے نت کھوا ۔ پھکّوں شربت ورد پلا
گرم زتی ہے استسقا ۔ دیوے اس دی بیخ اُٹھا
سائیں بخش اس نوں آزمایا ۔ بہت نہایت نفع اُٹھایا
ماذریوں مدبر کر ۔ ست روز سرکے وچ دھر
سرکیوں ہفتے بعد کڈھا ۔ دھوئیکے ڈُھپّے رکھ سوکھا

شربت ورد

شربت ورد بنا طبیب ۔ ہے ایہہ نسخہ بڑا عجیب
استسقا نوں دیوے نفع ۔ کرے شکم دیاں مرضاں دفع
معدیوں خارج کرے مواد ۔ دفع جگر دا کرے فساد
سرہک پکّا پھُل گلاب ۔ رات پوسا رکھ اندر آب
فجرے دیگچی وچ جوشا ۔ مَل کے پُن کے صاف کرا
ادھ سیر پکّا مصری گھت ۔ شربت وانگ پکاویں پت
دو ترے تولے نت پلا ۔ عرق سونف دا نال رلا

بیان ورم الطحال

سخت مندا دکھ ورم طحال ۔ حالت بہت کرے بدحال
وچ ہضم دے پوے فتور ۔ طاقت جسموں ہووے دور
لاغر بہت بدن ہوجاوے ۔ چہرہ زردی رنگ وٹاوے
ضعف جگر ہووے ہمراہ ۔ کرے بدن دا رنگ تباہ

چلے حرکت یا کرے کارہ
دن دن قوت گھٹ دی جاوے
جلدی اس دا کرو دوا
مولیاں چار سبز منگوا
مولی چیر بھانڈے وچ ڈال
سفید زیرہ تے مرچ سیاہ
نمک تھوڑا جیہا وچ گھت
وزن چھٹانک ادھ پا نت کھاوے
رائی سرکے وچ گھوٹا
پھلوہا اوپر پوے طحال
چار دفعہ کر ایہو کار
ساڑہ گوکا گھیو نت لگا
پنج تولے ببّو دا ست
دو تولے ہر روز بلا
ترے تولے مصری وچہ ڈال
سرکہ خالص مٹھا تیل
مکھن ادھ پا فجری کھاوے
کلر شو پانی گھت پیوے
کلر ادھ پا دا مقدار
ایہہ بھی نسخہ ہے دہقانی
سائیں بخش حکیم فقیر

دل نوں بہت پوے دھڑکا
روگی فکر کرے غم کھاوے
مت ہو جاوے استسقا
دھو پانی وچ صاف کرا
سرکہ ادھ سیر میلو نال
دو دو تولے کر ہمراہ
کھاوے روگی ہفتے ست
ورم طحال دفع ہو جاوے
پلستر اوپر تلی لگا
کترو قینچی نال سمھال
ہک مہینے وچ ہک بار
دیوے جھبدے زخم چھوڑا
سرکے دے وچ بوتل گھت
شیرہ کاسنی نال رلا
ترے ماہ تک استعمال
ملو تلی تے دونویں میل
گرڑے سخت طحال ونجاوے
چھ ماہ تیک تا چنگا تھیوے
پیوے پانی فجر نہار
تجربہ کیتا ہویا لاثانی
ایہہ نسخے لکھے اکسیر

بیان مرض یرقان

مرض جدوں ہووے یرقان
پیلا رنگ ہووے انسان

زرد قارورہ زرد زبان
اکھیں چہرہ زرد دہان

مرض یرقان قسم ہے ترے
اصفر۔ اسود۔ ابیض ہے

یرقان جے ہووے رنگ سفید
ابیض اس نوں آکھن وید

ہووے زرد چہرہ یرقان
ترش نقوع پلاؤ آن

آلو انبلی ترشش انار
نقوع کرکے دیہہ رنت نہار

خرفہ کاسنی خوب گھوٹا
وقت فجر دیہہ مصری پا

انار دانہ آملہ کشنیز
نقوع کرکے دیہہ نال تمیز

چرائتہ پاپڑا افسنتین
ہر اک ہوون ماشہ تین

ترپھلہ تولہ، نال ملا
رات پانی وچ رکھ پوسا

فجرے مل پُن صاف کرا
مصری ڈال اس رنت پلا

نقوع ملین

چالی دانہ آلو سیاہ
ادھ پا انبلی کر ہمراہ

ادھ پا پکا پھل گلاب
چھٹانکی کاسنی میل شتاب

چار تولہ پھل ہرڑ کہا
اک تولہ وچ میل سنا

راتیں پانی وچ پوسا
فجرے مل پُن صاف کرا

اک دن دے وچ دو ترے وار
پیوے مصری ڈال نہار

جد اسہال اس ہوون جاری
قطع ہووے یرقان بیماری

ہر ہفتہ ایہہ دیہہ تلئین — جاوے نس یرقان لعین
دو ترئے دفعہ جے قے کراویں — فائدہ جلدی نال اٹھاویں
سکنجبین بزوری نہار — پیوے رہے نہ ذرہ آزار

بیان .بواسیر

بواسیر ہک مرض زبون — ہوہکیاں وچوں آوے خون
ہوہکے اُگن سُفرے وچ — کرن روگی نوں ڈاہڈا زچ
ست قسماں ہوہکیاں دیاں ہین — بہت حکیم سیانے کہن
نخلی - تمری - عنبی - تینی — توثی - ثولولی - عمینی
نخلی وانگوں مڈھ کھجور — سخت قسم ہوہکا مشہور
تمری ہوہکا مثل چوہارے — سُفرے وچ تراٹاں مارے
عنبی ہوہکے مثل انگور — پاون سفرے وچ فتور
تینی ہوہکا مثل انجیر — چلے خون اس تھیں جیوں سیر
توثی ہوہکے وانگ شہتوت — لے وانگوں نرم جیوں سوت
ثولولی ہوہکے سمجھ مثال — جیونکر دانے مٹر چراِل
عمی ہوہکا بہت کرخت — طرف باہر دی گرڑہ سخت
خون نہ اس توں آوے مول — اوکھا ہووے بہت رنجول
جد ہو جاوے گندہ خون — ہوہکے پیدا ہون زبون
سُفرے نال مچاون جنگ — ضرباں سوزش مارن ڈنگ
رہے شکم دچ قبض مدام — آوے کسی نہ وقت آرام
جے مدت تک رہے بیماری — پاوے سُفرے وچہ خوازی

دارو اس دا کرو شتاب   مت نہ زندگانی کرے خراب

نسخہ مجربہ سائیں بخش سنیاسی

نسخہ بیان کراں عجب   قطع کرے موہکیاں نوں جھب
صدری بصدری ٹڑیا آیا   وچ کتاباں کسے نہ پایا
تیزاب گندھک منگوا   ہک تولے دا مقدار تولا
ترّے ماشے گھت سم الفار   رس کپور تولہ مقدار
دار چکنا ورقیہ ہڑتال   ترّے ترّے ماشے لے وچ ڈال
کرکے جمع بوتل وچ گھت   وچے رکھ دہاڑے ست
کھرل وٹے وچہ خوب پیہا   شیشی دے وچ رکھ ٹکا
ذرہ ہک دارو سرمچہ نال   موہکیاں اُتے لا سمہال
جد موہکیاں تے دارو لاؤ   اوسے ویلے سیک دیواؤ
ہک ہفتہ جے دارو لاوے   جڑھاں تیک موہکے سب کھاوے
جے دیوے تکلیف دوا   پلٹس گھت پنیر بنھا
پُھل کے ہوون موہکے لال   اٹھویں دسویں دیون گال
جد موہکے مردار ہو جاون   خود بوڈے ہو کے گر جاون
نہیں کنڈی دے نال کھچا   قینچی نال اس نوں کترا
گھوٹ بھنگ مڑ پنڈہ بنھ   ذرا زخم دا رہے نہ سنھ
جے موہکیاں نوں زخم ہو جاوے   اس مرہم دے نال چھڑاوے
مُردہ سنگ سفیدہ رال   نت لگا مکھن دے نال
ہور دساں نسخہ اکسیر   تجربہ سائیں بخش فقیر
سنکھیا دھاگے نال لگا   پانی تھوڑا جیہا رلا

اوہ دھاگا سوئی وچ ڈال	مہکے ونھ سوئی دے نال
دھاگے نوں ہر روز کھپا	جاوے سب موہکیاں نوں کھا
دھونی گوگل روز دیوا	دانے حرمل نال رلا
جے اُس نوں ہووے تکلیف	ٹِنڈس بنھ پنیر کثیف
ٹُسکے موہکے مردار ہوجاون	درد پیڑ نہ ذرا مناون
کُنڈی گھت رکھ سمبھال	کٹ اس قینچی استرے نال
پچھوں نگدہ بھنگ بنھا	دیوے جھبدے زخم چھڑا
تیزاب گندھک منگوا	زنک لوشن وچ حل کرا
کجھ مُدت موہکیاں تے لاوے	ایہہ بھی موہکیاں نوں کھاجاوے
گھیو دودھ بہتا کریں غذا	خشک چیزوں پرہیز کرا
موہکے تے بنھ ریشم دی تار	موہکہ ہو جاوے مردار

نسخہ بواسیر

لے ہک تولہ جست سڑا	پھٹکڑی لون باروت رلا
چھ چھ ماشے دا مقدار	میل کھرل کرہ دارو چار
پانی دے وچ نرم کرا	مسے اوپر کرے طلا
نت لگاؤ صبح تے شام	خشک مسے ہو گرن تمام

نسخہ مجرّبہ بواسیر سائیں بخش

شورہ قلمی کتھ سفید	سڑیا جست ہڑتال لئے دید
رسکپور، توتیا بریان	ہر ہک ترے ترے ماشے آن

رس کنوار وچہ حب بنا   لا ہنت لب دے نال گھسا
موہکے تے جد کریں طلا   ہک ساعت تک بیک دیوا

نسخہ بواسیر

رسکپور ۔ ورقیہ ہڑتال   توتیا شورہ لے وچ ڈال
جست ساڑ یا کتھ سفید   وزن برابر دارو وڈیسد
تیزاب گندھک وچ ڈالی   بوتل دے وچ رکھ سمہال
ہفتے بعد اس کھرل کرا   مُڑ بوتل وچہ رکھ ٹکا

نسخہ بواسیر

شورہ پھٹکری آملہ سار   توتیا وزن برابر چاہ
دُودھ اک دے وچ تر کرا   چھاویں اس نوں رکھ سوکھا
پیہہ کے ڈبی دے وچہ ڈال   رکھیں خوب حفاظت نال
تھوڑا لب دے نال رلا   تخمیاں اوتے کرو طلا
ترے ہفتے جے ہنت لگاون   سب مسے گل کے جھڑ جاون

نسخہ بواسیر

جُڑے ہوئے سپ لے منگوا   اُتے ہیٹھ نوشادر پا
کوزے وچہ گل حکمت کر   وچ انگیٹھی اگ دے دھر
سرد ہووے جھب لے نکال   پیہہ کے ڈبی دے وچ ڈال
تھوڑا لب دے نال گھسا   موہکیاں اُتے کرو طلا

نسخہ بواسیر

ماجو پھٹکڑی کچلہ لے
گھس لب دے وچ دارو تڑے
موکھیاں تے نت کرو طلا
دیوے فائدہ تُرت وکھا

نسخہ بواسیر

رسکپور تے کتھ سفید
کر بریاں طوطیا دید
وزن برابر تڑے دوا
پیہہ کے مکھن نال لگا
جد موکھیاں تے دارو لاؤ
پچھوں جلدی سیک دیواؤ
دو ترے ہفتے نت لگاون
سب مسّے گل خشک ہو جاون
جے دیوے تکلیف دوا
پوٹلش گھست پیر بنھا

نسخہ بواسیر

گداختہ کر کے جست شتاب
ڈال دیو اُتے سیماب
کر کے کھرل ڈبی وچ پا
لا نت لب دے نال گھسا

نسخہ بواسیر

توتیا پارہ پھٹکڑی لے
تڑے تڑے ماشے دارو تے
توتیا پارے نال ملا
لے توں اوّل کھرل کرا
چھ ماشے جست ساڑ پا ڈال
سب دارو کر کھرل کمال
تھوڑا لب دے نال گھسا
موکھیاں تے نت کرو طلا

نسخہ بواسیر دہقانی

نیلا تھوتھا پھٹکڑی ساڑ ‌ ‌ ‌ ہک ہک تولے دا مقدار
دو سیر پکا کلر شور ‌ ‌ ‌ ڈیہہ سیر پانی دے وچ گھول
توتیا پھٹکڑی کر باریک ‌ ‌ ‌ اوس پانی وچ میلو ٹھیک
بھانڈے مٹی دے وچ بھر ‌ ‌ ‌ نت اس نال استنجا کر
جد سُفرے نوں زخم ہو جاوے ‌ ‌ ‌ اس مرہم دے نال چھڑاوے
کتھ مردہ سنگ سفیدہ رال ‌ ‌ ‌ نت لگا مکھن دے نال

نسخہ دھونی بواسیر

کوکڑ چھڈی بوٹی لیا ‌ ‌ ‌ اجوین خراسانی وچ پاء
دانے ہرمل بھنگ رلا ‌ ‌ ‌ گھوٹ سبھے یک جاں کرا
دھُونی اس دی دلوے سُود ‌ ‌ ‌ ہو کے سب ہو جان نابود
گوگل اس دے نال رلا ‌ ‌ ‌ دھُونی اس نوں نت دلوا
دھونی ڈیہہ پُرانا چم ‌ ‌ ‌ زور مسے دا ہووے کم
خار پشت جے دھونی دیویں ‌ ‌ ‌ بخشے فیض مسے نوں اوتویں
ڈیہہ دھُونی پھل اَک دی جڑھ ‌ ‌ ‌ مسے خشک ہو جاون جھڑ
دھونی کچلے دی اکسیر ‌ ‌ ‌ تجربہ سائیں بخش فقیر
دھُونی بھنگ جوین خراسانی ‌ ‌ ‌ ڈیہہ مسے ہو جاون فانی

جے دانے حرمل نال ملاویں
زیادہ اس تھیں فیض اُٹھاویں

نسخہ خونی بواسیر

آٹا تخم بکین کڈھا
کوکرڑ چھڈی بوٹی پیوے
بواسیر دا جیکر خون
دسیاں نسخہ فائدہ مند
بناؤ اُس نوں نال وقوف
پا آٹا تخم بکین کڈھا
پھانکسو ڈال تولے وچہ چار
آب کوکرڑ چھڈی کڈھوا
پُت رُم دا پانی کڈھوا
مُڑ باپڑے دا پانی پا
لیا رسوت چھٹانکی تول
میلو وچ رسوت سفوف
چنے برابر حب بنا
ترے حب وقت فجر دے کھاوے
کوکرڑ چھڈی رنت گھوٹا
ایہہ نسخہ کیتا آنہ ماشی
کوکرڑ چھڈی رنت گھوٹا
کرکے صاف شیشی وچہ گھت
بواسیر نوں دیوے سود

چھ ست ماشے رنت پھکا
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
کرے نہایت خوار زبون
جلدی خون ہو جاوے بند
کرے شکایت خون موقوف
پنج تولے کالی ہرڑ رلا
گھوٹ کونڈے وچ خوب سنوا
ترے دفعہ تر خشک کرا
اس وچ تر کر خشک کرا
تر کرکے مُڑ خشک کرا
تھوڑے جیہے پانی وچہ گھول
گولیاں بنھو نال وقوف
ترے ترے دونویں وقت کھوا
گھیو دودھ گوکے نال لنگھاوے
پچھوں دونویں وقت رلا
سائیں بخش حکیم شناسی
کپڑے وچ گھت صاف کرا
لا موکھیاں تے ہفتے ست
سب مسّے ہو جان نابود

ترونک بوٹی گھوٹ پلا	ڈبوے اس نوں فیض پہنچا
ہک دو کالی مرچ منگا	نمک تھوڑا جیہا وچ پا

نسخہ بواسیر یونانی

نسخہ ایہہ بڑا لاثانی	لکھیا اندر طب یونانی
ستیاں ہتے جیکر نت لاویں	فائدہ بہت نہایت پاویں
اٹھ دس بچھو لے پکڑا	ڈال شیشی دے وچ رکھا
تیل مٹھا گھٹ تولے چار	ڈبیے رکھ چالیس دیہاڑ
مڑ کر صاف شیشی وچ پا	ترے ماشے توتیا بیس رلا
ماشے ترے درفیا ہڑتال	پیہہ کے ملو اسدے نال
نال انگل دے نت لگا	جاوے سب مسیاں نوں کھا
کر استعمال مہینے ٹھیک	موہکے سب گل جاون ٹھیک
اول موہکے باہر نکال	پھیر دوا کر استعمال
اول سفرہ تر کروا	روغن انگل نال لگا
نال انگشت لگا دوا	موہکیاں اتے کرد طلا

بیان ریح البواسیر

بواسیر ہک قسم ریاحی	پاوے سفرے وچ تباہی
پھرے ریاح رودیاں دے وچ	درد کرے روگی نوں ریح

شامل نال آون اسہال
کرن روگی دا مندا حال

حب مجربہ ریح البواسیر حب جوگجراج

کراں بیان مجرب حب — رنج بواسیر دنجاوے جھب
گوگل بھینسیا دس مثقال — منقہ نصف وزن وچ مثقال
منقہ گھیو وچ کرہ بریان — دانے سب نکالو آن
تریے ماشے افیون ملا — حمام دستے دے وچ کوٹا
سوا لکھ اس سٹ لگائیں — گولیاں ماشہ قدر بنائیں
ہک ہک حب دو وقتی کھاوے — پانی دے گھٹ نال لنگھاوے
گولیاں جوگجراج اس نام — رنج شکم دے آون کام

نسخہ ریح البواسیر

لکھاں مجرب ہور دوا — دیوے رنج بواسیر دنجا
گوگل بھینسیاں زیری سیاہ — زیرہ سیاہ کرو ہمراہ
اجوین پودنہ ہرتال زنگ — ستویں نال ملاؤ بھنگ
وزن برابر سب دوا — کٹ کے سبھے جمع کرا
چھ ماشے پانی نال پھکا — بواسیر رنج رہے نہ کا
ایہہ نسخہ آزمودہ کار — سائیں بخش کیتا کئی بار

نسخہ ریح البواسیر اطریفل مقل

اطریفل مقل ڈھاڈا اکسیر — دور کرے دکھ رنج بواسیر
رنج رودہ نوں دیوے نفع — درد پیڑ ہوون سب دفع

چھل بھیڑہ ہرڑاں سیاہ — آملہ نال کرو ہمراہ
چھل ہریڑاں زرد ملا — دو دو تولے چار دوا
گوگل ہک چھٹانکی آن — گھیئو گو کے وچ کر بریان
کُٹ چھٹانکی سب دوا — ماکھیوں خالص وچ ملا
وزن چھ ماشے نت کھاوے — عرق سونف دے نال لنگھاوے
ریح بجے ہووے ٹھنڈی تر — عرق پودنہ شامل کر
جو شے ہووے باد انگیز — بالکل کر اس تھیں پرہیز

بیان کانچ نکلنا

حاجت وقت جے کسے بیمار — نکلے کانچ اُس باہر وار
ماسکہ قوت کم ہو جاوے — سُفرہ سارا باہر آوے
ہووے بہت طبیعت زچ — وقت حاجت دے لگے کچھ
اکثر بچے بال نادان — ہوون اس دُکھ نال حیران
رکھاں دوا ہک فائدہ مند — جس نوں کرن حکیم پسند
شاہ ارزانی دا فرمودہ — بہت بیماراں تے آزمودہ
سُرمہ ماجو پھل انار — پھٹکڑی نال ملاؤ سار
چارے دارو کر باریک — مثل غبار ہو جاون ٹھیک
گل روغن دے وچ ملا — سُفرے اُتے زنت لگا
پانی وچ جوشا نسپال — آبدست کر اُس دے نال
پورانہ چمڑا بے سڑوا — چھڑک کانچ گل روغن لا
ہور دساں ہک عجب دوا — گگرہ دے پت گھوٹ بنھا

بیان پھوڑہ بھگندر

پھوڑہ ہک بھگندر نام
کہن حکیم اس قرحہ ناسور
ریم رہے نت اس تھیں جاری
ہے ایہہ مشکل سخت آزار
موذی قرحہ بڑا بد بخت
جاوے زخم پرانا ہو
بہت حکیم علاج کماون
قرحہ نہ اس نوں کرے قبول
نسخہ ہک لکھاں اکسیر
بزرگ شناسی توں ہتھ آیا
بھگندر پھوڑا قرحہ ناسور
سم گدوں دا تولے دو
تولہ ہڈی گاں دی ساڑ
گوشت خورہ مردہ سنگ
رسکپور ترے ماشے گھت
تیل مٹھا ادھ پا مقدار
اگ تھیں لاہ کے ہیٹھ رکھا
کرکے مرہم وانگ تیار
ٹاکی نال آلودہ کر

رکھے سُفرے پاس مقام
پاوے سُفرے وچ فتور
اوکھا ہووے بہت آزاری
بہت دیر تک کرے خوار
دیوے دُکھ نہایت سخت
کئی سالاں تک رہے کھلو
کر کر کے ہو جاون عاجز
رہے ہر دم سُفرے وچ سُول
بہت مجرب بے نظیر
کئی دفعہ اس نوں آزمایا
ہو جاون سب اس توں دُور
گل حکمت کر ساڑیا ہو
ماشے ترے ملاؤ زنگار
ترے ترے ماشے میل نشنگ
ہک سپ دی کُنج دا دو منت
سپ کُنج نوں اُسدے وچ ساڑ
پیہہ کے دارو سب رلا
تھوڑا لاون وچ ہک بار
قرحہ ناسور اُتے رنت دھر

دن دے وچ ہک بار لگاوے
جد گندہ گوشت کھا جاوے
جد دل قرحہ ہو جاوے صاف
پچھوں مرہم ایہہ لگا
مُردہ سنگ، موم کتھ رال
ترے تولے گؤ کا گھیو لیا
سب دارو ایہہ وچ رلا
ایہہ مرہم مُدّت نیک کماوے
روغن سم خر ئے نکال
اٹھویں پہر پچھوں بدلاوے
ایہہ مرہم نہ پھیر لگاوے
کرے قصور خداوند معاف
دیوے جھبدے زخم چھڑا
چار رے چارے چھ چھ ملشے ڈال
گھنت کڑچھی دچ موم رلا
ایہہ مرہم اس نت لگا
گوشت تازہ نواں اُگائے
بھگندر تے کر استعمال

نسخہ مجرّبہ بھگندر و ناسور و گھنبیر

سم گدوں دا تولے چار
رسکپور۔ شنگرف۔ سیماب
رال مُردا سنگ موم سفید
نیلا تھوتھا کر بریان
لے دس تولے مٹھا تیل
دن دے وچ ہک بار لگا
ایہہ ہے نسخہ بہت اکسیر
رگل حکمت کر اس نوں ساڑ
ہک ہک تولہ میل شتاب
برابر وزن داخل کر دید
ماشے ترے رلاؤ آن
بنا مرہم دارو سب میل
اٹھویں پہر پچھوں بدلا
تجربہ سائیں بخش فقیر

بیان خارش شفرہ

خارش جیکر شفرے وچ
ہووے کہے نہایت تیچ

اس دا کرد معلوم سبب — موافق مرض معالجہ جھب
سبب گرم جے خارش ہووے — ناخن نال وڈیر نوں کھووے
کرم شکم دا کرد علاج — حکماواں دا جویں رواج
سبب جے ہووے گندہ خون — نال جوکاں کڈھ خون زبون
خون جے ہووے بہت زیادہ — فصد نال کر خارج مادہ
جے ہووے مادہ صفرا — سوزش بہت کرے گھبرا
سنگی رمی جوکاں لا — مادہ موذی دفع کرا
گل روغن سر کے وچ رلا — شفرے تے مالش کروا

بیان ورم شفرہ

جے شفرے نوں ہووے ورم — مادہ دموی ہووے گرم
باسلیق دا فصد کرا — ورم موذی تے جوکاں لا
جے صفرادی ہووے مادہ — برڑکن شفرے وچ زیادہ
سفیدی انڈا مرغ لے آ — گل روغن وچ میل لگا
مشک کافور تھوڑا جیہا ڈال — کر شفرے تے استعمال
درد جے ہووے شدّت نال — افیم تھوڑی جیہی وچ ڈال
دھنیاں کاسنی بیلک لے — وزن برابر دارو ترئے
گھوٹ پانی وچ لیپ کرا — دیوے سڑکن ترت ونجا
جیکر ہووے ورم زیادہ — بلغم خون مرکّب مادہ
پٹھہ پنج ست روز لگا — بنھوں پلٹس خوب پکا
جد بن جاوے مادہ ریم — چیرد نشتر نال حکیم

یا اُس تے اوہ دارو لا — دیوے جیہڑا زخم بنا
جدوں ورم ہو جاوے جاری — ہووے زائل کُل بیماری
سبب ورم دا جیکر ریح — گر توں اس نوں خوب صحیح
محلل اس تے کرو ضماد — ہووے جلد تحلیل مواد
کالی زیری رسر کے نال — گھوٹ لیپ کر استعمال
بابونہ السی ہیتھی لیا — ڈنڈے کونڈے گھت گھوٹا
میل پانی مُڑ کرکے گرم — پٹہ بنھوں اوپر ورم

بیان قرحہ سُفرہ یعنی نواسیر

قرحہ جے سُفرے وچ ہوہ — بہت دیر تک رہے کھلو
ریم رہے نت اس تھیں جاری — اوکھا ہووے بہت آزاری
ناسور سُفرے تھیں آوے ریم — نواسیر اس کہن حکیم
یا کوئی شخص ہو کے کٹواوے — اس سبب ناسور ہو جاوے
ماجو مائیں پُھل انار — پھٹکڑی نال ملاؤ سارہ
گڑھ کے مکھن نال رلا — زخم قرحہ تے نت لگا

بیان درد گُردہ

درد گردہ جد پیدا ہووے — روگی ڈھائیں مارے رووے
سبب درد دا کرو شناس — نال علامت کرکے قیاس
کس سببوں ہویا درد — گرم طبیعت ہے یا سرد
ریح یا ورم یا کنکر ہوہ — گُردے دے وچ رہے کھلو

کاہو خرفہ ، تخم خیار
بذرہ البنج تولہ وچ پاء
ہمراہ شربت پوست خشخاش
سبب درد دا جیکر ورم
گرمی خشکی بادے زور
درد گردے دا کرے لاچار
ہووے قبض نہایت سخت
جھاڑا بول نہ آوے مول
نظر جے آوے غلبہ خون
جھیندے باسلیق رگ چھوڑ
ظاہر ورم جے نظری آ
جیکر تاپ نہ ہووے نال
بنفشہ خطمی خوب گھوٹا
آٹا وچ جواں دا ڈال
گرم پانی دے کرے نطول
عرق سونف یا عرق گلاب
دس تولے خالص گلقند
پنج تولے ترنجبین رلا
چھٹانکی گودا انبلتاس
تولہ ڈال روغن بادام
حقنے اس دے تہ دے چا کر

پنج پنج تولے دا مقدار
ماشہ ہک افیم رلا
چھ ماشہ دیہہ بے وسواس
مادہ تیز نہایت گرم
دیوے گردے وچ مروڑ
تڑپھے مچھی وانگ بیمار
گردہ جاوے ہو کر تحت
اوکھا ہووے بہت رنجول
کھول فصد کڈھ خون زبون
مابض صابن دی رت کڈھ
پشت کمر تے جوکاں لا
گھیو دودھ بہت کر استعمال
بیلک دھنیاں نال رلا
کر گردے تے لیپ سمہال
اوپر گردے ورم نطول
ڈیڑھ ہک پا منگوا شتاب
مل عرقاں وچ کر دہ پیوند
کپڑے وچ گھت صاف کرا
حل کر اس وچ نال قیاس
فاصلے نال پلاؤ تمام
فجر پلا پیشی دیگر

جدا اسہال ہوون اس جاری
ہور ہک ٹوٹکہ بہت عجیب
کسٹرائیل لے تولے چار
یا دیہہ عرق سونف وچہ گھول
آتش جواں دی نت پلا
جے گُردے وچ ہووے ریح
مادہ اس دا ہووے سرد
ہرگز ذرا آرام نہ آوے
ریح گُردے وچہ مارے ڈنگ
مجرب کراں بیان دوا
ڈیڑھ چھٹانک شراب منگا
دو ترے دفعہ پلا گھٹ گھٹ
ریح گُردے نوں کرے خراب
محلل اُوپر کرو ضماد
بابونہ میتھی السی گھت
گھوٹ پانی وچ گرم کرا
جیکر دیویں رکھ گلاس
لے پنج تولے زیرہ سیاہ
ترے داری سرکے وچہ تر
مُڑ اُس نوں کرکے بریان
دارہ چینی مگ مرچ سیاہ

جاوے قبض کھُل ہک واری
دیوے نفع قبض نوں جھب
دُودھ وچ گھول پیوے بیمار
دیوے جھب قبض نوں کھول
روغن نال بادام رلا
کرو علاماتاں نال صحیح
ریح کرے گُرڈے وچ درد
درد نال روگی کرلاوے
ہووے سخت آزاری تنگ
دیوے فوراً ریح اُڑا
عرق پودنہ سونف رلا
جڑاں ریح دیاں پٹے سٹ
اس دا خاص دوا شراب
ہووے ریح دا دور فساد
ایلوا کٹھ سوئے تل ست
تیل مٹھا گھت لیپ کرا
کرے درد ریح دا ناس
ریح کلونجی کر ہمراہ
کرکے خشک مُڑ اُس نوں کر
ماکھوں وچہ رلاؤ آن
سُنڈھ ہر اک تولہ ہمراہ

زیرہ مگ اُس وچ رلا — چھ ماشے ہر روز کھوا
مرچاں پودنہ سونف اجوین — پہلا پچھوں اُس نوں دل رین
جو گراج بھی خوب دوا — دیوے ریح دی بیخ اُٹھا
جے دُکھ بہت پرانا ہو — ریح گردے وچ رہے کھلو
شدت پکڑے دو رہے نال — حالت بہت کرے بدحال
دسّاں میں ہک نسخہ ہور — دیوے درد ریح دا توڑ
دار چینی مگ مرچ سیاہ — پودنہ سُنڈھ کرد ہمراہ
خولنجاں، گُل بابونہ گھتّ — وزن برابر دارو ست
کر معجون ماکھوں وچہ ڈال — کرد ہمیشہ استعمال
جانوراں دا کھاوے ماس — ڈال مصالح بے وسواس

نسخہ ریح شکن گردہ

مگ مرچاں سُنڈھے نشتاب — پودنہ میل کرنس شتاب
دارچینی تے زیرہ سیاہ — دیسی اجوین کرہ ہمراہ
دو دو تولے دا مقدار — کُٹ چھان پھکّی کر تیار
چھ ماشے دا وزن پھکا — سونف ملٹھی کاہڑ پلا
بھکھڑا کاسنی تخم خیار — ہر ہک چھ ماشے مقدار

بیان مرض سنگریزہ

سبب ریت یا کنکر روڑ — ہووے گردے وچ ہر روڑ
ریت سُرخ آوے یا زرد — سخت ہووے گردے وچہ درد

کنکر نکلے کدے کدائیں — روگی رووے مارے ڈھائیں
آوے دورے نال آزار — بہت دیر تک کرے خوار
ثقل گرانی گردے وچ — ہووے کرے نہایت رنج
شدت کرے جے درد نہایت — کرے قبض دی بہت شکایت
کسڑائل لے تولے چار — دودھ گوکا سیر یک مقدار
چار تولے وچ کھنڈ ملا — پیوے ہووے قبض کشا
وقت درد جے قے کراویں — بہت نہایت فائدہ پاویں
رائی مولی بیج منگا — تولہ تولہ کٹ جوشا
پیالے ترے پانی وچہ ڈال — چار تولے سرکہ گھت نال
یک چھٹانکی کھنڈ ملا — ترے پیالے ترے وار پلا
گرم پانی دی کر امداد — خارج کرے تمام مواد
جے اس ہووے سرد مزاج — اس دا ہے ایہہ بڑا علاج
بابونہ میتھی سوئے جوشا — اوپر درد نطول کرا
جیکر بہت اس گرم مزاج — کر توں اس دا سرد علاج
کاسنی خرفہ بکھڑا لیا — چھ چھ ماشے وزن تولا
شیرہ پانی گھت کڈھا — ترے ماشے شورہ نال ملا
چھ ماشے سنگ یہود پھکا — پھول ایہہ دوا پلا
جد اس نوں ہووے ادرار — نکلن کنکرے باہر وار
مولیاں دے پت خوب گھوٹا — قلمی شورہ نال رلا
جوکھار قدرے وچہ گھت — نت پلا دہاڑے ست
کھاوے نت معجون یہود — کنکرہ ریت کرے نابود

سونف ملٹھی کاسنی لیا
چھ چھ ماشے سب دوا
ترے ماشے سنگ یہود پھکا
جے اس خشکی غالب ہو
کاسنی زیرہ سونف منگا
ڈنڈے کونڈے وچہ کوٹا
مصری کچھ قدرے وچہ ڈال
بھٹتر جانوراں دا ماس
گوشت پانی وچ پکا
زیرہ نمک تھوڑا جیہا ڈال
شورہ سنگ یہود جو کھار
پنج چھ ماشے وزن پھکا
جو کھار سوہاگہ قلمی شورہ
چارے وزن برابر لیا
سنگریزہ ۔ کنکر پتھر روڑ
معجون عقرب جیکر کوئی کھاوے

تخم کھیرہ خربوزہ لیا
پیوے اس نوں نت جوشا
پچھوں اس نوں کاہڑ پلا
گھیو دودھ جیہا دوا نہیں کو
تخم بھکھڑا نال رلاء
شیرہ کڈھ کے صاف کرا
کرو ہمیشہ استعمال
کنکر ریت کرے سب ناس
گھیو گوکا دافر وچہ پا
کر کجھ مدت استعمال
کلتھی وزن برابر چار
پچھوں زیرہ سونف پھکا
کرن پتھر نوں بھورہ بھورہ
کچی لسی نال پھکاء
مثانیوں گردیوں کڈھن توڑ
کنکر پتھر روڑ ونجاوے

معجون عقرب

معجون عقرب ہے عجب دوا
کرہ نت اس نوں استعمال
پکھاں بید مگ مرچاں لے

ڈیوے کنکر ریت اوڑا
ڈیوے کنکر ریت نکال
چھ چھ ماشے دارو ترے

ساڑ اکھٹوئیں تولے چار ۔ کاکنج دو تولے مقدار
سُنڈھ ترے ماشے وچہ پا ۔ ماکھوں وچ معجون بنا
کھاوے چھ رتی مقدار ۔ پیوے نال جوشاندہ کاہڑ
سونف کاسنی تخم خیار ۔ ہر ہک تولے دا مقدار
انیسوں تخم خربوزہ گھت ۔ کلتھی ہر ہک ماشے ست
رات پوسا ئیکے فجر ادبال ۔ حل اُہن کے وچہ مصری ڈال
چار تولے گوکا گھیؤ پاء ۔ پچھوں اس نوں ترت پلا

معجون حجر الیہود

کرو تیار معجون یہود ۔ ریت کنکر نوں کرے نابود
پا ہک سنگ یہود منگا ۔ کھرل وٹے وچ خوب پسا
مغز تخم کھکھڑی وچہ ڈال ۔ مغز تخم خربوزہ نال
کاکنج وچہ کلتھی پاء ۔ دو دو تولے سب دوا
کُٹ چھان وچ شہد رلا ۔ چھ ست ماشے نت کھوا
کاسنی بھکھڑا تخم خیار ۔ پلا پچھوں ہووے ادرار
کئی دفعہ اُس نوں آزمایا ۔ بہت نہایت نفع اُٹھایا
جیکر پتھر بہت کرخت ۔ گردہ بہت نہایت سخت
لئے جا اُس نوں ہسپتال ۔ کڈھن باہر آسانی نال

ورم گردہ و مثانہ

مثانے یا گردے وچ ورم ۔ ہووے سوج یا پھوڑہ گرم

گرڑہ سخت ہووے تپ نال
جھاڑہ بول نہ آوے مول
جے اوہ ہووے ردی مادہ
دیوے کسے نہ وقت آرام
جیکر ہووے مادہ سالم
رنگ ورم جے ہووے لال
باسلیق یا صافن چھڈ
جے صفرادی ہووے مادہ
ملیئن ائبلتاسس کرا
ترنجبین پنج تولے گھت
محلل لیپ اُتے کر ورم
جیکر تاپ نہ ہرگز ہو
بابونہ السی میتھی لیا
پانی گھت کونڈے گھوٹا
جیکر قبض طبیعت ہو
کسٹرائل لے تولے چار
گھنٹہ تھوڑی جیہی میل پلا
جیکر سرد سودادی ورم
مالش تیل نطول مذکور
جیکر درد نہایت ہووے
ایہہ دوا اس کرو طلا

ضرباں درد کرے بد حال
ڈاہڈا ہووے تنگ رنجول
ہوندی جاوے مرض زیادہ
کرے روگی دی عمر تمام
نال عقل دے کرتوں معلم
دموی مادہ کریں خیال
جوکاں نال گندہ لہو کڈھ
ہووے سوزش درد زیادہ
عرق سونف دے وچ ملا
حل گلقند تولے وچہ ست
گل روغن وچ کرکے گرم
گھیو دودھ جیہا دوا نہیں کو
آٹا وچ جواں دا پا
میل روغن گل لیپ کرا
دیہہ ملیئن اُس نوں کو
عرق سونف پا ہک مقدار
ہووے اس دی قبض کشا
کر استعمال دوا نہ گرم
نہیں کوئی مثل اُنہاندی ہور
روگی ہنجوں بھر بھر روے
دیوے فوراً درد اوڑا

کاہو کیسر گوند افیم   سفیدی مرغ رلا حکیم
جیکر ورم پیپ کر جاوے   طرف باہر دی نظری آوے
نال نشتر دے اُس نوں چیر   خارج کرو مواد شریر
لعاب بنفشہ نیلوفر   ریشہ خطمی شامل کر
مصری تھوڑی جیہی ملا   روگی نوں ہر روز پلا
لعاب بہیدانہ اسبغول   نت پلا مصری وچ گھول
لعاب تخم خطمی جے پیوے   حکم خدا تھیں چنگا تھیوے
خرفہ کاسنی گھوٹ پلا   دھنیاں کاہو نال رلا

بیان قروح گُردہ و مثانہ

جیکر ورم پیپ کر جاوے   بہت گندہ ہو کے پھٹ جاوے
جاری اس تھیں ہووے ریم   آکھن اس نوں قرحہ حکیم
ریم آوے رل نال پیشاب   ہووے سوزش درد عذاب
نال عقل دے کرو علاج   کر دریافت طبع مزاج
جیکر مادہ دموی ہو   باہجھ فصد نہیں دارو کو
جیکر ہووے حاجت آ   جوکاں اس تے ترت لگا
جے گرمی دی کرے شکایت   ہووے سڑکن درد نہایت
ملیّن دیہہ اس انبلتاس   عرق سونف گھت نال قیاس
مثانے یا گردے وچ ہووے   وقت بول دے روگی رووے
ترنجبین خالص گلقند   کر کے اس دے نال پیوند
پھر اس نوں دیویں ادرار   کڈھے مادہ باہر وار

بھکھڑا تخم خیارہ گھوٹا
کجھ قدرے مصری وچہ گھت
مواد موذی تھیں کرو صفائی
جد دل قرحہ ہو جاوے صاف
شیاف ابیض دی کرو پچکاری
قرص کا کنج جے او کھاوے
نال پیوے شربت خشخاش
گھیو دُودھ گوکا نت پلا
بھکھڑا کاسنی سونف گھوٹا
کرکے اس نوں کپڑ چھان
دو تولے وچہ شہد رلا
ایہہ بھی کرے قرحے نوں صاف
نسخہ ہک عجب ہتھ آیا
جیکہ قرحہ پُرانا ہو
پاک ہے اس تھیں نت جاری
بول دا پورا آوے بدبو
کرے جے ایسنوں استعمال
لوبان کوڑیا کتھ سفید
روغن صندل نال رلا
کُٹ چھان کے دارو سب
ہک ہک گولی نت کھوا

کاسنی خرفہ نال رلا
پیوے نت دہاڑے ست
ہووے مرضوں جلد رہائی
کرے قصور خداوند معاف
ہووے جلد دفع بیماری
درد قرحہ دا ترت ونجاوے
کرے شتاب درد دا ناس
دو تولے وچہ شہد رلا
دیگچی پانی گھت جوشا
چار تولے گھیو ڈالو آن
روگی نوں ہر روز پلا
کُل تقصیر کرے رب معاف
بہت دفعہ اس نوں آزمایا
وچ مثانے رہے کھلو
اوکھا ہووے بہت آزاری
فائدہ کرے دوا نہ کو
ہووے قرح دفع فی الحال
خشک بیروزہ ماجو وید
پنج پنج تولے کُل دوا
چھ ماشے دی بنھوں حب
گھیو دُودھ گوکا نال رلا

قرحہ پرُانا ڈُکھ سوزاک	کھاندیاں گولی جاون بھاگ

قرص کاکنج

قرص کاکنج نسخہ لاثانی	مجربب حکمت وچ یونانی
دیوے قرح مثانہ نفع	فوراً درد کرے سب دفع
مغز تولے دس تخم خیار	کاکنج چار تولے مقدار
تخم کرفس ، دم الاخوین	بھنگ فراسانی اجوین
گل ارمنی ککر گوند ملا	ہک ہک تولہ سب دوا
ترے ماشے وچ ڈال افیم	چالی قرص بنا حکیم
بہیدانہ دے وچ لعاب	نال عقل بنھ قرص شتاب
ہک ہک قرص ہر روز کھوا	شیرہ خرفہ گھوٹ پلا

ذیابیطس

ذیابطیس ہک سخت آزار	بول چلے اس مثل نشار
پیوے پانی بہت نہایت	آوے بول اس ہر ہر ساعت
کیڑیاں مکھیاں اُپر بول	بیٹھن خاص حکیماں قول
دن دن قوت گھٹدی جاوے	لاغر بہت بدن ہو جاوے
اکثر ہل جاوے دق نال	کرے روگی دا مندا حال
ترے ماشے لے پھُل انار	انبلی دو تولے مقدار
چھ ماشے دھنیاں وچ پا	مصری گھت نقوع پلا
ایہہ بھی ہے نسخہ آزمودہ	شاہ ارزانی دا فرمودہ

نسخہ مجرّبہ ذیابیطس

نسخہ ایہہ بنا ضرور   کرے ذیابیطس دکھ دور
افیم کسیس، کچلہ کونین   پکھاں بید دارو پنج ہین
وزن برابر دارو سب   کٹ پانی وچ بھنوں حب
بھنوں گولیاں سب سنوار   دو دو رتی دا مقدار
ہک ہک گولی نت کھوا   دونویں ویلے بعد غذا
گوشت گھیو گھت نت کھاوے   نمک مصالح ذرہ نہ پاوے
روٹی کنک تھوڑی جیہی نال   کرے گوشت نت استعمال
کرے حیوانی نت غذا   انڈے گھیو دے وچ پکا
گوشت گھیو انڈے نت کھاوے   لوݨ مرچ دے راہ نہ جاوے
ایہہ نسخہ اعظم اکسیر   تجربہ سائیں بخش فقیر
مجرّب ہک نسخہ لاثانی   تجربہ کیتا ہویا یونانی
قرص ذیابیطس اس نام   کرے استعمال صبح تے شام
کاہو خرفہ دو دوا   پنج پنج تولے وزن تولا
دھنیاں صندل گلاب   دو دو تولے میل شتاب
گل ارمنی تے پھل انار   چھ چھ ماشے دا مقدار
ترے ماشے گھت مشک کافور   وچ دوا رلا ضرور
نو ماشے دا قرص بنا   پانی اسبغول رلا

کھاوے قرص ہک نت بیمار
پیوے پانی ترش انار

بیان بول الدم

بول الدم ہک مرض زبون — راہ بول دے آوے خون
زخم مثانے گردے وچ — ہووے کرے نہایت زچ
سبب گرمی یا رگ پھٹ جاوے — ہووے سوزش درد اکاوے
غالب خون جے نظری آوے — باسلیق دا فصد کراوے
پاپڑا رم مہندی گشنیز — ایہہ نقوع عجائب چیز
ہک دو ہفتہ رنت پلا — دیوے خون دا جوش بٹھا
جے گرمی دا ہووے زور — نسخہ عجیب دساں ہک ہور
نشاستہ ککر گوند کتیرا — مغز تخم کھکھڑی کھیرا
پھُل انار پھٹکڑی خام — ہر ہک تولہ وزن تمام
پھکی چھ ماشے رنت کھلاوے — بول الدم دا دُکھ ونجاوے
بھکھڑا کاسنی خرفہ لیا — پچھوں شیرہ گھوٹ پلا

نسخہ بول الدم

کہربا گوند ککر گل انار — کتیرا مغز لے تخم خیار
خُون سیاؤشاں کندر لیا — طباشیر گل ارمنی پا
ترے ترے تولے کُل دوا — ماشے ترے افیم رلا
کُٹ چھان سب جمع کرا — پنج چھ ماشے رنت پھکا
آملہ تخم انار پلوسا — پچھوں ایہہ نقوع پلا

نسخہ بول الدّم

سفید زیرہ الاچی جوکھار ریوند وزن برابر چار
کُٹ چھان پھکّی کر تیار پنج ماشے دیہہ نت نہار
پچھوں ایہہ نقوع پلا پاپڑا دھنیاں رنم حنا
آملہ تولہ رات پوسا فجر گھوٹا ئیکے صاف کرا
دو تولے مصری وچہ ڈال کر دو ہفتے استعمال

بیان سلسل بول

سلسل بول ہک مرض خراب جاری رہے ہر وقت پیشاب
ہووے پانی بہت زیادہ بول آوے اس بے اندازہ
بول وگے ہر وقت مدام آوے کسے نہ وقت آرام
قوّت گُردیاں دی گھٹ جاوے ضعف مثانے دے وچ آوے
لِسّا لاغر بدن ضعیف ہووے جیونکر مرد ضعیف
دھنیاں سرکے وچ پوسا ترے دیہہ مڑ اُس خشک کرا
مُڑ اس نوں کرکے بریان گھوٹ پھکّی تولہ نت آن
لعاب بہیدانہ مصری ڈال استعمال کر اس دے نال
پُت نم دا شیرہ کڈھوا کرکے صاف اُس نت پلا
مہینے وچ دو قے کروا دیوے اُس نوں رب شفا
خبث الحدید معجون جے کھاوے سلسل بول دفع ہو جاوے
گوشت بکرے دا دن رات کھاوے دُکھ ہو جاوے مات

شیرہ دھنیاں وچ پکاوے — مرچ مصالح نمک نہ پاوے
بیضہ مرغی دا منگوا — برابر گھیؤ اُس دے وچ پا
نیم بریان اس نوں کروا — روٹی نال اس نت کھوا

نسخہ معجون خبث الحدید

چھل ہریڑ بہیڑہ لیا — آملہ دی چھل نال ملا
پنج پنج تولے دا مقدار — کُٹ چھان کے رکھ سنوار
ادھ سیر ماریا ہویا منور — میلو اُس دے وچ ضرور
ماکھیوں وچ معجون بنا — چھ ست ماشے نت کھوا
ادھرڑکہ جے نت اُتوں ہووے — فائدہ بہت نہایت تھیوے
ایہہ نسخہ آہن اکسیر — تجربہ سائیں بخش فقیر
بہت مریضاں تے آزمایا — اُس دے کدے خطا نہیں پایا
ست سالاں دا ایہہ آزار — ہووے اس تھیں ترت فرار
تقطیر البول تسلسل دُکھ — زائل کرے ہووے تن سُکھ
ترپھلہ پت نم پھل انار — پنج پنج ماشے دا مقدار
پانی وچ نقوع کرکے پیوے — فائدہ بہت نہایت تھیوے
پت نم دے نت گھوٹ پلا — دیوے مسلسل بول وگا

بیان تقطیر البول

قطرہ قطرہ بول جے آوے — تقطیر البول اوہ مرض سداوے
سبب جے سردی بلغم باد — کرے مثانے وچ فساد

ماسکہ قوّت سُست ہو جاوے
دیہہ نسخہ آہن اکسیر
بیضہ مُرغی دا ہک آن
دو تولے وچ شہد رلا
کالے تل گھوٹ گھت گھوٹا
دو ترے ہفتے جے نت کھاوے
جوگراج دی کھاوے حَب
جے گرمی دا خاص نشان
ہووے رنگ قارورہ زرد
خرفہ کاسنی تخم خیارہ
گھوٹ پانی وچ صاف کرا
گؤ کا مکھن نت نہار
بکری دا دُودھ مصری ڈال

ضعف مثانے دے وچ آوے
تجربہ سائیں بخش فقیر
گھیؤ گو کے وچ کر بریان
روگی نوں ہر روز کھوا
ہک چھٹانکی نت کھوا
ضعف مثانیوں دُور ہو جاوے
تقطیر البول ونجاوے جھب
کوڑا ذائقہ خشک دہان
وچ مثانہ سوزش درد
چھ چھ ماشے دا مقدار
وقت شام دیہہ مصری پا
کھاوے ذرا نہ رہے آزار
وقت شام کر استعمال

بیان بندش بول

بول جے بند کسے دا ہووے
بول نہ اس نوں آوے مُول
کر توں چنگی طرح شناس
کس سبب تھیں ہویا آزار
سبب ریت یا کنکر ورم
یا کوئی ضرب یا لگے سٹ

روگی ڈھائیں مارے روے
وچ مثانے ہووے مُول
نال عقل دے کر کے قیاس
کس مادے دا ہے بگاڑ
یا کوئی ریح یا مادہ گرم
یا باطن وچہ ہووے پھٹ

سبب بندش دا جیکر ورم
باسلیق رگ نوں جھب چھڈ
گل روغن مالش کردا
ظاہر ورم جے ہووے لال
سبب مواد غلیظ یا گند
سبب ریت یا کنکر ہو
مولیاں دے پت خوب گھوٹا
ہک ہفتہ کر استعمال
شورہ قلمی تولے ترُے
دیہہ ترے وار پانی وچ گھول
مینگنی چوہاں دیاں گھوٹا
مثانے اوپر کرد ضماد
جیکر ہووے ورم کرخت
وچ مثانے اُٹھے سُول
شورہ' کالی مرچ کافور
پانی وچ شیاف بنا
رکھ ڈنڈی وچ ٹھنڈی آب
لے ذرہ ہک مشک کافور
شورہ کیسو پھُل گھوٹا
وچ مثانے جیکر ریح
بول نہ اس نوں آوے مول

ہووے دموی مادہ گرم
صافن بھیں گندہ لہو کڈھ
دیوے اس نوں رب شفا
جوکاں لا اس تے فی الحال
جیکر بول ہو جاوے بند
وچ مثانے رہے کھلو
تولہ شورہ گھت پلاء
دیوے کنکر ریت نکال
حقنے اس دے ترُے کرلے
دیوے جھب بول نوں کھول
قلمی شورہ نال رلا
بند بول نوں کرے کشاد
کرڑہ بہت نہایت سخت
گرم پانی دی کرو نطول
وزن برابر ہیں ضرور
وچ سوراخ قضیب چڑھا
آوے ادسے وقت پیشاب
رکھ ڈنڈی دے وچ ضرور
پانی دے وچ لیپ کرا
ہووے نفخ دیوے تصدیع
وچ مثانے ہووے سُول

انیسوں سونف کرفس اُبال
پُودنہ الاچی دانہ گھت
ہر ہک ہووے ماشے چار
دو تولے ماکھوں وچہ گھت
گرم روغن دی مالش کر
جیکر دیویں کجھ گلاس
جانوراں دا ماس کھوا
بابونہ ہرمل سوئے اُبال
بابونہ روغن، کٹھ، سداب
روغن بید انجیر پلا
تخم کرفس اجوین گھوٹا
پانی کجھ قدرے وچہ ڈال
ہنیٹھ توے دے اگ ٹکا
تیل مِٹھا گھت کرو ٹکور
گل بابونہ میتھی آن
کُٹ جوشا کرکرو نطول
جیکر ہووے خشک مزاج
گھیو دُودھ گوکا میل پلا
جے کُھلے کسے نہ چیلے بول

دارچینی زیرہ وچ ڈال
کُٹ رلا ایہہ دارو ست
کرکے صاف پلاؤ نہار
ہیووے رنت دہاڑے ست
نال زور دے ذرہ نہ ڈر
کرے درد رنج دا ناس
دارچینی زیرہ وچ پاء
ورم سخت تے پانی ڈال
مالش کر ہر وقت شتاب
عرق سونف دے نال رلا
نمک سجی کُٹ نال رلا
پوٹلی بنھ دھاگے دے نال
رکھ پوٹلی گرم کرا
جاوے رنج ٹھکانہ چھوڑ
حرمل تخم کرفس بادیان
پاوے جھبے شفا رجُول
گرا اس دا مرطوب مزاج
گل روغن مالش کردا
نفع نہ دیوے کوئی ڈول

ہسپتال وچہ جلد لے جا
نال سوئے دے بول کرا

بیان سوزاک

پیدا ہووے دکھ سوزاک — اچانک ڈنگ مارے جیوں ناگ
خون یا پاک آوے راہ بول — ہووے زخم قرحہ دی ڈول
بول وچوں آوے بدبو — سڑکن درد نہایت ہو
ڈنڈی دے وچ پوندا ساڑ — سادہ گرمی کرے بگاڑ
یا حیض والی عورت دے نال — ہووے بہت خراب کمال
یا کوئی پیوے بہت شراب — تیزی کرے قضیب خراب
یا کوئی کھاوے گرم غذا — یا کوئی تیز یا سخت دوا
ڈنڈی دے وچ زخم ہو جاوے — درد نال روگی کرلاوے
ہووے ایس سبب آزار — بہت طبیعت کرے بیزار
اوّل کر اس اندری جھاڑ — دے کے کوئی دوا ادرار
پچھوں اس نوں دیو دوا — دیوے گرمی جگر بجھا
جیکر قرحہ پرانا ہو — ڈنڈی دے وچ رہے کھلو
استعمال کرو پچکاری — اس دے جیہی نہیں کوئی کاری
نسخہ کراں بیان عجیب — صاف کرے جھب قرحہ قضیب
دیوے مرض سوزاک دا نجا — جلدی رب اس کرے شفا
ریوند چینی شورہ وید — جوکھار زیرہ وچ ڈال سفید
الاچی خورد پھٹکڑی خام — ہک ہک تولہ وزن تمام
کٹ چھان پھکی کر تیار — پنج چھ ماشے دا مقدار
فجرے شام ہمراہ نقوع — رکھ دو ہفتے اس نوں شروع

پاپڑہ پت رلم مہندی لئے
نقوع پانی وچ کرکے تر
ادھ پا پکّا گھیؤ پنگھار
گورکھ پان بوٹی اکسیر
رات پانی وچ رکھ پوسا
درد نہایت کرے جے تنگ
رسونت افیم کافور گھسا
ترے ماشے پھٹکڑی پھُل کرا
مُولیاں دا پانی نت پیوے
رلم دے پت پیوے رنت گھوٹ
بُوٹی بھنگ اس نت پلا
نسخہ ہک لکھاں کرامات
کریں جے ایسنوں استعمال
کباب چینی تے کتھ سفید
ملٹھی میل گلو دا ست
سہاگہ پھٹکڑی کر بریان
دو ماشہ وچ ڈال افیم
بہروزہ صاف کرکے وچہ گھت
چھ ماشے دا وزن پھکا

پنج پنج ماشے وزن ترے
شامل نال پھکّی دے کر
پیوے مصری ڈال نہار
وچ آزمائش ایس فقیر
نجرے مصری ڈال پلا
وانگ اٹھوئیں مارے ڈنگ
پانی وچ رنت کرو طلاء
کھور لسّی وچ رنت پلا
بہت شتابی چنگا تھیوے
لہے سوزاک دا ذرا نہ کھوٹ
برہم ڈنڈی دے نال رلا
دفع ہو جاوے دکھ آفات
دیوے دکھ سوزاک نکال
تباشیر الائچی ڈالو وید
آنا پھلی رکّڑ دا گھت
ہر ہک تولہ میلو آن
پھکّی کٹ بنا حکیم
تول وزن وچ تولے ست
خرفہ کاسنی گھوٹ پلا

ایہہ بھی ہے نسخہ آزمایا
فائدہ بہت نہایت پایا

نسخہ اندری جھاڑ

سفیدہ زیرہ ریوند جو کھارا
ہر ہک تولہ تولہ لیا
دن وچ پنج چھ دفعہ پھکا
کچی لسّی بے شمارا

قلمی شورہ دارو چار
چارے گٹ کے جمع کرا
کچی لسّی بہت پلا
پیوے بہت ہووے ادرار

نسخہ سوزاک مجرّب

جیکر تینوں ہووے لوڑ
سنگ جراحت تولہ گھت
سکّہ لے مصری وچ مارہ
الاچی خورد تولہ وچ ڈال
خرفہ کاسنی بھکھڑا لیا
مٹھا مرچ نہ ہرگز کھاوے

مجرّب نسخہ دساں ہور
خشک بیروزہ تولے ست
دو ترے تولے دا مقدار
چھ ماشے کر استعمال
پھول شیرہ گھوٹ پلا
گرم چیزڈے راہ نہ جاوے

نسخہ مجرّبہ سوزاک قروحی

نسخہ بیان کراں طلسم
چھٹانکی روغن صندل لیا
سنگ جراحت سرمہ سیاہ
سکّہ لے مصری وچ مارہ
رال ماجو لے کتھ سفید

کرے نابود قروح دا اسم
چھٹانکی خشک بیروزہ پا
دو دو تولے کر ہمراہ
ڈھائی تولے دا مقدار
ہر ہک دو دو تولے وید

سبھے دارو جمع کرا	پھکی اس دی لئے بنا
چھ ست ماشے نت پھکا	اُتوں اُدھ پا گھیئو پلا
ہر ہفتہ دیہہ اندر نیں جھاڑا	ہووے دفع سوزاک آزار

نسخہ آزمودہ سوزاک

پھل جڑھ نیم بکین گوٹا	نم دے پت اس نال رلا
یک یک تولہ دا مقدار	نقوع کر پیوے نت نہار
شورہ چار ماشے وچ ڈال	ترے ہفتے کر استعمال
بہت پچّی کر لسّی پیوے	فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
ہووے جدا اس نوں ادرار	ہووے قرحہ سوزاک فرار

نسخہ سوزاک صدری

پھٹکڑی دو تولے بڑوا	رسونت تولے دو نال رلا
یک ماشہ وچ ڈال افیم	قوام پانی گھیت کرو حکیم
گولی ترے ماشے مقدار	بنھوں کھاوے نت نہار
اُتوں کاسنی گھوٹ پلا	کاہو خرفہ نال رلا

ٹوٹکہ صدری دہقانی

دساں نسخہ ہور دہقانی	بہت مدت دی پاس نشانی
درخت پپّل دی چھال لیا	تازہ تولہ رات پوسا
فجر مل پُنج صاف کرا	شورہ چار ماشے دے وچ پا

پیوے جے ہک ہفتہ وار	رہے نہ قرحہ سوزاک آزار

شناسی نسخہ سوزاک

پھٹکڑی تولہ پھل کر لئے
دوہاں نوں باریک کرا
دھنیاں پاپڑا، تخم تفوع
ترے ماشے پھٹکڑی پھل کرا

شورہ قلمی تولے ترے
چار ماشے دا وزن پھکا
پانی وچ رکھو رنت شروع
کھور لسی وچ رنت پلا

شناسی ٹوٹکہ سوزاک

ایہہ نسخہ آزمودہ کار
اُس نوں لے بنا ضرور
دو سِنگ گاں دے لے منگوا
تیل ازنڈ دے وچ پاء
سیاہی لاہ ڈھکن دے نال
وقت صبح اکھیں وچ پاء

سوزاک واسطے کرو تیار
وچ شناساں دے مشہور
ریتی نال بورہ کروا
بتیاں سب اس وچ جلا
رکھ کھوڑ وچ ڈبی ڈال
دیوے مرض سوزاک ونجا

ٹوٹکہ سوزاک

ادھ پا گوکا گھیو منگوا
دو تولے وچ ڈال شراب

دو تولے وچ کھنڈ ملا
پیوے رنت نہار شتاب

ہفتے بعد ہک اندری جھاڑ
دیہہ اُس نوں ہووے ادرار

تڑے ہفتے تک کر اس طور — قرحہ سوزاک جاوے فی الفور
مولیاں اس نوں نت کھوا — جتھوں تیک اوہ سکے کھا
دراجو بوٹی برہم ڈنڈی لیا — بوٹی بھنگ نت گھوٹ پلا

نسخہ پچکاری سوزاک کہنہ قروحی

جیکر قرحہ سوزاک پرانہ — رہے ڈنڈی وچ کل ٹکانہ
اس نوں نت کرے پچکاری — زائل ہووے قرحہ بیماری
کسیس پھٹکڑی خام افیم — ہر اک رتی قدر حکیم
باراں تولے پانی ڈال — کر پچکاری استعمال
قرحہ پرانا دکھ سوزاک — ست سالاں دا جاوے بھاگ

نسخہ پچکاری سوزاک

سڑکن سوزش ڈنڈی وچ — جیکر کرے نہایت زچ
پت نم پانی وچ گھوٹا — پانی تڑے چھٹانک رلا
کپڑے وچ گھت صاف کرا — کتھ سفید رسونت رلا
تڑے تڑے ملشے ڈال ضرور — رتی قدر افیم کافور
اس دی نت کرو پچکاری — زائل ہووے قرحہ بیماری
کافور رسونت افیم رلا — بتی وچ سوراخ چڑھا

نسخہ سوزاک قروح آتشکی

بارہ سکہ دونویں لیا — تولہ تولہ وزن تولا

کھرل وٹے وچ گھت پسا — دونویں آپس وچ رلا
وزن بنائیکے اُس دے شت — کھاوے مکھّن دے وچ گھت
اُتوں گو کا گھیؤ جے پیوے — بہت شتابی چنگا تھیوے

نسخہ پچکاری سوزاک

ترپھلہ مہندی دھنیاں لئے — چھ چھ ماشے ہوون ترے
رات چھتّے وچ رکھ پوسا — ترے چھٹانک پانی وچ پا
فجرے مل پُن صاف کرا — پھٹکڑی مُشک کافور رلا
ہک ہک رتی دا مقدار — پیہ کے میلو خوب سنوار
نصف رتی طوطیا بریان — گرہ کے نال پلاؤ آن
نال عقل دے کر پچکاری — ہووے زائل قرحہ بیماری
ہر ہفتہ اندری جھاڑ کرا — ریم قرحہ تھیں صاف کرا
ایہو یاد رکھیں دستور — قرحہ سوزاک ہووے سب دُور

ٹوٹکہ پچکاری

ترپھلہ پانی وچ پوسا — فجرے مل پُن صاف کرا
نصف رتی طوطیا بریان — میل کرو پچکاری آن
گوشت خورہ ماکھوں باری — گرم پانی گھت کر پچکاری

نسخہ پچکاری سوزاک کہنہ

رسونت پھٹکڑی کتھ سفید — ترپھلہ پھل سہاگہ دید

ہر یک ترے ترے ماشے لیا	پانی ترے چھٹانک رلا
کرکے صاف کرو پچکاری	دفع ہو جاوے قرحہ بیماری
دو ترے ہفتے کرو ضرور	قرحہ پرانا ہووے دور
پچھوں ڈال روغن بادام	پچکاری نال صبح تے شام

آتشک

آتشک مرض مشہور	طبّاں وچ جمرہ مذکور
باد فرنگ ہندی وچ نام	آکھن ایس نوں لوک تمام
مرد گندی عورت دا سنگ	کرے اچانک مارے ڈنگ
وقت صحبت عورت تھیں ہو	باد فرنگ حقیقی سو
نکلے چڈیاں وچ بثور	اُڈ جاوے چہرے دا نور
زخم ضرور آلت تے ہو	شکل قرحہ بن رہے کھلو
غیر حقیقی باد فرنگ	ہووے باہجھ عورت دے سنگ
بادی باد فرنگ اُس نام	کہن ہندی وچ لوک عوام
نکلے سڑیا ہویا مادہ	ہووے خارش بہت زیادہ
طبع موافق کرو علاج	گرمی سردی سمجھ مزاج
خاص حقیقی باد فرنگ	کرے خراب نہایت تنگ
مجرّب اس دا لکھاں دوا	دیوے باد فرنگ ونجا
نسخہ ہک مخفی اسرار	بخشیا ہک تجربہ کار
کئی دفعہ اس نوں آزمایا	ہرگز کدی خطا نہیں پایا
باد فرنگ جے باراں سال	ہووے دفع کرے فی الحال

رسکپور، شنگرف، سیماب　　ترے اجوین ملا شتاب
چھ چھ ماشے سب دوا　　کھرل دے وچ خوب لہا
ادھرک دے پانی وچہ سب　　چنے برابر بنھوں حب
نال ملائی حب کھوا　　گرم گوکا دُودھ نال ملا
دونویں وقت گولی یک کھاوے　　آتشک دی بیخ اُٹھاوے
جد مونہہ آوے کرے موقوف　　ایہو رکھیں یاد وقوف
برگ چنبیلی پت کچنال　　کرے غرارے نت اوبال
برگ مغیل یا برگ انار　　کرے غرارے نت نہار
چھل ککر یا ہرڑ لہا　　کرے غرارے نت جوشا
دلیہ گندم کرے غذا　　گھیو گوکا وافر وچ پا
ہر ہفتہ یک کرو جلاب　　جاوے باد فرنگ شتاب
ہووے جیکر دموی مادہ　　خون بدن وچہ بہت زیادہ
باسلیق دا فصد کرا　　پچھوں دارُو شروع کرا

مرہم باد فرنگ

مجرّب مرہم باد فرنگ　　زخم نہایت کرن جے تنگ
کریں جے ایسنوں استعمال　　زائل مرض کرے فی الحال
مُردا سنگ تے کتھ سفید　　رسکپور تے شنگرف وید
سپاری توے اُپر سڑوا　　چھ چھ ماشے سب دوا
نیلا تھوتھا کر بریان　　ماشے ترے ملاؤ آن
کھرل وٹے وچ خوب پسا　　دھوتے مکھن نال لگا

ہک ہفتہ جے مرہم لائے	آتشک دے زخم ونجاوے
ایہہ مرہم مثل طلسمات	کرے زخم آتشک مات
زخم پرانا قرحہ ناسور	اس مرہم تھیں ہوون دور

دھونی باد فرنگ

لکھاں دھونی ہک مثل تفنگ	دفع کرے جھب باد فرنگ
زخم جے ہوون بہت نہایت	کرے درد دی سخت شکایت
پھٹ شتاب ہو جاون خشک	رہے زخم دا ذرہ نہ مشک
شنگرف نیلا تھوتھا لے	رسکپور ایہہ دارو ترے
قلعی چونہ ہور مرچ سیاہ	ماجو عقرقرحا ہمراہ
ہک ہک تولہ سب دوا	میل موم ست وزن بنا
ٹوا وچ زمین کڈھا	گولیاں اُتے رکھ دوا
دیہہ دھونی مُنہ ننگا رکھ	فوراً فائدہ لئیں پرکھ
دھونی دیہہ ہک ہفتہ وار	رہے نہ باد فرنگ آزار

دھوڑہ باد فرنگ

کرن نہایت زخم جے تنگ	دساں دھوڑہ باد فرنگ
مجرب دھوڑہ خشک دوا	دیوے جھبدے زخم چھڑا
سپاری کٹ توے تے ساڑ	چھ ست ماشے دا مقدار
چھ ماشے کتھ ڈال سفید	کرو باریک کھرل وچ وید
نیلا تھوتھا کر بریان	ترے ماشے دا وزن پچھان

گوکا تازہ مکھن لیا — اک وہیہ پانی نال دھوا
مکھن نال زخم چوپڑا — دھوڑا پھٹکی نال دھوڑا
ست دہاڑے دھوڑہ دھوڑ — زخم تمام ہو جاون دور

حقہ فرنگ

شنگرف تولہ کھرل کرا — چار لونگ وچ پیس رلا
تمباکو کوڑا تولے چار — گوڑ گھت دو تولے مقدار
گھوٹ دوا سب خوب رلا — ٹکیاں اس دیاں چار کرا
ٹکی گھت حقے وچ پیوے — چار روز تک چنگا تھیوے

حقہ فرنگ

حقہ پیون دا اک ڈھنگ — دساں لیہے نہ باد فرنگ
تجربہ کاراں دا فرمودہ — بہت بیماراں تے آزمودہ
عقرقرحا شنگرف تنکار — ہک ہک تولے دا مقدار
گھوٹ پانی وچ قرص بنا — حقے اُس دے ست کرا
اُتے ہیٹھ تمباکو وچ — گھت حقے وچ پیوے کجھ
ست روز کر استعمال — کرے شفا خدا فی الحال

شناسی نسخہ باد فرنگ

باد فرنگ والا بیمار — جے ہووے زخماں نال لاچار
ایہہ نسخہ اعظم اکسیر — بخشیا ہک بزرگ کبیر

رسکپور شنگرف منگوا چھ چھ ماشے وزن تولا
گوگل چھ ماشے وچ گھت مغز جیپال دانے گھت ست
بیضے مُرغی دے وچ ڈال سب دوا عقل دے نال
گُنھ کے آٹا کنک لگا بیضہ اس دے وچ ٹکا
نال مٹی گل حکمت کر وچ تنور گرم دے دھر
جد گولہ ہو جاوے لال اگ تھئیں اُس نوں جلد نکال
مٹی آٹا دُور کرا ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
یا اُس وچ کھرل دے پیس گولیاں اس دیاں بنھ اکیس
ہک ہک حب دو وقتی کھاوے وچ ملائی گھت لنگھاوے
اُتوں پیوے گو کا دُودھ کر کے گرم جے ہووس بُدھ
روز آون اُس نوں اسہال دیوے مادہ مرض نکال
جیکر مُنہ اس دا پک جاوے پھیر دوا نہ ہرگز کھاوے
کرے غرارے استعمال کرے شفا رب ذوالجلال

نسخہ آتشک مجرّب

شنگرف رسکپور منگوا مصطگی رومی عقرقرحا
ترے ترے ماشہ دارو چار چار رتی گھت سم الفار
چھ ماشے سیماب رلا چھ ماشے گھت مرچ سیاہ
عرق نبتو وچ کھرل کرا مونگ برابر حب بنا
ہک ہک حب دو وقتی کھاوے گھت ملائی وچ لنگھاوے
پچھوں پیوے گو کا دُودھ ادھ سیر قدر جے ہووے بدھ

نسخہ آتشک

تجربہ کار ہک ہندوستانی	نسخہ بخشیا اوس نشانی
آتشک جے دیوے زور	زخماں دے وچ چلے شور
اُس نوں بہت پہنچاوے نفع	کرے بگاڑ جسم دا دفع
پھل ہریڑاں زرد سیاہ	نیلا تھوتھہ کر ہمراہ
ترے ایہہ تولہ تولہ آن	نیلا تھوتھہ کر بریان
چار پہر تک کھرل کرا	نمبو دا وچ پانی پا
چنے برابر بنھوں حب	نال عقل دے گولیاں سب
دو حب پانی نال نگھاوے	بعضیاں نوں استھیں تے آوے
بعضیاں نوں آون اسہال	باد فرنگ جاوے فی الحال
دو ترے ہفتے جیکر کھاوے	باد فرنگ نہ شکل دکھاوے
گوکا گھیو کھاوے بسیار	دلیہ گندم وچ سنوار
چیزاں خشک نہ ہرگز کھاوے	مرچ لُون دے راہ نہ جاوے
فرنی چانول چرب پلا	گوکا دُودھ گھت کرے غذا

شناسی نسخہ باد فرنگ

دار چکنا تے سم الفار	چھ چھ ماشے دا مقدار
رسکپور تولہ وچ پا	جوہر اُنہاں دا لئیں اُڑا
چوتھائی چانول دی خوراک	استھیں زیادہ کرے ہلاک
دو ترے ہفتے تیک کھوا	دیوے باد فرنگ اُڑا
وچ ملائی گھت لنگھا	اُتوں گوکا دُودھ پلا

شناسی نسخہ آتشک

جیکر باقی رہے قصور
جاوے مرض پُرانی ہو
کدی کداہیں دیوے زور
ہووے خاص جے مادہ سرد
شناسی نسخہ کراں بیان
رسکپور تے سم الفار
اَدھ پہر تک کھرل کرا
مُڑ رنبوّہ دا پانی وچ گھت
مُڑ کوری ہانڈی دے وچ دھر
دیوے وانگ جلاویں لاٹ
ہک پہر تک اَگ جلا
پیالے تے ٹاکی رکھوا
نال پانی پیالے رکھ تر
دُھوئیں دے نزدیک نہ جائیں
جد ہو جاوے ہانڈی سرد
جوہر کھرچ عقل دے نال
چوتھائی چاول دی خوراک
گھت مکھّن دے وچ لنگھاوے
ہک ہفتہ تک نت کھوا
کرے جسم دے وچ فتور
رہے بدن دے وچ کھلو
گھٹے وچ جسم دے شور
رہے اعضاواں دے وچ درد
رہے نہ باد فرنگ نشان
ہک ہک تولے دا مقدار
کیلے دا پانی وچ پا
ہک دن کھرل کرادیں وقت
چاہڑ چوٹھے گل حکمت کر
تیز اگ تھیں جاوے پاٹ
جوہر دوہاں دا لے اُڑا
کیلے دا پانی کڈھ پا
مت جوہر جاوے سب سڑ
مُنہ سر اکھیں جسم بچائیں
ہیٹھ اُتارہ چوٹھے تھیں جلد
ڈبی دے وچ رکھ سنبھال
اس تھیں زیادہ کرے ہلاک
اتوں گوکا دُودھ پلاوے
مُڑ ہک ہفتہ بند کرا

مڑ کھاوے جے ہووے لوڑ — پھر ہک ہفتہ دیوے چھوڑ
نال طریقے پیر استاد — ایہو قاعدہ رکھیں یاد
جیہڑا مادہ موذی باقی — رہے نہ وچ جسم دے عاقی
گھیو دودھ اس نوں بہت پلا — ہرگز ذرہ نہ کرے وساہ

نسخہ بادِ فرنگ

رسکپور چھے ماشے لیا — چھ ماشے کالی مرچ رلا
لونگ یاراں گھٹ کھرل کرا — ادھرک دا پانی وچ پا
چار پہر تک اس نوں پیس — گولیاں اس دیاں بنھو چالیس
ہک ہک حب دو وقتی کھاوے — مکھن دے وچ گھٹ لنگھاوے
جد منہ آوے کرے موقوف — ایہو رکھیں یاد وقوف

نسخہ آتشک غیر حقیقی

آتشک جے غیر حقیقی — مادہ نہیں ہووے تحقیقی
کوڑیاں چیزاں کرو نقوع — ماکھیوں ڈال رکھو نت شروع
تنقیے نال طبع کر صاف — موافق طبع کرے رب معاف
کوڑیاں چیزاں کرو نقوع — ماکھیوں ڈال رکھو نت شروع
سبب جے ہووے گندہ خون — جلدی خارج کرو زبون
دہمانہ بوٹی گھوٹ نت پیوے — فضل خدا تھیں چنگا تھیوے
پت کریجہ پیوے گھوٹ — رہے نہ وچ جسم دے کھوٹ
تخم کریجہ گھوٹ پلا — ماکھیوں خالص وچ رلا

نیل کنٹھی ذرا بوٹی پیوے
رسونت جے پیوے گھوٹ نتار
کرے جے خون گندہ نقصان

برہم ڈنڈی جب چنگا تھیوے
ہفتے ہا ست نہ رہے آزار
کر استعمال روغن کلیان

روغن کلیان یعنی روغن رم

برگ رم دے لے منگوا
گھول وچ پانی صاف کرا
ڈال کڑاہی وچ پکا
کرکے صاف. تو تل وچ گھت
خون گندہ سب کرے صفا

نگدہ گونڈے گھوٹ. بنا
گھیو گو کا اُس نال ملا
ساڑ پانی سب ہیٹھ لہا
تڑے تولے پیوے ہفتے ہا ست
پھوڑہ پھنسی رہے نہ کا

بیان جریان منی

چلے دھات گسے انسان
غیر طبعی احتراقی مادہ
قوت ماسکہ ہووے مات
سبب حرص یا آوے جوش
پووے خرابی وچ خزانے
جے گردے دا ہے جریان
سرخ دھات یا ہووے زرد
خاص علاج اس دا ادرار
دودھ گھیو بہت کر استعمال

کہن حکیم اُس نوں جریان
دافع قوت کرے زیادہ
ٹھہر نہ سکے، چلے دھات
ظرف منی وچ پووے خروش
یا گردے یا وچ مثانے
اس دا ہے ایہہ خاص نشان
لازم ہے گردے وچ درد
کرے توں ہووے دفع آزار
گردہ صاف کرے فی الحال

برہم ڈنڈی، بوٹی گورکھ پان
گھوٹ چھان مصری وچ گھت
ایہہ بوٹیاں چار ہے اکسیر
کاسنی بھکھڑا تخم خیار
خزانیوں دھات جے آوے وید
ٹریا گرمی نال خزانہ
ہووے مادہ منی رقیق
دساں نسخہ مثل کمند
موصلی ہک چھٹانک سفید
گوند رکرہ دی نال رلا
طباشیر الاچی پھل انار
سکہ لئے مصری وچ مار
چھ ست ماشے نت پھکا
برہم ڈنڈی جے نال ملادیں
کاسنی خرفہ تخم خیار
استعمال کرہ ہفتے ست
غلبہ خون جے نظری آ
نسخہ کہاں ہک بہت پسند
سکہ لئے مصری وچ مار
طباشیر سفید الاچی گھت
پنج چھ ماشے نت کھوا

بوپھلی بوٹی تے بھنگ بریاں
ہیوے دھات نہ آوے وت
تجربہ سائیں بخش فقیر
شامل کرہ ہووے ادرار
ہووے اس دا رنگ سفید
جیہڑا ظرف منی دا خانہ
آوے وقت پیشاب تحقیق
کرے ترت دھات نوں بند
سکہ نصف چھٹانکی وٹید
آٹا پھلی رکرہ دا پا
ہر ہک دو تولے مقدار
کُٹ چھان کر پھکی تیار
اونوں بوٹی بھنگ پلا
دو چند اس تھیں نفع اٹھاویں
شامل کرہ ہووے ادرار
مڑکے دھات نہ آوے وت
اوّل باسلیق چھڑا
کرے ترت دھات نوں بند
ڈھائی تولے دا مقدار
ہر اک ہوون ماشے ست
گوکا کھتن نال رلا

نسخہ ہور ہک کراں بیان
بہت شفا ہووے انسان

ثعلب موصلی لے سفید
ایسبغول دا چھلکا دید

پنج پنج تولے دا مقدار
مصری میل تولے وچ چار

چھ ست ماشے نت پھکا
پچھوں گوکا دُودھ پلا

گوند کتیرا رات پوسا
دُودھ بکری گھت فجر پلا

مرچاں لُون نہ ہرگز کھاوے
گرم چیزڈے راہ نہ جاوے

مغز تخم انبلی لئے
بیروزہ ہر ہک تولے ترے

موچرس تالمکھانہ لیا
ثعلب گوند کِکر وچ پا

ہک ہک تولہ دارو چار
مصری دس تولہ مقدار

چھ ست ماشے صبح کھوا
بھوپھلی بُوٹی نت گھوٹ پلا

برہم ڈنڈی بُوٹی جے ہووے
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے

سپاری کُٹ دو تولے آن
گھیئو گوکے وچ کر بریاں

گوند کِکر تے بھنگ رلا
سفید موصلی لے وچ پا

تج نال مکھانہ گلنار
ہر ہک دو تولے مقدار

کُٹ چھان کے سب دوا
گھیو گوکے وچ چرب کرا

چھ ست ماشے نت کھوا
بُوپھلی بُوٹی بھنگ گھوٹ پلا

آٹا پھلی کِکر دا لیا
پنج تولے دا قلند تولا

پنج تولے مصری وچہ گھت
کھاوے فجرے ماشے ست

اُتوں بُوٹی بھنگ جے ہووے
بہت شتابی چنگا تھیوے

برہم ڈنڈی کر استعمال
مصری تھوڑی جیہی وچہ ڈال

رسکتہ لے مصری وچہ مار
دو ترے تولے دا مقدار

گوکے مکھن نال رلا — وقت صبح دے نت چٹا

نسخہ جریان

ڈوڈے پوست لے منگوا — دھنیاں خشک اس دے وچ پا
نال رلا خشخاش سفید — ہر یک ترے ترے تولے وید
گوند ککر دھاوہ گلنار — ہر یک تولے دا مقدار
چھلکا اسبغول رلا — سفید موصلی لے وچ پاء
پنج پنج تولے وزن تولا — ادھ پا مصری کٹ رلا
چھ ست ماشے وزن پھکا — پچھوں ایہہ دوا پلا
کتیرا پانی وچ پوسا — پیوے فجرے دودھ رلا

بیان ضعف باہ

ضعف باہ جے ہووے پیدا — کریں معلوم سبب اس ویدا
قوت باہ دے وچ زیان — کس سبب ہویا نقصان
یا اس معدہ بدن ضعیف — یا گردے دل جگر نحیف
سبب یا خوف یا وہم یا غم — قوت باہ گئی ہو کم
یا کوئی گرم قوت دا ساڑ — قوت باہ وچ کرے بگاڑ
مادہ باہ جو ریح روح خون — ہووے کم یا سست زبون
یا پتلی ہوجاوے دھات — قوت ماسکہ ہووے مات

یا چم گوشت رگاں اعصاب
آلت دے ہو جان خراب

یا عورت بانجھ رہے کئی سال
قوّت باہ نہ رہے برحال

یا دل وچ بد وہم خیال
یا بُزدل یا شرم کمال

گرمی سردی سمجھ مزاج
کر توں نال قیاس علاج

جو ہووے غم دا اسباب
ہر حیلے کر دُور شتاب

سبب جے ڈر یا وہم خیال
پکڑے قوّت باہ زوال

رنگ برنگ پہنا لباس
اُتے چھڑک عطر دی باس

رنگ برنگ سُنا اس راگ
دل نوں چھوڑ جاوے غم بھاگ

صُورت خوب دکھا تصویر
نس جاوے غم گھٹ وہیر

نازک بدن جو شکل کمال
کر شادی ہووے خوشحال

انوشدارو اس نت کھوا
دیوے دل دا ضعف ونجا

جے اس معدہ بدن ضعیف
یا گردے دل جگر نحیف

یا مادہ باہ رُوح رتے خون
کم ہووے یا سُست زبون

اطریفل خبث الحدید بنا
چھ ست ماشے نت کھوا

یا نت کھوا لبوب کبیر
حق اس دے وچ ہے اکسیر

شناسی نسخہ ہک لاثانی
تازہ پیدا کرے جوانی

کُشتہ سونا - قلعی - عقیق
خالص اصل فولاد تحقیق

کشتہ مونگا سکہ سیم
ترُے ترُے ماشے وزن حکیم

پا ہک مصری کُٹ ملا
ترُے ترُے ماشے مکھن نال کھوا

سبب جے گرم خلط دا ساڑہ
قوّت باہ وچ کرے بگاڑ

دھات ہو جاوے بہت رقیق
باہ وچ کم ہووے توفیق

اوّل اس نوں کر تبرید
شربت شیرہ مرد مفید

مغلظ نسخہ لکھاں لاثانی ۔ مجرب حکمت وچ یونانی
موصلی یک چھٹانک سفید ۔ چھلکا اسبغول پنج ڈیڈ
ستاور ثعلب موصلی سیاہ ۔ گوند کِکر تج کرہ ہمراہ
طباشیر سفید الاچی لئے ۔ ہر یک ہووِن تولے ترے
باراں تولے مصری ڈال ۔ کرہ کُجھ مُدّت استعمال
وزن تولا ہک نت کھوا ۔ پچھوں گو کا دُودھ پلا
جے گرمی دا بہت سبب ۔ شربت سرد شامل کرہ جب

نسخہ مغلّظ منی

۱ء
ثعلب موصلی
سفید

تازہ دُودھ ادھ سیر منگا ۔ دو تولے وچ شہد ملاء
ثعلب موصلی لے سفید ۔ چھ چھ ماشے پیہہ کے وید
چارہ تولے گو کا گھی ڈال ۔ پیوے او نت سرکیاں نال
رگاں پٹھے جے ہووِن سُست ۔ مل ایہہ روغن ہووِن چُست
لئے کے دارچینی دا تیل ۔ پیہہ کے عقرقرحا وچ میل
چربی مُرغا وچ رلا ۔ آلت اُتے کرو طلا
مالش اُوپر کرو احلیل ۔ ہووے غیر مواد تحلیل
سرد مواد جے بلغم باد ۔ قوت باہ وچ کرے فساد
گھٹ بدن وچ ہووے خون ۔ لیتا لاغر بدن بدن نہ بون
اوّل اس نوں کر اسہال ۔ تنقیئے حب ایارج نال
دو ترے دفع خارج کرہ مادہ ۔ ہووے قوت باہ زیادہ
خبث الحدید کھوا معجون ۔ پیدا کرے بدن وچ خُون

معجون لبوب کر استعمال | شستی دفع ہووے فی الحال
دیہہ غذا اُس نوں مقوّیات | کھویہ گھیو گھت کے مغزیات
کھوا کُشتہ اُس نوں فولاد | کرے ضُعف دا دفع فساد
شراب کباب گوشت بریان | بیضہ مُرغی، مغز حیوان
مطنجن سیویاں پہرب پلا | مکھن دُودھ مصری وچہ پا
سبب جے سردی وچہ مثانہ | پیدا ہووے ضعف خزانہ
کم ہو جاوے باہ نہایت | کرے بُول دی بہت شکایت
بیضہ مرغی دا منگوا | دو تولے وچ شہد ملا
ڈیڑھ چھٹانکی گھیو وچ ڈال | پکّا حلوا کر استعمال
معجون زرعونی عجب دوا | کرے نہایت قوّت باہ
فلاسفہ تے برشعشا دونویں | کرن زیادہ باہ نوں ادنویں

معجون زرعونی

زرعونی کر تیار حکیم | نسخہ ایہہ حکماء قدیم
قوت باہ نوں دیوے نفع | بلغم یاد کرے سب دفع
دونویں بہمن سُرخ سفید | تودریاں موصلیاں گھت دید
اندر جوتے، بوزی دان | ہر یک ترے تولے اوزان
لونگ جعفل سُنڈھ کالی چھڑ | خولنجاں خرفہ شامل کر
دارچینی نگ مرچ سیاہ | مٹھی کٹھ کرد، ہمراہ
ہر یک تولہ قدر منگوا | ماکھوں وِچ معجون بنا
مرتبان وچ رکھ سمہال | وزن اُس دا ہے دو مثقال

نسخہ مُمسِک

ہک نسخہ مُمسِک لاثانی — مجرّب میرے پاس نشانی
صدرہ بصدری مثل اسرار — کر دیواں اس نوں اظہار
دارچینی لَمگ مرچ سیاہ — عقرقرحا سُنڈھ کرہمراہ
مدبّر آٹا گچلہ ڈال — ہر ہک تولہ وزن سمہال
ترے ماشے افیون رلا — وچ منقٰے حَب بنا
حمام دستے وچ کُٹ کے سب — چنے برابر بنھوں حَب
ہک ہک گولی نت کھوا — ہرگز سُستی رہے نہ کا
جے گھُٹ شراب کریں ہمراہ — کرے زیادہ قوّت باہ
ہے ایہہ نسخہ مثل طلِسم — دافع ضعفِ باہ ہر قسم
ہووے قوّت باہ جے سُست — کرے شتابی نال دُرست
ہووے منی جے بہت رقیق — دیوے شہوت وچ توفیق
بہت دیر تک رہے اِمساک — سُست مرد نوں کرے چالاک
سائیں بخش حکیم فقیر — ایہہ نسخہ مُمسِک اکسیر
بہت دفعہ ایسنوں آزمایا — ہرگز کدے خطا نہیں پایا

نسخہ طلسمی قوّت باہ

بیضہ مرغی دا منگوا — دو تولے آب پیاز رلا
دارچینی ترے ماشے گھت — ماکھیوں میل تولے وچ ست
آٹا ہک چھٹانکی آن — ادھ پا گھیو وچ کر بریان

جد آٹا ہو جاوے لال — پکڑ دوا سب وچ ڈال
کر کے حلوے وانگ تیار — وقت شام کھاوے بیمار
شراب دو گھٹ پیوے ہمراہ — کرے زیادہ قوّت باہ

نسخہ قوّت باہ

جعفل لونگ مصطگی لیا — جلوتری عقرقرحا وچ پاء
خولنجاں دارچینی وچہ ڈال — کباب چینی بابونہ نال
ہر ہک تولہ قدر دوا — ماشے ترئے افیم رلا
وچ منقے بنھوں حب — ترئے ترئے ماشے گولیاں سب
وقت شام ہک گولی کھاوے — دودھ گھیوہ ماکھیوں میل کھلاوے

روغن طلا سُستی قضیب

ماہل کنگنی جعفل لیا — دارچینی لونگ عاقرقرحا
ہک ہک تولہ سب دوا — کُونڈے گھٹ باریک کرا
لئے کے خالص مٹھا تیل — دارو سب اس دے وچ میل
دو گٹھ پارچہ لئے سفید — کرہ آلودہ نال اس وٹید
اُس نوں بتی وانگ بنا — نال اوچے دے پکڑ جلا
پیالہ چینی ہیٹھ رکھا — روغن اس دے وچ چوا
جد ساری بتی جل جا — روغن شیشی گھت رکھا

سبب ہے سستی بلغم باد
پٹھ سٹے اُس دی بنیاد

نسخہ طلا

رائی خراسانی اجوین تخم حرمل کوڑی گٹھ لین
دو دو رتی دا مقدار کُٹ پیس ایہہ دارو چار
تیل مٹھے دے وچ ملا ذکر اُتے نت کرو طلاء

نسخہ طلاء

چھ ماشے پنبہ رموں دا لیا اَک دے دُودھ وچ تر کروا
رکھ ڈھیٹے اُس نے سُکھا بتّی اُس دی لے بنا
گھیو گو کے وچ تر کروا سیخ نال اس نوں لٹکا
روغن شیشی نال چوا حاجت وقت آلت تے لا
لائی سپاری سیون چھوڑ روغن اس دے جیہا نہ ہور

روغن طلاء

سرد ریاح یا بلغم باد جے آلت وچ کرے فساد
روغن کراں بیان طلا دیوے سستی ذکر ونجا
چمڑا پھٹے رگاں جو سُست مالش تھیں ہو جان درست
عقرقرحا ماہل کنگنی لیا جھل لونگ جلوتری پا
دارچینی خراسانی اجوین تخم ہرمل دارو اٹھ ہین
دو دو تولے سب دوا اکٹھے کر درڑہ کروا
ترے بیضے زردی دچہ میل پتال جنتر نال کڈھو تیل

یا آتشی شیشی وچ ڈال تیل کڈھ رل حکمت نال
ہک قطرہ آلت تے بیس سستی نس جاوے چھڈ دیس
جے چرنبی مرغا کریں آمیز بہت قوّت ہو جاوے تیز

بیان پٹھہ قضیب

ہور دساں ہک عجب دا ہرگز کدے نہ پوے خطا
بند مواد رگاں وچ ہو یا چمڑے وچ رہے کھلو
کسے سبب نہ ہووے حل یاوے شہوت وچ خلل
ذکر اُتے کر استعمال دیوے غیر مواد نکال
ہووے سست مریض بابوس شہوت آوس مثل خروس
پٹھے رگاں ہو جاون صاف کرے قصور خداوند معاف

روغن مجرّبہ طلاء

ماہل کنگنی مغز جیپال کچلہ چھل تراش کے ڈال
عقرقرحا وچ لونگ رلا دار چینی جعفل وچ پا
دو دو تولے دارو ست تخم ارنڈ چھٹانکی گھت
دردڑہ کر دارو سب میل کڈھ آتشی شیشی وچ تیل
یا تیل مٹھا وچ چرب کرا پتال جنتر دے نال کڈھا
رکھو شیشی دے وچ ڈال وقت حاجت کر استعمال
روغن طرف اُوپر دے لا حشفہ سیون لئیں بچا
کر کے اُوپر ذکر طلا اُتے پٹی پان بنھا

پتر پان جے ہتھ نہ آوے
دو ترے روز گزر جد جاون
روغن پھیر نہ ہرگز لائیں
مجرّب روغن ایہہ رطلا

پت بیری دے توڑ بنھاوے
پھنسیاں جسم اُتے نکل آون
گوکا گھیؤ لا زخم چھڑائیں
دیوے سُستی جلد دنجا

نسخہ ملذّذ

ملذّذ نسخہ آیا یاد
عورت مرد آون وچ جوش
دارچینی سُنڈھ عقرقرحا
مُنہ وچ چتھ نکال لعاب
صحبت وقت ذکر تے لا

صحبت وقت کرے دلشاد
ہووَن لذّت نال بے ہوش
ترے کُٹ کے دھوڑہ کردا
وقت دخول لگاؤ شتاب
دیوے لذّت لُطف دیکھا

نسخہ ملذّذ

لَے سُنڈھ کیسر لونگ افیم
وزن برابر سب دوا
میل تھوڑا جیہا وچ شراب
صحبت کرے عورت دے نال

دارچینی عاقرقرحا حکیم
پیہہ کے ڈبّی وچ رکھا
صحبت وقت لگاؤ شتاب
عورت بہت ہووے خوشحال

نسخہ ملذّذ

دارچینی سُنڈھ عاقرقرحا
وزن برابر چار دوا

کباب چینی بھی کر ہمراہ
چربی بکرا نال رلا

وقت صحبت آلت تے لاوے ‏ ‏ ‏ لذّت نال مست ہو جاوے

نسخہ ملذّذ

سوہاگہ عقرقرحا کافور ‏ ‏ ‏ ترے برابر لے ضرور
پیہہ ماکھیوں دے وچ ملا ‏ ‏ ‏ لیپ کرد نت جماع
ایسا لذّت لطف دکھاوے ‏ ‏ ‏ لذّت نال بے ہوش ہو جاوے

سُرعتِ انزال

سُرعتِ انزال مرض اوہ جان ‏ ‏ ‏ ہووے جھب خلاص انسان
جد شہوت دا کرے خیال ‏ ‏ ‏ جلدی نال ہووے انزال
جد نیڑے دیک عورت دے جاوے ‏ ‏ ‏ لذّت لطف نہ ہرگز آوے
خوشی نہ اُس نوں آوے مُول ‏ ‏ ‏ رہے طبیعت بہت ملول
سبب ڈر خوف یا وہم خیال ‏ ‏ ‏ آوے دل وچ سوچ کمال
دل نوں ضعف ہووے یا غم ‏ ‏ ‏ قوّت ماسکہ ہووے کم
قوّت دافع ہووے تیز ‏ ‏ ‏ ہووے ماہ منی گریز
یا گرمی اس وچ خزانے ‏ ‏ ‏ یا گردے یا وچ مثانے
یا اُس گزر گئے کئی سال ‏ ‏ ‏ عورت نال نہ ہویا وصال
ظرف منی مارے جوش ‏ ‏ ‏ آوے شہوت وچ خروش
یا اُس ضعف جگر تحقیق ‏ ‏ ‏ سبب صفرا یا خون رقیق
خبث الحدید، کھوا معجون ‏ ‏ ‏ گاہڑہ کرے بدن وچہ خون
اوّل اوس دی شادی کر ‏ ‏ ‏ دِل تھوں دُور ہووے غم ڈر

رُوح اُس دا فرحت وِچ آوے
اوّل اُس دا کرکے بیاہ
رہے ہمیشہ عورت پاس
چیزاں گرم نہ ہرگز کھاوے
کرے زنا نہ ہرگز وت

دل تھوں وہم خیال ونجاوے
پچھوں دارو شروع کرا
دل تھوں دُور ہووے وسواس
غیر عورت دے راہ نہ جاوے
ایہہ رکھ یاد نصیحت مت

شناسی مجرّب نسخہ قوت باہ

شناسی نسخہ کراں بیان
کُشتہ سونا سیم فولاد
موتا سکہّ قلعی عقیق
ترے ترے ماشے سب دوا
مُوصلی ہِک چھٹانک سفید
ستاور ثعلب موصلی سیاہ
ترے ترے تولے دارو آن
سبھے دارو جمع کرا
کھیر پکائیکے ماہاندے نال
کراں بیان اُس دی ترکیب
ہِک چھٹانکی ماہاں دی دال
فجرے دھو چھل دُور کرا
وانگوں کھیر جد دل پک جاوے
گھیو چھٹانکی اس وچ ڈال

بُڈھے تائیں کرے جوان
ماسکہ قوّت کرن زیاد
ہووے شامل نال تحقیق
پاء مصری کُٹ کے وِچ پا
موچرس ڈال کیکرس دید
گوند کیکر تج کرہمراہ
کُٹ کے نال ملاؤ چھان
پھکّی اُس دی لے بنا
ڈیڑھ تولہ کھاوے وچہ ڈال
نال عقل دے سمجھ طبیب
رات پوسا رکھ پانی ڈال
سیر گوکے دُودھ وِچ پا
ڈیڑھ تولہ دارو وِچ پاوے
کردہ ہمیشہ استعمال

ایہہ نسخہ مخفی اسرار ۔ کرے خزانیوں دفع آزار

نسخہ مجرّبہ سُرعت انزال

نسخہ ہور آزمودہ کار ۔ ہوئے بہت شفا بیمار
سنگ جراحت سُرمہ سیاہ ۔ قلمی شورہ کر ہمراہ
سنگ یہود تے کتھ سفید ۔ آٹا پھلی رکر دا دید
طباشیر الاچی بھنگ بریان ۔ خشک بہروزہ میلو آن
کباب چینی ماجو گلنار ۔ کندر سب مثقالاں چار
حمام دستے دے وچ کوٹا ۔ گھیو گوکے وچ چرب کرا
پا پکّا مصری وچ ڈال ۔ کھاوے دُودھ بکری دے نال
چھ ماشے دا وزن مدام ۔ کھاوے نت صبح تے شام
بہت جے گرمی وچ خزانے ۔ سوزش سڑکن وچ مثانے
شامل نال رکھو ادرار ۔ ہووے جلدی دفع آزار
کاہو ، خرُفہ تخم خیّار ۔ بھکھڑا کاسنی ایہہ ادرار
گرم نہ کھاوے کوئی چیز ۔ ایہو رکھیں یاد تمیز

نسخہ مجرّبہ سائیں بخش حکیم

ایہہ نسخہ میرا آزمایا ۔ صدری بصدری ترُیا آیا
کرے جے ایس نوں استعمال ۔ دفع ہووے سُرعت انزال
سپاری چکنی تولے بیس ۔ حمام دستے لوہے وچ پیس
مُوصلی چھلکا ایسبغول ۔ دونویں پنج پنج تولے تول

الاچی خرد ستاور لیا
آٹا پھلی ککر دا پا
داہڑی بوہڑ موصلی سیاہ
گوند ککر نج کر ہمراہ
دو دو تولے دائرہ ست
مشک کافور ماشے ترے گھت
پنج سیر گو کا دودھ منگا
کڑاہی گھت کھویہ پکوا
سیر پکا گو کا گھی ڈال
کھویا کر اس دے وچ لال
کھویا لال جدوں ہو جا
جلدی نال کڑاہی لاہ
مصری سیر پکا وچ پت
کھویا میل دوا سب گھت
لڈو بنھ چھٹانکی تول
ہے ایہہ نسخہ بڑا امول
ہک ہک لڈو جے نت کھاوے
کرے قوت امساک ودھاوے

نسخہ قوت باہ صدری

ہے ایہہ نسخہ صدری آزمائشی
بخشیا ہک فقیر شناسی
جیکر ضعف قوت وچ آوے
منی خزانیوں خشک ہو جاوے
قوت شہوت ہووے سست
کر استعمال ہو جاوے چست
ادھ سیر پکا ماہنہ دی دال
رات پوسا فجرے دھو ڈال
گھوٹ ڈنڈے وچ آن
ادھ سیر گھیو وچ کر بریان
دارچینی مغز نارجیل
مغز پستہ چلغوزہ میل
چارے مغز تے مغز بادام
پنج پنج تولے وزن تمام
سیر ہک آب پیاز کڈھا
سیر ہک ماکھیوں گھت پکا
گاہڑہ جدوں ہو جاوے قوام
گٹ ملا دوا تمام
دو ترے تولے فجر کھوا
گھیو دودھ پچھوں گھول پلا

تمبے تولے سونے وقت کھوا　　ہک چھٹانک شراب پلا

نسخہ قوّت باہ صدری

جے قوت باہ وچ نقصان　　صدری نسخہ کراں بیان
کریں جے اس نوں استعمال　　دیوے جسموں مرض نکال
موصلی تولے پنج سفید　　دار چینی پنج تولے وٹید
ستاور ثعلب مغز بادام　　شقاقل مغز چلغوزہ عام
پستہ مغز ، مغز نارجیل　　مغز اخروٹ فندق وچہ میل
چار مغز لئے کے وچ پا　　ہر ہک قدر چھٹانک دوا
موچرس موصلی ڈال سیاہ　　گوند ملکر دی کر ہمراہ
الاچی دانہ نال ملا　　دو دو تولے چار دوا
ماکھیوں گو کا گھیو شراب　　تینوں ہک ہک سیر حساب
ڈال کڑاہی وچ کر قوام　　گٹ ملاؤ دوا تمام
کر اُس دا معجون تیار　　کھاوے دونویں وقت نہار
وزن اس دا ہے تولے دو　　کھٹی چیز نہ کھاوے کو

نسخہ ماء اللحم دو آتشہ

سبب ڈر یا غم یا وہمات　　قوت باہ جے ہووے مات
دو آتشہ ماء اللحم پلا　　تھوڑا جیہا شراب پلا
ماء اللحم عرق مشہور　　کرے ضعف شہوت دا دور
دو آتشہ عرق ایہہ وانگ اکسیر　　ورتن کل امیر کبیر

عرق مثل ایہہ آبحیات
کرن طبیب اس نوں مرغوب
پنج تولے اس وزن اندازہ
پنج سیر گوشت بکرا لیا
گوشت سیر مرغ دا ڈال
دہ سیر اس وچ پانی پا
عرق کیوڑہ، عرق گلاب
عرق سونف دا نال رلا
بُورہ صندل سُرخ سفید
دار چینی تے پھل گلاب
دونویں الاچیاں کالی چھڑ
چوب چینی کُٹ وچ گھت
دردڑہ کرکے سب دوا
نچڑی سارے عرق رلا
عرق دوا سب کرو اکٹھ
نال سہج دے عرق نکال
مٹھی اگ جلائیں
بہت شتابی مول نہ کر
کرے کوئی اس نوں استعمال

کردا ضُعف قوّت دا مات
قوّت بخشے جگر قلوب
پینڈیاں سارے ہووے رُوح تازہ
جرنی ساری دُور کرا
تھوڑا گھیو گھت بھُن کر لال
چھ مت بوتل عرق کھینچا
بیدمشک وچ میل شتاب
ہر ہک ہووے سیر پکا
بنفشہ نیلوفر گھت وئید
گاؤ زبان وچ میل شتاب
دو دو تولے وزن قدر
تول وزن وچہ تولے ست
اُٹھ سیر پانی وچ پوسا
مُڑ دوا دو آتشہ کھینچا
عرق نکالو بوتل اُٹھ
دونرے دفعہ بھانڈے وچ ڈال
یاد رکھیں مت بھُل نہ جائیں
مت عرق کجھ جاوے سڑ
پیدا کرے شہوت فی الحال

کرے نہایت قوّت باہ
دیوے سُستی ضُعف ونجا

خارش خصیہ

جیکر خارش خصیاں وچ   ہووے کرے نہایت رنج
بلغم شورہ احتراق مواد   خصیاں دے وچ کرے فساد
سڑیا مادہ بلغم شورہ   نکلے خارش دیوے زور
سہاگہ آملہ سارہ کسیس   ہر یک چھ چھ ماشے پیس
نیلا تھوتھا کرہ بریان   ماشہ ہک ملاؤ آن
دو ماشے وچ دہی رلا   خصیاں اُتے کرو طلاء
بعد دو ساعت استعمال   دھوویں گرم پانی دے نال
پچھوں گل روغن لگواء   سرکہ تھوڑا جیہا رلا
سبب جیکر صفرا دا ساڑ   خصیاں دے وچ کرے بگاڑ
پھوڑے پھنسیاں ہون ظہور   خصیاں دے وچ کرن فتور
سڑکن سوزش مارے ڈنگ   خارش کرے نہایت تنگ
نکلے خون یا پانی زرد   بعد خارش دے ہووے درد
مُرداسنگ کتھ پھل انار   مہندی وزن برابر چار
گل روغن سرکے وچ رلا   خصیاں اُتے کرو طلا
جے سڑکن دا بہت قصور   میل تھوڑا جیہا مشک کافور
پچھوں تخم کرفس جوشا   خصیے اس دے نال دھوا
سبب جے ہووے خون زیادہ   رلیا نال سوداوی مادہ

نال فصد کر خارج خون
جیکر گندہ بہت زبون

وَرم خُصیہ

جے خُصیاں وچ ہووے ورم
کر معلوم علامتاں نال
جے صفراوی ہووے مادہ
کاسنی دُھنیاں مُشک کافور
گھوٹ کُونڈے گھت عرق گلاب
پیلک پانی وچ جوشا
گل روغن گھت مُشک کافور
سبب ورم دا جیکر خُون
صافن باسلیق چھڑا
جیکر قبض شکم وچہ ہو
جیکر کوئی سرد مواد
اوّل قے پچھوں اسہال
جوارش کندر دیوے نفع
جیکر ہووے ورم کرخت
اوکھا ہووے بہت رنجول
محلل اُوپر کرو ضماد
مالش روغن گرم کرا
بابونہ میتھی سوئے لیا
تیل مِٹھا گھت لیپ کرا

مادہ سرد ہووے یا گرم
کرکے چنگی طرح خیال
سوزش سڑکن درد زیادہ
نال ملاؤ صندل بور
خُصیاں تے کر لیپ شتاب
خُصیے اس دے نال دھوا
ل سڑکن ہو جاوے دُور
ہووے گندہ بہت زبون
پُشت کمر تے جو کال لا
دیہہ ملیّن اس نوں کو
خُصیاں دے وچ کرے فساد
دیوے اُس نوں فاصلے نال
کموبی کرے دُکھ سب دفع
کرڈہ بہت نہایت سخت
گرم پانی دی کرو نطول
ہووے جھبدے دُور فساد
روغن کٹھ ارنڈ ملا
گھوٹ پانی وچ گرم کرا
کس لنگوٹہ خُوب بنھا

بیان فتق

فتق مُوذی ہک بُرا آزار
بھارے نل ہوون جیوں ورم
پردہ شکم جو نام صفاق
رودہ نکل اس راہ شگاف
پانی ریح یا سخت مواد
جیکر پانی خصیاں وچ
جھلکے خصیاں دے وچ پانی
خصیاں وچ پانی بھر جاوے
یا اُس دیویں داغ یا دیویں گل
یا پانی نشتر نال نکال
نال عقل دے نشتر لا
ہر ہفتہ ہک کرو جلاب
پودنہ کٹھ حرمل زعفران
سکبینج ، مصطگی ، گوگل پا
ہک ہک تولہ سب دوا
عرق سونف وچ بنھوں حب
گولیاں چار پنج نت کھاوے
قبیل الماء نوں دیوے نفع
کندرا شق صبر مُڑ لیا

ہندی وچہ آکھن نل بھارہ
کرڑے سخت یا پولے نرم
کسے سبب ہو جاوے چاق
گرے نلاں دے وچ غلاف
وچ نلاں دے کرے فساد
اُترے کرے نہایت زِچ
رتی استسقاء نشانی
قیل الماء اوہ فتق سداوے
نہیں دوا کوئی اس دے تُل
خصیاں دی کر بہت سمھال
خصیے اُوپر طرف جھڑا
حب ایارج نال شتاب
تخم کرفس انیسوں آن
چھل ہریڑاں زرد رلا
کُٹ چھان سب جمع کرا
چنے برابر گولیاں سب
خصیوں اِستسقا ونجاوے
قیل الریح ہو جاوے دفع
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا

پانی تھوڑا جیہا رلا
فتق جے ہووے خاص ریاحی
دیوے نفع نہایت زور
دائم رہے نلاں وچ شُول
ہودن خُصیے پھُل عظیم
دساں ہک عجیب دوا
کرفس انیسوں زیرہ سیاہ
دار چینی مگھ مرچ خولنجاں
الاچی دانہ نال رلا
حمام دستے دے وچہ کوٹا
کھاوے نت ہک دو مثقال
ماء الاصول دوا دے نال
بہت نہایت دیوے نفع
زیری سیاہ اجوین سداب
زردی بیضہ وچ رلا
کرڑہ خشک، غلیظ مواد
نل ہو جاون بہت کرخت
قرُوالعمی اُس دا نام
خشک مواد جے ہووے سرد
مالش کرو ارنڈ دا تیل
روغن بیضہ کرو طلاء

پڑ خصیاں تے بنھوا
خُصیاں دے وچ کرے تباہی
ہووے خصیاں وچ مروڑ
اوکھا ہووے بہت رنجول
قیل الریح اُس کہن حکیم
دیوے خصیوں ریح اُڑا
پُودنہ سُنڈھ کرو ہمراہ
گلُ بابونہ میل سورنجاں
دو دو تولے سب دوا
تگناں ماکھیوں نال ملا
دیوے خصیوں ریح نکال
کرے جیکر نت استعمال
بلغم باد کرے ریح دفع
مصبّر نال. رلا شتاب
خُصیاں اُتے لیپ کرا
جے خُصیاں وچ کرے فساد
کرڑے دانگ پتھر دے سخت
کہن حکیم طبیب تمام
شامل رہے ہمیشہ درد
روغن نال بابُونہ میل
چربی مُرغا نال رلا

روغن گل یا روغن گرم
بہت نلاں وِچ جیکر سُول
ترے تولے کالے تِل لے آ
تیل ہِٹھا گھت گرم کرا
اُتوں کس لنگوٹہ بنھ
جے خصیاں دے وِچ نملاف
نام ایس دا قیل الامعاء
سخت قسم ایہہ فتق شدید
مُشکل بگڑے جدوں مزاج
مصطگی صبر کندر گلنار
گھوٹ مکوڑے پانی وِچ
ہرگز حرکت کرے نہ کام
رجست کرے جیکر رب شافی
پٹہ اوپر بنن شگاف
جاوے دُکھ پُرانا ہو
باجھ کرڑے کوئی نہیں علاج

ہور تیر دطی کرے جو نرم
گرم پانی دی کرو نطول
پانی گھت گونڈے گھٹوا
پٹہ خصیاں تے بنھوا
استعمال کرو دو پچن
اُترے رودہ راہ شگاف
طبّاں وچ آکھن حکماء
بہت دیر تک رہے پلید
شروع مرض دا کہاں علاج
ماجو سبز پھٹکڑی ساڑ
بنھوں کس لنگوٹہ رکھ
ترے روز تک کرے آرام
دو ترے پٹے ہوون کافی
جتھوں رودہ نِکلے صاف
بہت مُدّت جے رہے کھلو
بنھوں اُس نوں جیویں راج

نسخہ نل بھار طفل

خشک بہروزہ تولہ لیا
کندر کنتھ ہے ماجو بریان
کُٹ کے سبھے کرو باریک

ماشے ترے افیم رلا
ہر یک چھ چھ ماشے آن
میدے وانگ ہو جاون ٹھیک

لتّہ پانی نال پوسا	دارو چھڑک خصیے تے لا
اوّل خصیہ سائے چڑھا	روغن بابونہ ملواء

نسخہ نل بھارا طفل

جے لڑکے دا نل وَدھ جاوے	سبب ریح دے یا پھُل جاوے
نال درد دے ہووے زیچ	لگے بہت نلاں نوں رنج
کالی زیری سے منگوا	پانی گھت خوب گھوٹا
تھوڑا جیہا مصبّر میل	اگ تے رکھ مِٹھا گھت تیل
اُس نوں ٹیلٹس وانگ بنا	خصیاں تے پٹ بنھوا

بیان عسر الولادت

جس عورت نوں ہووے عادت	مشکل جننا وقت ولادت
جمّن وقت نہایت پیڑ	اَدکھا ہووے بہت سریر
طبع مزاج اس کر مطلوب	تا حاصل ہووے مطلوب
کر کجھ مدت استعمال	عادت دفع ہووے فی الحال
جے اس ہووے شکم کثیف	جمّن وقت پہنچے تکلیف
سرد خشک اس بہت مزاج	کر توں اس دا ایہہ علاج
دار چینی چھ ماشے لیا	چار چوہارے کُٹ رلا
وِچ منقے دارو سب	چار حصّے کر بنھوں حب

چار دفعہ دن وِچ کھوا
گھیو دُودھ گوکا ہڑ پلا

چار دفعہ دن وچ کھوا
بنفشہ روغن مغز بادام
فرج نہانی وچ ملا
ایسے طرح کر استعمال
جیکر تینوں ہووے لوڑ
لئے تل اک چھٹانکی سیاہ
دار چینی ترے ماشے ڈال
منقہ پندراں دانے گھت
پانی دے وچ گھت جوشا
پیوے عورت اُٹھ نہار
ہفتہ کرے جے استعمال
تازہ اَدھ سیر دُودھ منگا
زردی بیضہ نال ملا
پیوے عورت سرکیاں نال
اک بیضے دی زردی لیا
اَدھ پا پکا گھیو لے آن
کھنڈ تھوڑی نال ملا
السی میتھی خوب گھوٹا
تیل مٹھا گھت گرم کرا
پیڑو جدوں گرم ہو جا
چھٹانکی انبلتاس منگا

گھیو دُودھ گوکا کاہڑ پلا
بابونہ روغن میل تمام
شکم پیڑو نوں تر کروا
بچہ جنے آسانی نال
ٹوٹکہ بیان کراں اک ہور
چھٹانک پُرانا گُڑ ہمراہ
چار چوہارے ہوون نال
سونف ملا کُٹ ماشے ست
ٹل کے پُن کے صاف کرا
آوے بچہ باہر وار
دیوے کچا حمل نکال
چھٹانکی گھیو گھت گرم کرا
چار تولے ماکھیوں وچ پا
بچہ جنے آسانی نال
دار چینی پنج ماشے پا
زردی اس وچ کر بریان
عورت نوں دو وقت کھوا
پانی تھوڑا جیہا ملاء
پیڑو اُتے لیپ کرا
مشکل کرے آسان خدا
گرم دُودھ وچ گھول پلا

قدرے لے گھیو وچ ڈال — بچہ جمنے آسانی نال

بیان ادویہ ساقط حمل و جنین

وقت ولادت عورت تائیں — پہنچے تنگی مارے ڈھائیں
لے بہتیرے جھاڑ کلاوے — ہرگز بچہ باہر نہ آوے
وِچ شکم دے ہووے درد — ہتھ پَیر ہو جاون سرد
کلونجی ہالیوں میتھی لیا — سونف اجوین کرفس مِلا
تخم گاجر دے لے وچ گھت — ترے ترے ماشے دارو ست
کُٹ پانی وِچ گھت اوبال — پورا نہ گڑ پنج تولے ڈال
مَل پُن اس نوں صاف کرا — عورت تائیں ترت پلاء
دو ترے دفعہ کر استعمال — بچہ باہر آوے فی الحال
کوڑی کٹھ تماں سداب — گھوٹ مِلا وچ شہد شتاب
پیڑو اُتے لیپ کرا — بچہ مُردہ کرے جُدا
قلمی شورہ نت نہار — چھ ست ماشے دا مقدار
پانی تازے نال لنگھاوے — کچا پکا حمل گراوے
چھ ست ماشے خشک سداب — گھوٹ پانی دے وچ شتاب
سقمونیا اصلی ماشے ترے — اس پانی وچ حل کرے
ہر ہفتہ کر کے اس طور — پیوے حمل گرے فی الفور
کرشافہ رُوں اس وچ جھول — مُونہہ رحم دا دیوے کھول
سم گدوں دا کرو بخور — حمل شکم تھیں ہووے دُور
جڑھ تمے دی چھل گھوٹا — پانی اُس دا صاف کرا

مصبّر تھوڑا جیہا رلا
یا پشم نوں کر کے تر
زندہ مُردہ پکّا کچّا
اِٹ سٹ دی جڑھ لے گھوٹا
شافہ کر نمک وچ کھور
دھونی آدمیاں دے وال
پُودنہ پانی وچہ گھوٹا
شافہ کر شورہ وچ گھت
ہک ہفتہ ایہہ عمل کماوے

رُوں آلودہ فرج رکھا
مُونہہ رحم دے اگے دھر
گرے شکم تھیں خارج بچّہ
تھوڑا جیہا مصبّر پا
بچّہ گرے شکم نوں چھوڑ
دیوے بچّہ تُرت نکال
ترڑے ماشے دا وزن رلا
دیوے رَن حمل نوں سُٹ
کچّا حمل باہر جھب آوے

بیان اسقاط حمل

جس عورت نوں آوے حیض
جاری خون ہو جاوے عام
ہو جاوے اس عادت دائم
دُوجے تریجے چوتھے ماہ
گرم مواد جد دیوے زور
زہریلا مادّہ مارے ڈنگ
شامل تاپ چڑھے جے نال
اوّل اُس نوں کر تبرید
سرد نقوع پلایا کر
گوند کتیرا رات پوسا

اندر حمل نہ دیوے فیض
خارج حمل ہو جاوے خام
رہے نہ حمل شکم وچ قائم
ہووے کچّا حمل تباہ
ہووے اندر رحم مروڑ
ہووے عورت ڈاہڈی تنگ
عورت بہت ہووے بدحال
ظاہر باطن نال تاکید
دھنیاں خطمی نیلوفر
فجر پلا دُودھ بکری پا

دھنیاں بھکھڑا خوب گھوٹا
شیرہ کونڈے گھوٹ نال
بہیدانہ ریشہ خطمی لیا
ایسبغول دا کڈھ لعاب
کر شافہ اُس دیوے فیض
ماجو کتھ گلنار کافور
دھنیے دے پانی وچ گھول
حب آلاس ماجو گلنار
کاسنی دھنیاں صندل جوڑ
ترے ماشے مشک کافور ملا

کاہو خرفہ نال رلا
پیوے عورت مصری ڈال
مصری ڈال لعاب پلا
مصری ڈال پلاؤ شتاب
فوراً بند ہو جاوے حیض
دو دو ماشے پیس ضرور
کر شافہ ایہہ بڑا اصول
سفید پھٹکڑی چھل انار
ہر ہک چھ چھ ماشے پورہ
شکم پیڑو تے لیپ کرا

اِحتباس طمث

جس عورت نوں حیض نہ آوے
جے ہو جاوے بند تمام
کر معلوم اُس دا اسباب
یا اس خون بدن وچ گھٹ
یا کجھ باد یا بلغم رتح
جیکر ہوس سبب ریاح
دائم رہے مثانہ سرد
روغن کٹھ دا آپ بنا
مجرّب نسخہ کراں بیان

گھٹ یا بالکل بند ہو جاوے
احتباس مرض دا نام
ضعف یا غلظت خشک یا آب
سُدہ ورم قروح یا پھٹ
کر توں اُس نوں خوب صحیح
جھب دے اس دی کر اصلاح
عادت وقت نہایت درد
پیڑو تے مالش کروا
استعمال حکیم یونان

سونف تخم خربوزہ لیا
اجوین کرفس پودنہ لئے
کُٹ جوشاندہ کرکے تیار
نسخہ کراں بیان ہک ہور
دار چینی نگ مرچ سیاہ
خولنجاں زیرہ کالا ڈال
کالی چھڑ بابونہ گل
ترے پا پکا شہد منگا
فجرے نت چھ ماشے چٹ
جوشاندہ جیکر پچھلا نال
مجرب نسخہ بہت لاثانی
کریں جے ایسنوں استعمال
پودنہ آہو بیر سداب
ترے ترے ماشے دارد آن
وزن چھ ماشے کھاوے تول
لئے تل ہک چھٹانک سیاہ
پودانہ گڑ پنج تولے ڈال
کاہڑ جوشاندہ کرے تیار
دار چینی ترے ماشے گھول
گوگل دا جے کرے بخور
تخم خربوزہ میتھی لے

ہک ہک تولہ وزن تولا
ترے ترے ماشے دارد ترے
پیوے ماکھیوں ڈال نہار
ریح مثانیوں دیوے توڑ
سُنڈھ سداب کرو ہمراہ
الاچی دانہ بھی گھت نال
دو دو تولے دارو کل
کُٹ تمام معجون بنا
جڑاں ریح دیاں سٹے پُٹ
پیوے فائدہ کرے کمال
لکھیا اندر طب یونانی
کھولے حیض بند ست سال
بول مویز منقہ ڈال
کُٹ باریک کپڑے وچ چھان
دیوے جھب حیض نوں کھول
منقہ پنج تولے ہمراہ
پنج چوہارے ہوون نال
پیوے ماکھیوں ڈال نہار
دیوے بند حیض نوں کھول
رہے نہ بندش حیض قصور
سونف ہر ہک ماشے ترے

پودنہ زیرہ ہے سفید
کرفس اجوین دا میل کر وید
دارچینی تے تخم خیار
ہر یک ترے ماشے مقدار
پورانہ گڑ گھت تولے چار
پیوے کاہڑ ایہہ نت نہار
دو ہفتے کر استعمال
کھولے حیض بند فی الحال
پنبہ دانہ تولے ترے
کُٹ جوشا پانی وِچ لے
پورانہ گُڑ گھت تولے چار
پیوے عورت نت نہار
چھ ماشے ثابت اجوین
جے کھاوے عورت دن تین
پیوے نال جوشاندہ کاہڑ
بند حیض ہووے ادرار
مغز پنبہ دانے لے آ
تخم خربوزہ کُٹ رلا
ہک ہک تولے دا مقدار
پلا پچھوں پانی وچ کاہڑ
دو ترے ماشے وزن قدر
قلمی شورہ داخل کر
جے گھٹ بدن وِچ ہووے خون
کھوا خبث الحدید معجون
جے خشکی دا ہووے زور
نال طراوت خشکی توڑ
چھٹانکی مکھن فجر کھوا
گھیو دودھ اُس نوں شام پلا

بیان کثرت طمث

جدوں وافر حیض جے آوے
کثرت طمث اوہ مرض سدائے
غلبہ پاوے جدوں آزار
چلے خون اس مثل نثار
لاغر بہت جسم ہو جاوے
خون دیکھ عورت گھبرائے
بہت دیر جے رہے آزار
کرے طبیعت بہت خوار
ایہہ ہے موذی مرض خراب
دارو اس دا کرو شتاب

سلسب جے ہووے خونی مادہ / ہووے گندہ خون زیادہ
اوّل باسلیق چھڑا / خون گندہ سب دُور کرا
پچھوں شربت سرد نقوع / مصفا خون کراؤ شروع
بنفشہ شربت نیلوفر / نت اُٹھ فجر پلایا کر
سرد نقوع شربت عناب / کرن صاف سب خون خراب
جے صفرا کر جاوے زور / دیوے طرف رحم دے زور
ہر حیلے اس کر تبرید / شربت شیرہ سرد مفید
بکری دا دُودھ نت پلا / نال کتیرا گوند رلاء
پاپڑا دھنیاں نیلوفر / آلو انبلی شامل کر
کرکے پانی وچ نقوع / رکھ ترے ہفتے اس نوں شروع
شربت نال پلاؤ عناب / جاوے موذی مرض خراب
شیاف دساں ہک مثل کمند / کرے شتاب حیض نوں بند
سفید سہاگہ پھٹکڑی ساڑ / سُرمہ کالا پھُل انار
کندر کتھ ماجو بریان / ہر ہک تہرے تہرے ماشے آن
کُٹ دوا سب جمع کرا / پوست ڈوڈے چار جوشا
پوست پانی کر کے صاف / سولاں اس وچ بنھ شیاف
رکھ رحم وچ بنھ شیاف / کرے قصور خداوند معاف
پاپڑا سنیاں نیلوفر / نقوع کر نت پلایا کر
جیکر مرض پُرانی ہو / رہے جسم دے وچ کھلو
مجرب نسخہ آکھ سناواں / لکھیا طباں وچ حکماواں
ہے میرا آزمودہ کار / ہووئے بہت شفا بیمار

نشاستہ ککر گوند، کتیرا
بنسلوچن مصطگی بریان
خشک بہروزہ مائیں رال
سنگ جراح دھلویاں دے پھل
کیسر مُشک کافور افیم
گھوٹ لعاب بہیدانہ ڈال
ہک ہک قرص دو وقت کھوا
دساں شربت دی ترکیب
کاسنی دھنیاں نیلوفر
حب آلاس لکڑی انجبار
کُٹ پوسا پانی وچہ ڈال
ٹُل کے پُن گے صاف کرا
شربت وانگ پکاؤ قوام
جے شربت پوست خشخاس
ہر ہفتہ کروا تلئیں
دانہ ہک ماجو دا لئے
پھٹکڑی پھل ماشہ وچ پاء
پانی ہک تولہ مقدار
کر شافہ سُرمہ نال آلود
ہور ہک شافہ عجب دوا
پھٹکڑی چھ ماشے سڑوا

گلنار، مغز کھکھڑی کھیرا
جفت بلوط سواہ سرطان
سپاری کتھ موچرس ڈال
خرنہ ہر ہک تولہ گل
ماشہ ماشہ ڈال حکیم
قرص بنا ہک ہک مثقال
پچھوں شربت ایہہ پلا
کر ہمراہ اس نال طبیب
بورہ صندل شامل کر
ہر ہک چار تولے مقدار
فجرے دیگچی وچ اویال
سیر پکّا مصری وچ پا
شامل رکھ صبح تے شام
پیوے رہے نہ حیض خناس
دو ترئے واری نال یقین
پھل اناراں ماشے ترئے
گُٹ پانی دے وچ جوشا
رہے جد وِل اُس ہیٹھ اوتار
زخم رحم دا کرے نابود
دیوے حیض دا تخم اُٹھا
پھل انار چھ ماشہ پاء

چھ ماشے دارد بریان
چار رتی وچ ڈال افیم
سبھے دارو جمع کرا
مہندی دا پانی کر صاف
دھنیے دے پانی وچ کھور
عورت ایہہ شیاف کماوے
بہت نہایت دیوے فیض
مکھن گوکا رنت کھوا
مت خشکی کر جاوے زور
گرم خشک کوئی دیہہ نہ چیز
پھٹکڑی پھُل مائیں نیپال
وزن برابر سب دوا
دیگچی پانی وچ جوشا
کپڑے وچ گھت صاف کرا
جے پیڈو تے کریں ضماد
کسیس پھٹکڑی میل افیم
ترئے ماشے پیہہ گھت نیپال
کرے عورت اس دی پچکاری
ایہہ بھی ہے نسخہ اکسیر
پھل دھاوا تے کتھ سفید
حب آلاس تے سرمہ سیاہ

چھ ماشے کتھ رلاؤ آن
رتی چار کافور حکیم
کر کے کھرل باریک کرا
بنھ اس دے وچ اُٹھ شیاف
کر شافہ رُوں اس وچ بوڑ
مُڑ کے حیض نہ شکل دکھاوے
ساری عمر نہ آوے حیض
بکری دا دُودھ شام پلا
دیوے جُسّے وچ مروڑ
ایہو رکھیں یاد تمیز
پھُل انار ماجو وچ ڈال
پیہہ کے خوب باریک کرا
ڈوڈے پوست نال رلا
آبدست اس رنت کرا
ہووے جلدی دفع فساد
ہک ہک رتی قدر حکیم
ترئے چھٹانک پانی وچ ڈال
ہر ہفتے وچ ہک دو واری
تجربہ سائیں بخش فقیر
آٹا پھلی ککر دا وئید
گوند ککر تج کر ہمراہ

پھل انار تے صندل بورہ — ہر یک دو دو تولے پورہ
کہربا گل ارمنی تے نسپال — یک یک تولہ لے وچہ ڈال
کُٹ چھان کے سب دوا — پھکی اُس دی سئے بنا
گھیؤ گو کے وچ چرب کرا — مصری تھوڑی جیہی رلا
چھ ست ماشے نت پھکا — اُتوں گو کا دُودھ پلاء
کاہو خرفہ کاسنی لے — گھوٹ پلا ایہہ دارو ترے
گورکھ پان بُوٹی نت پیوے — حیض اس بند شتابی تھیوے
پت نم برہم ڈنڈی لے آ — دھنیاں گھت کے گھوٹ پلا
آلو بخارا دانے ست — نقوع نت پیوے مصری گھت
شیرہ دھنیاں گھوٹ پلا — کاہو خرفہ نال رلا
انار دانہ آملہ لے آ — زرشک سماق ایہہ چار دوا
رات پانی وچ کرو نقوع — فجرے نت رکھو اس شروع
انبلی پانی وچ کر تر — مصری ڈال پلایا کر
گو کی لسّی بہت پلا — طباشیر کچھ نال رلا

بیان عقر عقیمہ

جیکر بچہ جنے نہ رنڈ — کہن ہندی وچ اُس نوں سنڈھ
عقر عقیمہ آکھن نام — طباں وچ حکیم تمام
وچ رحم دے پوے فساد — پیدا ہووے نہ اولاد
عقر مرض دے بہت اسباب — آون ناہیں وچ حساب
طبع موافق کرو علاج — چنگی طرح پچھان مزاج

مارے جوش یا دموی مادہ　　دافع قوت کرے زیادہ
قوت ماسکہ ہووے سُست　　کرے نہ اپنا فعل درست
ہووے نطفہ جلد فرار　　اندر رحم نہ پھڑے قرار
یا اس ہووے بندش حیض　　یا آوے حدوں باہر بے فیض
یا مادہ صفرا دا ساڑہ　　کرے رحم دے وچ بگاڑہ
یا سودا احتراقی سخت　　کرے رحم دا جسم کرخت
یا کوئی ریح یا بلغم باد　　پاوے اندر رحم فساد
یا اُس خون جسم وِچہ گھٹ　　ہو کے قرحہ ورم یا پھٹ
یا کوئی موذی مرض آفات　　کرے قوت رحم دی مات
وِچ رحم دے گرے مواد　　سبب اوس ہووے بے اولاد
چنگی طرح پچھان مزاج　　طبع موافق کرو علاج
مارے جوش جے خون زیادہ　　فصد نال کر خارج مادہ
باسلیق دا فصد کرا　　صافن گٹیوں ناڑ چھڑا
جیکر بلغم دیوے زور　　حب ایارج نال پخوڑہ
دے کے دو ترے چار جلاب　　بلغم خارج کرو شتاب
سبب جیکر غالب صفرا　　دیویں ٹھنڈی سرد دوا
جیکر خشکی کرے مغلوب　　گھیو دُودھ نال کر مرطوب
مکھن تازہ رنت کھوا　　گوکا دُودھ مصری وِچہ پا
ہر ہفتہ دے کے تلئین　　مادہ خارج کرو لعبین
جیکر گھٹ بدن وِچہ خون　　کھوا خبث الحدید معجون
سبب جے ہووے حیض زیادہ　　دفع کرو جو موذی مادہ

سبب جے ہووے حیض زیادہ — دفع کرو جو موذی مادہ
ممسک شافہ فائدہ مند — کرے جو جھب خون نوں بند
سبب قروح ورم یا پھٹ — کرو معالجہ اُس دا جھٹ
جس سبب دے ہوون مرض — کرنا دارو اس دا فرض
مطلق اُس دا کہاں علاج — کر فاسد مادیوں صاف مزاج
اوّل اُس نوں مسہل کر — بعد حیض دے ذرہ نہ ڈر
عقرقرحا دارچینی لیا — بھنگ لونگ جعفل وچ پا
خالص کیسر اصل افیم — ترے ترے ماشے ڈال حکیم
وچ منقے حب بنا — برابر دانہ مرچ سیاہ
بعد حیض یک ہفتہ کھاوے — حکم خدا تھیں حمل ہو جاوے
اوّل ہر ماہ کرے جلاب — مُڑ کھاوے یک یک حب شتاب
جے عورت دا سرد مزاج — اس دا ہے ایہہ خوب علاج
نسخہ کراں بیان مجرّب — کیتا بہتی دفعہ تجرّب
عقرقرحا دارچینی پھٹکڑ — یک یک ماشہ وزن قدر
خالص وچہ شراب گھوٹا — کپڑے دے وچ صاف کرا
پشم یا پنبہ رُول تر کر — مُنہ رحم دے اگے دھر
جاوے عورت خاوند پاس — یک ہفتہ کرے بے وسواس
حمل اس حکم خدا دے نال — ہووے کرے جے استعمال
طبع موافق کرو جلاب — بعد فراغت حیض شتاب
یک سال کر استعمال — ہووے سنڈ حمل دے نال
بُورہ ہاتھی دند منگا — یک چھٹانکی وزن تولا

گھوٹ زیرہ وچ میل سفید
مصری گٹ چھٹانک ملا
ہر ماہ اندر ہک جلاب
بعد جلابوں ایہہ دوا
مڑ دو ہفتے دیوے چھوڑ
کراں بیان شافے دا عمل
کر توں بعد فراغت حیض
پھل دھاوا تے پھل انار
پھٹکڑی پھل ترے ماشہ ڈال
ہک ماشہ وچ میل افیم
ترے ماشے وچ گھول شراب
ہک ہفتے تک شافہ کر
بعد حیض ہک ہفتے تیک
جس عورت دا گرم مزاج
اس طرح علاج کرو ہک سال
بہت بدن وچ خون زیادہ
اوّل اُس دا فصد کرا
بانو زیرہ نے سفید
عقرقرحا دارچینی ایا
ترے ماشے دا وزن قدر
بعد حیض ہک ہفتہ تیک

ہووے وزن چھٹانکی وید
چھ ماشے دودھ نال پھکا
بعد فراغت کرو شتاب
چوداں روزاں تیک کھوا
بعد دو ہفتے کھاوے ہور
فضل خدا تھیں ہووے حمل
بہت شتاب پہنچاوے فیض
چھ چھ ماشے دا مقدار
ہک دانہ ماجھوپھل نال
کر باریک تمام حکیم
عورت شافہ کرے شتاب
جاوے عورت خاوند گھر
استعمال کراویں ٹھیک
اس دا ہے ایہہ ٹھیک علاج
ہووے سنڈ حمل دے نال
ہووے گندہ دموی مادہ
صافن باسلیق چھوڑا
کالی زیری میلو وئید
برابر وزن باریک کرا
دارو وچ شراب کر تر
شافہ اوس کراویں ٹھیک

کر کجھ مدت استعمال ۔ فضل کرے رب ذوالجلال

درد رحم

رحم اندر جے ہووے درد ۔ مادہ گرم ہووے یا سرد
سبب درد یا زخم گھنبیر ۔ وچ رحم دے ہووے پیڑ
صفرا خون یا خشک مواد ۔ وچ رحم دے کرے فساد
یا کوئی باد یا بلغم ریح ۔ وچ رحم دیوے تصدیع
سبب جے ہووے بندش حیض ۔ یا حدوں باہر چلے فیض
جو ہووے معلوم سبب ۔ کرو معالجہ اس دا جب
جے وقت ولادت لگے زور ۔ آوے رحم نوں سخت مروڑ
بعد ولادت جیکر درد ۔ ہووے سخت نہایت درد
منقہ پودنہ سونف جوشا ۔ پیوے شہد تھوڑا اجیہا پا
نسخہ کراں بیان طلسم ۔ درد رحم دا رہے نہ اسم
کیسر بذر البنج افیم ۔ دو دو ماشے وزن حکیم
سنڈھ مصبر ہالوں لیا ۔ ترے ترے ماشے لے وچہ پا
زردی بیضہ وچ رلا ۔ درد رحم تے کرو طلا
کرو طلا بر وقت ضرور ۔ جلدی درد ہو جاوے دور
شدت درد جے کرے حکیم ۔ لے ادھ رتی قدرہ افیم
دودھ وچ گھول پچکاری ۔ ہووے جلد خفیف بیماری
اجوائن خراسانی منگوا ۔ پوست پانی گھسّ گھوٹا
درد رحم تے کرو طلا ۔ دیوے جلدی درد ونجا

چوتھائی رتی قدر افیم ‏ منقے وچ کھوا حکیم
نت کھوا صبح تے شام ‏ آوے اُسے وقت آرام
نشاستہ ترے تولے بریان ‏ چار تولے گھیو وچ کر آن
تولے دو میتھی کُٹ پا ‏ دونویں کرچھی نال ہلا
جد دونویں ہو جاون لال ‏ چھٹانک کھنڈ شربت کر ڈال
حلوا کرکے اس دا طیار ‏ کھاوے عورت نت نہار
سبب جے ہووے درد ریاح ‏ جھبدے کر اس دی اصلاح
پودنہ زیرہ سونف منگا ‏ منقہ دارچینی مگھ پا
ترے ترے ماشے دارو سب ‏ کُٹ جوشا پانی وچ سب
کاہڑ جوشاندہ شہد رلا ‏ پیوے نت رہے نہ کا
ہرمل حالوں سُنڈھ لیا ‏ جوین مصبّر گوگل پا
گھوٹ پانی وچ گرم کرا ‏ درد ریح تے لیپ کرا
سبب ریح یا بلغم سرد ‏ ہووے اندر رحم جے درد
دو ترے روز ایہہ لیپ کرا ‏ دیوے ریح دا درد اُڑا
سبب درد جے ورم کرخت ‏ ہووے بہت نہایت سخت
محلل اُوپر کرو ضماد ‏ ہووے جلد تحلیل مواد
گل بابونہ، میتھی آن ‏ سوئے زیری سیاہ کتان
گھوٹ پانی وچ گرم کرا ‏ تیل رہٹا گھت لیپ کرا
جے ورم کر جاوے رحم ‏ دارو اس دا کرو حکیم
سبب جے ہووے بندش حیض ‏ ایہہ شافہ اُس دیوے فیض
پودنہ آہو بیر سداب ‏ بول منقہ میل شتاب

ترے ترے ماشے دارد آن
تھوڑا جیہا پانی وچ گھول
کجھ مُدت کر استعمال
پوست دا ہک ڈوڈہ لے
کُٹ سونف تولہ ہک ڈال
پوراسہ گرڑ پیوے گھت عام
گوگل بھنگ گھت کرو بخور
افتیموں پانی وچ جوشا
شدت سختی کرے جے درد
ہووے ڈونگا درد عمیق
ہالوں رائی سُنڈھ ابلوا
پانی دے وچ خوب گھوٹا
فوراً درد ہو جاوسے دُور
درد جیکر صفراوی مادہ
سرکوں سوزش ہووے نال
گل روغن مالش کردا
بنفشہ روغن نیلوفر
تازہ گو کا دودھ پلا
سبب جے ہووے دموی مادہ

کُٹ کے کر توں کپڑ چھان
شافہ حیض دیوے جھب کھول
کھولے حیض بندست سال
دارچینی گھت ماشے ترے
دیگچی دے وچ گھت اوبال
دیوے اوسے وقت آرام
فوراً درد ہو جاوسے دُور
درد رحم جاوے فی الحال
ہووے بہت نہایت سرد
ہووے سرد مزاج تحقیق
افیم دو ماشے نال رلا
درد رحم تے کرو طلا
رہے نہ ہرگز ذرہ قصور
یا اس آوے حیض زیادہ
سرد لیپ کر استعمال
شربت شیرہ سرد پلا
شکم پیڈو تے مالش کر
رنت دہاڑے مصری پا
جوکاں لا خارج کر مادہ

سبب سودا جے مادہ سخت
ہووے پتھر وانگ کرخت

بہت نہایت ہووے سرد — سخت رحم وچ ہوئے درد

روغن مجرّبہ درد بلغمی

جاوے مرض پرانی ہو — فائدہ کرے نہ دارو کو
مجرب روغن کراں بیان — رہے نہ درد دا نام نشان
ماہل کنگنی زیری سیاہ — کوڑی کٹھ کرہ ہمراہ
چرائتہ دانے ہرل لے — ہر یک ہوون تولے ترے
لونگ جعفل سُنڈھ ہالوں لیا — عقرقرحا دارچینی پا
آٹا کچلہ ترے اجوین — ہر یک یک تولہ ہین
کُٹ تمام پانی رکھ ڈال — ترے دن پچھوں جوش اُبال
تھوڑا پانی رہے تاں لاہ — مل کے پُن کے صاف کرا
ادھ سیر پکا مِٹھا تیل — گھت کڑاہی دے وچ میل
مٹھی مٹھی اگ جلا — پانی سارا دور کرا
جد سارا پانی جل جائے — باقی اصلی تیل رہ جاوے
کرکے صاف بوتل وچ ڈال — وقت حاجت کر استعمال
گنٹھیا سرد لقوہ ادھرنگ — پیڑاں درد کرن جس تنگ
گزاز تمدد کرے ظہیر — آکڑ جاوے سب سریر
ہووے سخت لک وچ درد — ہووے بہت نہایت سرد
مل اس نال ہتھاندے جس — چھوڑ بدن دکھ جاوے نس
ایہہ روغن اسرار طلسم — دور کرے درد ہر قسم
ہووے جس دا سرد مزاج — اس دا ہے ایہہ خاص علاج

رحم مثانے وچ ریاح ، اس دی جلدی کر اصلاح
بہت شتاب پہنچاوے نفع ، کر مالش دکھ ہووے دفع
گرم پانی دی کرو نطول ، سخت جے ہووے درد رنجول

نسخہ درد پر سوتک

بعد ولادت جیکر پیڑ ، ہووے اوکھا بہت سریر
بدل جاوے عورت دا رنگ ، ہووے بہت نہایت تنگ
مجرب کراں بیان دوا ، دیوے سوتک درد ونجا
پنج سیر پکا دودھ منگا ، کھویہ اس دا سے بنا
سیر پکا گھیو وچ بریان ، کر کھنڈ سیر رلاؤ آن
سورنجاں دارچینی سنڈھ لے ، دس دس تولے داڑو تریے
کٹ چھان کے تریے دوا ، کھویا دے وچ جلد رلا
تولے پنج دو وقت کھوا ، دیوے سوتک واؤ ونجا

نسخہ درد رحم پر سوتک

شنگرف عقرقرحا سنڈھ لیا ، دارچینی مرچیاں نگ پا
جعفل لونگ لے کے وچ ڈال ، سورنجاں مٹھیاں شامل نال
ہک ہک تولہ سب دوا ، کٹ چھان سب جمع کرا
خالص کیسر اصل افیم ، ترے ترے ماشے بیلی حکیم
برابر دانہ مرچ سیاہ ، وچ منقے حب بنا
ہک ہک دو دو کھاوے حب ، جلد شفا کرے اس رب

جوشاندہ دارچینی دے نال
ماکھوں دو تولے وچ ڈال

گرم روغن کوئی مالش کر
کٹھ دا تیل بنا ٹیکے گھر

بیان ورم رحم

پیدا رحم اندر جے ورم
ہووے مادہ سرد یا گرم

اکثر تاپ ہووے اس نال
روگی بہت ہووے بدحال

ضرباں چیکاں مارن ڈنگ
ہووے عورت ڈاہڈی تنگ

وچ رحم دے درد نہایت
کرے قبض دی بہت شکایت

نال علامت کریں پچھان
ورم موذی دا کل نشان

جیکر خونی ہووے ورم
مادہ تیز نہایت گرم

سرخی چہرہ رنگ زبان
ذائقہ مٹھا رہے دہان

گاہڑہ سرخ قارورہ لال
شامل تاپ ہووے اس نال

صافن رگ دا فصد کرا
ورم ظاہر تے جوکاں لا

جے موذی صفرا دا ساڑ
کرے رحم دے وچ بگاڑ

زہر دار صفراوی مادہ
ساڑکن تلخی کرے زیادہ

زردی چہرہ رنگ زبان
کوڑا رہے سواد دہان

تاپ چڑھے شدت دے نال
درداں ضرباں کرن بدحال

اوّل اس نوں کر تبرید
ظاہر باطن نال تمیز

گھوٹے دے دیویں تلئین
دو ترے واری نال تلیین

پچھوں اس نوں دیہہ ادرار
خرفہ کاسنی تخم خیارہ

ساڑکن جیکر رحم دے وچ
کرے طبیعت عورت زچ

مشک کافور تے عرق گلاب
میل طہارت کرو شتاب

دھنیاں کاسنی صندل بور
پھل گلاب تے مشک کافور

جواں دا آٹا پیلک پا
گھوٹ پانی وچ لیپ کرا

سبب سوداجے ورم کرخت
ہووے بہت نہایت سخت

روغن گرم کرو تعمیل
ہووے موذی ورم تحلیل

جیکر ریح یا بلغم باد
کرے رحم دے وچ فساد

چڑھے نسخ رحم دے وچ
درد کرے تے لگے کچھ

محلل اُوپر کرو ضماد
ہووے جھب تحلیل مواد

میتھی السی کٹ اوبال
داخل کر پچکاری نال

جیکر تاپ نہ ہووے نال
ہووے سرد مزاج کمال

حب ایارج دا جلّاب
دو ترے واری کرو شتاب

ہک دو دفع مہینے وچ
کر بلغم بدنوں لے کھچ

کرفس انیسوں سونف لیا
پودنہ دارچینی وچ پا

ہر ہک چار ماشے مقدار
کُٹ کے دیگچی دے وچ کاہڑ

کپڑے وچ گھت صاف کرا
ماکھیوں ڈال ہر روز پلا

گوگل دا بے کریں بخور
ہووے ریح رحم تھیں دور

قرحہ رحم

رحم وچوں آوے جس ریم
قرحہ رحم اُس کہن حکیم

سوزش سڑکن وچہ پیشاب
درد نہایت کرے خراب

بول وچوں آوے بدبو
بہت دیر دُکھ رہے کھلو

قرحہ رحم تے قرحہ مثانہ
دوہاں بیماریاں دا اک قسم
نسخہ کراں بیان عجیب
کندر، کتھ ماجو گلنار
طباشیر الاچی لے سفید
سنگ جراح نشاستہ لال
پھٹکڑی ساڑ سہاگہ پھل
روغن صندل تولے ست
چھ سات ماشے رتت پھکا
بھکھڑا کاسنی تخم خیار
تازہ گو کا دودھ پلا
دساں ہور عجیب پچکاری
پا ہک پانی گرم کرا
گوشت خورہ گھت مثقال
جیکر قبض شکم وچ ہو
گئی روغن پچکاری نال
جلدوں قرحہ ہو جاوے صاف
خشک. بیروزہ بھسکتھ رال
ایہہ بھی ہے شافہ آزمودہ
درد جے ہووے شدت نال
کسیس افیم پھٹکڑی گلنار

علاج علامت وچ یگانہ
فرق بموجب عضو دے اسم
بہت دفعہ ہویا تجربہ
کباب چینی لے مغز خیارہ
ککر گوند ملٹھی وئیار
آٹا پھلی ککر دا ڈال
ہک ہک تولہ دارو کل
دارو کٹ چھان وچہ گھت
کاہو خرفہ گھوٹ پلا
شامل نال کرو ادرار
دو تولے وچ شہد ملا
زخموں ریم نکالے ساری
دو تولے وچ شہد ملا
کر پچکاری استعمال
دیہہ ملیں اس نوں کو
دونویں وقت کرے استعمال
کرے قصور خداوند معاف
کرشافہ چربی گاں دے نال
قرحہ رحم دا کرے نابود
ایہہ پچکاری کر استعمال
ہک ہک رتی دارو چار

پا ہک پانی گرم کرا
نال عقل دے کر پچکاری
رسوت ترپھلہ چھل انار
ترے ترے ماشے سبب دوا
کر پچکاری استعمال
جیکر ہووے ہور طلب

پیہہ کے اس دے وچ رلا
اس دے مثل نہیں کوئی کاری
کتھ سفید پھٹکڑی ساڑ
پا پانی گھبت تہ کروا
ہووے دفع قرحہ ست سال
قرحہ مثانیوں ویکھیں جب

بیان نفخ رحم

سونف ہک تولہ لے منگوا
پودنہ چھ ماشے وچ گھت
کُٹ جوشائیکے صاف کرا
ماکھیوں وچ جوشاندے کھوس
عرق پودنہ سونف اجوین
کرفس پودنہ پت سداب
خوب پانی دے وچ رگڑا
روغن کٹھ بنائیکے گھر

دارچینی چھ ماشے پاء
ہک مگ لے منقہ ست
شہد دو تولے وچ رلا
نفخ رحم دی دیوے توڑ
شہد ڈال پیوے دن رین
سفید زیرہ وچ ڈال شتاب
کرکے صاف حمول کرا
پیڈو تے نت مالش کر

سوزش رحم

وچ رحم جے سوزش ہووے
بھکھڑا کاسنی تخم خیار
دھنیاں مشک کافور رلا

سڑکن نال عورت نت روے
خرفہ گھوٹ پلا ایہہ چار
پیڈو اُتے کرو طلا

بورہ صندل پھل گلاب — کاسنی نال رلا شتاب
اگلے پچھلے پچھے دوا — گھوٹ پانی وچ لیپ کرا

سیلان الرحم

رحم تھیں رہے رطوبت جاری — سیلان رحم اس نام بیماری
دگے رحم تھیں گندہ آب — جامہ رہے ہمیش خراب
مغز تخم انبلی لیا — ہور پرسس کمرکس وچ پا
ثعلب مصری موصلی سیاہ — پھل دھاوہ گوند کیکر ہمراہ
مجیٹھ سفید صندل دا بورہ — ہر یک دو دو تولے پورہ
چھٹانکی موصلی میسل سفید — مصری سولہ تولے وجید
کٹ چھان سب جمع کرا — چھ ست ماشے نت کھوا
کتیرا پانی وچ پوسا — پلا پچھوں مصری دودھ پا
موتھا عقرقرحا لے چھڑ — دار چینی سنڈھ شامل کر
وزن برابر سب دوا — پیہہ کے کپڑ چھان کرا
گھول تھوڑا جیہا وچ شراب — شافہ کرو وچ رحم شتاب
خراسانی اجوین منگاء — ماجو کنتھ باریک کرا
وزن برابر ترے دوا — شافہ پوٹلی بنھ چڑھا
چار پہر دے بعد نکال — ہور چڑھا پوٹلی وچ ڈال
سرد طبیعت جیکر ہو — شافہ اس دے جیہا نہ کو
لذت پیدا کرے نہایت — کرے مرض دی دفع شکایت
جس عورت دا گرم مزاج — سرد شافے دا کرو علاج

بکراں. بیان شافے دا ذکر — عورت مثل ہو جاوے بکر
پھٹکڑی کتھ ماجو گلنار — وزن برابر دارو چار
پیہہ کے کپڑ چھان کرا — ڈبی دے وچ رکھ ٹکا
چٹکی بھر شراب وچ کھور — شافہ کر توں اس وچ بوڑ
عورت ایہہ شیاف کماوے — تنگ رحم اس دا ہو جاوے
تنقیہ طبع موافق کر — دو ترے دفعہ ہرگز نہ ڈر
فاصلے ڈے کے ہفتہ وار — کر تنقیئے دو ترے چار

بیان اختناق الرحم

اختناق الرحم یک عجب آزار — عورت تائیں کرے خوار
عورت مُردے وانگ خموش — ہووے مرگی وانگ بیہوش
پر مرگی وانگ نہ لگے کجھ — ہووے بہت طبیعت زچ
رحم تھیں موذی اُٹھ بخار — ہوش حواس کرے بے کار
جے اوہ عورت زور آور — بھیج شتاب اُس خاوند گھر
شہوت اُس نوں پایا زور — ہوش حواس گئے مُنہ موڑ
نوبت وقت بنھوں ہتھ پیر — ہووے بہت شتابی خیر
لخلخہ اُس نوں جلد کرا — سرکے وچ گلاب رلا
دھنیاں کُٹ گھت مشک کافور — نال ملاؤ صندل بُورہ
ہم بستر کر خاوند نال — جاوے مرض اُس دی فی الحال
سبب جے ہووے بندش حیض — کر دارو اس پہنچے فیض
چنگی طرح پچھان مزاج — طبع موافق کرو علاج

جے غالب ہووے صفرا
شربت شیرہ سرد پلا

جیکر سڑیا خشک مواد
وچ طبیعت کرے فساد

بنفشہ روغن نیلوفر
سر پیراں نوں مالش کر

مکھن مصری فجر چٹا
گوکا دودھ اس شام پلا

سبب جے بلغم بہت زیادہ
نال جلاب خارج کر مادہ

جے فم معدے وچ فساد
خارج کرتے نال مواد

دیہہ اس نوں کوئی نسوار
مغزدوں خارج کرے بخار

دو ترے دفع دے کے تلیئن
گڈھو باہر مواد لعین

خالی سنگیاں موراں وچ
یا پلیاں وچ دیویں رکھ

جے اس بہت لہو دا زور
رمی سنگی نال نچوڑ

صندل بورہ نیلوفر
عناب بنفشہ شامل کر

رات پانی وچ کرو نقوع
مصری ڈال کرو اس شروع

خارش رحم

اندر رحم جے خارش ہووے
عورت دکھ خارش تھیں روے

کسیس مہندی کتھ لے نسپال
پیہہ کے لا تیل کوڑے نال

سہاگہ چھل انار کسیس
ترے ایہہ وزن برابر پیس

تھوڑا وزن پانی وچہ ڈال
کر استنجا اس دے نال

کوڑیاں چیزاں دا کڈھ عرق
پیوے ہوس شتابی فرق

دو تولے ماکھیوں وچ ڈال
کجھ مدت کر استعمال

تخم کرفس جوشاکٹ ڈال
پانی دیگچی گھت اوبال

آبدست کر اس دے نال — نفع خارش نوں کرے کمال
کھاوے گرم نہ خشک نہ تیز — مرچوں لونوں کرے پرہیز

سرطان رحم

پیدا ورم ہووے سرطان — اندر رحم کرے نقصان
ہووے بہت نہایت سخت — گرڑہ پتھر وانگ کرخت
شدت ورم کرے سرطان — درداں ضرباں کرن حیران
شامل تاپ جے ہووے نال — عورت بہت ہووے بدحال
موذی سخت جے ردی مادہ — ہوندا جاوے ورم زیادہ
اکثر ورم ایہہ لاعلاج — دیوے سخت بگاڑ مزاج
جیکر مرض پرانی ہو — رہے رحم دے وچ کھلو
نالی عقل دے کرنوں معلم — جیکر مادہ ہووے سالم
سڑیا سخت سودا مواد — وچ رحم دے کرے فساد
یا سودا رل بلغم خون — کرن پیدائش ورم زبون
میٹھی السی سوئے لیا — گل بابونہ نال رلا
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا — تھوڑا تھوڑا پانی پاء
مٹھا تیل گرم کر گھت — پٹھہ بنھ دہاڑے ست
حرمل کالی زیری لے — السی تولہ تولہ ترے
بسر کے دے وچ گھوٹ لگا — رتیج ورموں تحلیل ہو جا
جد مادہ ہووے تحلیل — پاوے جھب شفا جلیل
جد مادہ پک ہووے ریم — نکل جاوے پھٹ حکیم

جے اوہ ورم قرحہ بن جاوے
مرہم شافہ نال چھڑاوے
ظاہر ورم جے مثل گمنبیر
ہووے کر اُس دی تدبیر
پٹہ نت بنھوں تہ گرم
ورم سخت ہو جاوے نرم
جیکر مادہ فاسد خون
لا جوکاں کڈھ خون زبون
سرد خشک جے ہووے ورم
روغن مالش کر تہ گرم
گرم جیکر ہووے سرطان
نال علامت کریں پچھان
پیلک دھنیاں خوب گھوٹا
ورم گرم تے لیپ کرا
دھنیاں دا پانی کڈھوا
سکہ اُس دے وچ گھسا
ورم گرم سنے کرو ٹلا
دیوے گرمی ورم ونجا
جد ہوو ضرورت استعمال
ورم دالی مرضاں وچ بھال
بنفشہ خطمی نیلوفر
جوشاندہ نطول کرایا کر

بیان مرض رجاء

عورت تائیں رجا بیماری
پاوے اندر رحم خواری
مثل حمل پیٹ پھل جاوے
عورت حمل امید جتاوے
جد میعاد حمل لنگھ جاوے
تد آزار معلوم کراوے
بعضے کہن رحم وچ بچہ
باجھ روح دے رہندا کچہ
بعد ترہیوں سالاں یا چار
ہووے اس دی خلق تیار
جد رب دا ہووے فرمان
داخل روح اس ہووے آن
باہر حکم خدا دے نال
آوے جیویں ولادت چال
جے عورت نوں مرض سبب
پہنچے دکھ دوا کر جھب

نال علامت کریں معلوم
جیکر بچہ وچ زاہدان
شکل کرنگ بن رہے کھلو
لے ہاتھی دے دند دا بُورہ
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹنا
چھ ماشے دو وقت کھوا
شام زیرہ دہیہ گھوٹ سفید
سبب جے ہووے بلغم باد
سبب مواد کثافت گند
حیض نہ اُس نوں آوے مول
یا وچ رحم دے ہووے ریح
رہے نفخ رحم دے وچ
سرد چیز اس ضرر پہنچاوے
جاوے مرض پُرانی ہو
نسخہ کراں بیان عجب
اوّل اُس نوں کرو جلّاب
تخم کرفس زیرہ سُنڈھ لے
پودنہ دارچینی اجوین
کُٹ دوا چھاننی وچ چھان
چھ ماشے نت کاہڑے نال
تخم سونف خربوزہ لیا

سبب مرض دا جیویں رسوم
معلوم پختہ ہون نشان
ہرگز حرکت کرے نہ کو
ادھ پا پکا ہووے پورہ
برابر مصری نال رلا
گھیو دُودھ پھوں فجر پلا
مصری گھت اس دے وچ وید
پاوے اندر رحم فساد
مونہہ رحم دا ہووے بند
لازم رہے کمر کُکھ وچ سُول
کرو علامت نال صحیح
درد لگے تے لگے پیچ
گرم غذاواں نفع اُٹھاوے
دو ترے سال جے رہے کھلو
بلغم ریح ونجاوے. حب
حب ایارج نال شتاب
ہر ہک ہوون تولے ترے
ترے ایہہ دو دو تولے لین
برابر کھنڈ رلاؤ آن
نت نہار کر استعمال
انیسوں تخم کاسنی پا

ہر ہک تولے دا مقدار
چار تولہ خالص گلقند
تخم کرفس لے ہک مثقال
سونف انیسوں تخم خیار
کاہڑ جوشاندہ کرکے تیار
شافہ کرو جو لیاوے حیض
احتباس حیض دے وچ
جے فاسد مادہ خونی گرم
جوکاں اُس نے ترت لگا
جے مادہ صفرا سودا
کاسنی بھکھڑا تخم خیار
گھوٹ پانی وچ صاف کرا
کجھ مُدت کر استعمال
سخت سودا کثیف یا گند
بنفشہ روغن دی پچکاری
کرو طبع اس دی مرطوب
روغن گل دی مالش کر

کاہڑ جوشاندہ کرو تیار
نال جوشاندے کرو پیوند
میٹھی دو تولے وچ ڈال
ہر ہک تولے دا مقدار
پیوے حیض ہووے ادرار
بہت شتابی پہنچے فیض
دیکھیں جا نہ ہوویں نرچ
پیدا کرے رحم وچ ورم
گیٹیوں صافن ناڑ پھڑا
کرے بگاڑ رحم وچ جا
خرفہ چھ چھ ماشے چار
ترے ماشے شورہ گھول پلا
دیوے سب آلود نکال
کرے سوراخ رحم دا بند
کر ہک دن وچ دو ترے واری
گھیو دودھ اوس پلاؤ خوب
دن وچ دو ترے دفعہ نڈر

بیان وجع المفاصل

وجع مفاصل کہن یونان
بند بند دے وچ ہووے پیڑ
گنٹھیا ہندی وچ زبان
اوکھا ہووے بہت سریر

نال علامت لے پچھان
گنٹھیا مرض جے ہووے سرد
مُنضج نال پکاؤ مواد
مالش کرہ نت روغن گرم
ہر ہفتہ دیویں ہک بھانس
نت کھوا معجون سورنج
برشعشا تے حب جوگراج
جوڑیں مٹھا پچھ جڑاؤ
بھانس دیہو حرمل کنڈیاری
جے معجون کھوادیں سیر
حب کچلہ تے حب سورنج
مالش کرو روغن ادراک
سفوف سورنجاں عجب دوا
روغن کانبھل دا اکسیر
روغن کچلہ روغن سیر
سورنجاں کوڑی کٹھ ایلوا
گھوٹ پانی وچ کرو ضماد
مٹی دا نت تیل لگا
تخم ہرمل تینوں اجوین
مصبر کیسر سُنڈھ افیم
گھوٹ پانی وچ کرو طلا

سردی گرمی کرکے دھیان
کُل جوڑاں وچ ہووے درد
ہر ہفتہ ہک کرو جلاب
سخت جوڑ ہو جاون نرم
اُبکل مارہ ننگا رکھ سانس
پیڑاں درد ونجاوے رنج
گنٹھیا واؤ دا بڑا علاج
دفع ہو جاوے گنٹھیا واؤ
اس دی مثل نہیں کوئی کاری
مارے وچ نشانہ تیر
دفع کرن گنٹھیا دا رنج
گنٹھیا واؤ دا ہے تریاق
دیوے گنٹھیا واؤ ونجا
تجربہ سائیں بخش فقیر
سر درداں وچ مارن تیر
ہلوں سنڈھ کرفس رلا
دفع ہو جاوے سرد مواد
دیوے پیڑاں دا درد ونجا
گھوٹ پکا بنھو دن رین
ترے ترے ماشے وزن حکیم
دیوے فوراً درد اُڑا

پوست دا گھُٹ جے نِت پیوے
گنٹھیا داؤ جے ہووے گرم
تاپوں بعد جے کرے ظہور
یا اس تاپ رہے کجھ نال
گندہ سڑیا ہویا مواد
گُل روغن دی مالش کر
دو ترے دفع دے کے تلیین
پھر توں اس نوں کر تبرید
جیکر سڑیا مادہ خون
صافن باسلیق چھڑا
کوڑیاں چیزاں دا کڈھ عرق
مالش روغن کریں حنا
وچ رلا کجھ مشک کافور
انبرول دی دیویں بھانس
انبرول دا کرو نطول
انبرول دا کرو ضماد
سڑیا مادہ بہت کرخت
ظاہر باطن کرے مرطوب
جے صفراوی ہووے مادہ
دانے ایسبغول منگا
درد گرم تے کرو طلا
بہت شتابی چنگا تھیوے
سڑکن درد جوڑاں وچ ورم
پاوے جوڑاں وچ فتور
مواد بحران کرے انتقال
جوڑاں دے وچ کرے فساد
بنفشہ روغن شامل کر
خارج کرو مواد لعین
شربت شیرہ سرد مفید
ہووے گندہ بہت زبون
خون گندہ سب دور کرا
نت پلا ہووے جھب فرق
دیوے درداں گرم ونجا
ہووے درد دکھ سب دور
اُبکل مار ننگا رکھ سانس
ہووے جلد شفا رنجول
زائل کرے شتاب فساد
کرے اعضاواں نوں جے سخت
تاں حاصل ہووے مطلوب
سڑکن سوزش بہت زیادہ
پوست پانی وچ پوسا
دیوے سڑکن ترت ونجا

گُل روغن وچ مشک کافور ۔ میل مالش اس کرو ضرور
دھنیاں پیپلک صندل بور ۔ کاسنی پھُل گلاب کافور
پانی دے وچ خوب گھوٹا ۔ درد گرم تے لیپ کرا
جیکر پیڑاں دموی مادہ ۔ آوے نظر جے خون زیادہ
رمیاں سنگیاں جو کال لا ۔ خون گندہ سب دُور کرا
پاپڑا دھنیاں افسنتین ۔ نقوع کر پیوے دارو تین
تحقیق جے ہووے خشک سبب ۔ کرو مرطوب طبیعت جھب
گو کا گھیو اُس بہت کھوا ۔ فجرے مصری نکھن پا
اَدھ پا گو کا گھیو پنگار ۔ وقت شام دیہہ رنت نہار

نسخہ روغن مجرّبہ سائیں بخش حکیم

مالش ہک عجیب اکسیر ۔ تجربہ سائیں بخش فقیر
سُک جاون جے لنگ پران ۔ پنڈّی ارک یا بانہہ ران
گوشت چم ہو جاوے خشک ۔ رہے رطوبت دا نہ مشک
یا کوئی اعضا جُڑ جاوے ۔ سُکّی لکڑ دانگ اکڑاوے
حرکت حس ہووے سب سُست ۔ اس مالش تھیں ہون درست
ماہل کنگنی کٹھ لے آ ۔ بابونہ دانے حرمل پا
کانپھل میل اجونیاں چار ۔ دو دو تولے دا مقدار
رات پانی وچ کُٹ جوشا ۔ فجر کڑاہی وچ جوشا
ئل پُن اُس نوں صاف کرا ۔ تیل مٹھا ادھ سیر رلا
مُڑ دوبارہ پھیر ۔ مٹھی مٹھی اگ جلا

جد سارا پانی جل جاوے
ہیٹھاں جلدی نال اوتار
تیل ارنڈ گری دا تیل
روغن کدّو مغز بادام
گوکا گھیو چھٹانکی ڈال
چربی سنے تمام ایہہ تیل
ہک دن دے وچ پنج ست وار
مالش کر چھ ماہ ہک سال
ادھ پا گھیو گوکا نت پیوے

تیل اکلا خاص رہ جاوے
رکھ بوتل وچہ صاف نتار
روغن السی دا وچ میل
پنج پنج تولے وزن تمام
چھٹانکی چربی بُز گھت ڈھال
گھت کڑاہی دے وچ میل
کر مالش نہ رہے آزار
سُکے لنگ ہوون بحال
فضل خدا تھیں چنگا تھیوے

معجُون سورنجاں

ماہل کنگنی حرمل گوگل لیا
کُٹ رلا ایہہ دارو چار
عقرقرحا لونگ سُنڈھ ڈال
دار چینی مگ مرچ سیاہ
پپلاں مول اجویناں ترے
خالص کیسر اصل افیم
سب دوا کُٹ جمع کرا
دُودھ جدوں ہو جائے خشک
ترے ترے ماشے وزن بنا
جوشاندے دار چینی دے نال

سورنجاں مٹھیاں لے وچ پا
دو دو تولے دا مقدار
مدبّر کچلہ اسگندہ نال
جعفل لونگ کرو ہمراہ
ہر ہک تولہ تولہ لے
ترے ترے ماشے قدر حکیم
ادھ سیر دُودھ وچ گھت پا
رہے نہ پانی دا وچ مُشک
ہک ہک دونویں وقت کھوا
کرو دوا نت استعمال

شام وقت ہک وزن کھوا | پچھوں گھیو دودھ گرم پلا

نسخہ حب سورنجاں

حب سورنجاں عجب دوا | دیوے بلغمی درد ونجا
سورنج مصبر تروی لے | ہر ہک ہووَن تولے ترے
چھل ہرڑ کرفس وچ گھت | سقمونیا ہر ہک ماشے ست
عرق سونف وچ بنھوں حب | داتے ماہنہ برابر سب
وزن اُس دا ہے دو مثقال | کھاوے تازے پانی نال
ست روز مُنضج کروا | ہفتے بعد ہک وزن کھوا
ہر ہفتے ایہہ کر اسہال | دیون سب مواد نکال
جد اسہال ہوون اُس جاری | زائل ہووے کل بیماری
ست روز منضج کروا | ہفتے بعد جلاب دیوا
ایسے طور کر استعمال | دیون پیڑاں درد نکال
بیضہ گوشت کرے غذا | ادھرک گھیو مصالح پا

نسخہ سفوف سورنجاں

سفوف سورنجاں وچہ یونانی | مجرب نسخہ بڑا لاثانی
بہت نہایت دیوے نفع | گنٹھیاں درد ہوون سب دفع
سورنجاں مٹھیاں تروی لے | ہر ہک ہووَن تولے ترے
سناکی دو تولے گھت | سقمونیاں اصلی ماشے ست
کیسر دو ماشے گھت ویل | برابر نسخے کھنڈ سفید

تِرے ماشے دا وزن تولا — تانڑے پانی نال پھکا

نسخہ حب کچلہ

مجرّب نسخہ کچلہ حب — گنٹھیا سرد ونجاوے جھب
ایہہ بھی ہے نسخہ آزمودہ — درداں پیڑاں کرے نابودہ
جاوے مرض پُرانی ہو — بہت دیر تک رہے کھلو
کرے جے ایسنوں استعمال — پیڑاں درد جاون فی الحال
گنٹھیا استرخا ادھرنگ — رہن نہ ہک ذرہ وچ انگ
ہر ہفتہ ہک کرو جلاب — حب ایارج نال شتاب
مدبّرہ کچلہ تولے دو — شنگرف رومی تولہ ہو
دارچینی تگ مرچ سیاہ — جعفل لونگ کرو ہمراہ
عقرقرحا سُنڈھ ئے وچ گھت — چھ چھ ماشے دارو ست
حب ایارج مرچ سیاہ — بنھ ادھرک پانی ہمراہ
ہک دو حب کرو استعمال — جوشاندے دارچینی دے نال
دارچینی چھ ماشے تول — ماکھیوں دو تولے وچ گھول

معجون مجرّبہ حکیم سائیں بخش

معجون مجرّب کراں بیان — گنٹھیا دا نہ رہے نشان
بہت بیماریاں تے آزمایا — بہت نہایت فیض اُٹھایا
دارچینی اسگند خولنجاں — گُل بابونہ سُنڈھ سورنجاں
زیرہ سیاہ ماہل کنگنی لے — ہر ہک ہوون تولے ترے

الاچی چھڑ نگ مرچ ایہہ چار ۔ ہر ہک تولے دا مقدار
کُٹ سبھے چھاننی وچ چھان ۔ ماکھیوں سیر ملاؤ آن
مبیل تمام معجوُن بنا ۔ مرتبان وچ رکھ ٹکا
دونویں وقت تولہ ہک کھاوے ۔ گنٹھیا واؤ دی بیخ اُٹھاوے
ہے آزمودہ ایہہ معجون ۔ رہے نہ گنٹھیا واؤ ملعون
ہک مہینے وچ جلّاب ۔ ترے واری اس کریں شتاب
مالش گرم روغن دی کرہ ۔ دن وچ دو ترے دفعہ نہ ڈر

نسخہ معجون السّیر

کہن یونانی کُل حُکماء ۔ معجون سیر جیہا نہیں دوا
ایہہ نسخہ اعظم اکسیر ۔ تجربہ سائیں بخش فقیر
کمر یہ وجع الورک ادھرنگ ۔ ہووے گنٹھیا نال چرنگ
کرے جے ایس نوں استعمال ۔ جڑیاں کُھل جاوے تت کال
مصطگی سُنڈھ پاناں دی جڑھ ۔ دیویں شامل الاچیاں کرہ
چھل ہریڑاں مرچ سیاہ ۔ جعفل لونگ کرو ہمراہ
دارچینی جلوتری لے ۔ ہر ہک ہوون تولے ترے
کیسر ہک تولہ وچ ڈال ۔ کُٹ چھان سب رکھ سمھال
لسن ترے تولے منگوا ۔ کڈ گلیاں اس صاف کرا
سیر پکا تازہ دُدھ لیا ۔ گلیاں تھوم اس وچ پکا
کھوئے وانگ ہووے جد آن ۔ ادھ پا گھیو وچ کر بریان
سیر پکا ماکھوں وچ گھت ۔ چنگی طرح پکاویں پت

جلدی نال کڑاہی لاہ   سب دارو وچ کُٹ رلا
کھاوے نت ہک قدر اکھروٹ   رہے نہ جوڑاں دے وچ کھوٹ
ہر ہفتہ مسہل کروا   ست روز مُڑ پھیر کھوا

نسخہ گنٹھیا بلغمی

شنگرف جعفل لونگ ہنگا   ہک ہک تولے وزن تولا
ترے ماشے وچ ڈال افیم   مُنقے وچ بنھ حب حکیم
گولیاں ماشہ وزن بنا   ہک حب اس نوں نت کھوا
جوشاندے دارچینی دے نال   کر حب نت ہک استعمال

نسخہ درد بلغمی ہر قسم

چھٹانکی چھل جڑھ اَک لُنا   نصف چھٹانکی مرچ سیاہ
کوزے وچ گل حکمت کر   ساڑ انگیٹھی دے وچ دھر
چار رتی اس وزن خوراک   میل کھنڈ وچ دیہہ بلیاک
بعضیاں نوں اس کتیں تے آوے   بلغمی پیڑاں درد ونجاوے
ورنہ تے اس نوں نال وقوف   گنٹھیا بلغمی کرے موقوف
ضیق سینے نوں جاوے چھوڑ   اس دے مثل دارو نہیں ہور

نسخہ مطبوخ سورنجاں

دارچینی سُنڈھ زیرہ سیاہ   سورنجاں مٹھیاں کر ہمراہ
ترے ترے ماشے دا مقدار   کاہڑ پلا ایہہ دارو چار

دو تولے وچ شہد رلا ‌ ‌ دیوے پیڑاں درد ونجا

نسخہ روغن سداب

سر مواد جے ہووے رنج ‌ ‌ کر توں اس نوں خوب صحیح
روغن کرو سداب تیار ‌ ‌ ہووَن پیڑاں درد فرار
پانی کڈھ سداب دا تازہ ‌ ‌ ادھ سیر پکا وچ اندازہ
کانبھل دانے ہرمل لیا ‌ ‌ رائی ہالوں عقرقرحا
کوڑی کٹھ ترے اجوین ‌ ‌ ہر ہک دو دو تولے لین
دارو سب دردڑا کروا ‌ ‌ پانی وچ سداب پوسا
فجرے دیگچی وچ جوشا ‌ ‌ مَل پُن کپڑے وچ چھنا

روغن فرفیون

روغن فرفیون کر تیار ‌ ‌ بلغمی درداں دے درکار
کوڑی کانبھل کٹھ منگوا ‌ ‌ پنج پنج تولے قدر تولا
پودنہ عقرقرحا وچ ڈال ‌ ‌ دارچینی بھی ہووے نال
دو دو تولے ترے دوا ‌ ‌ کُٹ کے سبھے جمع کرا
رات پانی وچ رکھ پوسا ‌ ‌ فجر جو شامل صاف کرا
ادھ سیر مٹھا تیل رلا ‌ ‌ دوجی واری پھیر پکا
سڑ پانی پک جاوے تیل ‌ ‌ چھٹانکی فرفیون پیہہ میل
ادھ پا پکّا میل شراب ‌ ‌ مالش کر دن رات شتاب
ایہہ بھی ہے نسخہ آزمودہ ‌ ‌ شاہ ارزانی دا فرمودہ

نسخہ لیپ مخدّر درد ہر قسم

پوست خراسانی اجوین — دونویں ہک ہک تولہ لیس
مصبر کاہو ڈال افیم — دو دو ماشے قدر حکیم
گھوٹ دوا سب وچ شراب — درد اُتے کر لیپ شتاب
کر ایہہ اس نوں لیپ ضرور — فوراً درد ہو جاوے ڈُور

بیان روغن اوراق

کراں بیان روغن اوراق — گنٹھیا واؤ دا ہے تریاق
ضرباں چیکاں پیڑاں درد — جاون چھوڑ جے ہوون سرد
سوہانجنہ حرمل برگ ارنڈ — برگ دھتورہ بزگ اک سنڈھ
پتر اک سنبھالو گھست — ہک ہک منٹھ ایہہ ست (یعنی عرد سک دریرہ)
ست قسم ایہہ ہک ہک منٹھ — ادھ پا پکا. کوڑی گٹھ
رات پانی وچ کُٹ پوسا — فجر کڑاہی وچ جوشا
سیر پکا لے رِٹھا تیل — کر کے صاف دیویں وچہ میل
جد پانی سارا سڑ جاوے — باقی تیل خالص رہ جاوے
اگ کھتیں اس نوں جلد اتار — گھست. تِل وچ صاف نتار
پیڑاں درد جو جوڑاں وچ — مالش اُس دی لے سب کچھ

نسخہ روغن کچلہ

روغن کچلہ خوب دوا — دیوے کہنہ درد اڑا

ادھ پا پکا کچلہ لیا
ڈال پانی دے وچ جوشا

تراش اس نوں چاقو نال
کُٹ حمام دستے وچ ڈال

سیر ہک پانی دے وچ گھت
رکھ پوسا دہاڑے ست

گھت کڑاہی وچ جوشا
نصف رہے تاں صاف کرا

اَدھ سیر مٹھا لے تیل
گھت کڑاہی دے وچ میل

مَٹھی مَٹھی اَگ جلا
خوب طرح اس لئے پکا

جد سارا پانی جل جاوے
خالص تیل باقی رہ جاوے

اگ تھیں جلدی نال اتار
رکھ بوتل وچ صاف نتار

لقوہ استرخاء کل پیڑ
کر مالش ہو جان دہیر

کمر یہ گنٹھیا وادا دھرنگ
مُڑ کے پھیر نہ مارن ڈنگ

نسخہ روغن کانبھل

روغن کانبھل دا اکسیر
تجربہ سائیں بخش فقیر

کمر یہ گنٹھیا پیڑاں درد
زائل کرے جے ہوون درد

کانبھل کوڑی کٹھ منگا
حرمل ترے اجوین رلا

کُٹ درڑہ کر دارو چار
اَدھ اَدھ پا پکا مقدار

سیر پانی گھت رات پوسا
فجر کڑاہی وچ جوشا

نصف رہے لاہ بیٹھ رکھا
کل کے کپڑ چھان کرا

سیر پکا گھت مٹھا تیل
دونویں وچ کڑاہی میل

خوب طرح اس لے پکا
پانی سارا جذب کرا

جد پانی سارا جل جا
کر کے صاف. بوتل وچ پا

وقت حاجت کر استعمال — دیوے پیڑاں درد نکال

نسخہ حب شنگرف

سبب جے مادہ باد فرنگ — پیڑاں درداں کرن جس تنگ
جاوے مرض پرانی ہو — فائدہ کرے دوا نہ کو
درداں جوڑاں وچ تمام — ہوون لین نہ دین آرام
مادہ موذی جوڑاں وچ — داخل ہوئیکے کردا نچ
کیسر لونگ جعفل لے آ — دارچینی سُنڈھ عقرقرحا
شنگرف رسکپور وچہ گھت — ہر یک ہووے ماشے ست
قدر مرچ دے بنھوں حب — ادرک دے وچ پانی سب
ہک ہک حب اس نت کھوا — پچھوں گھیو دودھ گرم پلا
جد مونھ آوے کرے موقوف — ایہو رکھیں یاد وقوف

بیان درد پشت

درد کمر جے پیدا ہو — رہے کمر دے وچ کھلو
ہووے روگی تنگ نہایت — اٹھدا بہندا کرے شکایت
وچ کمر دے ہووے پیڑ — اوکھا ہووے بہت سریر
سبب یا ہووے باد ہوا — ٹھہرے وچ کمر دے جا
یا فاسد مادہ دموی گرم — کرے گوشت پشت وچ ورم
یا موذی صفرا دا ساڑ — کرے کمر دے وچ بگاڑ
یا مادہ سودا کرخت — پٹھے کرے کمر دے سخت

سبب درد جے فاسد خون
کدھ سنگی رمی نال زبون
بجے مادہ موذی صفرا
ٹھہرے وچ کمر دے جا
ظاہر باطن کرہ تبرید
لیپ ملیّن سرد مفید
سبب جیکر داخل سودا
پٹھے کمر کرن اکڑا
مالش کرہ نت مٹھا تیل
سُنڈھ سورنج مسبر میل
رمی سنگی پچھ لگا
پیہہ دارو بندوق لگا
دو ترے دفعہ کرا ایہو کار
ہووے کمروں درد فرار
ایہہ بھی ٹوٹکہ ہے اکسیر
کمروں جلد نکالے پیڑ
روغن کٹھ دی مالش کرہ
دفع ہو جاوے درد کمر
سبب جے باد یا بلغم سرد
ٹھہرے وچ کمر دے درد
حرمل سُنڈھ اجوین گھوٹا
پانی تھوڑا جیہا رلاء
تیل مٹھا گھت گرم کرا
دارو لکڑی نال ہلا
جدوں جذب ہو جاوے آب
کرو پشت تے لیپ شتاب
رائی ہالوں سُنڈھ ایلوا
ترے ترے ماشے وزن تولا
زردی بیضہ وچ رلا
درد کمر تے کرو طلاء
شدت جدوں جے کرے حکیم
کرہ شامل ماشے ترے افیم
جے جاوے مرض پُرانی ہو
فائدہ کرے دوا نہ کو

مجرّبہ شناسی نسخہ

بہت مجرّب دساں حب
درد کمر دا جاوے جھب
کبیسر لونگ جعفل لے آ
دارچینی سُنڈھ عقرقرحا

چھ چھ ماشے وزن حکیم
وچ منقہ بنھوں حب
ہک ہک گولی جے نت کھاوے
مالش کریں جے روغن سیر
کر روغن کچلہ استعمال
گولیاں جوگراج جے کھاوے
نسخہ ہک لکھاں دہقانی
کر دیواں اُس نوں اظہار
میتھی السی گری چوہارے
دار چینی اسگند لے آ
کُٹ پیس ایہہ دارو چار
ممولیاں تخم کنڈیاری پیس
بہت پُرانا گڑ منگوا
پانی وچ گوڑ گھیو کر پت
ہک چھٹانکی جے نت کھاوے
ترپھول اجوئیناں دا کڈھ تیل
میل روغن وچ بید انجیر
جے لاویں روغن جیپال
جاوے دُکھ پُرانا ہو
گنڈی رسٹھا تیلیا لیا
یا اس داغ یا دیویں گُل

ترے ماشے وچ ڈال افیم
قدر چنے دے گولیاں سب
درد پُشت وچوں نس جاوے
درد کمر سر مارے تیر
درد کمر جاوے فی الحال
درد کمر دا ترت ونجاوے
مجرّب میرے پاس نشانی
دو ترے ہوئے شفا بیمار
پا پا پکا لے ایہہ چارے
سُنڈھ سورنجاں نال ملا
پنج پنج تولے دا مقدار
کُٹ ڈال وچ تولے بیس
گھیو ہک ہک ادھ سیر پکا
کُٹ پیس دارو سب گھت
درد پُشت وچ پھیر نہ آوے
روغن دار چینی وچ میل
مالش اس دی ہے اکسیر
دیوے کمروں درد نکال
فائدہ کرے دوا نہ کو
کاغذی پچھ ترے وار لگا
نکلے مادہ موذی کل

درد جے ہووے وچ کنگروڑ — دیوے طرف باہر دی چھوڑ
کبڑا ہو جاوے انسان — حُدبہ اس دا نام پچھان
منکے باہر آون نکل! — دارو اس دا ہے مشکل

روغن سیر

روغن سیر بنا ضرور — کرے درد رنج دا دُور
ادھک سیر مٹھا لے تیل — ڈال کڑاہی چوڑھے میل
ادھ سیر گلیاں تھوم کڈھا — تیل مٹھے دے وچ جلا
کرکے صاف بوتل وچ ڈال — وقت حاجت کر استعمال
مالش روغن خوب کرا — بہت ہتھاں دا زور لگا

روغن حب الملوک

لے دو تولے حب جیپال — مٹھا تیل چھٹانکی ڈال
گھت کڑاہی وچ جلا — کرکے صاف شیشی وچ پا
وقت حاجت دے کرو طلا — روغن نال ارنڈ رلا

روغن حنظل

روغن حنظل کرو تیار — ہووے درد ہر قسم فرار
ڈوڈیاں حرمل شحم دھتورہ — ادھ ادھ پا پکا لے پورہ
رات پانی وچ کُٹ پوسا — فجر کڑاہی وچ جوشا
تے چار سیر وچ ڈال — دیویں دو ترے ہور اوبال

مل کے پُن کے صاف کرا
مُرڑ کے وِچ کڑاہی پا
جد پانی سارا سڑ جاوے
کر کے صاف شیشی وِچ ڈال
ہے ایہہ روغن مثل طلسم

سیر ہک مِٹھا تیل رلا
چاہڑ اگ تے خوب پکا
کڑاہی اگ تھیں ہیٹھ لہا
کر کجھ مُدّت استعمال
درد موقوف کرے ہر قسم

وجع الورک

درد چِتڑ وِچ ٹھہرے آ
چِتڑاں اُٹھ گوڈے تک جاوے
جے چِتڑ وِچ ہووے ورم
رگ صافن دا فصد کرا
موذی مادہ ہووے دُور
کوڑیاں چیزاں رَتّ پلا
جیکر چِتڑ دے وِچ درد
چِتڑ اُتّے گُل لگا
روغن دھاتورہ ملوا
اجوین نوشادر ہلوں رائی
گھوٹ پانی وچ لیپ کرا
کچّا مِٹھا تیلیا لیا

وجع الورک کہن حکما
درد نال روگی کرلاوے
خونی فاسد مادہ گرم
رمی سنگی جوکاں لاء
رہے نہ چتڑ وِچ قصور
نفقوع کر رب کرے شفا
ہووے بہت نہایت سرد
دیوے اس نوں رب شفا
دیوے بلغمی درد ونجا
ترُے ترُے ماشے چار دوائی
دیوے فائدہ تُرت پہنچا
ایلوا نال افیم گھسا

پچھ کے کاغذی وانگ لگا
فوراً دیوے درد اُڈا

روغن دھتورہ

روغن دھتورہ کرہ تیار ہووَن پیڑاں سرد قرار
ڈوڈے دھاتورہ منگوا سبز ڈوڈیاں جرمل پا
اَدھ اُدھ پا پکا کُٹ لے نَرے اجونیاں تولے ترے
کُٹ سب پانی وچ پوسا فجرے دیگچی وچ جوشاء
مَل پُن اُس نوں صاف کرا اَدھ سیر مٹھا تیل ملا
مڑ دوبارہ خوب پکا کرکے صاف شیشی وچ پا
مالش اس دی کرو ضرور ہووَن درد پیڑاں سب دُور
گنٹھیا استرخا ادھر تنگ رہن نہ ہک ذرہ وچ انگ

تدبیر گُل

جیکر مرض پُرانی ہو بہت دیر تک رہے کھلو
درد پُھنڑ تے گُل لگا ڈونگھا چنگی طرح پکا
نکلے مادہ بن کے ریم بخشے صحت رب کریم
درد اُتے پچھ خوب لگا گوتر وچہ جیپاں گھسا
موٹے تازے دانے ترے سل پتھر اُتے گھس لے
زوندے نال آلودہ کرہ خون پُونہنج کے اُتے دھر
چنگی طرح پکاؤ گُل سٹ اٹھ روز نہ جاویں بھُل
ست روز لیپ لا رکھ تر مڑ گھیو لاء نہ ہرگز ڈر
دسے کے دو ترے جارہ جلاب بلغم خارج کرو شتاب

بیان عرق النسا ہندی رینگن

عرق النسا سخت ہک رنج
ہندی وچہ رینگن مشہور
چتڑوں درد رگےّ ٹیک جاوے
درد ہووے وچ پنّی ران
پھرے نسا رگ دے وچ ریح
پوے لت دے وچ جھرناٹ
عرق النسا جو رگ باریک
داخل رہے اس وچ مواد
پھر مواد یا ریح اس وچ
چیر پوے وچ لت تمام
جب تک اوہ نہ نکل جاوے
خاص علاج رینگن دے چار
مالش دارو ہور علاج
مڈھ چیچی دے گل لگا
اوہ دانہ حب جیپال
اُوپر رُوں دا پھاہا لگا
ٹھنک لگا گل تے دینہہ چار
گوکا گھیئو رتت ساڑ لگا
چیچی دے مڈھ ٹوکے نال

عام لوگ آکھن اوترنج
وچ رگ لت دے کرے فتور
سخت نہایت رنج پہنچاوے
لنگا ہو جاوے انسان
بہت سخت دیوے تصدیع
وجے چُوکنے وچ تراٹ
لک چُوکنے گٹے ٹیک
گندہ ہوئیکے کرے فساد
درد کرے تے لگے کجھ
آوے کسے نہ وقت آرام
ہرگز کدے آرام نہ آوے
دست۔ فصد۔ گل۔ داغن نار
کرو موافق طبع مزاج
پہلاں گوہے نال اوپلا
گھس کے لاگو تردے نال
کناریاں تے گوگل گھس لا
پنجویں کاغذی لئیں اوتارہ
دیوے جبدے زخم چھڑا
کر توں فصد عقل دے نال

جد نکلے خون چیچی دی ناڑ   ہووے فوراً درد فرار
جے بلغم دا خاص سبب   کر بلغم نوں خارج جھب
تنقیہ حب ایارج کر   دو ترے دفعہ نہ ہرگز ڈر
مالش کر بنت مٹھا تیل   روغن نال ارنڈی میل
مالش اس دیہہ رات کرا   خوب ہتھاں دا زور لگا
نت کھوا معجون سورنج   دفع ہو جاوے جھبدے رنج
مالش کر ہر روز مدام   جب تک آوے نہ آرام
کن ونھاؤ سوئی نال   ناڑ پا پڑی کن وچ بھال
کرے ترے مہینے دیر   دھاگا وچ کن دے پھیر
رینگن سجّی طرف جے ہو   کھبّا کن ونھاوے سو
کھبّے طرف جے ہووے پیڑ   سجّا کن ونھن اکسیر
مصبّر رتّی کھاوے چار   روز نہ ہرگز رہے آزار
پچھّوں گھیو دودھ میل پلا   دور ہو جاوے رینگن دا
تارا میرا تلی لگاوے   پانی دے گھُٹ نال لنگھاوے
ایہہ بھی ٹوٹکہ ہے آزمودہ   فقیر شناسی دا فرمودہ
صابن تولے دو منگوا   سورنجاں تولہ نال رلا
اجوائن خراسانی وچ پا   خالص وچ شراب گھوٹا
خاص درد تے لیپ کرا   دیوے فائدہ ترت پہنچا

بیان نقرس

جے ہتھاں دے گٹاں وچ   ورم ہووے تے لگے رچھ

گٹیاں پیراں وچ آماس ۔ ہووے کرے پیراں دا ناس
اونگلاں ہتھ کر جاون ڈنگ ۔ جیویں گاں بھینس دا سنگ
آکھن نقرس اس دا نام ۔ طبّاں وچ حکماء تمام
اکثر مادہ اس دا گرم ۔ گئے گٹ جاون کر گرم
جُسہ جدوں طپش وچ آوے ۔ پانی سرد نال کوئی نہاوے
اوتھوں پیدا ہووے مرض ۔ یا تپ بعد ہووے بالفرض
مادہ مرض دیوے جد زور ۔ طرف انگشتاں گھتے شور
جیکر ہووے خون زیادہ ۔ گندہ سڑیا ہویا مادہ
صافن باسلیق چھڑا ۔ سنگیاں رمیاں جوکاں لا
فاسد مادہ ہووے دور ۔ رہے نہ جُستے وچ قصور
جیکر بلغم یا ریح سرد ۔ کرے ہتّھاں پیراں وچ درد
وجع مفاصل وانگ علاج ۔ کرتوں اس دا سمجھ مزاج
جیکر مرض مرکّب ہو ۔ کرو علاج مرکب جو
جاوے دُکھ پُرانا ہو ۔ فائدہ کرے دوا نہ کو
گولیاں سم الفار کھوا ۔ دیوے نقرس مرض ونجا
کوڑیاں چیزاں دا اگدھ عرق ۔ رنت پلا ہووے جھب فرق
روغن نم دا آپ بنا ۔ روگی نوں ہر روزہ پلا
نام اس دا روغن کلیان ۔ مشہر سارے وچ جہان
پانی وچ پت نم گھوٹا ۔ کرکے صاف گوکا گھیؤ پا

دیگچی دے وچ گھت پکا
ساڑ پانی سب ہیٹھ لہا

نسخہ حب سم الفار

مجرب نسخہ سم الفار — ہوئے گئی شفا بیمار
طباشیر الاچی کتھ سفید — ہر ہک ترٹے ماشے وید
ہک ماشہ گھرت سم الفار — ڈال کھرل وچ پیس سنوار
عرق لیموں گھت بنھوں حب — موٹھ برابر گولیاں سب
ہک ہک حب دو وقتی کھاوے — خشک چیز دے راہ نہ جاوے
پچھوں گھیو دودھ پیوے گرم — دور ہو جاون درداں ورم
ہر ہفتہ ہک مسہل کر — طبع موافق مول نہ ڈر
ہک ہفتہ مڑ دیوے چھوڑ — مڑ کھاوے جے ہووس لوڑ
ایسے طور دوا کماوے — خشک چیز دے راہ نہ جاوے
ہفتہ چھوڑ ہفتہ مڑ کھاوے — نقرس واؤ دی بیخ اڈاوے
جیکر ہووے سرد ہوا — کاغذی مٹھا تیلیہ لا
مالش کر اس روغن گرم — رہن اعضاواں وچ نہ ورم
جس نقرس دا خشک علاج — کر اس دا مرطوب علاج
گھیو مکھن اس بہت کھوا — جتھوں تیک سکے اوہ کھا
بنفشہ روغن رنت ملا — گل روغن اس نال ملا
مالش تے کر بہتا زور — ہتھاں نوں ہر وقت مروڑ
جے کوئی کھاوے خشک غذا — سمیات یا سخت دوا

اوتھوں جاوے بگڑ مزاج
اس دا ہے ایہہ خوب علاج

بیان مرض زانو واؤ

جیکر کوئی سخت مواد — گوڈیاں دے وچ کرے فساد
گوڈے جُڑ جاون اس نال — بہت بیمار ہووے بدحال
ورم ہووے گوڈیاں وچ جا — آکھن اس نوں زانو واء
دسّاں ہک عجیب ٹکور — جس دے مثل علاج نہیں ہور
گوڈے جڑے ہوئے ست سال — کُھلن حکم خدا دے نال
ہلدی سجی لُون لیا — درڑہ کر پوٹلی بنھوا
کڑچھی ہیٹھ انگار رکھا — تیل مِٹھا تھوڑا جیہا پا
پوٹلی گرم تیل وچ بوڑ — گوڈے اُتے کرو ٹکور
سارا دینہہ کر ایہو کار — ہو ہوشیار نہ ہمت ہار
کرکے اک ویہہ روز ٹکور — رگٹیوں صافن رگ نوں چھوڑ
یا گوڈے تے جوکاں لا — فاسد مادہ دُور کرا
کر ایہو دن رات تعمیل — ہووے سخت مواد تحلیل
جیکر باقی رہے قصور — ایہو یاد رکھیں دستور
ایسے طرح کر ہک دو بار — ہووے موذی دفع آزار
کجھ مُدت کر مالش گرم — پٹھے سخت ہو جاون نرم
ہر ہر قسم ریاضت کر — اسواری گھوڑا خچّر خر
جیکر باد فرنگ آزار — زانو دے وچ کرے بگاڑ
جھب کھوا حب سم الفار — موذی مادہ کرے فرار
جیکر بلغم باد یا ریح — گوڈیاں نوں دیوے تصدیع

کاغذی مِٹھا تیلیہ لا
دو ترے اس نوں کرو جلاب
جیکر مرض زانو دی خشک
پٹھیاں نوں لگ جاوے کجھ
جو روغن ہوئے مذکور
گرم پانی وچ نت نہا
سائیں بخش کیتی ایہہ کار
سبب جے بلغم خالص سرد
مالش کرے نت مِٹھا تیل
سُنڈھ سورنج دارچینی لے
کُٹ چھان وچ شہد ملا
ہر ہفتے وچ ہک جلاب
حرمل ترے اجوین گھوٹا
تیل مِٹھا گھت گرم کرا
مالش روغن گرم کرا
تیل مٹی دا نت لگا
چار تولے گلقند منگا
کھاوے اس نوں جدوں بیمار
کرے جے ایسنوں استعمال

دو ترے دفعہ نہ رہے ہوا
خارج مادہ کرو خراب
رہے رطوبت دا نہ مُشک
ہووے سخت نہایت نرج
مالش کرے چھ ماہ ضرور
دیگ عظیم حمام کڑاہ
ہوئے گئی شفا بیمار
ہووے گوڈیاں دے وچ درد
پیہہ کے نال سورنجاں میل
پنج پنج تولے دارو ترے
چھ ست ماشے نت کھوا
حب ایارج دیہہ شتاب
پانی تھوڑا جیہا ملاء
گوڈیاں تے پٹہ بنھوا
دیوے اس نوں رب شفا
روغن نال ارنڈ رلا
سقمونیا ماشہ ہک رلا
ہوون درداں جلد فرار
شروع ہوون اس نوں اسہال

درد جیکر دیوے تکلیف
شدت اس دی کرے خفیف

وَجعُ الکَتِف

مونڈھے دے وچ ہووے پیڑ ۔ پوے سارے بازو وچ چیر
راتیں دینہہ آرام نہ آوے ۔ درد نال روگی کرلاوے
درد بازو وچ مارے ڈنگ ۔ ہووے بہت طبیعت تنگ
مونڈھے اُتے گُل لگا ۔ گوتر وچ جے پال گھسا
نال استرے پچھ لوا ۔ رموں آلودہ کرچھڑا
ست دہاڑے ٹُھک لگا ۔ کاغذی چنگی طرح پکا
اٹھویں کاغذی لئیں اُتار ۔ پھیر لگا گوکا گھیو ساڑ
ٹوٹکہ کراں بیان لاثانی ۔ نہیں دوا کوئی اس دا ثانی
انبرول کُٹ لئے جوشا ۔ کرکے صاف نطول کرا
انبرول دی دیہو بھانس ۔ ٹُنگل مارہ ننگا مکھ سانس
پٹھہ انبرول بنھا ۔ گھوٹ پانی وچ خوب پکا
سرد دوا ایہہ نال وقوف ۔ ہووے پیڑ شتاب موقوف
مالش کرہ نت کٹھ دا تیل ۔ روغن نال ارنڈھی میل
چالی روز کرہ استعمال ۔ دیوے مونڈھیوں درد نکال
مونڈھے وچ جے ہووے درد ۔ مادہ اس دا ہووے سرد
پانی وچ اجوین گھوٹا ۔ تیل مٹھا گھت گرم کرا
پٹھہ بنھ عقل دے نال ۔ دو ہفتہ کرہ استعمال
سورنجاں مٹھیاں خوب گھوٹا ۔ تیل مٹھا گھت گرم کرا
مالش کر نت اُوپر درد ۔ زائل کرے جے ہووے سرد

بابونہ السی میتھی لیا
تیل مِٹھا گھت گرم کرا
خراسانی اجوین منگا
خالص وچ شراب گھوٹا
ٹوٹکہ ہے ایہہ وانگ طلسم
ماہل کنگنی ترے اجوین
روغن دار بھانڈے وچ پا
نت اس نوں مالش کروا
سائیں بخش ایسنوں آزمایا
شدت درد جے کرے حکیم
درد اُتے جھب کرے طلا
جاوے درد پرانا ہووے
مقروحی دارو اس تے لا
زخم جدوں ہو جاوے جاری
بیٹ کبوتر دی لے رائی
دُودھ انجیر دے وچ گھوٹا
جد اُس جگہ زخم ہو جاوے
زخم دیر تک رکھو جاری
سبب جے ہووے خونی اوہ
فصد نال کر خارج خون
جوکاں سنگیاں اس تے لا

پانی ڈال کونڈے رگڑا
درد اُتے پٹہ بنھوا
دانے حرمل نال رلا
سخت درد تے لیپ کرا
دیوے فیض درد ہر قسم
حرمل ادھ ادھ پا سب لین
پتال جنتر نال تیل کڈھا
روغن نال ارنڈ رلا
بہت نہایت فیض اُٹھایا
دُودھ وچ اک دے گھس افیم
دیوے جلدی نفع پہنچا
نفع نہ بخشے داڑو گو
دیویں اس تے زخم بنا
خارج ہووے کُل بیماری
ہک ہک تولہ دو دوائی
درد مونڈھے تے لیپ کرا
گھیو ساڑ کے نت لگاوے
زائل ہووے کُل بیماری
ہووے گندہ خون زیادہ
جیہڑا گندہ بہت زبون
دو ترے دفعہ نہ دیر لگا

گندہ خون جد ہووے دفع
دردوں جلد ہو جاوے دفع

ٹوٹکہ دہقانی

ٹوٹکہ کراں بیان دہقانی
تجربہ پیڑاں وچ لاثانی
مریض جیکر ہووے مسکین
دیہہ اُس نوں ہووے مسکین
بول کھیرے چھترے دالیا
ہک چھٹانکی وزن تولا
پا ہک دُودھ بھیڈ وچ گھت
پیوے نت دہاڑے ست
کرے جے ایس نوں استعمال
فضل کرے رب ذوالجلال

وجع العقب

جیکر پب یا اڈی وچ
کرے کسے نوں درد جے زیچ
پتر اک دے توڑ لے آ
تیل مٹھا لا گرم کرا
تھلے جوتی دے وچ گھت
جاوے درد نہ آوے وت
یا اک دے پت گھت نچوڑ
تیل مٹھا گھت کرو ٹکور
اٹھ دس دینہہ کر استعمال
دیوے اڈیوں درد نکال
جیکر درد پیراں نوں دم
سبب خون دے مادہ گرم
صافن رگ دا فصد کرا
گل روغن سرکہ نت ملا
جیکر سوزش پیراں وچ
کرے نہایت ڈاہڈا زیچ
کوڑیاں چیزاں گھوٹ پلا
دو تولے نت ماکھوں پا
یا کوڑے دارو کرو نقوع
مصری ڈال رکھو نت شروع
آلو انبلی ترشش انار
نقوع کر پیوے نت نہار

سکنجبین اس رُت پلا | رشیرہ کاسنی نال پلا
نوشادر آملہ سار کسیں | وزن برابر دارو پیس
کھاوے ہِک رتی مقدار | گو کے مکھن نال نہار

داء الفیل

داء الفیل مرض اوہ جان | ہاتھی وانگ ہو جان پران
بھارے موٹے قدم جیوں فیل | ہوون اس دُکھ نال علیل
ہے ایہہ مشکل سخت آزار | کرے روگی نوں بہت لاچار
کر معلوم علامت ویدا | کس سبب دکھ ہویا پیدا
سبب جے ہووے گندہ خون | کر خارج سب خون زبون
سبب جے ہووے بلغم ریح | کر توں چنگی طرح صحیح
ہک مہینے وچ ترے دفع | تنقیہ اوس نوں دیوے نفع
معجون پُودنہ نت کھوا | پچھوں سونف دا عرق پلا
معجون فلاسفہ دیوے نفع | گموئی کرے مرض نوں دفع
ہر ماہ وچ دو قے کروا | ہووے موذی دفع بلا
عرق سونف دا بہت پلا | سرد پانیوں پرہیز کروا
مالش کرو بابونہ تیل | روغن نال ارنڈی جیل
مکھن گھیو نہار کھوا | مت خشکی اس جائے دھا
جد ہووے مرطوب مزاج | مادہ موذی کر اخراج
چھ مہینے تا ہک سال | کر تنقیہ استعمال
طبع موافق کرو تعدیل | تاں ہووے مادہ تحلیل

دوالی

مرض دوالی پلیاں وچ	آن کرے ناڑاں نوں زچ
کنڈل مار ناڑاں پھل جان	وانگ سپولیاں نظری آون
گرمی سردی سمجھ مزاج	کرتوں اس دا خوب علاج
موافق اس دے طبع مزاج	مادہ موذی کر اخراج
مالش مسہل لیپ نطول	طبع موافق کرو رنجول
داء الفیل دا جو دستور	اوہو اس دا کرو ضرور
مالش گل روغن کرنا	بابونہ روغن نال بلا
جوشاندہ پیلک کرو نطول	محلل کرو ضماد رنجول
مہینے وچ دو ترے جلاب	طبع موافق کرو شتاب
سمجھ علامت موذی مادہ	کر اخراج جے خون زیادہ

بیان حمیات

تاپاں دی ترے قسم پچھان	حمی یوم - خلطی - دق جان
حمے یوم ہووے جد شروع	رکھے نال تعلق روح
اصلی حمے یومی تاپ	ٹٹ جاوے مہلت لے آپ
یک دو روز ترے یا چار	یا آوے یک ہفتہ وار
چودھویں روز یا ہووے دور	رہے نہ جثے وچ قصور
جیکر اس تھیں ودھے زیادہ	کرے بگاڑ خلط دا مادہ

اوہ تپ خلطی کہن حکما   بھڑے وچ جسم دے آ

جد خلطاں وچ پوے قصور   حمیٰ خلطی کرے قصور

تپ دے نال تعلق دل   رکھو دے پھپھڑ دے وچ سل

حرارت غریبہ شعلہ مار   دیوے دل دی طبع بگاڑ

حمیٰ یوم دے قسم پچیس   خلطی تپ ہے قسم پینتیس

دو قسماں تپ دق پچھان   حقیقی غیر حقیقی جان

بیان نام و سبب حمیٰ یوم

حمیٰ یوم پچیس اقسام   وکھو وکھ سناواں نام

سبب تاپ جے بند مسام   استحصافیہ اس دا نام

جوعیہ عطشیہ ایہہ تپ دو   بھکھ تریہہ تھیں پیدا ہو

استفراغیہ بعد فراغت   دیوے ضعف کرے کم طاقت

تخمیہ بدہضمی تھیں ہو   تعبیہ رنج کرے جے کوہ

وہمیہ وہم جو کرے کمال   پاوے اندر عقل زوال

غمیہ غم تھیں ہووے پیدا   غضبیہ غضبوں کرے ہویدا

سہریہ تاپ جو رہے بیدار   سبب بے خواب ہووے بیمار

سُدیہ سدہ تھیں ہو جاوے   فزعیہ خوف کسے نوں آوے

نومیہ بہت کرے جو خواب   آوے خواب اس باہجھ حساب

حریہ جدوں حرارت ہووے   وچ جسم دے آن کھلووے

پووے مخالف جدوں غذا   یا کوئی تیز یا سخت دوا

غذائیہ دوائیہ ایہو دو تاپ   نال بدن دے کرن ملاپ

بہتا فکر کرے انسان
فکریہ پیدا ہووے آن

غشیہ غش تھیں کرے ظہور
اُڈ جاوے چہرے دا نور

جد کوئی پیوے بہت شراب
چڑھے خمریہ تاپ شتاب

نزلیہ شدت وقت زکام
آن جسم وچ کرے مقام

ورمیہ تاپ ہووے جد ورم
کردا بہت جسم نوں گرم

جد سردی بہت لگے انسان
سرمیہ حاضر ہووے آن

وجعیہ سخت درد جد ہووے
آن جسم دے وچ کھلووے

تشفیہ ترک جو کرے ریاضت
ایہو اس دی خاص شناخت

جے کوئی کرے ریاضت سخت
چڑھے ریاضیہ تاپ یکلخت

حمیٰ یوم پچیس اقسام
گن کے سب سنائے نام

بہتا گرم ہووے جد رُوح
حمیٰ یوم ہووے تد شروع

یا ہو جاون بند مسام
یا لگ جاوے سخت زکام

یا کوئی سخت دوا غذا
کرے بگاڑ معدے وچ جا

یا دُھپ سخت یا اگ دا ساڑہ
کرے جسم دے وچ بگاڑ

سبب ہوا یا پالا سخت
سردی اثر کرے یک لخت

سبب درد یا پھوڑا ورم
کرے تاپ رُوح نوں گرم

سبب ترہیہ یا زیادہ بُھکھ
دیوے تاپ جسم نوں دُکھ

سبب خواب یا بہت بیخوابی
کرے تاپ وچ بدن خرابی

سبب یا ریزش نزلہ خام
کرے تاپ وچ جسم مقام

سبب خوب فکر یا غم
دیوے رُوح نوں تاپ الم

سبب رنج یا وہم خیال
رُوح نوں تاپ کرے بدحال.

یا حدوں زیادہ استفراغ   ضعف دیوے دل جگر دماغ
سبب یا غش یا ضعف نہایت   ہووے تپ دی سخت شکایت
پیوے یا کوئی بہت شراب   یا غصیوں تپ چڑھے شتاب
سبب یا بدہضمی تھیں تاپ   آوے رہ گی کرے ورلاپ
یا طاعون یا تاپ وبائی   پاوے روح دے وچ تباہی
جو ہووے معلوم سبب   کر توں اس دا دارو جھب
نال طریقے پیر اُستاد   قاعدہ کلیہ رکھیں یاد
اوّل کر دپچھان مزاج   طبع موافق کرو علاج
گرمی سردی کرکے دھیان   نال علامتاں لے پچھان
نبض قارورہ کرو شناخت   حال حقیقت کر دریافت

علاج حمّیٰ یوم

حمّیٰ یوم ایہہ سادہ تاپ   دفع ہووے منزل تے آپ
حاجت نہیں اُس بہت علاج   جائز مدد کرن مزاج
سبب جے ہووے بند مسام   مل گوگا گھیو بدن تمام
بھانس دیہو پانی کر گرم   سخت مسام ہو جاون نرم
گرم جگہ دے وچ بہا   جتھے ذرا نہ لگے واء
گلقند تازہ اس نت کھوا   الاچی دانہ نال ملا
جبکہ کھنگ نہ ہووے نال   سکنجبین کر استعمال

بنفشہ شربت نیلوفر
وقت تریہہ پلایا کر

نسخہ عرق آور

نوشادر ماشہ ہک منگا
پانی پندراں تولے ڈال
چھتے اس دے تڑے کروا
مُڑھکا جدوں ہووے اس جاری
دیہہ اس نوں اینٹی فیبرین
مُڑھکا بہت نہایت آوے
پاشویہ اس نوں کرو ضرور
مَل روغن بابونہ گُل
سبب دُھپ یا اگ دا ساڑ
آلو انبلی کرو نقوع
پنڈے گل روغن ملوا
دھنیاں صندل مُشک کافور
تاپ جے چڑھے زکام
کچّی ریزش کھانسی نال
ریزش کاہڑے نال پکا
گاؤ زبان گُل نیلوفر
کھنڈ سفید تھوڑی جیہی ڈال
سبب جے سردی باد ہوا
سونف منقہ دیہو اوبال

شورہ ماشے چار رلا
سرکہ دو تولے گھت نال
ہک ہک گھنٹے بعد پلا
ہووے تپ دی رفع بیماری
نال پانی دے رتی تین
جلدی بہت بخار ونجاوے
سر دا درد ہووے اس دُور
جان مسام شتابی کھُل
گرمی تھیں تپ کرے بگاڑ
مصری ڈال کراؤ شروع
گوکا مکھن نال رلا
گھوٹ بدن تے ملو ضرور
گرے سینے تے نزلہ خام
نکلے بہت کرے بدحال
بنفشہ سونف مُلٹھ جوشا
نال جوشاندے شامل کر
کر کجھ مُدّت استعمال
ہووے تاپ کسے نوں آ
ماکھوں دو تولے وچ ڈال

عرق سونف دا شہد ملا
بدہضمی تھیں جیکر تاپ
نفخ شکم نوں دیوے کھچ
دیہو پودنہ سونف اوبال
مگھ قدرے تازہ گلقند
عرق پودنہ سونف اجوین
گرم شکم نوں کر ٹکور
بدہضمی جے گرمی نال
انار دانہ آملہ منگوا
ترش انبلی ترش انار
قبض شکم وچ کرے خرابی
غش تھیں تاپ کسے نوں آوے
شربت صندل عرق گلاب
بیدمشک دا عرق پلا
مربہ بہی تے سیب کھوا
سبب سردی دا جیکر غش
جیکر تاپ نہ ہووے نال
جعفل کیسر لونگ پسا
پیہہ کے منہ اُس دے وچ ڈال
مخالف جیکر ہوے غذا
جے کر ہووے گرم سبب

عوض پانی دے اوس پلا
ہووے کرے روگی ورلاپ
ہووے بہت طبیعت نرچ
زیرہ دارچینی وچ ڈال
نال جوشاندے کرد پیوند
سکنجبین گھت دیہہ دن رین
دیوے رتج شتابی توڑ
ترش دوا کر استعمال
نقوع کرکے اس روز پلا
سکنجبین دیہہ نت نہار
دیہہ اس نوں تلیین شتاب
ضعف ہووے دل گوتے کھاوے
روح کیوڑہ بیوے گھت آب
مصری کوزہ نال رلا
ورق چاندی دے نال رلا
آوے ہوش جاوے اُس نس
گرم دوا کر استعمال
دو دو رتی وزن تلا
دیہہ منقہ سونف اوبال
گرم یا سرد یا تیز دوا
سکنجبین گلاب پلاؤ جھب

جیکر سرد دیوے تپ زور — پاوے وچ بدن دے شور
سونف پودنہ زیرہ ڈال — منقہ شامل کرکے نال
چھ چھ ماشے تریے دوا — منقہ دو تولے وچہ پاء
دیگچی دے وچ گھت اوبال — کرکے صاف ماکھوں وچہ ڈال
روگی نوں ایہہ روزہ پلا — دیوے ٹھنڈا تاپ اوڑا
تپ جے ہووے سرد ریاح — عرق سونف دیوے اصلاح
تاپ سبب جے استفراغ — ضعف دیوے دل جگر دماغ
مقوی جگہ اس کریں دوا — مقوی دل نت دیہو غذا
مربہ بہی دیہہ اس سیب — نال ورق چاندی کر زیب
مربہ آملہ دیہہ گلقند — ورق طلا کر نال پیوند
عرق کیوڑہ عرق گلاب — شربت صندل میل شتاب
سبب تاپ دا وہم یا غم — یا کجھ غصہ سخت الم
شربت صندل نت پلا — گاؤ زبان دا عرق رلا
سبب تاپ دا جیکر ورم — سخت گھنبیر یا پھوڑہ گرم
یا تریہہ بھکھ یا نیند بے خوابی — پاوے اندر جسم خرابی
جس سبب تھیں پوے فتور — کر اس نوں ہر حیلے دور
درد پیڑ یا موذی مرض — تاپ ہووے جس دکھ دا عرض
یا طاعون یا تاپ وبائی — پاوے اندر جسم تباہی
یا ماتا خسرہ کرے ظہور — پاوے تپ اس نال فتور
اصلی مرض دا کرو علاج — تاں ہووے تندرست مزاج
جد اصلی مرض دفع ہو جاوے — مرض عارضی نظر نہ آوے

بیان تپ خلطی

خلطی تاپ قسم ہے چار
خلطاں موجب پینتی نام
دائرہ آوے دورے نال
باہر رگاں جے تپ دا مادہ
وچ اعضاواں کرے بگاڑ
قوت بدن اس کرے تحلیل
جد پھر مادہ جمع ہو جاوے
داخل رگاں دے وچ مواد
رہے لزومت تپ دی دائم
لازم بھوڑا رہے مدام
سبب تاپ دا جیکر خون
مطبقہ ہے اس تپ دا نام
بلغمی تپ رہے لازم دائم
صفراوی ہر قسم دا تاپ
جے خالص صفراوی مادہ
دوجے دن مڑ نظر نہ آوے
تاپ ترئیا اس دا نام

چوتھے خلطاں تھیں کرے بگاڑ
دائرہ لازم حسب مقام
لازمہ رہے دائم ہر حال
کرے تعفن بہت زیادہ
دیوے دورہ شعلہ مار
ہو جاوے تسکین علیل
مڑ نوبت دورے دی آوے
گندہ ہوئیکے کرے فساد
وچ جسم دے ہر دم قائم
نوبت شدت کرے تمام
ہووے گندہ بہت زیانا
کرے عفونت خون تمام
وچ بدن دے ہر دم قائم
نال رعب دے کرے ملاپ
یک دن آوے بہت زیادہ
تریجے مڑ حاضر ہو جاوے
آکھن ہندی لوک تمام

جے بلغم نال مرکب ہو
بہت دیر تپ رہے کھلو

لازم رہے شامل ہر حال — نوبت شدت کرے کمال
جد صفراوی ہووے حدت — کرے وقت نوبت دے شدت
غیر طبیعی سبب سودا — ہووے تاپ شروع جد آ
تاپ ربع اس نام شناس — چوتھیہ کہن عوام الناس
تاپ ربع دو قسماں جان — دائرہ لازمہ کریں پچھان
ہک دن چڑھے دو روز نہ آوے — مُڑ چوتھے دن بدن تپاوے
ربع دائرہ اس دا اسم — بہت دیر تک رہے وچ جسم
ربع لازم قائم ہر حال — چڑھے چوتھے دن شدت نال

بیان تپ مُطبقہ دموی

مُطبقہ تپ ہک سخت آفات — ہکو جیہا رہے دن رات
جدوں عفونت پاوے خون — ہووے گندہ بہت نہ یون
ایہہ تپ شروع ہووے تب آ — داخل وچ عروقاں سارہ
خون گندہ جد کرے بگاڑ — ہووے جسم سارے وچ ساڑ
چہرہ سُرخ نہایت گاہڑہ — اکھیں سُرخ ہوون سر بھارا
پہلاں لئے کے نام خدا — باسلیق دا فصد کرا
پچھوں دیہہ شربت عناب — نال ہلا رت عرق گلاب
آلو انبلی رات پوسا — فجر پلا رت مصری پاء
جیکر قبض شکم وچ ہو — دیہہ ملین اس نوں کو

جیکر کھنگ نہ ہووے نال
ترش چیزاں کر استعمال

بہت کھوا سنگترہ انار
جیکر کھانسی شامل ہو
دیہہ توں اس نوں اوہ دوا
بنفشہ صندل بور عناب
جے بلغم نال مرکّب ہو
کراں بیان عجیب دوا
چرائتہ پاپڑا افسنتین
گلو تازہ ترے ماشے ڈال
نظر جے آوے خون زیادہ
جیکر ہووے لڑکا بال
دموی تاپ جان دو قسم
جیکر خون عفونت پاوے
جے باہجھ عفونت کرے خروش
سُونُوخُس اس تپ دا نام
دموی مادہ مارے جوش
علامتاں دموی ہون ظہور
شربت رنت انار پلا
آلو انبلی کرو نقوع
شربت آلو کرکے تیار
بنفشہ شربت نیلوفر
قے نال صفرا اخراج

نِمّبو گاجراں دا آچار
چیزاں تُرش نہ نیڑے ڈھو
خون گندہ جو کرے صفا
کرکے دیہہ نقوع شتاب
بہت مدّت تپ رہے کھلو
دیوے تپ دی بیخ اُٹھا
دو دو ماشے دارو تین
نقوع کرکے کر استعمال
فصد نال کر خارج مادہ
نال جوکاں دے خون نکال
کرے بگاڑ بہت وچ جسم
مُطبقہ تپ اوہ نام رکھلوے
خون بدن وچ مارے جوش
کہن حکیم طبیب تمام
سُونُوخُس تپ کرے بیہوش
باہجھ عفونت کرے فتور
سکنجبیں پانی وچ پا
مصری ڈال کراؤ شروع
اس نوں رنت پلاؤ نہار
روغن کرو مالش کر
کر ایہہ عمدہ بڑا علاج

سکنجبیں دی قے کروا — گرم پانی دے نال رلا
ہور شربت شیرہ سرد نقوع — رکھ ہمیشہ اس نوں شروع

بیان تپ غب دائرہ خالص

دائرہ غب دا کراں بیان — دساں اس دے خاص نشان
ہک دن چڑھے دوجے نہ آوے — مڑ تریجے دن بدن تپاوے
سڑکن تلخی زرد پیشاب — بہت پیاس لگے اس آب
اوبت آون تے جی متلاوے — نوبت وقت طبع گھبراوے
زرد رنگ دی قے اسہال — آون کرن سخت بدحال
مونہہ کوڑا تے خشک زبان — سر نوں درد دیوے نقصان
دل نوں بہت ہووے گھبرا — وچ بے ہوشی کرے بکا
غیر طبعی موذی صفرا — کرے تعفن وچ اعضا
جیونکہ معدہ جگر طحال — پاون رنج عفونت نال
ایہہ مادہ مفرد صفرا — کرے تعفن وچ اعضا
غب دائرہ خالص تاپ — ٹٹ جاوے منزل تے آپ
تریے نوبت آوے یا چار — یا آوے نوبت ستّ وار
مدّت نوبت باراں ساعت — ہووے تپ دی رفع شکایت
دورہ غب جے دیوے زور — پاوے سخت نہایت شور
آلو انبلی رات پوسا — فجر پلا رنت مصری پاء
سکنجبین دی قے کروا — خارج کر موذی صفرا
ترش زبیتو سنگترے انار — دفع کرن صفرا دا ساڑ

سکنجبین تازہ تے گلقند
دائرہ غب وچ فائدہ مند

خرفہ کاسنی تخم لے کھیرہ
گھوٹ پلا مصری گھت شیرہ

جیکر ہووے قبض نہایت
وچ شکم دے درد شکایت

گھوٹے دالی دیہہ تلیین
خارج کر صفرا لعین

بنفشہ کدو مغز لے آ
کاسنی پھل گلاب ملا

گھوٹ پانی وچ دالو چار
دو دو تولے دا مقدار

شیرہ اس دا صاف کرا
مصری ڈال اس ترت پلا

دو ترے دارے ایہہ تلیین
دیہہ توں اس نوں نال یقین

جیکر خواہش کرے غذا
دیہہ ترشی کرکے ہمراہ

گاجر لیموں دا آچار
غلغل آملہ دا ہر بار

کھچڑی دیہہ مونگی دی دال
یا چاول اس دیہہ اوبال

گوشت مچھی مرچ نہ دیہہ
رکھیں یاد نصیحت ایہہ

بیان غب لازمہ

لازمہ غب جے کرے ظہور
گر معلوم جیویں دستور

بلغم نال ملے صفرا
داخل ہون عروقیں جا

تعفن کرے رگاں دے وچ
نوبت وقت کرے تپ زچ

داخل وچ عروقاں مادہ
ہک دن ہووے بہت زیادہ

دوجے دن کجھ رہے لزومت
تریجے دن مڑ گرے خصومت

وقت چڑھائی لگے پالا
شدت وقت ہووے دل کاہلا

جیکر بلغم ہووے شور
دیوے دورہ سخت مروڑ

بلغم شورہ حکم صفرا
جے غالب ہووے صفرا
اچویں بدن رنگین پیشاب
بدنوں سر نوں چڑھے بخار
جے بلغم دا ہووے زور
گھولی بہت اس خواب
رلے جیکر کجھ بلغم خام
شروع نوبت وچ لرزہ آوے
غلبہ جیہڑی کرے کیفیت
کیفیت موجب کرو علاج
اٹھتالی ساعت نوبت تاپ
بلغم نال جے کرے ملاپ
جب تک بلغم نضج نہ کھاوے
جیکر حکم خدا دے نال
یا نکسیر آوے یا عرق
منضج دے کے کر تلیین
تپ غب نال جے ہووے کھنگ
بنفشہ سونف ملٹھ جوشا
ترش نہ دیویں کوئی چیز
چرائتہ کڑو گلو جوشا
تنے ترے ماشے دا مقدا

رکھے آکھن کل حکماء
تلخی بہت ہووے گھبرا
آون سُفنے بہت خراب
سر نوں درد ہووے بسیار
دورہ بہت ہووے کمزور
پھیکا ذائقہ بہت خراب
ہوون درداں جسم تمام
دل نوں دھوپ نہایت بھاوے
معلم اس دی کرو ماہیت
موافق جیہڑا طبع مزاج
مُڑ ہولا ہو جاوے آپ
بہت دیر تک رہے غب تاپ
ہرگز بدنوں تاپ نہ جاوے
بحران ہووے قے یا اسہال
تپ غب تھیں جب ہووے فرق
دیہہ مُڑ شربت افسنتین
بلغم نکلے چٹے رنگ
نت پلا مصری وچ پا
ایہو رکھیں یاد تمیز
پیوے نت وچ کھنڈ ملا
پیوے کرکے صاف نتار

سبب جے ہووے بلغم شور   یا ہووے صفرا دا زور
رنگ چہرے دا پیلا زرد   شربت دیہہ بزوری سرد
شربت لیموں نت پلا   کٹ سٹے مُوذی صفرا
بہت صفرا جے کرے لاچار   نت کھوا سنگترے انار
جیکر اس نوں قے کراویں   فائدہ جلدی نال اُٹھاویں
سکنجبین کر استعمال   آلو انبلی پانی ڈال
تُرش انار دانہ کھوا   روگی نوں ہر روز چٹا
بہت دیر غب رہے جے تاپ   کرے جے بلغم نال ملاپ
ہک ہک رتی قدر کونین   عرق سونف وچ دیہہ دن رین
ایہہ نسخہ آزمودہ کار   سائیں بخش کیتا کئی بار
بہت نہایت فیض اُٹھایا   ہرگز کدے خطا نہیں پایا
کوڑیاں چیزاں نت جوشا   دیہہ اس نوں وچ شہد بلا
جے اوس ہتھیں پیریں ورم   شربت دیہہ بزوری گرم
یا دیویں شربت دینار   یا دیہہ درد نہ رہے آزار
عرق سونف دا بہت پلا   سرد پانیوں پرہیز کروا
ہر ہفتہ دے کے تلیین   خارج کرد مواد لعین
بلغم مُنضج نال پکا   ہر ہفتہ مُسہل کروا
جاوے دکھ پُرانا ہو   بہت دیر جے رہے کھلو
ایہہ کر اس دی تدبیر   حق اس دے وچ ہے اکسیر

دیہہ غذا اس نوں نخود آب
چاول دلیا یا کش کاب

نسخہ تپ غب لازمہ کہنہ

تپ غب جیکر بہت پرانا — رہے بدن وچ کل ٹکانہ
نسخہ مجرّب کراں بیان — رہے نہ تپ دا نام نشان
کشتہ ابرک مشک کافور — کونین ست گلو ڈال ضرور
ترڑے ترڑے ماشے دا مقدار — لے کے میل دوائیں چار
ترڑے ترڑے رتی دا مقدار — کھاوے فجرے نت نہار
وزن خوراک ایہہ مرد جوان — عمر موافق بالل نادان
ایہہ نسخہ آزمودہ کار — ہوئے بہت شفا بیمار

بیان شطر الغب

جے دونویں غباں رل جاون — آپو اپنا ضرر پہنچاون
شطر الغب اس تپ دا نام — دائر لازم حسب انتظام
ایہہ تپ چڑھے جدوں انسان — مشکل آوے وچ پچھان
اوکھا اس دا سمجھ قیاس — کرے طبیب دا ناشناس
پہلاں کرکے خوب دھیان — غالب لے مواد پچھان
غلبہ جس دا نظری آ — طبع موافق کرو علاج
جے مادہ لائق اخراج — منضج مسہل قے علاج
جے مادہ لائق تبدیل — طبع موافق کرو تعدیل
خفیف مواد جے لائق عرق — کر تدبیر ہووے جھب فرق
جے مادہ وچ جگہ بگاڑ — کرکے دیویں اس نوں ادرار

رغب لازمہ دانگو کرو علاج　　سمجھ کیفیت طبع مزاج
شربت دیویں نت بزور　　ہووے تاپ پورا نہ ہور

نسخہ مجرّبہ صدری سائیں بخش حکیم

ہک صدری نسخہ لکھاں ضرور　　رہے نہ تپ دا ذرہ قصور
تولہ ورقیہ لئے ہڑتال　　پنج تولے اَک دا دُودھ ڈال
کھرل وٹے وچ کھرل کرا　　اَک دا دُودھ سب جذب کرا
جد اوہ ہووے گرڑہ آ　　گول غلولہ پکڑ بنا
سوتر تولے چار ولا　　سر تے کوئلہ اگ رکھا
گولہ پیالی وچ رکھاؤ　　جتھے اس نہ لگے واؤ
جد اوہ گولہ سرد ہو جا　　پیہ کے ڈبی وچ رکھا
ربع رتی دا وزن کھوا　　قدرے کھنڈ اس وچ ملا
بہت نہایت نفع دکھاوے　　تاپ پرانہ دُور ہو جاوے
کڑو چرائتہ افسنتین　　کاہڑ پلا ایہہ دارو تین
عرق سونف دا نت پلا　　پانی تتھیں پرہیز کرا

بیان تپ محرقہ

محرقہ تاپ بڑا ہک سخت　　پیدا آن ہووے یک لخت
گرم تیز صفرا دا ساڑہ　　جگر معدے وچ کرے بگاڑہ
محرقہ تپ ایہہ بُری آفات　　کرے قوت بدن دی مات
زور دیوے جد بہت بخار　　تڑپھے مچھی وانگ بیمار

پھرے بدن وچ زہری مادہ
عقل ہوش وچ پوے فساد
قے دست ہو جاون جاری
گھگھی وانگ ہووے سرسام
پوے جگر دل دے وچ ساڑ
سڑکن تریہہ تلخی گھبراوے
کوڑا ذائقہ زرد دہان
زردی رنگ قارورہ آوے
رنگ اکھیں چہرے دا زرد
جیکر پوے ردی بحران
جیکر دسواں روز لنگھاوے
قے دست اس بند نہ کر
ایس تاپ تھیں رب رحمان
مُحرقہ موذی تاپ خراب
سکنجبین کی قے کروا
شربت لیموں تُرش انار
جیکر آون بہت اسہال
زرشک آملہ دانے انار
قابض کوئی نہ دیویں چیز
سکنجبین جے پیوے سادہ
خرفہ کاسنی تخم خیار

ہووے تلخی طپش زیادہ
باناں بہت کرے بکواد
پوے طبیعت وچہ خواری
آوے کسے نہ وقت آرام
اوکھا ہووے بہت بیمار
دل نوں طپش پہنچے کرلاوے
سُکے تالو حلق زبان
ضعف پوے دل گھاٹا کھاوے
چڑھے بخار ہووے سردرد
اٹھویں دسویں کڈھے جان
فضل خدا تھیں صحت پاوے
بند کرن وچ بہت خطر
بخشے رحمت نال امان
دارو اس دا کرو شتاب
انبلی آلو بہت. پلاء
بہت مفید پون درکار
ہووے قوت جسم نڈھال
دیہو نقوع کرصاف نتار
نال ہوش رکھ یاد تمیز
کرے معدیوں خارج مادہ
جگروں کرے مواد ادرار

ترش لیموں سنگترے انار — خارج کرن بدن دا ساڑ
شربت لیموں آلو سیاہ — دیوے محرقہ تاپ ونجا
شربت صندل قرص کافور — دیہہ بخت ذرہ نہ رہے قصور
بید مشک تے کیوڑہ عرق — میل گلاب ہووے جھب فرق
بنفشہ شربت نیلوفر — پانی ڈال پلایا کر
بہت جے ہووے حال تباہ — دیویں اوہ ترے عرق رلا
دھنیاں کاسنی صندل بور — پھل گلاب تے مشک کافور
گھوٹ پانی وچ کرو طلا — دیوے سڑکن جسم ونجا
قے اسہال جے آون زرد — ہووے قبض شکم وچ درد
دیہہ گھوٹے والی تلیین — دو ترے واری نال یقین
بنفشہ کاسنی پھل گلاب — مغز کدو وچ ڈال شتاب
دو دو تولے پیوے گھوٹ — دفع ہووے جسموں سب کھوٹ
جیکر خواہش کرے غذا — دیویں ترشی نال رلا
غلغل زیتو دا آچار — کھاوے نال غذا ہر بار
کانجی گاجر دی جے پیوے — بہت شتابی چنگا تھیوے
گرم خشک کوئی چیز نہ کھاوے — مت مڑ تاپ عود کر آوے
جیکر سر وچ درد بخار — کرو پاشویہ دو ترے وار
وانگ غب دے محرقہ تاپ — دفع ہووے منزل تے آپ

پر مدد طبع دی کرن ضرور
مت کوئی پاوے ہور فتور

بیان تپ بلغمی

بلغمی تپ جد کرے آغاز
آوے مدت بہت دراز
بلغمی تپ دے بہت اقسام
موجب ضرر سداون نام
جے بلغم نال ملے صفرا
داخل ہون اعضائیں جا
دو مادے فاسد رل جاون
تاپ مرکب شروع ہو جاون
دائم آون دورے نال
نوبت وقت کرن بدحال
جے دورہ کرن صبح یا شام
کدے تاپ تے کدے آرام
اُتر جاوے ہووے تسکین
مُڑ نوبت تے چڑھے تعین
نائبہ مواظبہ نام شناس
وچ مشہور عوام الناس
رات چڑھے دیہہ نظر نہ آوے
اوہ تپ لیلی سداوے
چڑھیا تاپ رہے دن سارا
بند مسام ہوون سر بھارا
بچیا رات رہے جے ساری
آکھن اُس نوں تاپ نہاری
باطن گرم جے باہر سرد
چڑھے بخار ہووے سر درد
تاپ لیفوریا اس دا نام
کہن حکیم طبیب تمام
باطن سرد جے ظاہر گرم
رہے تاپ جسم تے نرم
انفیالوس تپ نام پچھان
دیکھو طبّاں وچ بیان
ہک اُترے دُوجا چڑھ جاوے
بادلہ داخلہ نام سداوے
شرکیہ چڑھے شراکت نال
جیونکہ معدہ جگر طحال
وچ رگاں جے سرد مواد
داخل ہوئیکے کرے فساد
دائمی تپ لثقہ اس نام
مثل دق تشبیہ تمام
لازم رہے جسم وچ دائم
ہکو جیہا ہمیشہ قائم

خاص حقیقی تپ دق حادہ ۔ ہووے بعد غذا زیادہ
فرق دوہاں وچ اتنا جان ۔ کہے طبیب دانا پہچان
بلغمی تپ دی خاص علامت ۔ وچ جسم نت کرے اقامت
بھاویں دائرہ لازم ہووے ۔ وچ بدن دے آن کھلووے
نائبہ نوبت دیوے دائم ۔ لازمہ رہے ہمیشہ قائم
تپ دے نال جے کھانسی ہو ۔ چیزاں ترش نہ نیڑے ڈھو
ریزش خام جے ہووے نال ۔ کرو جوشاندے استعمال
ریزش سرد جے ہووے خام ۔ منضج نال پکاؤ تمام
جب تک بلغم نضیج نہ کھاوے ۔ تاپ بدن نوں چھوڑ نہ جاوے
تپ وچ ریزش پختہ آوے ۔ شربت فائدہ بہت پہنچاوے
فاسد مواد جے بہت خراب ۔ دیہہ کوئی اس نوں نرم جلاب
بلغمی تپ ہر قسم پرانا ۔ بیٹھے جیکر گل ٹھکانا
جے کھانسی ہووے تپ نال ۔ ریزش خام کرے بدحالی
کاہڑ جوشاندہ روز پلا ۔ دیوے ریزش خام پکا
دو انجیر منقہ چار ۔ سونف ہک تولے دا مقدار
بنفشہ ماشے پنج ملٹھ ۔ چار عناب لسوڑیاں اٹھ
گاؤزبان پنج ماشے ڈال ۔ رات پوسائیکے فجر ابال
کل پن اس وچ کھنڈ ملا ۔ دیوے ریزش خام پکا
دو ترے ہفتے استعمال ۔ کرو جاوے تپ کھنگ فی الحال
جیکر حاجت ہوس جلاب ۔ کاہڑ جوشلا ٹیکے دیہو شتاب
جیکر شامل گرم بخار ۔ آوے کھانسی پک کھنگار

اعجازہ شربت اس دیوے نفع
لیفور یا تپ جے بہت پُرانا
باطن گرم تے ظاہر سرد
کر کجھ مُدت استعمال
لشقہ تاپ والا بیمار
دیہو شربت نت بزور
پیوے شربت روز اصول
مرکب تپ نوں نال یقین
مرکب تپ جے نائبہ ہو
صفرا تپ وچ جے ہووے تیز
ہر ہفتہ ہک قے کروا
غشبہ تاپ کرے بدحال
انقیالوس نوں قے کروا
ہر ہفتہ دے وچ ہک بار
ہتھیں پیریں جے کر ورم
شربت نت پلاؤ بزور
شرکبہ تپ نوں دیوے نفع
جے پیوے شربت دیناری
سبب جے ہووے بلغم شورہ
غالب جیکر بہت صفرا
رنگ جے ہووے پیلا زرد

کرے کھنگ تاپ سب دفع
رہے باطن وچ مل ٹھکانا
نت پلا اُس شربت درد
دیوے جسموں تاپ نکال
پیوے شربت روز دینار
نہار ریہ لیلیہ ہووے دُور
مواظبہ بلغمی رہے نہ مول
دیہہ نت شربت افسنتین
شربت فائدہ کرے گلو
ہووے جلدی نال گرڑہ
مواظبہ نائبہ رہے نہ کا
کر شربت صندل استعمال
نہیں کوئی اس دے جیہا دوا
ہووے انقیالوس قرار
شربت دیہو بزوری گرم
کرے مبادلہ داخلہ دُور
کرے مواد جگر دا دفع
جاوے لیلیہ تاپ نہاری
دیوے تاپ مرکب زور
سکنجبین گلقند کھوا
شربت دیہو بزوری سرد

بنفشہ شربت نت پلا
تپ وچہ لگے تریہہ نہایت
شربت اُس نوں دیہہ انار
لعاب بہیدانہ اسبغول
یا دیہہ شربت ترش انار
خالص بلغمی تاپ جے دائم
غالب ہووے مادہ سرد
بلغم خام جے کرے بگاڑ
سونف انیسوں افسنتین
کُٹھ پانی وچ رات پوسا
پنج تولے گلقند وچ ڈال
کُل پُن کرکے صاف پلا
پلا نت شربت افسنتین
ایہہ بھی شربت ہے مشہور
بلغمی تاپ جے کرے بیحال
بہت مدت آوے تپ طول
منقہ سونف انجیر جوشا
سرد نہ دیویں کوئی چیز
مرکّب تاپ جے بہت پرانا
رہے بدن دے وچ کھلو
دو ترے چار مہینے آوے

نیلوفر دا نال رلا
سڑکن سوزش بدن شکایت
دو ترے تولے دا مقدار
دیویں شربت دے وچ گھول
شیرہ کاسنی تخم خیار
رہے جسم وچ ہر دم قائم
وچ اعضاواں ہووے درد
دیویں ایہہ جوشاندہ کاہڑ
کرفس ہر یک ماشے تین
فجرے دیگچی وچ جوشا
دیویں دو ترے ہون اُبال
دیوے بلغمی تاپ ونجا
دیوے فائدہ نال یقین
ہووے تاپ پرانا دُور
پھل ماتا ہووے اس نال
اوکھا ہووے بہت رنجول
دیہہ نت اس نوں شہد ملا
ایہو رکھیں یاد تمیز
کرے جسم دے وچ ٹھکانا
فائدہ کرے دوا نہ کو
ہرگز بلغم نضج نہ کھاوے

رل سودا بلغم دے نال
کرے روگی دا مندا حال
نسخہ ہک مخفی اسرار
کراں بیان اس دا اظہار
کئی ہزار دفعہ آزمایا
فضل خدا تھیں فیض اُٹھایا
تخم کرنجوہ تولے دو
ہک تولہ ست ڈال گلو
ترے ماشے ہوڑ کونین
میل ماشہ ہک دیہہ دن رین
پچھوں شربت افسنتین
دیہہ ہک تولہ نال یقین
ایہہ نسخہ آزمودہ کار
سائیں بخش کیتا کئی بار
ڈٹھا ایس نوں مثل اکسیر
سر تپ دے وچ مارے تیر
لیفوریا لیلیہ تاپ دیوس
مرکب رشقہ انقیالوس
مواظبہ نائبہ دائمی تاپ
نس جاون کردے ورلاپ
کھاوے نت دہاڑے دس
چھوڑ بدن تپ جاوے نس
جے استعمال کرے دن بیس
بسے کٹ تاپ دا سیس
یاد آیا نسخہ دہقانی
دفع کرے تپ دی پریشانی
کہنہ تاپ جے لڑکا بال
کر ایہہ نسخہ استعمال
چاول گڑھ اجوین پوسا
پیوے گھوٹ گلو وچ پا
ترے ہفتے پیوے یا چار
ہووے دائمی تاپ فرار
ٹوٹکہ یاد مینوں ہک آیا
شاہ ادزانی دا فرمایا
دفع کرے تپ نوں راہ عرق
ہووے بہت شتابی فرق
کُٹ اجوین شہد وچہ ڈال
کر کجھ مُدت استعمال

کُہنہ تپ نوں دیوے نفع
بلغم باد ہوون سب دفع

نسخہ تپ مرکّب

مرکب تپ دا عجب دوا — دساں دیوے رب شفا
گلو چرائتہ افسنتین — دو دو ماشے دار دتین
دو ماشے وچ کڑو رلا — رات پانی وچ رکھ پوسا
فجرے دیہہ نت کرکے صاف — تاپوں کرے خداوند معاف
جے رنگ ہووے پیلا زرد — شام پلا نت شربت زرد
بزوری شربت کرکے تیار — پیویں دونویں وقت نہار

شربت گلو

ہووے بال یا مرد جوان — تاپ مرکب کرے حیران
بہت دیر تک رہے کھلو — فائدہ شربت کرے گلو
گلو تازہ چھ تولے لیا — پھُل گلاب بنفشہ پا
افسنتین نیلوفر لے — ہر یک ہوون تولے ترے
ترے پا مصری ڈال ضرور — کرو قوام جیویں دستور
جے غالب گرمی وچ جسم — ہووے تاپ دفع ہر قسم
ایہہ بھی ہے اِک نسخہ آزمودہ — شاہ ارزانی دا فرمودہ

شناسی نسخہ تپ کُہنہ

جے تپ چڑھے شراکت نال — جیونکر گُردے جگر طحال
نسخہ ہک آزمودہ کار — دفع کرے تپ راہ ادرار

ثناسی نسخہ ایہہ مشہور — تاپ پورانہ ہووے دور
قلمی شورہ مرچ سیاہ — ہر ہک دو دو تولے لیا
شورہ کڑچھی دے وچ پا — چا ہڑ اگ تے خوب پکا
مرچاں گھت۔ گھت شورہ کاہڑ — پسنج ہلا مرچاں سب ساڑ
جد مرچاں سڑ جان تمام — پک جاوے شورہ سب خام
جلدی پیالے دے وچ ڈال — کر مُڑ اس نوں کھرل کمال
نوشادر چھ ماشے وچ پا — شیشے دے وچ رکھ ٹکاء
وزن کھوا نت رتی ست — مُڑ کے تاپ نہ آوے وت
گلو زیرہ چانول اجوین — پچھوں گھوٹ پلا دن تین
کر ایہہ نسخہ نال تاکید — پوے تاپ نوں بہت مفید
جد اُس نوں ہووے ادرار — ہووے تپ دا دفع اثار
جے سر وچ اس ہووے پیڑ — پا شوبہ حق اس دے اکسیر
جے کر خواہش کرے غذا — کھچڑی دیہہ نخود آب پکا
یا کدو پالک، مونگی دال — یا چانول اس دیہو اوبال

نسخہ تپ بمعہ اسہال

جے تپ بعد آون اسہال — پکڑے قوت ضعف کمال
دستاں نسخہ بہت عجب — نفع پہنچاوے دستاں جھب
جیکر کھنگ نہ ہووے نال — کر ایہہ نسخہ استعمال
نرہ شک آملہ دانے انار — سماق برابر دارد چار
کر کے پانی وچ نقوع — رکھ دو ہفتے تک ایہہ شروع

یا شربت اس حب آلاس — رنت پلاؤ بے وسواس
مواد سبب جے معدے وچ — وقت مروڑے لگے کجھ
کر توں اوّل اوہ علاج — کرے مواد جیہڑا اخراج
بنفشہ مغز کدو بادیان — سنا تولہ تولہ سب آن
دس تولے خالص گلقند — گھوٹ پانی وچ کرو پیوند
کپڑے وچ گھت صاف کرا — دن وچ ہک دو بار پلا
بہت پہنچاوے نفع نہایت — کرے مرض دی رفع شکایت

نسخہ لعوق تپ و سرفہ

جے غالب صفرا طبیب — بلغم نال ہووے ترکیب
شروع مرکب تاپ ہو جاوے — کھانسی بہت نہایت آوے
ہووے ریزش نزلہ گرم — خشک مزاج ہووے یا نرم
دیویں اس لعوق بنا — چٹے اس نوں صبح و عشا
بہیدانہ خطمی نیلوفر — بنفشہ اس دے شامل کر
دو دو تولے وزن تولا — لسوڑیاں سو دانہ وچ پا
رات پوسا پانی وچ ڈال — فجرے دیگچی وچ اوبال
مل کے پُن کے صاف کرا — اَدھ سیر مصری نال رلا
خوب طرح کر گاہڑہ قوام — ایہہ دوا گٹ میل تمام
نشاستہ رب السوس کتیرا — مغز تخم کھکھڑی کھیرا
مغز تخم کدو بادام — ہک ہک تولہ وزن تمام
دو تولے خشخاش سفید — نال اونہاں کر شامل وید

چھ تولے روغن بادام   کڑچھی نال رلا تمام
کرو ایہہ چٹنی استعمال   دیوے ریزش باہر نکال

لعوق مجرّبہ تپ و سرفہ خونی

تپ دے وچ جے آوے کھنگ   کرے خراب نہایت تنگ
خون آوے کھانسی دے نال   روگی بہت ہووے بدحال
لعوق دساں ہک فائدہ مند   کھانسی خون کرے جھب بند
پوست پانی وچ جوشا   ڈیڑھ چھٹانکی وزن رُلا
خوب طرح مل ہتھاں نال   کرکے صاف کڑاہی ڈال
تریہہ تولے مصری وچ گھت   گاہڑی خوب پکاویں پت
کرکے چنگی طرح قوام   کُٹ دوا ملاؤ تمام
نشاستہ حب السّوس کتیرا   مغز تخم کھکھڑی کھیرا
مغز تخم کدّو بادام   تولہ تولہ وزن تمام
ہک ہک تولہ نت چٹا   دیوے کھانسی خون ونجا

لعوق مسہل

جے تپ دے وچ قبض نہایت   ہووے روگی کرے شکایت
کراں بیان لعوق جلّاب   چھٹّے آون دست شتاب
جے ہیوے پانی وچ گھول   دیوے قبض شکم دی کھول
ادھ پا گودا انبلتاس   تازہ لے توں نال شناس
ادھ سیر عرق سونف لے تول   گودے نوں اس دے وچ گھول

چھاننی دے وچ صاف کرا — باراں تولے مصری پا

دیگچی گھت گاہڑہ کر قوام — کٹ ایہہ میل دوا تمام

دس تولے خالص گلقند — خوب گھوٹا کر نال پیوند

کتیرا مغز کدو بادام — ہک ہک تولہ وزن تمام

سقمونیا اصلی غاریقون — ترے ترے ماشے تروی دوان

تولے دو روغن بادام — کٹ رلا دوا تمام

ریوند ترے ماشے وچ ڈال — مرتبان وچ رکھ سمھال

ہر ہفتہ کھاوے ہک بار — وزن خوراک تولے ترے چار

نسخہ شربت بزوری

مرکب جیکر تاپ پرانا — رہے بدن وچ مل ٹکانا

بہت دیر تک رہے وچ جسم — مواظبہ نائیہ تپ ہر قسم

شربت کرو تیار بزوری — ہووے تاپ پرانا دور

تخم خربزہ تخم بادیان — کاسنی تخم کسفبہ آن

تخم کدو تے تخم خیار — دو دو تولے دا مقدار

بنفشہ خطمی کاسنی جڑھ — ملٹھی غافث کالی چھڑ

گاؤزبان خالص وچ گھت — ہک ہک تولہ دارو ست

ہک چھٹانکی ڈال منقا — مصری میلو ترے پا پکا

رات پوسا پانی وچ ڈال — کرو قوام عقل دے نال

پیوے رنت پانی وچہ ڈال — دیوے بدنوں تاپ نکال

ہے ایہہ شربت مثل طلسم — دور کرے تپ گرم ہر قسم

جے تپ وچ صفرا دا زور ۔ ہووے کرے نہایت شور
اس نوں بہت پہنچاوے نفع ۔ کرے بگاڑ جگر دا دفع

نسخہ شربت افسنتین مسہلی

جے تپ دے وچ ہووے قبض ۔ تیزی بہت ہووے وچ نبض
شربت افسنتین بنا ۔ مسہل والا قبض کشاء
لے توں پاپڑا افسنتین ۔ ہر ہک ہووے تولے تین
تمر ہندی نے پھل گلاب ۔ دس دس تولے ڈال شتاب
مویز منقّہ آلو سیاہ ۔ ہر ہک دانے لے پنجاہ
مصری سٹھ تولے وچ ڈال ۔ کرو قوام عقل دے نال
وزن اس دا تولے ترے چار ۔ پیوے پانی ڈال نہار
ایہہ شربت مسہل افسنتین ۔ کرے خارج صفرا لعین
بزوری شربت سرد تیار ۔ کر کے پیوے نت نہار

نسخہ شربت بزوری سرد

کاسنی تخم کھیرے لے آ ۔ تخم کھکھڑی خربوزہ پاء
کٹ درڑہ کر دارو چار ۔ ہر ہک پنج تولے مقدار
چھل جڑھ کاسنی نے دہ گھت ۔ تول قدر وچ تولے ست
رات پانی گھت تر کروا ۔ فجر جوشا کر صاف کرا
ترے پا اس وچ مصری ڈال ۔ کر کے قوام کر استعمال

نقوع مسہل صفرا

کراں بیان نقوع جلاب ۔ کرے خارج صفرا شتاب

سبب تاپ جے بلغم شور ۔ اس دے جیہا جلاب نہ ہور
پنج عناب ریہہ آلو سیاہ ۔ انبلی کرو چھٹانک ہمراہ
بنفشہ کاسنی پھُل گلاب ۔ سناکی چھل ہرڑ شتاب
تولہ تولہ وزن تولا ۔ رات پانی وچ رکھ پوسا
کُل کے پُن کے صاف کرا ۔ کھنڈ چھٹانکی نال رلا
گودا انبلتاس دا تازہ ۔ کرکے تولے چار اندازہ
حل کر چھاننی نال چھنا ۔ ریوند ماشے چار رلا
بادام روغن چھ ماشے پائیں ۔ ہک دن وچہ ترے وار پلائیں
جیکر قبض شکم وچ ہو ۔ اس دے جیہا جلاب نہ کو
صفرا معدیوں ہووے ڈور ۔ رہے نہ تپ دی ذرا قصور

نقوع سرد

گراں بیان ہک ہور نقوع ۔ رکھ ہمیشہ اس نوں شروع
بنفشہ دھنیاں نیلوفر ۔ چھ چھ ماشے شامل کر
انبلی چار تولے ہمراہ ۔ پندراں دانے آلو سیاہ
نقوع کرکے کر استعمال ۔ دیوے تپ صفرا نکال

نسخہ شربت آلو بخارا

شربت آلو عجب دوا ۔ دیوے تپ صفرا اوڑا
شامل ہووے بلغم شور ۔ شربت اس دے جیہا نہ ہور
انبلی پا پکا منگوا ۔ چالی دانے آلو سیاہ

آب سنگترہ تے آب انار   دیہہ دیہہ تولے دا مقدار
ترڑے پا پکّا مصری گھت   شربت وانگ پکاویں پت
صفراوی تپ نوں بہت لاثانی   لکھیا طبّاں وچ یونانی
ایہہ شربت اعظم اکسیر   آزمودہ سائیں بخش فقیر
صفراوی تپ دا ہووے زور   اس دے زہر دیوے سب توڑ

ترکیب سکنجبین بزوری گرم

بنا سکنجبین بزوری گرم   دیوے فائدہ بلغمی ورم
جڑھاں کرفس جڑھاں بادیان   ہر یک پنج پنج تولے آن
کُٹ سب پانی وچ پوسا   بھرے دیگچی گھت جوشا
مَل پُن اس نوں صاف کرا   ماکھوں ادھ سیر نال رلا
سرکہ دیہہ تولے وچ ڈال   کرو قوام عقل دے نال
جے سرکے توں رکھیں ڈر   ایہہ شربت گرم بزور
سرد مزاج نوں دیوے نفع   بلغم باد ہووے سب دور

بیان حمّٰی ربع

آکھن حمّٰی ربع یونان   چوتھیہ ہندی وچ زبان
حمّٰی ربع قسم دو جان   دائرہ لازمہ نام پچھان
ہک دن آوے دو دن راحت   چوتھے دورہ کرے نہایت

ادہ چوتھیہ تپ دائرہ ہے
نوبت چوتّی ساعت تک ہے

جے دائم لازم رہے درج جسم
تھوڑا تھوڑا رہے ہر وقت
چوتھیہ تاپ سوداوی ساڑ
کئی سالاں تک ایہہ تپ آوے
مُدّت نوبت چوّی ساعت
مجرّب نسخہ کراں بیان
مشک کافور شورہ اجوین
ترے ترے ماشے دا مقدار
ہک ہک رتی دو وقتی کھاوے
دو ہفتے کر استعمال
دائرہ لازمہ ربع آزاد
ایہہ نسخہ اعظم اکسیر

ربع لازمہ اوس دا اسم
چوتھے دیوے دورہ سخت
چونہہ خلطاں تھیں کرے بگاڑ
جلدی مادہ نضج نہ کھاوے
مڑ ہو جاوے دفع شکایت
رہے نہ تپ دا نام نشان
گاؤ دا ست اصلی کونین!
میل پُوڑی بنھ رتی چار
مُڑکے تاپ نہ شکل دکھاوے
دونویں وقت دودھ گو کے نال
نسّن بدنوں ڈھائیں مار
تجربہ سائیں بخش فقیر

شناسی نسخہ تپ ربع

مجرّب ہک نسخہ لاثانی
دو ترے چار دفعہ آزمایا
ربع تاپ ہو جاوے دُور
نوشادر شورہ مرچ سیاہ
چار رتی نت وزن کھوا
نظر جے آوے گندہ خُون
تیز جیکر ہووے صفرا

بخشی ہک فقیر نشانی
فائدہ وچ خطا نہیں پایا
رہے نہ تپ دی ذرہ قصور
ترے ترے ماشے کر ہمراہ
اُتوں بُوٹی بھنگ پلا
خارج کرو سب لہو زبان
شربت شیرہ سرد پلاء

طبیعت اس دی گرم رطوب | کر استعمال گھیو دُودھ خوب
گوشت اس نوں خوب کھوا | گو کا گھیو وافر وِچ پا

ششناسی نسخہ مجرّبہ تپ ربع

نوشادر شورہ صندل بُور | مرچاں دارچینی کافور
ترے ترے ماشے دارو گھت | بھنگ مدبر ماشے ست
سوچا کیسر اصل افیم | ہک ہک ماشہ وزن حکیم
پوست دے پانی وچ سب | چار رتی دی بنھوں حب
ہک ہک حب دو وقتی کھاوے | ربع مرکّب تاپ ونجاوے
ہور مرکّب تاپ ہر قسم | دور ہو جاون وچوں جسم
جیکر کھانسی ہووے نال | پیڑاں درد کرن بدحال
جلدی نال دکھاوے نفع | پیڑاں درداں ہوون سب دفع

نسخہ تپِ کُہنہ بلغمی و ربع

نوشادر شورہ قلمی لیا | دو دو تولے وزن تولا
دُودھ اَک دا لے تولے چار | میل سبھے وچ کڑچھی سار
سیخ لوہے دی نال ہلا | چنگی طرح سواہ کرا
جدوں راکھ اس دی بن جاوے | دُھواں نکلنا بند ہو جاوے
پیہ کے شیشی دے وچ ڈال | دو رتی کر استعمال
کھنڈ تھوڑی جیہی نال رلا | اُتوں پانی گرم پلا
لکڑ پیپل دی مسواک | تاپ ربع نہیں کرے بیباک

ہے ایہہ ٹوٹکہ عجب دوا   دیوے فائدہ ترت وکھا

نسخہ تپ و اسہال و سُرفہ اطفال

جبکہ ہووے لڑکا بال !   تپ نکھوں بعد آون اسہال
ڈوڈے پوست بھنگ گھوٹا   چھلکے کپڑ چھان کرا
کر ہک چُونڈی استعمال   دُور ہوون تپ کھنگ اسہال
ہے ایہہ ٹوٹکہ بہت آزمودہ   اسہال اطفال کرے نابودہ

نسخہ تاپ پرسوتک

مجرّب نسخہ کراں بیان   رہے نہ تاپ دا نام نشان
بہت دیر تک رہے کھلو   فائدہ کرے دوا نہ کو
اس نوں دیہہ ایہہ کاہڑ بلا   دیوے کُہنہ تاپ ونجا
گلو چرائتہ افسنتین   تنہے ترے ماشہ داروتین
چارہ انجیر منقّہ اُٹھ   سُونف تولہ مثقال ملٹھ
رات پوسا ٹیکے فجر جوشا   دیہہ نت اس نوں شہد ملا
عوض پانی دے سونف دا عرق   پیوے بہت ہووے جھب فرق
ایہہ نسخہ آزمودہ کار   ہووئے کئی شفا بیمار

بیان حُمیٰ دِق

دق تاپ دو قسم پچھان   حقیقی غیر حقیقی جان
غیر حقیقی دق بالفرض   ہووے بہت پرانی مرض

حقیقی دِق دی خاص شناخت
رکھے نال تعلق دل
تعلق نہیں اس خلطاں نال
حرارت غریبہ دِل وِچ جا
داخل ہو ٹیکے وچہ شریان
حرارت غریبہ رہے وچ رچ
رطوبت تیل چراغ مثال
لاغر بہت بدن ہو جاوے
شامل ہووے کھانسی نال
دن دن کھانا تھوڑا کھاوے
آخر دست ہوون جد جاری
جید خاص علامت اوس
درجے ترے دق دے ہین
جدول شروع تپ ہووے آن
دوجا درجہ نام ذبول
مختنف تریجا درجہ نام
پہلے وچ علاج آسان
تریجے درجے لا دوا
وِیہہ تقویت نال غذا
شورہ گوشت دھنیاں نال
نمک تھوڑا جیہا وچ ڈال

ہووے پیدا باہجھ شراکت
وچ رگاں دے جاوے رَل
لازم تاپ رہے ہر حال
پیدا کرے تاپ دِق آ
کرے رطوبت دا نقصان
لئے یبوست دل رکھ
حرارت لاٹ جیوں بتی لال
چمڑا گوشت ہڈ سوکاوے
ہووے قوت ضعف کمال
طاقت بہت جسم گھٹ جاوے
ہووے اس دی موت تیاری
بعد غذا تپ مارے جوش
دِق ذبول ۔ مختنف کہن
اوہ پہلا درجہ دق جان
گھٹ جاوے طاقت رنجول
رطوبت کرے فنا تمام
دوجے درجے مشکل جان
ہووے پیش نہ جاوے کا
تازہ گو کا دودھ پلا
مرچ مصالحہ ذرہ نہ ڈال
کھاوے چانول روٹی نال

دھنیاں صندل مُشک کافور
سینے تے کر لیپ ضرور

سرد جگہ دے وچ بیٹھا
صندل عرق گلاب سونگھا

طباشیر سفید الائچی گھٹ
رب السوس گلو دا ست

چھ چھ ماشے چار دوا
مصری تولے ترے منگا

کُٹ پیس کر پھکی تیار
کھاوے چار ماشے مقدار

پچھوں شربت نیلوفر
دونویں وقت پلایا کر

قرص سرد اس ہنت کھوا
شیرہ خرفہ نال پلا

دھنیا صندل نیلوفر
نقوع کر ہنت پلایا کر

عرق شیر نسخہ اکسیر
وچ آنہ مائش ایس فقیر

بزوری شربت افسنتین
فائدہ بخش نال یقین

خرفہ چارے مغز گھوٹا
پیوے گوکا دُودھ رلا

ایہہ بھی ٹوٹکہ ہے لاثانی
تجربہ کیتا ہویا دہقانی

نسخہ عرق شیر

عرق شیر نوں کر دتیار
آوے تپ دق دے درکار

ایہہ ہے عرق بڑا اکسیر
بخشے فائدہ بے نظیر

دھنیاں صندل سُرخ سفید
لئے پھل گاؤ زبان دے وید

گاؤ زبان گل نیلوفر
تخم کاسنی شامل کر

تخم خطمی تے تخم خیار
پنج پنج تولے دا مقدار

ترے پا چھل کدّو گھٹ نال
دیہہ تولے چھل بیٹھا ڈال

پنج سیر پانی گھٹ پوسا
ست سیر دُودھ گھت عرق کھچا

دو واری بھانڈے وچ ڈال
عرق رشید اس کہن حکیم
گرم غذاواں کر پرہیز
پنج چھ بوتل عرق نکال
پیوے رحمت کرے کریم
سخت چیز تھیں کرے گریز

نسخہ قرص بارد

نشاستہ کِکر گوند کتیرا
لے دھنیاں دے مغز کڈھا
طباشیر الاچی چھوٹی ڈال
مغز تخم خربوزہ تر
خبازی لے خشخاش سفید
تخم خطمی تے صندل بورہ
لعاب گھت وچ اسبغول
ہک قرص ہر روز کھوا
مغز تخم کھکھڑی کھیرا
گل ارمنی رب السوس ملا
کاہو خرفہ شاذنج نال
مغز بہیدانہ شامل کر
چھلکا اسبغول گھت وید
ہر ہک وزن برابر بورہ
قرص بنا چھ ماشے تول
شیرہ خرفہ گھوٹ پلا

بیان تپ جُدری و حُصبہ

جُدری حُصبہ تپ دو قسم
ماتا خسرہ والا تاپ
اس تپ نال ایانے بال
سُرخ اکھیں سر چڑھے بخار
بہت ایانے بال نادان
ہووے درد کمر وچ کار
ماتا خسرہ ہندی اسم
ٹٹ جاوے منزل تے آپ
اکثر بہت ہوون بدحال
سر نوں درد ہووے بسیار
ڈر ڈر جاگن ہو حیران
بہت طبیعت کرے بیزار

کرے عفونت فاسد مادہ — ہوندا جاوے تاپ زیادہ
دو ترے دن آوے یا چار — نکلن دانے باہر وار
جے رنگ دانے سُرخ سفید — اُس نوں نیک آکھن سب وید
جے رنگ دانے زرد سیاہ — کرن نہایت حال تباہ
گول گول دانے باریک — اوہ دانے خسرے دے ٹھیک
دانے سُرخ سفیدی رنگ — جیونکر پسّوں مچھّر ڈنگ
یا جیوں دانے مٹر چرال — ماتا دی ایہہ خاص مثال
گندہ مادہ مارے جوش — کرے بدن دے وچ خروش
سب تھیں پہلے فصد کرا — گندہ مادہ دُور کرا
جے کوئی ہووے منع سبب — جونکاں نال کڈھو لہو جب
شربت نت پلاؤ عناب — عرق سونف دا ڈال شتاب
مسام جیکر اس ہوون بند — دساں نسخہ فائدہ مند
منقہ سونف انجیر جوشا — دیہہ نت اس نوں شہد ملا
دیویں سرد نہ کوئی دوا — نت اس ہووے مخالف جا
یا دیہہ نت اس سونف دا عرق — شہد ملا جب ہووے فرق
رکھیں اُس نوں اوس مکان — جتھے واؤ نہ لگے آن

بیان تاپ وبائی

چلے گندی جدوں ہوا — شروع ہو جاوے تاپ وبا
کرے عفونت بدن تمام — بند ہو جاون کل مسام
گرم بخار باطن نوں جاوے — فعل اعضاواں دا بدلاوے

پہونچے رُوح نوں طپش تباہی
قے دست ہو جاون جاری
غیر طبعی مُوذی صفراء
اوبت آون تے جی متلاوے
کوڑا ذائقہ تریہہ نہایت
بلغم سب ہو جاوے شور
ہتھیں پیریں پون کوڑل
فاسد گرم تیز صفرا
زردی اکھیں رنگ زبان
فاسد مادہ مارے جوش
آوے زردی رنگ پیشاب
مُحرِقہ وانگ ہووے حالات
جے گندہ ہو جاوے خون
بعضیاں نوں آون اسہال
بعضیاں نوں ہووے سرسام
تاپ وبائی کرے خراب
سکنجبین دی قے کردا
گھوٹے والی دیہہ تیبین
گاہے قے گاہے اسہال
جدوں بدن ہو جاوے صاف
قابض کوئی نہ دیویں چیز

شروع ہو جاوے تپ وبائی
پوے طبیعت وچ خواری
دیوے آتش بدن لگا
رنگ زرد پیلا ہو جاوے
خشک مونہہ دی کرے شکایت
دیوے وچ اعضاواں زور
عقل ہوش وچ پوے خلل
تلخی بہت کرے گھیرا
خشک ہو جاوے حلق دہان
کرے جسم دے وچ خروش
سڑکن اچویں کرے خراب
کرے قوت بدن دی مات
پیدا کرے موذی طاعون
ہیضہ ڈاکی کرے بے حال
کرن بے ہودہ بات کلام
دارو اس دا کرو شتاب
گرم پانی دے نال رلا
خارج کر صفرا لعین
کُل مادہ صفرا نکال
کرے قصور خداوند معاف
ایہو رکھیں یاد تمیز

جیکر کھنگ نہ ہووے نال ترش چیزاں کر استعمال
آلو انبلی کرو نقوع شام صبح رکھ اس نوں شروع
سنگترہ نبو رُب ترش انار دیہہ توں اُس نوں بہتی وار
بنفشہ شربت نیلوفر عرق کیوڑہ شامل کر
سرد پانی گھت روز پلا دیوے اُس نوں رب شفا
خرفہ کاسنی تخم خیار دیہہ اس نوں ہووے ادرار
بید مشک تے عرق گلاب مصری ڈال پلاؤ شتاب
شربت لیموں رُب انار شربت انبلی دیہہ نہار
طبع جے اس دی کرے رجوع دیہہ توں اس نوں ترش نقوع
کاسنی دھنیاں صندل بورہ پھُل گلاب تے مشک کافور
گھوٹ پانی وچ لیپ کرا دیوے سڑکن بدن ونجا
روغن کدو مالش کرہ گوکا مکھن شامل کر
بنفشہ روغن نت ملا گھیو گوکے دے نال ملا

بیان ورم ہر قسم

جیکر ورم ہووے کوئی پیدا اگر معلوم علامت دیدا
جیکر ہووے دموی ورم خون غلیظ نہایت گرم
سُرخ ورم دا ہووے رنگ بہت کرے ردگی نوں تنگ
باسلیق دا فصد کرا ورم اُتے جوکاں لگوا
دھنیا پاپڑا نم حنا صندل بورہ عناب ملا
کرکے پانی وچ نقوع مصری ڈال کراؤ شروع

پترہم دے لئے گھوٹنا
جے بلغم خون مرکّب ہو
بٹہ بنھ جواری باٹ
یا اس پلٹس نت بنھا
بنھوں کرکے گرم کنوار
جدوں ورم کر جاوے ریم
ریم جدوں ہو جاوے جاری
صابن منہ زخم وچ رکھ
مونہہ زخم دا جاوے کھل
چار تولے گوکا گھیو لیا
مردا سنگ موم کٹھ رال
کرکے مرہم وانگ تیار
ٹاکی ململ نال لگا
مادا ورم جے کر صفرا
سڑکن بہت ورم دے وچ
رنگ ورم دا ہووے زرد
سخت ورم وچ ہووے ساڑ
پیلک دھنیاں مشک کافور
گھوٹ پانی وچ لیپ کرا
لیپ کرو اوس اسبغول
جیکر ورم کرے اکڑا

ورم گرم تے کرو طلا
ورم دیر تک رہے کھلو
پک ورم جھٹ جاوے پاٹ
دیوے جلدی ورم پکا
دیوے جھب ورم نوں پاڑ
نشتر نال اس چیر حکیم
ہووے دور بیماری ساری
پٹہ پولٹس بنھوں دکھ
لا ایہہ مرہم جاوے کھل
نم دے پت گھت ساڑ پونا
چھ چھ ماشے میلو نال
ہک دن وچ لادو ترے یار
دیوے جھبدے زخم چھڑا
تلخی بہت کرے گھبرا
ہووے کرے نہایت زچ
مارے ضرب تراٹاں درد
اوکھا ہووے بہت بیمار
جواں دا آٹا صندل بور
دیوے سڑکن ورم دنجا
مشک کافورہ پانی وچ گھول
اس تے ایہہ قیروطی لا

گل روغن وچ موم لگا
خطمی دا وچ میل لعاب
بنفشہ روغن کرد طلا
لعاب کدھو کے ایسبغول
گل روغن لے تولے چار
سفیدی بیضہ مشک کافور
ٹاکی ململ نال سفید
جیکر بلغمی ہووے ورم
یا اوہ ہووے ورم ریاحی
رہے ورم وچ دائم درد
تخم کرفس حرمل اجوین
منقہ تل السی انجیر
میتھی السی گھوٹ بنا
کجھ قدرے پانی وچ ڈال
دیوے بہت نہایت نفع
اٹ سٹ دی جڑھ خوب گھوٹا
ورم سرد تے کرد ضماد
کالی زیری گھوٹ لگا
جلد ورم نوں کرے تحلیل
پچھ کے جیکر ملیں برود
جیکر ہووے درد عظیم

پیہہ کے مشک کافور رلا
ورم گرم تے لاؤ شتاب
موم سفید کافور رلا
دیہہ قیروطی دے وچ گھول
یک تولہ وچ موم پنگھار
کجھ قدرے وچ میل ضرور
ورم گرم تے لا رِنت وید
پولا بہت نہایت نرم
کرے جسم دے وچ تباہی
طبع مزاج ہووے اس سرد
گھوٹ پانی وچ لا دن رین
تیل مٹھا گھت بنھ اکسیر
بابونہ تیل مٹھا وچ پا
پکا پلٹس بنھ پٹی نال
درد ورم ریح ہووے دفع
تیل مٹھا گھت گرم کرا
ہووے جلد تحلیل مواد
سرکہ اس دے نال رلا
ہووے جھب شفا علیل
ورم ریح نوں دیوے سود
ہالوں رائی صبر افیم

گھوٹ پانی وچ کرو طلا
رل کے بلغم نال سودا
ہووے مادا اس دا سرد
تاپ نہ ہووے ہرگز نال
پوٹلی سجی لون بنھا
ہیٹھ انگاری اگ ٹکا
گرم گرم نت کرو ٹکور
صابن پانی نال گھسا
ایلوا پیس اس دے وچ ڈال
جے سبب بلغم نے خون
پولٹس اس تے نت بنھا
جدوں ورم ریم کر آوے
چیرو نشتر نال شتاب
نشتر تھیں جیکر غم کھاوے
کراں بیان ہک لیپ اسراں
سجی چونہ صابن لیا
گھوٹ ماکھوں وچ کرو ضماد
دیٹ کبوتر مرغ لے آ
چوک نیلہ تھوتھا وچ میل
ایہہ ورم دیوے جھب پاڑ
بہت زخم وچ جیکر ریم

دیوے فوراً درد اوڑا
پیدا کرے ورم جے آ
لازم رہے ورم وچ درد
کرہ ٹکور ایہہ استعمال
مٹھا تیل توے تے پا
پوٹلی اس وچ گرم کرا
اس دے جیہا علاج نہ ہور
گوگل مین پھل نال رلا
دو ترئے لیپ کرا استعمال
ہووے پیدا ورم زبون
کچا خوب مواد پکا
پک مواد نرم ہو جاوے
خارج کرو مواد خراب
ریم ورم وچ نظری آوے
دیوے جھب ورم نوں پھاڑ
نمک نوشادر نال رلا
گڈھے گندہ پاڑ مواد
خالص چونہ نال رلا
پیہہ کے لا مٹھے وچ تیل
ورموں کرے مواد ادرار
ایہہ مرہم نت لاؤ حکیم

یہہ ورم تھیں کرے صفا
سفیدہ قلعی تولہ اک لیا
رکھ اگ تے خوب جوشا
موم تولہ اس دے وچ ڈال
سفید کتھ مُردہ سنگ رال
مرہم گھوٹ مار بنا
غیر طبعی سبب سودا
ہووے اس دا رنگ سیاہ
ہووے ورم نہایت سخت
جیکر ورم ہووے سرطانی
اکثر تاپ رہے اس نال
ہووے اس دا ردی مادہ
نیڑے اس دے مول نہ جا
سخت ورم جے بہت پرانا
مادہ اس دا سالم ہو
کر تشخیص اس طبع مزاج
طبع مزاج جے ہووے سرد
جیکر تاپ نہ ہووے نال
پڑ بنھ اُس تے تر گرم
گوگل بھینسیا زیری سیاہ
ورم سخت نے کرو ضماد

دیوے جھبدے زخم چھڑا
تیل مٹھا پنج تولے پا
جد ہو جاوے تیل سیاہ
ہیٹھ اتارو جلدی نال
چھ چھ ماشے میلو نال
مرہم ٹاکی نال لگا
پیدا ہووے ورم جے آ
کرے روگی دا حال تباہ
کرڑہ پتھر وانگ کرخت
وانگ پشت سرطان فشانی
مہلک اس نوں کریں خیال
ہوندا جاوے ورم زیادہ
ورنہ تے اس تے رب رضا
رہے جسم وچ کل ٹھکانا
بہت دیر تک رہے کھلو
داخل خارج کرو علاج
وچ ورم دے ہووے درد
کرو دوا رنت استعمال
مادہ سخت ہو جاوے نرم
گھوٹو سرکہ گھت ہمراہ
ہووے جلد تحلیل مواد

منقّہ کالے تل انجیر — گھوٹ پڑہ بنھ وانگ اکسیر
پانی تھوڑا جیہا رلا — تیل مٹھا گھت گرم کرا
کسٹرائل دائل نت تیل — روغن نال بنفشہ میل
چربی بکرا موم سفید — نال انہاں کر شامل دید
جیکر سڑکن وچ سرطان — ہووے بہت کسے انسان
مادہ موذی دیوے رنج — ہووے طبع نہایت رنج
گولی سِکّے دی لے آ — شیرہ دھنیاں وچ گھسا
مشک کافور تھوڑا جیہا ڈال — کرو طلا نت استعمال
مادہ موذی جے احتراقی — ہووے وچ ورم دے حاقی
شامل نال جیکر کجھ خون — نظر جے آوے بہت زبون
جوکاں اس تے ترت لگا — دو ترے دفع نہ دیر لگا
اوبال پیلک نت کر جل دھارا — کھاوے سخت مواد بھنگارہ
تخم السی بابونہ گل — میتھی سوئے بنفشہ پھل
گھوٹ پانی وچ کرو ضماد — ہووے سخت تحلیل مواد
کر تھوڑا تھوڑا فصد خفیف — نال ہو جاوے ورم ضعیف
دو ترے اس نوں دیہہ تلیین — سرد چیزاں دی نال یقین
پیلک دھنیاں صندل بور — بنفشہ خطمی مشک کافور
گھوٹ پانی وچ کرو طلا — ہووس اس نوں ترت شفا

بیان دُمّل یعنی پھوڑہ

دُمّل نام پھوڑہ مشہور — ہووے چمڑے وچ ظہور

دموی پھوڑے دا رنگ لال
رت کڈھ پھوڑہ کرے جے تنگ
جے صفرادی ہووے مادہ
رنگ پھوڑے دا ہووے زرد
پیلک دھنیاں خوب گھوٹا
پھوڑے اُتے کرو طلا
جے بلغم نال مرکّب ہو
اَلسی آٹا لُون رلا
پٹہ پنج ست روز بنھا
جے پھوڑہ ریم کر آوے
چیرو جلدی نشتر نال
جدوں ریم ہو جاوے جاری
نشتر تھوں جیکر ڈر کھاوے
کبوتر بیٹ چونہ اشنغال
شہد میل لا دو ترے وار
جاری جد ہو جاوے ریم

ہووے اس وچ درد کمال
جوکاں اس تے لا نسنگ
سوزش سڑکن کرے زیادہ
مارے ضرباں تراٹاں درد
صندل مُشک کافور رلا
دیوے سڑکن ترت ونجا
چمڑے دے وچ رہے کھلو
پانی گھٹ. پولٹس پکوا
دیوے خام مواد پکا
پولا بہت نرم ہو جاوے
ریم گندہ سب دبھو نکال
ہووے دفع شکایت ساری
تاں پھر ایہہ دوا لگاوے
صابن گُٹ دوا ایہہ جار
پھوڑا نرم دبیوے جھب پاڑ
فضل کرے اُس رب کریم

مرہم سندھورہ

مُردا سنگ سندھور کتھ رال
طوطیا سبز کرو بریاں
تولہ ڈالو موم سفید

چھ چھ ماشے میلو نال
ماشے ترے ملاؤ آن
مٹھا تیل چھٹانکی دیڈھ

تولہ ساڑھے پیسی وچ ساڑہ
پورا نے پھوڑے تے نت لاوے

مرہم اس دی کرو تیار
حکم خدا دے نال چھڑا وے

مرہم دُنّل

لے گل روغن تولے چار
جد دن تیل ہو جاوے سیاہ
کرہ چھی لاہ شتابی نال
مُردا سنگ سفید کتھ رال

سفید قلعی تولہ وچ کاہڑ
موم تولہ ہک کرہ ہمراہ
ایہہ دوا پیہہ کے وچ ڈال
چھ چھ ماشے میلو نال

بیان مرہم زنگاری

پھوڑہ جیکر بہت پُرانا
مرہم اُس تے لا زنگاری
خشک بہروزہ درماں چار
سفیدہ قلعی موم کتھ رال
چھ چھ ماشے سب دوا
گوکا گھیو چھٹانکی ڈال

رہے چمڑے وچ کل ٹھکانا
زخموں ریم نکالے ساری
چھ ماشے وچ میل زنگار
رنگرہ گوند ملاؤ نال
کوُٹ پیس کرہ جمع کرا
بنا مرہم کرہ استعمال

مرہم دُنّل کہنہ

جیکر پھوڑا بہت پُرانا
مصطگی کتھ صابون لیا
ہر ہک تولے دا مقدار

رہے جسم وچ کل ٹکانا
رال سفیدہ قلعی لیا
خشک بہروزہ تولے چار

نیلا تھوتھا کر بریان
ماشے ترے زنگار ملا
دو تولے گھت موم سفید
پہلاں گھیو نوں گرم کرا
پچھوں سب دوا ملا
مرہم ٹاکی نال لگا

ماشے چار ملاؤ آن
دارو سبھے کھرل کرا
گھیو گوکا دس تولے وید
صابن موم سفیدہ پا
مرہم گھوٹ مار بنا
پھوڑے دے اُتے نت لا

بیان مرہم مجرّبہ دُمّل کہنہ

مرہم کراں بیان عجب
مُردہ سنگ کندر کتھ رال
ہک تولہ سب دوا
نیلا تھوتھا کر بریان
سفید پھٹکڑی مشک کافور
موم سفید تولے دو گھت
ایہہ مرہم اس نت لگا
کر کجھ مُدّت اِستعمال

پھوڑا زخم ونجاوے جھب
سفیدہ قلعی بہروزہ ڈال
کھرل دلے وِچ خوب پسا
ماشہ ہک ملاؤ آن
ترے ترے ماشے میل ضرور
ڈال گوکا گھیو تولے ست
دیوے جلدی زخم چھڑا
زخم جاوے بھر جلدی نال

بیان کچھرالی

بغلاں وِچ ہک ورم عظیم
کچھرالی آکھن ہندی وِچ
پٹھہ بنھ نت باٹ جوار

ورم مغابن کہن حکیم
کرے بغل نوں ڈاڈا نِیچ
پا بنھ کر کے گرم گنوار

یا اُس تے پُلٹس بنھوا
السی آٹا میل گھوٹا
پانی گھیو گھت خوب پکا
جدوں ورم ریم کر آوے
نظر آوے اُس دے وچ ریم
یا مقروحی دارو نال
سہاگہ نمک چونہ اشنخار
گودے اُتے رکھ کنوار
مُڑ مرہم اوس اوہ لگا
سوزش جیکر بہت وچ ورم
کراں بیان ضماد یک سرد
ایسبغول دا لیپ کرا
تھوڑا جیہا مشک کافور
مجرّب ہے ایہہ بہت عجب
بنفشہ خطمی السی لیا
آٹا وچ جواں دا ڈال
گھوٹ پانی وچ کرو تعمیل
تیل مٹھا گھت گرم کرا

خوب طرح نے ورم پکا
گودا کنوار دا گرم کرا
نمک سوہاگہ ڈال بنھا
پولا بہت نرم ہو جاوے
چیرو نشتر نال حکیم
پھاڑ زخم نوں ریم نکال
وزن برابر دارو چار
بنھ دیوے کھرالی پھاڑ
دیوے جلدی زخم چھُڑا
ہووے بہت نہایت گرم
سوزش سخت ونجاوے درد
پانی دھنیاں پیلک پاء
اس دے نال رلا ضرور
سڑکن درد ونجاوے. جھب
میتھی گُل بابونہ پا
بنھ پڑھ کر استعمال
کرے ورم نوں جلد تحلیل
ورم آتے رنت لیپ کرا

بیان بثورات

پھُنسیاں پنڈے ہون ظہور
اُس نوں کہن حکیم بثور

رنگ اُنہاں دا جیکر لال
باسلیق دا فصد کرا
پاپڑا دھنیاں برگ حنا
ترئیے ترئے ماشے سب دوا
رات پوسا رکھ اندر آب
جیکر سڑکن پھنسیاں وچ
اوہ مادہ صفراوی جان
گل روغن سرکہ مشک کافور
بھس کتھ چھل آنارہ رلا
گل ارمنی سرکے وچ رلا
شربت نیلوفر آنار
ماجو مائیں کتھ نسپال
پیہہ کے مکھّن نال لگا
جیکر خارش ہووے نال
پیلک دھنیاں گھوٹ لگا
سوزش بدنوں ہووے دُور
جیکر بلغم ہووے شور
صندل بورہ کسیس گھوٹا
شربت انبلی رنت نہار
کوڑیاں چیزاں رنت پلا
رات پانی وچ کرو نقوع

ہووے دموی کریں خیال
مادہ گندہ دُور کرا
مونڈھی صندل بُورہ رلا
دانے پنج عناب رلا
صبح پیوے گھت شہد شتاب
ہووے کرے نہایت رنج
چمڑے وچ کرے نقصان
گل ارمنی ماجو صندل بُورہ
بدن اُتے مالش کروا
رنت بدن تے کرو طلا
پیوے پانی ڈال نہار
مُشک کافور ملاؤ نال
دیوے سڑکن ترت ونجا
کسیس تھوڑی جیہی لے وچ ڈال
صندل مشک کافور رلا
رہے نہ چمڑے وچ قصور
خارش نال دیوے کجھ زور
گُل روغن سرکہ گھت رلا
پیوے ہووے دُور آزار
پاپڑا مونڈھی تخم حنا
ماکھوں ڈال کراؤ شروع

بیان بناث اللیل

بناث اللیل ڈھیڑ مشہور ہوون سردی وقت ظہور
وقت رات یا سرد ہوا پیدا ہوون بدن وچ آ
بند ہو جاوے موذی مادہ ہووے خارش بہت زیادہ
بند ہو جاون کل مسام نکلن ڈھیڑ بدن تمام
تخم کرفس اجوین گھوٹا گل روغن ڈال رلا
دیہہ دھونی اس نوں اجوین ایہہ دوا فائدہ مند ہین
ہک دو اس نوں کر دجلاب مطبوخ ہلیلہ زرد شتاب
پھنسیاں وچوں پانی زرد نکلے شامل ہووے درد
تنقیہ اس دا خوب علاج موافق جیہڑا طبع مزاج
کوڑیاں چیزاں نت پلا دھنیاں پاپڑا نم حنا
چرائتہ ہرڑاں زرد سیاہ نقوع کر دیہہ ماکھوں ہمراہ
درا جوتی دیویں نت گھوٹ نیل کنٹھی دیہہ رہے نہ کھوٹ

جلاب مطبوخ ہلیلہ زرد

پھل گلاب لے تولے چار برابر چھل ہرڑ افتار
بنفشہ پاپڑا سونف سنا ہک ہک تولہ وزن تولا
کاسنی تولے دو وچ پا رات پانی وچ رکھ پوسا
فجرے دیگچی دے وچ ڈال اس نوں چنگی طرح اوبال
مل کے چھن کے صاف کرا پنج تولے مغز فلوس رلا

اُس نوں چھاننی وچہ نکال	چار توے کھنڈ اس وچہ ڈال
حصے اس دے کرکے ترے	صبح پیشی دیگر پی لے
پیون وقت گوکا گھیو گھت	ماشے چھ یا ہووے ست

بیان مرض جذام

سخت مرض ہک نام جذام	جاوے بگڑ سریر تمام
اصلی شکل جسم دی ڈیل	ساری ہو جاوے تبدیل
ہوندی مرض دیوے جد زور	ہتھیں پیریں چلے شور
جسم وچوں آوے بدبو	نیڑے ڈھک نہ بیٹھے کو
بگڑے چہرے دی تصویر	روگی بہت ہووے دلگیر
جھڑ جاون ابرو دے وال	سُرخ سفید بدن تے خال
سُن ہو جاون ہتھ تے پیر	رہے ہمیش اکھیں وچ گھیر
رل سودا خون دے نال	حالت سخت کرے بدحال
فاسد خشک مواد کھلووے	چوہنڈی وڈھیاں درد نہ ہووے
جاوے بگڑ حلق دا ساز	نکلے بہت خراب آواز
غیر طبعی سودا احتراقی	ہووے وچ جسم دے باقی
کرے جسم دا حال تباہ	دیوے اُستھوں رب پناہ
جلدی اس دا کرو علاج	نہیں سب جاوے بگڑ مزاج
وچ مہینے دو جلاب	طبع موافق کرو شتاب
کوڑیاں چیزاں دا کڈھ عرق	پیوے ہوس شتابی فرق
گھیو گوکا ادھ پا نت پیوے	فضل خدا تھیں چنگا تھیوے

نت نہوا وچ گرم حمام — جاون اس دے کھل مسام
بدن اُتے مالش نت کر — بنفشہ روغن نیلو فر
یا نت ملو انڈی تیل — گوکا گھیو اس دے وچ میل
ظاہر باطن کر تر طبیب — نال دوا غذا طبیب
مکھن تازہ نت کھوا — بکری دا دودھ شام پلا
ہک دو دفعہ مہینے وچ — کرو جُلّاب مادہ لے کھچ
چھیویں مہینے فصد کرا — گندہ مادہ دُور کرا
کئی دفعہ اس فصد کرا — موافق قوت جسن ہوا
بادام روغن دی دیہہ نسوار — خشکی مغزوں کرے فرار
خشک مواد ہووے جد دُور — رہے نہ جسّے وچ قصور
بادام روغن وچ گھیو ملا — سرتے مالش نت کرا
اطریفل دیہہ شاہترہ ملا — کھاوے اس نوں صبح عشاء
کوڑے عرق رکھے ہمراہ — گھیو دودھ دا نہ کرے وساہ
دو تولے ماکھوں وچ ڈال — کرے سال دو استعمال
مرچاں نمک نہ ہرگز کھاوے — خشک چیز دے راہ نہ جاوے
کشتہ سیم سونا اکسیر — تجربہ سائیں بخش فقیر
کھاوے گکھ مکھن دے نال — ہک دو سال کر استعمال
ماء الجبن والی ترکیب — رکھ اس شامل نال طبیب
دھماہاں بوٹی جے کوئی پیوے — جوش خون تھیں چنگا تھیوے
کر نچوا کریں جے استعمال — پھل پت گھوٹ پیوے ہر سال
ماکھوں خالص نال ملا — دیوے دُکھ جذام ونجا

نسخہ نقوع مُصفّا خُون

ایہہ نقوع پلا ضرور   کرے جوش خون دا دُور
پاپڑا مونڈی برگ حنا   افتیموں ترپھلہ ہرڑ سیاہ
ہر ہک دارو ماشے چار   نقوع کر پیوے نت نہار
کجھ مدّت کر استعمال   ماکھیوں دو تولے وچ ڈال

نسخہ عرق مُصفّا خُون

نسخہ ایہہ مصفّا خون   کرے صفا سب خون زبون
بانسہ افسنتین گلو   چرائتہ پاپڑا شامل
مونڈی بوٹی برگ حنا   کڑو کرنجوہ نال رلا
دھماہاں ترپھلہ ہرڑ سیاہ   پت نم انبرول ہمراہ
بورہ صندل سُرخ سفید   پھُل گلاب سونف گھٹ وید
کاسنی دھنیاں نال رلا   پنج پنج تولے سب دوا
چھل درخت نم دی لا   ادھ سیر پکا نال رلا
پا ہک پکا ڈال عناب   کڈھ اوہناں دا عرق شتاب
نو دس بوتل عرق نکال   کہ روگاں تے استعمال
دو تولے وچ شہد رلا   پیوے فجری وقت عشا
خون گندہ سب کرے صفا   روگ خُون دا رہے نہ کا

نقوع کر ماکھوں ڈال جے پیوے
گندہ خون صاف سب تھیوے

نسخہ اطریفل شاہترہ

چھل کابلی زرد ہریڑ لیا — دس دس تولے وزن تولا
چھل بہیڑہ ہرڑ سیاہ — آملہ پنج پنج تولے پا
دو تولے تروی میل سفید — سنا مکی دو تولے ڈیڑھ
تولے دو گھت پھل گلاب — کُٹ چھان کر جمع شتاب
پا پڑا پا پکا کُٹ پا — کُٹ سب گھیو وچ چرب کرا
اطریفل کشمش وچ تیار — تولہ کھاوے نت نہار
عناب افتیموں لیا — پچھوں اس نوں کاہڑ پلا۔

نسخہ عرق عشبہ مصفّا خون

عرق عشبہ کر تیار شتاب — صاف کرے سب خون خراب
عشبہ مغربی لے منگوا — سُرخ رنگ ہووے ہک پا
خالص چوب چینی دا بورہ — ادھ پا پکا میلو پورہ
دھنیاں دار چینی بادیان — پنج پنج تولے ہر یک آن
پا ہک پکا ڈال عناب — چار بوتل کھچ عرق شتاب
دو دو تولے نت پلا — شام صبح ماکھوں وچ پاء
نسخہ ایہہ مصفا خون — صاف کرے سب خون زبون

بیان مرض خنازیر یعنی ہنجیراں

طبّاں وچ آکھن خنازیر — ہندی وچ مشہور ہنجیر

اکثر گردن وچ خنزیراں ہوون گنڈھاں مثل انجیراں
ایس سبب اس دکھدا نام آکھن کل حکیم تمام
گردن بغلاں وچ انسان ایہہ دکھ پیدا ہوون آن
گوشت چمڑے دے وچکار مادہ موذی کرے بگاڑ
کرڑی وانگ غدود انجیر رنگ سفید اس مثل پنیر
رل سودا بلغم دے نال گنڈیاں کرے پیدا ہر سال
لازم تاپ رہے جے نال بحرانی مادہ کرے انتقال
اوتھوں گلٹیاں ہوون پیدا گردن بغلاں وچ ہویدا
جے لازم تاپ رہے ہر حال اکثر رل جاوے دق نال
جیکر اوہ تپ دائرہ ہو نہیں خطرہ اس دے وچ کو
مادہ اس دا سالم ہو بہت دیر دکھ رہے کھلو
کوڑیاں چیزاں عرق پلا نصف رتی کونین ہلا
حب ایارج دا جلاب ہر ماہ وچ دو کرو شتاب
اجوین مصتبر زیری سیاہ گھوٹ سرکے وچ کرو طلا
گنڈیاں ہو جاون تحلیل ہووے جلد شفا علیل
تخم شرینہہ باریک کرا دو گناں اس وچ ماکھوں پا
چھ ست ماشے رت کھوا دیوے اس نوں رب شفا
مقروحی دارو اس تے لا جاوے سب گنڈیاں نوں کھا

نسخہ مقروحی

دانہ جبّو لوٹہ لیا بول وچھّی دے وچ گھسا

کجھ قدرے گھس سم الفار
رُوں دے نال آلودہ کر
کناریاں تے گوگل گھس لا
پھیر پُما وچھی دا بول
سر تیلی تے رُوں لگا
جدوں کاغذی خشک ہو جاوے
گوتر پنج چھ روز لگا
جدوں ماس اُتوں گل جاوے
گھت کنڈی کھچ باہر نکال
یا گوکا گھیو ساڑ لگا

ہک دو چانول دا مقدار
پنچھ انجیر اُتے چا دھر
گل نوں چنگی طرح پکا
رکھ ٹکا ٹیکے اندر کول
گوتر دے وچ تر کروا
گوتر تیلی نال لگاوے
کاغذی چنگی طرح گڑا
انجیر سفید ننگی ہو جاوے
زخم چھڑا مرہم دے نال
دیوے جلدی زخم چھڑا

نسخہ مقروحی خورندہ گوشت فاسد

سبے پنج تولے مٹھا تیل
نیلو تھوتھا حب جے پال
ان بجھا چونا صابن اشنخار
اگ تھلیں لاہ کڑاہی تیل
کر کے مرہم وانگ تیار
اُسترا چنگا تیز منگا
رُوں دے نال آلودہ کر
جد چمڑا اُتوں گل جاوے
نال سرچھو باہر نکال

سپ گنج ساڑ اس وچ ہک میل
ترے ترے ماشے میلو نال
ہک ہک تولے دا مقدار
پیہہ کے سب دوائیں میل
لاویں ترکیبے دن ہک بار
پہلے روز اس پچھ کرا
مرہم گنڈھاں تے نت دھر
گنڈ انجیر ننگی ہو جاوے
زخم چھوڑا مرہم دے نال

ایسے طور کرہ استعمال ، گنڈیاں سب نکالو ڈال

نسخہ مرہم خورندہ انجیر

مار چوہا، کوزے وچ پا ، گل حکمت دے نال سڑا
سُم گدوں دا تولے چار ، گل حکمت کرہ اس نوں ساڑ
سنگ بھینس دا تولے دو ، گل حکمت کرہ ساڑیا ہو
تیل ہٹھالے تولے چار ، ہک سپ دی کنج اس وچ ساڑ
وچ تیل دارو سب ڈال ، بنا مرہم کرہ استعمال
ایہہ مرہم گنڈیاں تے لاوے ، گنڈیاں نوں جھبدے کھا جاوے
دیوے جد گنڈیاں نوں گال ، نال موچنے باہر نکال
پھر استعمال مرہم اوہ کرہ ، جیہڑی زخم نوں دیوے بھر

نسخہ مجرّبہ مرہم خورندۂ انجیر وغیرہ

صابن دیسی تولہ لئے ، سفید سنکھیا ماشے ترے
وکھو وکھی کھرل کرا ، دو تولے گو کا گھیو ملا
کرکے مرہم وانگ تیار ، ڈبّی دے وچ گھت سنوار
اوّل لے انجیر پچھا ، رُوں آلودہ کرہ چپڑا
ترےجے روز پھوں بدلا ، تازہ تازہ ہورہ لگا
جدوں انجیر ننگی ہو جاوے ، چنگی طرح ماس گل جاوے
کنڈی گھت انجیر نکال ، زخم چھڑا گو کے گھیو نال
یا اوہ مرہم لئے بنا ، دیوے جیہڑی زخم چھڑا

بیان سُرخ بادہ

سُرخ بادہ ہندی وچ نام
بہت سُرخ سورج دا رنگ
ہووے بدن نہایت لال
مارے خون بجے جوش نہایت
نال خون جیکر صفرا
زرد سُرخ سورج دا رنگ
حُمرہ خالص اس دا نام
جیکر نال مرکب خون
پہلاں اس دا فصد کرا
دیہہ مطبوخ ہلیلہ زرد
پاپڑہ دھنیاں صندل بُورہ
چھل زرد ہریڑاں ہرڑ سیاہ
کرکے پانی وچ نقوع
بجے غالب ہووے صفرا
آلو انبلی نیلوفر
دھنیاں کاسنی مِیل عناب
مجرے مل پُن صاف کرا
شاہترے دا شربت جے پیوے
دونویں وقت کر استعمال

حُمرہ کہن حکیم تمام
بادہ موذی مارے ڈنگ
سڑکن سوزش بہت کمال
ہووے تپ دی سخت شکایت
رلے ہووے تلخی گھبرا
ہووے کرے نہایت تنگ
سوجے جلدی بدن تمام
ہووے موذی ورم زبون
پچھوں کر خارج صفرا
یا کوئی ہورہ جلاب جو سرد
عناب مونڈی وچ ڈال ضرور
گلو افتیموں کہ ہمراہ
مصری ڈال کراؤ شروع
ایہہ نقوع اس رت پلا
نال بنفشہ شامل کر
رات یوسا رکھ اندر آب
مصری اس وچ ڈال پلا
بہت شتابی چنگا تھیوے
سُرخ بادہ جاوے فی الحال

پندراں تولے پاپڑا لیا ‏ اَدھ سیر مصری ڈال پکا
سپاری صندل پھُل گلاب ‏ تخم کاسنی میل شتاب
گھوٹ لیپ کرے چار تھوک ‏ دیوے سُرخ بادہ توں روک
ملین نال بدن کر صاف ‏ کرے قصور خداوند معاف
دھنیاں کاسنی خوب گھوٹا ‏ صندل بُورہ کافور رلا
گھوٹ پانی وچ کرو طلا ‏ دیوے سرکن ترت ونجا
عرق گلاب جے کریں پیوند ‏ ہووے زیادہ فائدہ مند
جے حاجت اس نوں تبرید ‏ شربت املی بہت مفید
شربت آلو اتے عناب ‏ نت پلا گھت عرق گلاب
کوڑیاں چیزاں دا جے عرق ‏ پیوے ہوس شتابی فرق
مربہ زرد ہریڑاں کھاوے ‏ سُرخ بادے نوں نفع پہنچاوے

بیان مرض چنبل یعنی اکوتہ

چنبل ہک مشہور آزار ‏ پیراں اُتے کرے بگاڑ
ہووِن دھدرہ بہت نہایت ‏ کرے خارش دی سخت شکایت
جوکاں دو ترے دفعہ لگا ‏ گندہ مادہ دُور کرا
دو ترے اوس تنقیے کر ‏ طبع موافق ذرہ نہ ڈر
کوڑیاں چیزاں نت پلا ‏ نقوع کرکے ماکھیوں وچ پا
دو ماہ تک کر استعمال ‏ ہووے چنبل دفع چنڈال

نسخہ مجربہ چنبل

شنگرف پارہ تے ہڑتال — سبز کسیس سہاگہ ڈال
نوشادر گندھک آملہ سار — باہجی سب تولہ مقدار
نیلہ تھوتھہ کر بریان — ماشے چار ملاؤ آن
کھرل وچ کرو باریک — وانگ غبار ہوون جد ٹھیک
ادھ پاوے کے مٹھا تیل — دارو سب اس دے وچ میل
دو تولے چربی بکرا میل — کرکے گرم گھتو وچ تیل
تھوڑا سرکے وچ رلا — چنبل اُتے کرو طلا
ایسے طور کرو استعمال — دھوویں گرم پانی دے نال
مڑ اس تے گل روغن لا — سرکہ تھوڑا جیہا رلا
مڑ ایہہ مرہم پھر لگائیں — گرم پانی دے نال دھوائیں
بہت چنبل نوں دیوے نفع — خارش دھدر کرے نابود

نسخہ چنبل

لے پنج تولے مٹھا تیل — دو تولے دودھ اک دا میل
گھت کڑاہی وچ سڑا — مٹھی ہٹھی اگ جلا
ٹکڑا ساڑ پرانی چھٹ — خالص جو بکرے دی جت
کڑاہی اگ تھئیں ہیٹھ لہا — خوب طرح اس سرد کرا
نوشادر سہاگہ آملہ سار — ہک ہک تولے دا مقدار
پیہہ سب اس دے وچ رلا — مرہم گھوٹہ مار بنا
چنبل اُتے نت لگا — دیوے اُس نوں رب شفا
کجھ مدت استعمال — دھوویں گرم پانی دے نال

ٹوٹکہ مجرّبہ چنبل

ہے اک ٹوٹکہ بڑا لاثانی ۔ مجرب میرے پاس نشانی
اکوتہ چنبل ہووے دُور ۔ رہے نہ چمڑے وچ قصور
ڈنڈہ تھوہر ہک گٹھ منگا ۔ تیل رِٹھے دے وچ سڑا
کرکے مرہم وانگ تیار ۔ لا چنبل تے روز ہک بار
گندھک دا تیزاب لگا ۔ نہیں کوئی اس دے جیہا دوا

نسخہ چنبل

نوشادر سوہاگہ آملہ سار ۔ باوچی پارہ تخم پنوار
مُردا سنگ اس دیلو چ گھت ۔ ہک ہک تولہ دارو ست
نیلہ تھوتھا کر بریان ۔ ماشے چھ ملاؤ آن
پا ہک رِٹھا تیل منگا ۔ دارو پیہہ اس وچ رِلا
کرکے مرہم وانگ تیار ۔ ہک دن وچ لاویں دوبارہ

نسخہ روغن چنبل

سیر ہک چھوڑے ٹاہلی لیا ۔ سیر پکا وچ کنک ملا
سیر لیڈے اُوٹھاندے ڈال ۔ پتال جنتر نال تیل نکال
نیلا تھوتھا کر بریان ۔ ماشے چار ملاؤ آن

چنبل دھدّر نے نت لا
دیوے جسموں تخم اُدھار

نسخہ چنبل

آملہ ساڑ پاپڑا ہڑتال	نوشادر سہاگہ لے وچ ڈال
ست نِنبو دا نال رِلا	ہک ہک تولہ سب دوا
نیلا تھوتھا کر بریان	ماشے چار ملاؤ آن
سرکے دیوچ کھرل کرا	اس دے لے شیاف بنا
گھس پانی وچ نت لگاوے	چنبل دھدری دور ہو جاوے

نسخہ چنبل

نوشادر ہالوں السی رائی	بیج مولی دے پنج دوائی
وزن برابر سب دوا	کھرل کرائے کے جمع کرا
تھوڑا سرکے وچ مِلا	چنبل دھدر تے نت مِلا

نسخہ چنبل

نوشادر درقیہ لے ہڑتال	بھن نیلہ تھوتھا وچ ڈال
نیپال سوہاگہ بھس کتھ رال	ایہہ بھی چارے ہوون نال
وزن برابر سب دوا	تیل کوڑے وچ پیس لگا

نسخہ چنبل

نیلا تھوتھا کر بریان	کمیلہ سار ملاؤ آن
مُردا سنگ کتھ آملہ سار	ہر ہک چھ ماشے مقدار

نیل ہٹھائے تیرے ست — پیہہ دارو سب اس وچ گھت
کر کے مرہم وانگ نیار — لا نت ہووے دفع آزار

بیان قوبا

دھدر پیدا ہووے آ — آکھن اس نوں مرض قوبا
جدوں رطوبت گندی ہووے — چمڑے دے وچ آن کھلووے
جے اوہ مادہ ہووے شور — خارش کرے نہایت زور
دھدر ہووے شروع جد آ — کر توں اس دا جلد دوا
خارش نال ہووے پھوجاری — پاوے چمڑے وچ خواری
اوّل اس دا فصد کرا — دھدریاں تے جوکاں لا
کر کے گندہ خون صفا — ایہہ دارو نت اس نے لا
ہرڑ ہندی کتھ مرداسنگ — سرکہ ڈال لگاؤ نسنگ
جے دھدر صفراوی مادہ — خارش سڑکن کرے زیادہ
نکلے وچوں پانی زرد — خارش پچھوں ہووے درد
مجرب اس دا لکھاں دوا — دیوے دھدر ترت دنجا
نوشادر سہاگہ آملہ سار — مرداسنگ کتھ چھل انار
کسیس برابر دارو ست — لا دھدر تے سرکہ گھت
جیکر لڑکا بال نادان — خارش دھدر کرے حیران
ماجو مہندی کتھ نسیال — پیہہ کے لا سرکے دے نال
یا رس پھٹکڑی ہرڑ گھسا — سرکے وچ دھدر نت تے لا
یا نت لا گندم دا تیل — تھوڑا جیہا سہاگہ میل

بلغم نال جے رل سودا   ٹھہرے وچ چمڑے دے جا
فاسد مادہ کرے فساد   نکلن وِچ بدن دے داد
دوہ ترے چار جلاب کر   فاسد مادہ دُور کرا
جیکر دھدر سخت نہایت   کرے خارش دی بہت شکایت
مجرب نسخہ کراں تحریر   دھدر چنبل نوں اکسیر
پھٹکڑی رائی زرد ہڑتال   نوشادر سہاگہ توتیا ڈال
آملہ سار برابر سٹ   کرو طلا سرکے وچ گھٹ
ہر ہفتہ ہک دیہہ جلاب   مادہ خارج کرو شتاب
جے مادہ دموی سودا   جوکاں دو ترے وار لگا
ایہہ نسخہ آزمودہ کار   سائیں بخش کیتے کئی بار

نسخہ دھدری یعنی داد

جے بلغم سودا مواد   پیدا کرن بدن تے داد
دھدر بہت نہایت سخت   ہووے پتھر وانگ کرخت
خارش اس وچ رہے مدام   آوے کسے نہ وقت آرام
نسخہ کراں بیان اکسیر   تجربہ کیتا ایس فقیر
اک دا دودھ تولے دو چو   مٹھا تیل تولے سٹ ہو
اک دا دُودھ تیل وچ ساڑ   اگ تھیں لاہ تیل نوں ٹھار
مردا سنگ شنگرف ہڑتال   پانچی پارہ توتیا ڈال
نوشادر سہاگہ آملہ سار   چھ چھ ماشے کل مقدار
ایہہ سب تیل دیوچ ملا   مرہم گھوٹے مار بنا

تولہ چربی بکرا میل — کرکے گرم گھتو وچ تیل
برکہ تھوڑا جیہا ملا — دھدریاں تے نت لگا
نقوع کوڑیاں چیزاں دا نال — کرے چلیبہ استعمال

نسخہ داد مجرّبہ مصنّف خود

دھدر چنبل بہت پرانہ — چمڑے دیوچ کرے ٹکانہ
مادہ موذی عاتی ہو — رہے چمڑے دیوچ کھلو
ہووے سرد اس خشک مواد — کرے جسم دیوچ فساد
جے کوئی ایہہ دوا کماوے — جاندی دھدر نظر نہ آوے
لے چھوڈے ٹاہلی دے سیاہ — ہری لکڑ پلچھی ہمراہ
ادھ آدھ سیر پکا مقدار — ڈال بھانڈے وچ خوب سنوار
پانچی دانے حرمل لیا — پنج پنج تولے وزن تولا
تخم کرفس دانے اجوین — دانے گندم تخم بکین
ادھ ادھ پا پکا وچ ڈال — تیل کڈھو رگل حکمت نال
سخت دھدر تے کرد ملا — دھدر چنبل رہے نہ کا

عرق دافع داد و چنبل کہنہ مُصفّا خون

جے دھدر لوطاں ہوون عام — جاوے بگڑ سریر تمام
سرد موسم وچ دیون زور — گرم موسم وچ جاون چھوڑ
کھرڑہ چم سیاہی رنگ — لوطاں دھدر مارن ڈنگ
جوش خون یا دیوے زور — نال تعفن ہووے شور

جاوے مرض پرانی ہو
مجرّب عرق لکھاں اکسیر
پہلاں اس دا فصد کرا
پچھوں اس نوں شروع کرا
کڈھ عرق ایہہ نال تاکید
دھدّر چنبل جرب جذام
تاپ پرانے ہوون دُور
سائیں بخش ایہہ عرق آزمایا
منڈی بوٹی برگ حنا
افسنتین بانسہ وچ گھت
انبردل ہریڑاں سیاہ
بورہ صندل سُرخ سفید
کاسنی چھل بھیڑہ ڈال
پنج پنج تولے لیا شتاب
چھل درخت نم دی لا
رات پانی وچ رکھ پہسا
نو دس بوتل کڈھو عرق
خالص ماکھوں اس وچ ڈال
ایہہ نسخہ صدری کرامات
دھدر چنبل ہووں دُور
ہور خرابی خون ہر قسم

چمڑے دے وچ رہے کھلو
نہیں کوئی اس دی مثل نظیر
کرکے اس دا خون صفا
جلدی بخشے صحت خدا
بہت دُکھاں نوں ہوے مفید
پیوے جاون چھوڑ مقام
پھوڑے پھنسیاں چکنا چُور
بہت دُکھاں وچ نفع اٹھایا
چھل ہریڑاں زرد ملا
چرائتہ میل نم دے پت
پاپڑا کڑو گلو ہمراہ
پھل گلاب سونف تے وید
آنولہ دھنیاں پاویں نال
پا پکو وچ ڈال عناب
آدھ سیر پکا نال ملا
فجرے اس دا عرق کھینچ
پیوے ہووے شتابی فرق
شام صبح کر استعمال
کرے بگاڑ بدن دا مات
رہے نہ جُسے وچ قصور
دفع ہو جاوے وچوں جسم

لے جا اس نوں وچ حمام نہاوے نت صبح تے شام
ہر ہفتہ ہک دیہہ تیلین طبع موافق نال یقین
ما انجبن والی ترکیب چالی روز کریں ترتیب
گل روغن برگہ نال ملا بدن اُتے مالش کروا

نسخہ داد خصیتین

جیکر داد نلاں وچ ہووے خارش نال ٹلاں نوں کھووے
سبز کسیس کافور افیم ہک ہک رتی قدر حکیم
گل روغن سرکے وچ ملا خصیاں اُتے لیپ کرا
کٹ کے تخم کرفس اوبال دھوویں اس دے پانی نال

نسخہ داد انگریزی

چھٹانکی تارپین دا تیل مشک کافور تھوڑا وچ میل
داد موذی تے کرو طلا دیوے فوراً نفع پہنچا
اترے سکری اس توں عام آوے جلدی نال آرام

نسخہ داد دہقانی

نسخہ کراں بیان دہقانی دتی ہک دہقان نشانی
اس نے کہیا میرا آزمایا ہوہ قریے وار خطا نہیں پایا
ترے ڈڈے سبز دھتورہ لے تخم ارنڈلے تولے ترے
چھٹانکی تیل کوڑے وچ ساڑ کڑاہی اگ تھیں جلد اتار

مصبر توتیا آملہ سار	ہر ہک ہوون ماشے چار
پیہہ کے اس دے وچ ملا	نال ڈنڈے دے خوب گھوٹا
کر کے مرہم وانگ تیار	لا ہک دن وچ دو ترے وار
کر کجھ مدت استعمال	دھو نت گرم پانی دینال

نسخہ دادو چنبل کہنہ

جیکر تینوں ہووے لوڑ	لکھاں مجرب نسخہ ہور
تیزاب گندھک والا	دیوے دھدر نرت ونجا
ایہہ بھی وچ آزمائش آیا	فائدہ دو ترے وار اٹھایا
نوشادر سہاگہ آملہ سار	مغز ہریڑ دارو چار
پیہہ کے مکھن نال لگا	خارش دھدر رہے نہ کا

نسخہ دھدری سر

سفید کتھ تخم پنواڑ	نوشادر سوہاگہ آملہ سار
تولہ تولہ سب دوا	پیہہ کے سارے جمع کرا
نیلا تھوتھا کر بریان	ماشے چار ملاؤ آن
رس بنو وچ کھرل کرا	کر کے کھرل شیاف بنا
گھس سرکے وچ نت لگا	دیوے دھدر گنج اڈا

نسخہ دھدری آتشکی

سبب جے مادہ باد فرنگ	دھدر کران بدن نوں ننگ

نسخہ عجب آزمودہ کار   گراں بیان نہ رہے آزار
میکورنے کتھ سفید   شنگرف میل کنبیلہ دید
چھ چھ ماشے چار دوا   جدا جدا پیہہ جمع کرا
نیلا تھوتھا کر بریان   ماشے چار ملاؤ آن
مکھن گو کے وچ ملا   دھدریاں تے نت لگا

نسخہ دھدری

نیلا تھوتھا تولہ آن   توے اُتے کرکے بریان
چار تولے آٹے وچ ڈال   پیہہ رکھ بوتل وچ سنبھال
لیکے تھوڑا جیہا دوا   لیٹی پانی گھت پکا
ست روز جیکر کوئی آوے   چانڈی دھدر نظر نہ آوے

نسخہ دھدری مجربہ

گراں بیان عجیب دوائی   ہرگز دھدر رہے نہ کائی
روٹی وچ تنور سڑوا   ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا
سہاگہ تولے دو سڑوا   کنبیلہ تولے ترے ملا
سبز توتیا کر بریان   تولہ یک ملاؤ آن
ڈکھو ڈکھی کھرل کرا   چانے دارد جمع کرا
تھوڑا سرکے وچ ڈال   کر دھدر تے استعمال
شنگرف پارا تے ہڑتال   آملہ سار سہاگہ ڈال
تولہ تولہ سب دوا   عرق نیمبو وچ کھرل کرا

نیلا تھوتھا کر بریان	ماشے چار ملاؤ آن
اس دے بچ شیاف رگڑھا	گھس پانی وچ نت لگا
ہک دو ہفتے نت لگا	دیوے داد دی بیخ اُڈا

نسخہ دھدری و گنج سر

جست ماریا تولے چار	دو تولے گھت آملہ سار
نیلہ تھوتھا کر بریان	ماشے چھ ملاؤ آن
تولے ست گری دا تیل	پیہہ کے سب دوا وچ میل
مرہم گھوٹ مار بنا	دو ہفتے تک روز لگا
ہت دھدرنوں دیوے سُود	گنج چنبل سب ہون نابود

نسخہ دھدری سر و گنج وغیرہ

سفید سہاگہ پھُل کرا	ساڑ پرانہ چم ملا
ناخن گھوڑے دے منگوا	گل حکمت دے نال سڑا
لے کے وال بکری دے ساڑ	وزن برابر دارو چار
پیہہ کے چارے جمع کرا	تیل یا سرکے نال لگا

ٹوٹکہ مجرّبہ دھدّر

آملہ سار لیا شتاب	تلچھٹ میل اس وچ شراب
پھٹکڑی میلو نلک سفید	سفید سہاگہ ڈالو دئید
سرکہ تھوڑا جیہا ملا	دھدر اُتے کرو طلا

ٹوٹکہ دھدر دہقانی

نوشادر ہالوں السی رائی — بیج مولی دے پنج دوائی
وزن برابر سب دوا — کھرل کرا کے جمع کرا
تھوڑا سرکے وچ ملا — دھدر چنبل تے رنت لا

ٹوٹکہ دھدری سر و گنج وغیرہ

نسپال مسر آملہ آن — ہک ہک تولہ کر بریان
نیلا تھوتھا کر بریان — ماشے چھ ملاؤ آن
کمیلہ تولہ نال رلا — کھرل دے وچ خوب پیا
تھوڑا تیل کوڑے وچ ڈال — کرد گنج تے استعمال

بیان خارش

خارش بہت خراب بیماری — پاوے چمڑے وچ خواری
خارش دے دو قسم پچھان — ہک خشک دوجی تر جان
جس نوں سکی خارش ہووے — ناخن مار بدن نوں کھووے
خشک خارش اس کہن عوام — حکہ کہن حکیم تمام
جے ہو جاوے گندہ خون — خارش پیدا کرے زبون
چمڑے دے وچ کرے فتور — پھنسیاں پنڈے ہون ظہور
سبب جے ہووے مادہ شور — خارش کرے نہایت زور
نکلے پانی زرد یا ریم — آکھن اس نوں جرب حکیم

خارش جیکر ہووے تر ‌ ‌ فصد جلابوں ذرہ نہ ڈر
جیکر کھرک پرانی ہو ‌ ‌ چمڑے دے وچ رہے کھلو
پہلاں فصد جلاب کرا ‌ ‌ مادہ موذی دور کرا
پھنسیاں ہوون جے بہت نہایت ‌ ‌ کرے کھرک دی سخت شکایت
کراں بیان عجیب دوا ‌ ‌ پھنسی خارش رہے نہ کا
پاپڑا مونڈی ہرڑ سیاہ ‌ ‌ چرائتہ انبرول ہمراہ
برگ حناتے نم دے پت ‌ ‌ ترے ترے ماشے دارو سب
ماکھوں دو دو تولے وچ ڈال ‌ ‌ نقوع کرکے کر استعمال
ہر ہفتہ ہک کرو جلاب ‌ ‌ جاوے خارش ڈکھ شتاب
مُرداسنگ کتھ برگ حنا ‌ ‌ چھل ہرڑ کسیس ملا
پیہہ کے لا تیل کوڑے نال ‌ ‌ سرکہ وچ تھوڑا جیہا ڈال
نوشادر سہاگہ آملہ سار ‌ ‌ قلمی شورہ دارو چار
ترے ترے ماشے چاڑے گھت ‌ ‌ نیلا تھوتھا رتی ست
دہی سرکے دے وچ ملا ‌ ‌ بدن اُتے مالش کروا
کر کجھ مدت استعمال ‌ ‌ نہاوے گرم پانی دینال

نسخہ خارش خشک

جیکر خارش خشک ریاہی ‌ ‌ چمڑے دے وچ کرے تباہی
چھوٹیاں پھنسیاں ہوون سخت ‌ ‌ خارش بہت کرن بدبخت
سوہاگہ بانچی آملہ سار ‌ ‌ دو دو تولے دا مقدار
برابر مُرداسنگ کتھ گھت ‌ ‌ نیلا تھوتھا ماشے ست

دو تولے وچ ڈال کے پیس	کر کے سب اکٹھے پیس
دہی بہر کے دیو وچ ملا	تھوڑا چیہا مالش کروا
گرم پانی دے نال نہواء	گل روغن سرکہ نت ملا

نسخہ خارش کہنہ

سودا تھیں جیکر خارش پیدا	ہووے چمڑے وچ ہویدا
سخت ہو جاوے چم سیاہ	کرے بدن دا رنگ تباہ
یا مادہ سودا احتراقی	ہووے وچ بدن دے عاقی
سوزش سڑکن رہے مدام	خارش لین نہ دے آرام
ماء الجبن کر استعمال	ملین ہر ہفتہ رکھ نال
جیکر چالی روز کماوے	مڑ کے خارش نظر نہ آوے
گل روغن سرکہ نت ملا	گرم پانی دے نال نہواء
مغز تخم کدو تل سیاہ	دُودھ وچ گھوٹ بدن ملوا
مکھن مصری نت چٹا	خشکی جسموں دُور کرا
ظاہر باطن کر مرطوب	تاں حاصل ہووے مطلوب

نسخہ خارش دموی

جیکر خارش دموی ہو	رہے جسم دے وچ کھلو
اوّل اس دا فصد کرا	پچھوں دارو شروع کرا
پھیرا افسنتین سنا	ہک ہک تولے وزن تولا
چار تولے چھل ہرڑاں ڈال	دیگچی دے وچ گھت ادبال

کُل کے چُن کے صاف کرا — ویہہ تولے وچ ماکھوں پا
چنگی طرح پکاؤ قوام — پیوے صبح تے شام
جے کر باقی رہے قصور — پھیر بنا اس طور ضرور

نسخہ خارش اطفال

جیکر لڑکا بال نادان — پھنسیاں خارش کرن حیران
نم دے پتر خوب گھوٹا — گھول پانی وچ صاف کرا
گھیو گوکا کر شامل نال — پکاؤ کڑاہی دیوچ ڈال
جد سارا پانی جل جاوے — گھیو تنہا باقی رہ جاوے
دیہہ لڑکے نوں ریجھی نال — پھنسیاں دفع ہوون فی الحال
اوہو گھیو پھنسیاں تے لا — دیوے اس نوں ترت شفا

نسخہ خارش گرم

قلعی شورہ گندھک لیا — مہندی دے پت نال ملا
ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا — گل روغن سرکہ گھت ملا
مہندی دے پت خوب گھوٹا — تیل کوڑے وچ گھت ملا

نسخہ خارش سرد

جیکر خارش خاص دیاحی — چمڑے دیوچ کرے تباہی
سردی وقت جے ہووے پیدا — سرد خارش اس سمجھیں ویدا
دیسی لے اجوین منگا — تیل مٹھے وچ گھت سڑا

کر کے صاف بوتل وچ گھت　　مالش کرد دہاڑے ست
اجوین پانی دے وچ گھوٹا　　جسم اُتے مالش کردا
دو ترے گھنٹے کر کے جال　　نہاوے گرم پانی دینال
گندھک تے اجوین گھوٹا　　تیل مٹھے وچ گھت ملا
جد دو گھنٹے گذرن آ　　گرم پانی دینال نہوا

بیان چھپاکی یعنی شریٰ

شریٰ مرض ایہہ ہے بد بخت　　آن ظہور ہووے یکلخت
چھپاکی وچ ہندی اس نام　　خارش دھپڑ بدن تمام
اچانک پیدا ہووے آن　　اوکھا بہت ہووے انسان
سڑکن تلخی دل گھبراوے　　بعضیاں نوں معدیوں تے آوے
پھرے بدن . زبوچ بخار　　گھُٹن کھڑک ہووے بسیار
بند بدن ہو جان مسام　　نکلن دھپڑ جسم تمام
یا کوئی گرم غذا دوا　　کھاوے پوے مخالف جا
اوس سبب چھپاکی پیدا　　ہودن دھپڑ آن ہویدا
سرکہ گل روغن ملوا　　دیہہ دھونی اجوین دھوکھا
جد اُس نوں آجاوے عرق　　ہووے. بہت شتابی فرق
جیکر مرض ایہہ کرے بگاڑ　　بہت دیر تک رہے آزار
جیکر ہووے خون زیادہ　　فصد نال کر خارج مادہ
پاپڑا نم مہندی دے پت　　انبرول ہونڈی وچ گھت
عناب ہریڑاں صندل بوُر　　اس دینال ملاؤ ضرور

نرے ترے ماشے سب دوا
فجر مل کر کپڑ چھان
کرے کجھ مدت استعمال
برہم ڈنڈی دبہ اجوئی گھوٹ
اطریفل دیہہ اس نوں کشنیز
جے غالب ہووے صفرا
دو ترے چار دیکے تلیین
جیکر مادہ خاص ریاحی
تخم کرفس اجوین گھوٹا
تر پھلہ کُٹ ماکھوں وچہ گھت

رات پانی وچ رکھ پوسا
دو تولے شہد ملاؤ آن
ہووے دفع شو کی بدحال
نیل کنٹھی دیہہ رہے نہ کھوٹ
اس دے جیہی نہیں کوئی چیز
آلو انبلی شروع کرا
خارج کرو مواد لعین
چمڑے دیوچ کرے تباہی
تیل مٹھا گھت بدن ملا
چھٹے نت دہاڑے سنت

بیان ورم طاعونی

مشکل مرض ہک ورم طاعون
جدوں خدا دا آوے قہر
پھیل جاوے وچ ملک جہان
ورم ران یا بغلاں وچ
اچانک ورم کرے آ تنگ
سڑکن بہت کرے گھبرا
بعضیاں نوں ہووے سرسام
ایہہ موذی بدمرض طاعون
کرے ملک دا حال تباہ

کل ورماں تھیں بد ملعون
پیدا کرے طاعونی زہر
زائل کرے بہت انسان
یا گردن وچ دیوے کھچ
جیونکر سبب چلاون ڈنگ
دیوے ہوش حواس بھلا
کرن بے ہودہ بات کلام
بہت نہایت سخت زبون
ہووے آدم بہت تباہ

ہے طاعون بلا آسمانی   نازل قہر خدا نشانی
جدوں زیادہ کرے فساد   آدم بہت ہووے برباد
موذی مرض ایہہ سخت بلا   ہووے موسم وچ وبا
شامل ہووے تاپ وبائی   دیوے مشکل نال رہائی
ایہہ بدبخت بیماری چھوت   جاوے لگ جیویں جن بھوت
ایس مرض دی مارے تُو   نیڑے ڈھک نہ بیٹھے کو
ایس دُکھ نوں ویکھ سیانے   اُٹھ اُٹھ نسن چھڈ ٹھکانے
اس آفت تھیں رب رحمان   بخشے رحمت نال امان
جیکر ہووے ردی مادہ   ہوندی جاوے مرض زیادہ
زہر جسم وچ جاوے دھا   ہرگز پیش نہ جاوے کا
جیکر مادہ سالم ہو   ورم دیر تک رہے کھلو
جد تک اس نوں خیر ہو جاوے   شافی رب تھیں صحت پاوے
رنگ ورم جے زرد سیاہ   کہے روگی دا حال تباہ
جیکر سُرخ سفیدی رنگ   دارو اس دا کرو نسنگ
دو چار دے کے تلیین   خارج کرو مواد لعین
پنڈے تے مالش کروا   مکھن تازہ گوکا لیا
ورم اُتے پُلٹس بنھوا   پانی آٹا گھیو رلا
ایہہ بھی ہے ضماد آزمودہ   ہوئے بہت بیمار آسودہ
تقویت دل دماغ پہنچا   شربت صندل بہت پلا
ورم موذی تے پچھ لگا   مادہ زہری دفع کرا
مار ڈونگھی پچھ خوب نکال   دھوویں گرم پانی دے نال

دھنیاں صندل بور گھوٹا
گرد ورم دے کرو ضماد
تازہ گوکا مکھن لیا
گوکا مکھن بہت کھوا
بنفشہ شربت نیلوفر
بید مُشک تے عرق گلاب
رُب سیب تے رُب انار
صندل مُشک کافور گھسا
جیکر کھنگ نہ ہووے نال
شربت لیموں تُرش انار
آلو انبلی دیہہ نسنگ
زرشک انار دانہ وچ ڈال
سکنجبین اس بہت پلا
ظاہر باطن کر تر طبیب
بنفشہ روغن نیلوفر
روغن مغز کدو بادام
سکنجبین دی قے کروا
سبھے کر نال ہووے سرسام
دو ترمے چار ملین کر
گاہے قے گاہے اسہال
جیکر ہے ورم اوہ سرد

آٹا وچ جواں دا پا
ہووے سڑکن دُور فساد
گرد ورم ہر وقت لگا
مصری تھوڑی جیہی رلا
رُوح کیوڑہ وچ شامل کر
پیوے ڈال تازہ وچ آب
ڈال پانی دیہہ نت نہلو
سینہ اُتے کرو طلا
ترش چیزاں کر استعمال
سرد بزوری دیہہ نہار
جیکر ذرہ نہ ہووے کھنگ
مصری گھت کر استعمال
تازہ پانی سرد رلا
شامل رکھ تبرید طبیب
گوکا مکھن شامل کر
مالش کرو صبح تے شام
نہیں کوئی اس دے جیہا دوا
کرے بے ہودہ بات کلام
قے دیون تھیں ذرہ نہ ڈر
دیون جسموں زہر نکال
رنگ سفید نہ ہووے زرد

ہرگز تاپ نہ ہووے نال ۔ کر مقروح دوا دے نال
چونہ سجی حب جیپال ۔ صابن نیلا تھوتھا ڈال
پیہہ ماکھوں دے نال رلا ۔ پچھ کے ورم اُتے جھب لا
لا ایس نوں تے دفع یا چار ۔ دیوے مُنہ ورم دا پاڑ
جد مواد ہو جاوے جاری ۔ ہووے دُور بیماری ساری
بہت زور جے ہووے خون ۔ ہووے گندہ بہت زبُون
دیوے زور کرے نقصان ۔ اوتھے جائز فصد پچھان
جلدی اس دا فصد کرا ۔ حکیم قدیم گئے فرما

بیان برص

داغ سفید بدن تے پَین ۔ برص آزار حکیم اس کہن
ڈِٹھہ ہو جاوے انسان ۔ صُورت وچ پوے نقصان
ہندی وچ پھلبہری نام ۔ آکھن اس نوں لوک تمام
برص بیماری سخت بلا ۔ صورت شکل دیوے بدلا
چمڑے دے وچ گرے مواد ۔ بہت مُدت تک کرے فساد
غیر طبعی خلطاں تھیں پیدا ۔ ہوون چمڑے وچ ہویدا
جیہڑے ہوون داغ سفید ۔ ہون علاجوں عاقی وید
داغ سفید جو سُرخی رنگ ۔ دارو اس دا کرو نسنگ
نوشادر سہاگہ کر باریک ۔ وانگ غبار ہو جاوے ٹھیک
داغ برص تے کرو طلا ۔ گل روغن سرکے نال رلا
ماشہ نت نوشادر کھاوے ۔ برص مرض نوں فیض پہنچاوے

هور طلا ہک کراں تحریر — مجرب وانگ طلسم اکسیر
کلونجی بابچی بیج پنواڑ — نوشادر وزن برابر چار
دہین سرکے دے وچ ملا — داغ برص تے کرو طلا
گرم پانی دے نال دھوا — پچھوں گل روغن ملوا
کھاوے دی جڑھ گھوٹ جے پیوے — بہت شتابی چنگا تھیوے
کوڑیاں چیزاں دا جے عرق — پیوے ہوس شتابی فرق

نسخہ برص خوراکی

پا ہک ہلدی چواں منگا — کٹ بہت باریک چھنا
آٹا گھیو کرکے بریان — ہک ہک سیر پکالے آن
سیر پکا اس وچہ گھیو گھت — گاہڑی خوب پکاویں چت
لڈو بنہ چھٹانکی تول — کھا ہک نت دوا انمول
کشتہ سم الفار، اکسیر — تجربہ سائیں بخش فقیر
کجھ مدت کر استعمال — نصف چاول دا قدر سمہال
گو کے مکھن نال لنگھاوے — ہفتہ چھوڑے ہفتہ کھاوے
ایسے طور دوا کماوے — برص مرض مڑ نظر نہ آوے
جیکر ہووے برص سیاہ — پھٹکڑی آملہ سارا لیا
ہڑتال ورقیہ لے وچ ڈال — سرکہ گھت کر استعمال

بیان مرض بہق

پیدا ہوون چھنب سفید — بہق برص آکھن اس وید

سخت کثیف ہو جان مسام — چنگاں مارے بدن تمام
بہت مدت تک رہے بیماری — پاوے چمڑے وچ خواری
ہوون جدوں مسام کثیف — ایہہ آزار دیوے تکلیف
جد آ جاوے موسم گرم — مسام بدن ہو جاون نرم
ہووے پوست بدن لطیف — ہو جاوے ایہہ دُکھ خفیف
مخفی نسخہ کراں ظہور — ہوون چھنب بدن دے دُور
نوشادر سہاگہ بابچی لے — پیہہ باریک دوا ترے
دہی بہر کے دے وچ ملا — بدن اُتے مالش کروا
دو ترے گھنٹے کر کے جال — نہاوے گرم پانی دے نال
کجھ مُدّت کر استعمال — ہوون دفع بہق دے خال
ہیں اس نسخے دی تریواری — کیتی آپ تجربہ کاری
نہیں اس دے وچ ذرا خطا — کیتی شافی رب شفا
کراں بیان ہک ہور دوا — مجرّب اس نوں لے آزما
گندھک گھیو گھوٹ ملا — گرم پانی دے نال نہوا
شامل کریں جے مغز اخروٹ — رہے نہ ذرہ تھاں دا کھوٹ
جے ہو جاون چھنب پُرانے — چمڑے دے وچ کرن ٹھکانے
بہت مُدّت ہو جاوے طول — اوکھا ہووے بہت رنجول
نسخہ یاد آیا آزمائشی — آزمودہ راست دیں شناسی
سرسوں بیج مولی دے لیا — پنج پنج تولے وزن تولا
نوشادر سہاگہ نال ملا — بابچی دو دو تولے پا
اکٹھی کر کے سب دوا — ڈنڈے کونڈے وچ گھوٹا

دہی سرکے دے وچ رلا
دو ترے ساعت کرکے دیر
ملے نوشادر جے کر پیس
نہاوے گرم پانی دے نال

بدن اُتے مالش کردا
گرم پانی وچ نہاوے پھیر
گل روغن وچ روز اکیس
رہے نہ کوئی رتھم داخال

بیان عرق مدنی یعنی نارووا

عرق مدنی ورم دا قسم
شہر مدینہ وچ آزار
ایس سبب عرق مدنی نام
پک ورم جد ہووے زیادہ
رنگ ورم دا جیکر لال
جے کر ورم کرے اکڑا
مواد ورم دا جیکر خام
مصبّر سہاگہ صابن لئے
کڈھ گودا وچ مبل کنوار
مادہ ورم جیکر احتراقی
رنگ ورم دا ہووے زرد
گودا اس تے بنھ کنوار
ادھا رنبگھ چیر بنھا
السی آٹا کنک رلا
پُلٹس کرکڑاہی وچ پکا

نارووا اس دا ہندی اسم
بہت آدم نوں کرے خوار
کہن حکیم طبیب تمام
رگ دے وانگوں نکلے مادہ
نال جوکاں دے خون نکال
لا گل روغن موم رلا
پُلٹس لا پکاء تمام
کُٹ رلا دوا ترے
نت بنھ نارووا دیوے پاڑ
ہووے وچ بدن دے غاتی
مارے ضرب تراٹاں درد
دیوے مُنہ ورم دا پاڑ
طوطیا سبز اُوپر چھڑکا
پانی گھت کنوار گھوٹا
ناروے اُوپر نت بنھا

لے کے خالص مٹھا تیل — کر کے گرم صابن وچ میل
مرہم گھوٹا مار بنا — ناروا اُتے رنت لگا
لٹ سٹ دا پٹہ بنھوا — ڈیوے ناروا تریت ونجا
برگ اک دا بڑا مفید — رنت بنھ اس نوں نال تاکید
سہاگہ بیٹ کبوترہ لیا — گو تر دے وچ گھت پکا
ناروا اُتے رنت لگا — ڈیوے ناروا جلد ونجا
مصبر یک ماشہ رنت کھاوے — ناروا نکل باہر سب آوے
جیکر وچ بدن امتلا — دو ترے چار جُلاب کرا
پک ورم جد ہووے تیار — نکلے رشتہ باہر وار
پیٹ سکے تے باہر نکال — ٹُٹ جاون دا رکھ خیال
نکلے رشتہ جدوں تمام — آوے اُسے وقت آرام
جے باقی ہووے کجھ مادہ — زخم ہو جاوے بہت کشادہ
اُوپر اُس دے مرہم لا — ڈیوے جھبدے زخم چھڑا
مُردا سنگ سندھو کتھ رال — بنا مرہم موم گھیو ڈال
ہک ہک تولہ سب دوا — گھیو چھٹانکی نال رلا
مرہم ٹاکی نال لگا — دن وچ دو ترے وار لگا
تنقیہ کرنا اس وچ فرض — مُڑ کے عود کرے نہ مرض

بیان چندرا ناخن

داخس وچ یونانی نام — چندرا آکھن لوگ عوام
جڑھ ناخن وچ کرے ظہور — پاوے اُنگل وچ فتور

سخت نہایت کرڑہ ورم
مارے ضرباں درد تراٹ
نال زور چڑھ جاوے تاپ
اوّل فصد جلاب کرا
طبع موافق کرو علاج
سرکہ ایسبغول رلا
چھان کنک دا نت بنھا
جے کر درد کرے اس زور
افیم گھسا اُنگل تے لا
کرڑہ خشک جے ہووے ورم
کرکے گرم مٹھا کجھ تیل
تاں اوہ مادہ موذی ورم
ورم اُتے پلٹس بنھوا
السی آٹا نمک رلا
مادہ موذی جیہڑا خام
جد اوہ ورم ریم کر آوے
چیرو جلدی نشتر نال
مغز بادام مغز نارجیل
ڈنڈے گونڈے وچ گھوٹا
جیکر ورم نہایت سخت
جاوے بہت پرانا ہو

اکثر مادہ ہووے گرم
سڑکن وانگ اُگ دی لاٹ
روگی بہت کرے ورلاپ
ورم موذی تے جوکاں لا
دیہو معتدل حسب مزاج
ورم اُتے جھب لیپ کرا
پانی پوست وچ رکھا
دیوے مادہ کجھ مروڑ
اُتے نگدہ بھنگ بنھا
روغن نال ملاویں نرم
رکھ اُنگل اس دے وچ میل
حل ہو جاوے ہوئیکے نرم
کچا سب مواد پکا
پانی گھیو گھت کے پکوا
جاوے جھبدے پک تمام
پھل سفید رنگ ہو جاوے
گندہ سب مواد نکال
چوہارہ نال منقہ نال
پسہ اُنگل تے بنھوا
ہووے گرڑہ بہت کرخت
رہے ناخن دے وچ کھلو

کراں بیان دوا ہک ہور
نوشادر صابن کنگن کھار
تھوڑا جیہا نمک رلا
بنھ دیہاڑے ترے یا چار
کر کجھ مُدّت استعمال
جیکر ورم اوہ ہووے سرد
بینگن گر کے گرم بنھا
بنھ پیاز کُٹ نمک رلا
تھوڑا تھوڑا ہووے درد
دیوے کُل جڑھ سب نکال
دیوے سخت ورم نوں پھاڑ
ورم ناخن تے نت بنھا
نیلا تھوتھا مغز کنوار
جاوے مرض ناخن نوں چھوڑ

بیان مرض بال خورہ

داءُ الثعلب کہن یونان
اُکھڑ جاون سر دے وال
مواد احتراقی فاسد شور
نسخہ کہاں ہک بہت عجب
نوشادر ہالوں آملہ سار
پیہہ کے سرکے وچ لگا
جتھے ایہہ دوا لگاوے
مڑ اس نوں ایہہ مرہم لا
بھس کتھ مہندی مٹھا تیل
موم تھوڑا جیہا وچ رلا
گھوٹ جے کوئی تھوم لگاوے
سرکہ مکھیاں دی ہا گبر
بال چر ہندی وچ زبان
یا داہڑی دے خارش نال
بال اکھیڑے دے کے زور
دیوے صحت شافی رب
رائی وزن برابر چار
داء الثعلب رہے نہ کا
اس مقام قرحہ بن جاوے
دیوے جھبدے زخم چھڑا
گندھک سنگجراحت میل
نت زخم تے کرو طلا
اُکھڑے ہوئے بال اگاوے
لاوے بال اُگن مڑ پھیر

سپ گنج گھیئو گو کے وچ ساڑ ۔ لا ہنت ذرہ نہ رہے آزار
نوشادر پیہہ کے ہنت لگا ۔ گل روغن سرکے نال ہلا
کر کجھ مُدت استعمال ۔ دھوویں گرم پانی دے نال
مُرغی دے بیضے دا تیل ۔ ہنت لگا نشادر میل
سُسم خر بکری دا سڑوا ۔ پیہہ سرکے وچ ہنت لگا
گل روغن کجھ نال ملا ۔ بال خورہ تے ہنت لگا
نوشادر گو کے مکھن نال ۔ پیہہ کے ہنت کر استعمال

نسخہ مجرّبہ بال خورہ

نسخہ یک صدری آزمائشی ۔ آکھیا راست دین شناسی
میرے ایس بیماری نال ۔ اُگھڑ گئے ابرو دے وال
اس نسخے تھیں صحت پائی ۔ دِتی شافی رب رہائی
ذرا ریح نوشادر تے ہڑتال ۔ لایا پیہہ کے سرکے نال
ایسا دوا کیتا مقروح ۔ گھیئو لگانا کیتا شروع
اُگے سب ابرو دے وال ۔ سارے حکم خدا دے نال

نسخہ وال چر

ساڑ لوہی بکری دے وال ۔ فرفیوں کندش ہڑتال
وزن برابر چار دوا ۔ پیہہ کے سرکے نال لگا

ایہہ بھی ہے نسخہ لاثانی
لکھیا اندر طب یونانی

بیان شقوق الاطراف ہندی جھانجن

سرد موسم وچ جے ہتھ پیر
پھٹ جاون ہے عادت بھیر

گرم موسم وچ رہن درست
پاٹ سیال جاون یکمشت

قیروطی اُس تے رنت لگا
گل روغن چربی موم رلا

گرم پانی وچ پیر دھوا
نمک صابن اس وچ جوشا

ایسے طور کرہ استعمال
سرد پانی بھتیں رکھ سمہال

نوشادر تیل مٹھے وچ پیں
رنت لگا دہاڑے بیس

گرم پانی دے نال دھوا
سرد پانی دے راہ نہ جا

بیان کلف

آکھن کلف حکیم یونان
چھائیاں ہندی وچ زبان

پیدا ہوون داغ سیاہ
کرن بدن دا حال تباہ

جے چہرے وچ ہون ظہور
اُڈ جاوے چہرے دا نور

سڑیا ہویا سودا احتراقی
ہو جاوے چمڑے وچ عاقی

چمڑے وچ ٹھکانہ مل
نیٹھے مول نہ ہووے حل

مجرّب کراں بیان دوا
ہوون چھائیاں اُڈ ہوا

نوشادر سوہاگہ پھٹکڑی لیا
پیس باریک ترے دوا

گل روغن سرکے وچ رلا
چھائیاں اُتے کرو طلا

اروانہہ دا آٹا کوڑا تیل
نوشادر پیہہ اس دیوچ میل

دہی سرکے دے وچ رلا
چھائیاں اُتے کرو طلا

باءالجبن والی ترتیب ہک چلیہ کرو طبیب
ہر ہفتے وچ ہک جلاب طبع موافق کرو شتاب
نوشادر سوہاگہ خوب گھوٹنا گل روغن سرکہ ڈال بلا
صابن تھوڑا جیہا لگا گرم پانی دے نال دھوا
تخم مولی تے دانے رائی لا سرکے وچ پیسے نچھائی
جیکر تیزی کرے دوا گرم پانی دے نال دھوا
دھوئیکے گرم پانی دے نال گل روغن لا شتابی نال
جلدی نال اُتار دوا مت اس دیوے زخم بنا
سبب دوا جے زخم ہو جاوے اس مرہم دے نال چھڑاوے
مُردا سنگ سفیدہ لیا دو دو تولے وزن تولا
روغن گل پنج تولے گھت کافور ملا وچ ماشے ست
تولہ ہے کے موم سفید نال تیل دے میلو وید
نال تولہ ہک پیس ملا مرہم نت زخم تے لا
کوڑے مغز بادام لیا گھوٹ سرکے وچ لیپ کرا
نمک پانی مولی وچ پیس نت لگا داہڑے بیس

بیان حرق النار

سڑے جیکوئی آتش نال سڑکن بہت کرے بدحال
لے کے کپڑا بہت باریک دھوئیکے میل نکالو ٹھیک
نال پانی دے سرد کرا بدن اُتے دم دم پھوا
سفیدی بیضہ مشک کافور سڑے بدن تے لا ضرور

رگل ارمنی کافور ملا — پانی دھنیاں نال لگا
گوکا دہی دُودھ وچ ملا — سڑے بدن تے ترت لگا
گل ارمنی تے کتھ سفید — رال کافور ملاؤ ڈیڈ
پیہہ کے گھیو گوکے وچ ڈال — بنا مرہم کر استعمال
جیکر سڑکن سخت نہایت — کرے درد دی بہت شکایت
دھنیاں دا پانی کڈھوا — رسونت کافور افیم ملا
سفیدی بیضہ دے وچ ڈال — کرو درد تے استعمال
جے سڑ جاوے بدن تمام — سڑکن لین نہ دے آرام

نسخہ مرہم سفیدہ

مرہم اسفیدا اج بنا — زخم اگ تے رتت لگا
گل روغن تولے اٹھ لیا — موم تولے دو نال ملا
چونہ قلعی چھٹانکی تولا — پوٹلی بنھ پانی وچ نال دھوا
پتھر کنکر کر سب دُور — رہے نہ اس وچ ذرا قصور
چونہ پانی دے وچ پا — نتار تیزی اس دُور کرا
مڑ دوجے پانی وچ ڈال — دفع کرو تیزی فی الحال
مڑ تازے پانی وچ گھت — ست دفعہ دھوویں اس وت
مڑ پھیر اس نوں خشک کرا — گل روغن دے وچ ملا
گل ارمنی تے مشک کافور — ہک ہک تولہ میل ضرور

مرہم سفیدہ اس دا نام
میلے اگ دے زخم تمام

سڑے جے کوئی پانی نال
لے کے جوَ توبے پر ساڑ
جوَ ساڑ کے خوب گھوٹا
مُشک کافور گل ارمنی میل
سپیدی بیضہ مشک کافور
تھوڑی جیہی افیم ملا
سڑکن درد جے کرے خراب
یا تھوڑی جیہی دیہہ افیم

یا گھیئو نال ہووے بدحال
جتنا قدر ہوون دیکار
سواہ مہندی دھنیاں نال ملا
لا رنت گل روغن وچ ٹھیل
گل روغن وچ میل ضرور
سخت درد تے کرد طلا
یک دو گھٹ پلاوَ شراب
آوے اس نوں نیند حکیم

بیان ضربہ وسقطہ

لگے سٹ جے نال قضا
سٹ تے پانی سرد وگا
گل ارمنی پھُل انار منگا
سرکے دے وچ خوب گھوٹا
پھُل گلاب تے چھل انار
سرکے دے وچ خوب پکا
جے تھوڑا جیہا میل شراب
میدہ لکڑی ہلد گھوٹا
پانی دے وچ گھوٹ لگاوے
میدہ سک ہلدی اشنخار
گھوٹ السی میتھی تل سیاہ

پوے چم گوشت وچ گھا
پچھوں دارو گھوٹ لگا
آٹا ماہاں دا نال ملا
سخت سٹ تے کرو طلا
گل ارمنی مسر کندر گلنار
سردی سٹ تے لیپ کرا
لاویں جلد آوے اس خواب
آٹا چھولیاں دا وچ پا
سٹ نوں فائدہ بہت پہنچاوے
گھوٹ پانی وچ لاترے وار
پانی گھت پُلٹس پکوا

تیل مٹھا اس وچ ملا | پٹہ اس دا ہنت بنھوا
سبب سٹ دی جیکر ورم | درد کرے تے ہووے گرم
پیلک دھنیاں خوب گھوٹا | ورم گرم تے لیپ کرا
زخم سٹ وچ پووے ریم | ایہہ دوا لگا حکیم
یا سنوزہ ماکھوں مچ گھت | مرہم وانگ لگا دینہہ سَت
زخم ریم تھیں صاف ہو جاوے | سارڑ گھیولا زخم چھڑا دے
جیکر سٹ دا ورم کرخت | ہووے بہت پرانا سخت
میدہ لکڑی ہلدی لیا | سجی میدہ کنک ملا
پکا پلٹس گھت مٹھا تیل | پانی وچ تھوڑا جیہا میل
پٹہ گرما میل بنھا | دو ہفتے رب کرے شفا
زخم یا سٹ قدم وچ ہو | پانی مول نہ نیڑے ڈھو
جد ناڑاں وچ پانی جاوے | وچ پیر دے ورم ہو جاوے

بیان جراحت یعنی زخم

کسے سبب جے لگے سٹ | یا کوئی ضرب ہو جاوے پھٹ
کٹی جاوے یا کوئی ناڑی | ہووے خون زخم تھیں جاری
خون زخم دا بند کرا | بہت شتابی دیر نہ لا
دیر کرن وچ بہت خطر | خون وگے مت جاوے مر
سرد پانی دی کرد ٹکور | اس دے جیہا علاج نہ ہور
سرکہ عرق گلاب لیا | سرد پانی گھت خوب دھوا
سنگ جراحت پیہہ کے دھوڑ | اُتے پٹی بنھ ضرور

پورانی لے دریائی ساڑ
سواہ بانس دی فائدہ مند
مائیں کتھ ماجو بریان
چارے پیس زخم تے سٹ
کھڑیا مٹی نال سریش
پٹی بنھ رکھ ست دہاڑے
وگدا خون جے بند نہ ہو
سہاگہ پھٹکڑی کر بریان
پھل انار تے سرمہ سیاہ
وزن برابر سب دوا
کر باریک زخم تے دھوڑ
پاوے رگ نوں خوب کمند
اُتے رُوں رکھ گھُٹ بنھا
خون جدوں بند ہو جاوے
بنا مرہم ایہہ پھٹ تے لاوے
اَدھ پا گُل روغن منگوا
کرکے صاف کپڑے وچ تیل
نال مُردا سنگ کتھ سندھور
ہک ہک تولہ قدر دوا
اس مرہم نوں نت لگاوے
نال سفید ٹاکی دے لا

وچ زخم دے بھر ہک وار
کرے خون زخم دا بند
سپاری ساڑ ملاؤ آن
دیوے میل زخم دا پھٹ
خوب ملا بنھ اُتے ریش
زخم پھٹ رل جاون سارے
نال سرد پانی دے دھو
نال کسیس ملاؤ آن
تسپال ماجو کرکے ہمراہ
جدا جدا سب کھرل کرا
اگ دا زخم ہووے جھب دُور
فوراً جان ہو جاوے بند
مُڑ کے خون نہ نظری آ
زخم پھٹ باقی رہ جاوے
بہت شتابی زخم چھوڑاوے
مُنڈھ ہک پت نم گھوٹ سڑا
پیہہ کے ایہہ دوا سب میل
سنگ جراحت موم کافور
پیہہ گُل روغن وچ ملا
بہت شتابی زخم چھڑاوے
دن وچ دو ترے وار لگا

جیکر زخم قدم وچ ہو　　پانی ذرا نہ نیڑے ڈھو
جد ناڑاں وچ پانی جاوے　　وچ پَیر دے ورم ہو جاوے
گھیو دے وچ پیاز سڑا　　زخم پَیر تے نت لگا
زخم پَیر نوں گھیّو اکسیر　　وچ آزمائش ایس فقیر
رُوں گھیو نال آلودہ کر　　زخم پَیر اُتے نت دھر
دن وچ دو ترئے وار لگا　　دیوے جلدی زخم چھوڑا
پانی والی کوئی دوا　　زخم پَیر تے کدی نہ لا
نت کر جاوے زخم بگاڑ　　بہت دیر تک کرے خوار
پانی والی کوئی چیز　　استعمال نہ کریں عزیز

بیان قرُوحات

جدوں زخم وچ ہووے ریم　　آکھن اس نوں قرح حکیم
پیپ رہے اِستھیں نت جاری　　پاوے گوشت وچ خواری
دارو اس دا کرو شتاب　　نت گوشت سب کرے خراب
ماءُالعسل نوں گرم کرا　　زخم قرحہ دا صاف دھوا
یا سرکہ کجھ میل شراب　　صاف کرو دیہو قرحہ شتاب
مڑ پانی کجھ گرم کرا　　کرو قرحہ نوں صاف دھوا
گل روغن وچ کرکے تر　　پنبہ رُوں زخم وچ دھر
پہلاں اس نوں خوب دھوا　　ایہہ مرہم اس نوں نت لا
گوشت خورہ بول منگا　　خون سیاؤشاں لے وچ پا
صابن صبر کندر زنگار　　ہر ہک چھ ماشے مقدار

توتیا بھس کتھ زاج افیم
ڈیڑھ چھٹانک مِٹھا لے تیل
موم تھوڑا جیہا نال رلا
جیکر قرحہ رطوبت دار
یا سرڑے وچ وانگوں گنج
اس مرہم نوں کرکے تیار
کرکے قرحہ نوں جلدی خشک
مہندی مُردا سنگ کتھ رال
سفیدہ پھٹکڑی پھُل کرا
ماجو مائیں ڈال کسیس
ڈیڑھ چھٹانک مِٹھا لے تیل
موم کافور تھوڑا جیہا پاء
ایہہ مرہم جیکر نت لاوے
قرحہ موہری والا جے جاوے
سُرخ رنگ جے ہووے گھا
دو ترے دفعہ کر ایہہ کار
ہک ہک ماشہ وزن حکیم
پیہہ سب دارو اس وچ میل
مرہم وانگ قرحہ تے لا
ہووے کرے نہایت خوار
بہت مُدت تک دیوے رنج
ہک دن وچ لا دو ترے وار
رہے رطوبت دانہ مشک
چھل انار سفیدہ ڈال
ساڑ سہاگہ نال رلا
بہروزہ ترے ماشے کُٹ پیس
پیہہ دوا سب اس وچ میل
مرہم گھوٹہ مار بنا
قرحہ گنج سب دفع ہو جاوے
اس نوں فائدہ بہت پہنچاوے
گرد زخم دے جو کال لا
ہووے خونی قرحہ قرار

مرہم مجربہ زنگاری

جیکر پھوڑہ قرحہ ہو پُرانا
ریم رہے نت اس تھیں جاری
بہروزہ تولے چار منگا
رہے بدن وچ مل ٹھکانا
لا اس تے مرہم زنگاری
تولہ پیس زنگار رلا

بھروزہ ہووے گلّا تر ‎— خشک نہ ہرگز شامل کر
نیلا تھوتھہ کر بریان ‎— ماشے ترے ملاؤ آن
سفیدہ قلعی چھ ماشہ ڈال ‎— ترے ترے ماشہ بھس کتھ رال
موم تولہ کر گرم رلا ‎— لا نت ٹاکی نال لگا
ہک دن وچ ہک وار لگا ‎— اٹھویں پہر پچھوں بدلا
ایہہ مرہم کئی دفعہ آزمائی ‎— قرحہ پھوڑا اتھیں کرے رہائی

مرہم قرحہ گنج سر

جست ساڑیا تولے چار ‎— دو تولے گھت آملہ سار
نیلا تھوتھہ کر بریان ‎— ماشے ترے ملاؤ آن
ڈیڑھ چھٹانک گری دا تیل ‎— پیہہ کے سب دوائیں میل
کرکے مرہم وانگ تیار ‎— لاویں دن وچ ہک دو بار
قرحہ گنج دا ہووے دُور ‎— رہے نہ بالکل ذرہ قصور

بیان قرحہ دھدری

جیکر قرحہ دھدر دا ہو ‎— بہت دیر تک رہے کھلو
خارش بہت ہووے اس وچ ‎— بہت کرے روگی نوں زچ
نسخہ کراں بیان دہقانی ‎— فائدے وچ عجب لاثانی
کئی دفعہ اس نوں آزمایا ‎— بے نظیر فائدہ وچ پایا
اُدھ پا گاچنی مٹی لیا ‎— صابن تولے چار ملا
نیلا تھوتھہ کر بریان ‎— ماشے ترے ملاؤ آن

چُونہ سپی آملہ سار ‏ ‏ ہک ہک تولے دا مقدار
نوشادر سہاگہ پُھل کر ساڑ ‏ ‏ ہر ہک ہووے ماشے چار
کرکے مرہم دانگ تیار ‏ ‏ لا ہک دن وچ دو ترے وار

نسخہ قرحہ و دُمّل کہنہ

مُردا سنگ تے کتھ سفید ‏ ‏ پھٹکڑی تولہ تولہ وٹید
نیلا تھوتھہ کر بریان ‏ ‏ ماشے ترے ملاؤ آن
میلو چار تولے وچ رال ‏ ‏ مِٹھا تیل ادھ پا وچہ ڈال
مرہم گھوٹہ مار بنا ‏ ‏ قرحہ پھوڑے اُتے نت لا

نسخہ قرحہ و دُمّل کہنہ

ساڑ سپی سہاگہ بریان ‏ ‏ پھٹکڑی وزن برابر آن
دارو ترے باریک کرا ‏ ‏ گھیئو گوکے دے وچہ رلا
قرحہ پھوڑے تے نت لگا ‏ ‏ دیوے پھوڑا قرحہ ونجا

بیان ناسُور گھنبیر

جیکر قرحہ ناسور گھنبیر ‏ ‏ ہووے پیدا وچ سریر
جاوے بہت پرانا ہو ‏ ‏ فائدہ کرے دوا نہ کو
وَگے ہمیش اس تھیں ریم ‏ ‏ علاجوں ہون لاچار حکیم

طلسمی نسخہ دانگ اکسیر
تجربہ سائیں بخش فقیر

گھنبیر بھگندر قرحہ ناسور
سُم گدوں دا تولے چار
دو تولے ساڑ پُرانا چم
سپی تولہ ساڑ ملا
تولہ مڈھی گاں دی ساڑ
نیلا تھوتھا کر بریان
ادھ پا مٹھا تیل منگا
اُتوں لاہ کڑاہی تیل
تولہ ساڑ بکری دے وال
چربی بکرا موم سفید
گھوٹ کر مرہم وانگ بنا
دن وچ ہک دو دفعہ لگاوے
ایس نسخے تھیں بہت بیمار
سُم گھوڑے گدوں دا لیا
ناسور اُتے جے لاویں تیل
سوراخ باریک ناسور بھگندر
نال بتی دے تیل لگا
ہے ایہہ تیل بڑا اکسیر
جس قرحہ تھیں گند یا ریم
اوہ قرحہ ہل جاوے جھب
ہور ہک ٹوٹکہ بڑا عجیب

ست سالاں دا ہووے دُور
رگل حکمت کر اس نوں ساڑ
کوزے وچ بند کرکے دم
رسکپور تولہ وچ پا
کوڈیاں زرد سڑاؤ چار
ماشے چار ملاؤ آن
سپ دی کُنج ہک ڈال سڑا
پیہہ دوا سب اس وچ میل
ایہہ بھی لے اس دے وچ ڈال
ہک ہک تولہ میلو وئید
ٹاکی نال قرحہ تے لاء
قرحہ گھنبیر ناسور ونجاوے
کیتے شفا خداوند گار
پتال جنتر نال تیل کڈھا
دیوے زخم پرانہ میل
کتنا ڈونگھا ہووے اندر
وچ سوراخ ناسور چھوڑا
مارے وچ نشانہ تیر
وگدا رہے ہمیش حکیم
دیوے صحت شافی رب
حکیم اجمل خاں دا تجربہ

بیان قرحہ آتشکی

قرحہ سبب جے باد فرنگ   بہت کرے روگی نوں تنگ
شنگرف مُردا سنگ سندھور   کندر کتھ ملاؤ ضرور
ہر ہک چھ ماشے مقدار   رسکپور گھٹ ماشے چار
نیلا تھوتھہ کر بریان   ماشے ترے ملاؤ آن
ہک چھٹانک مٹھا لے تیل   موم سفید تولہ وچ میل
کر کے مرہم وانگ تیار   لاویں دن وچ ہک دو بار
ایہہ مرہم مخفی اسرار   ہووے قرحہ فرنگ فرار

قرحہ گھنبیر و ناسور کہنہ

شم گدوں دا تولے چار   رگل حکمت کر اس نوں ساڑ
رسکپور شنگرف سیماب   ہک ہک تولہ میل شتاب
رال مردا سنگ موم سفید   برابر وزن داخل کر دید
لے دس تولے مٹھا تیل   بنا مرہم دارو سب میل
ہک دن وچ ہک وار لگا   اٹھویں پہر پھوں بدلا

نسخہ خضاب

تولے چار ہریڑاں سیاہ   چھ تولے سنگراسخ ہمراہ
نوشادر پھٹکڑی مُردا سنگ   کسیس سبز وچ میل فسنگ
ہک ہک تولے دا مقدار   کٹ میل ایہہ دارو چار

تولے اَٹھ ماجو لے آن گھیو گو کے وچ کر بریان
کُٹ پیس سب جمع کرا دو تولے حاجت وقت لگا
آنولیاں دا وچ ڈالو آب داہڑی اُتے کرد خضاب
دو ترے ساعت بنھ کھُلا آملہ پانی نال دھواء

نسخہ خضاب

بُورہ لوہے دا رگڑا آملہ پتر وسمہ پا
اُدھ اَدھ سیر ترے دوا ماجو تولے پنج رلا
پت مہندی تے ہرڑاں سیاہ چھل ہرڑاں زرد لیا
چھل بہیڑہ چھل انار ہر یک پاؤ پاؤ مقدار
چُونہ پھٹکڑی ڈال کسیس اَدھ اَدھ پا رلا کُٹ پیس
پنج سیر دہی اس دیوچ پا سرکہ قند سیر رلا
بھانڈے مٹی دے وچ ڈال ترے مہینے رکھ سمہال
ترے مہینے رنت ہلا بعد میعادوں صاف کرا
تیل مٹھا گھت کے ہک سیر کڑاہی گھت پکاویں پھیر
جد سارا پانی جل جاوے تیل فقط تنہا رہ جاوے
اگ تھیں اوس نوں جلد اُتار ڈال بوتل وچ صاف نتار
نال کنگھی دے تیل لگا داہڑی نوں شانہ کروا

نسخہ خضاب

سنگرا سنج لے تولہ آن ماجو دو تولے بریان

نوشادر چھ ماشے وچ پا — پھٹکڑی ماشے ترے رلا
جدا جدا کُٹ چار دوا — پانی آملہ وچ رلا
آملہ دے پانی دے نال — اوّل دھو داہڑی دے وال
پچھوں ایہہ خضاب لگا — اُوپر پتے بوہڑ بنھا
ہک پہر دے بعد کھولا — پانی آملہ نال دھوا

بیان زہر خوردہ

جے کوئی زہر سنکھیا کھاوے — اس نوں قے نہایت آوے
خاص زہر دے چار دوا — گھیو دُودھ قے جلاب کرا
پہلاں گھیو دُودھ جلد پلا — پچھوں اس نوں قے کروا
سکنجبین ہک پا منگا — سرکہ نال چھٹانک رلا
رائی ماشے چار گھوٹا — سکنجبین دے نال ملا
پانی گرم پیالے ترے — ترے حصّے کر کے پی لے
پچھوں اوس جلّاب کرا — کسٹرائیل دُودھ وچ رلا
کسٹرائیل لے تولے ست — گاوہ دُودھ سیر وچ گھت
نِنبہ دانہ گھوٹ پلا — مجرّب کہندے نے حکماء
گھیو دودھ بہت پلا بیباق — کُل زہراں دا ہے تریاق
زہر خورندہ کرے نہ خواب — مت اس زہر نہ کرے خراب
ستو پانی دے وچ گھول — پیوے دارو ہے امول
جے کھاوے مغز اخروٹ — رہے نہ ذرہ زہر دا کھوٹ
جے زہر جگر وچ پھڑے قرار — جلدی کر اس نوں ادرار

بیان افیون خورہ

جیکوئی کھاوے زہر افیم ❊ گھوکی آوس نیند حکیم
سُرخ اکھیں سر چڑھے بخار ❊ جسم بے حس ہووے یکبار
بھادیں کسے قسم دی زہر ❊ کھاوے رہے جسم وچ ٹھہر
پہلاں اوس پلا گھیو دُودھ ❊ قے کروا جے ہووے بُدھ
مُڑ اس نوں گھیو دُودھ پلا ❊ رہے قصور تا قے کروا
کرے سجے خشکی بہت افیم ❊ گھیو دُودھ میل پلاؤ حکیم
مُڑ اس نوں دیویں تلیین ❊ خارج کرد سب زہر لعین
شیر خرفہ گھونٹ پلا ❊ شربت تُرش انار پلا
ہر حیلے کر خشکی دُور ❊ رہے نہ جسّے وچ قصور
تُرش لسّی بہت اوس پلا ❊ دو ترے دار اس قے کروا
کھوا نِبُّو دا تُرش آچار ❊ کانجی تُرش نہ رہے آزار
نچوڑ نِبُّو پانی جے پیوے ❊ بہت شتابی چنگا تھیوے
سفید سہاگہ کر بریان ❊ گھیو وچ گھت پلاوے آن
چھ چھ ماشے دا مقدار ❊ دیہہ توں اس نوں بہتی وار
ادھ پا گھیو دے وچ ملا ❊ زہر والے توں جلد پلا
اس تھیں اُس نوں آوے قے ❊ زہر جسم دے وچ نہ رہے

نسخہ خمار شراب

پیوے کوئی جے بہت شراب ❊ کرے خمار اس بہت خراب

کھوا نبّو اس ترش اتار	لسّی ترش نہ رہے آزار
گو کا مکھن نت کھوا	فجرے اٹھ مصری وچ پا

بیان زہر کژدم

بچھو جدوں چلاوے ڈنگ	ہووے بہت طبیعت تنگ
سخت ڈنگ وچ ہووے پیڑ	اوکھا ہووے بہت سریر
زور کرے جد زہری مادہ	ہوندی جاوے سوج زیادہ
گل روغن سرکہ جلد ملا	چونہ لسن گھوٹ لگا
یا سرکے دا کرو طلا	پیپرمنٹ اس وچ رلا
یا موم نوں گرم کرا	دو ترے قطرے ڈنگ تے لا
یا ماکھوں نوں کرکے گرم	لا درد ہو جاوے نرم
گھوٹ بنھوں جے پت کپاس	ہووے درد بچھو دا ناس
تھوڑا جیہا گھیو ملاء	درد بچھو تے لیپ کرا
درد بچھو تے مغز اخروٹ	لاؤ پانی دے وچ گھوٹ
دیسی ککڑ اجوین جوشا	ڈنگ بچھو دا ترت دھوا
ڈنگ تے لا نبو دا عرق	ہووے بہت شتابی فرق
بیج نبو دے گھوٹ پلا	تخم کریلا لیپ کرا
مکھی مار ڈنگ تے لا	دیوے فائدہ ترت وکھا
پکڑ بچھو گھیو وچ سڑا	ادھ ڈنگ بچھو تے لاء
سبھی پانی وچ گھوٹا	ڈنگ اتے جھب لیپ کرا
ہک دو واری قے کردا	دیوے اس نوں رب شفا

بیان مار گزیدہ

جس نوں سپ چلاوے ڈنگ — بدل جاوے چہرے دا رنگ
ہوون گھوکی نیند خماری — جاوے بگڑ طبیعت ساری
زور کرے جد زہری مادہ — ہوندی جاوے زور زیادہ
کرے ڈنگ درد بسیار — ہووے بہت طبع بیزار
سپ جے ڈنگ رگاں وچ لاوے — جلدی زہر جگر وچ دھاوے
مونہہ نکیں خون ہووے جد جاری — پووے طبیعت وچ خواری
جے ڈنگ وچ لگے شریان — کرے حیاتی دا نقصان
جیکر ڈنگ لگے وچ چم — اثر زہر دا ہووے کم
گھیئو دودھ اس نوں جلد پلا — ترے دن اس نوں قے کروا
جیکر پتے رکم چباوے — اثر زہر دا ترت ونجاوے
برگ رکم جے پیوے گھوٹ — رہے نہ ذرہ زہر دا کھوٹ
ٹوٹکہ ایہہ اعظم اکسیر — تجربہ سائیں بخش فقیر
گھول پیوے جے مٹی کھیت — اثر زہر دا لے سمیٹ
پانی رنبو دا کڈھوا — پنبہ رُوں دا تر کروا
ڈنگ سپ دے اُپر دھر — ہرگز زہر نہ کرے اثر
مغز بنولہ گھوٹ پلا — دیوے زہر دا اثر ونجا
دو ترے واری قے کروا — دیوے زہروں رب رہا
بکریاں دی مینگنی لے ساڑ — پیوے پانی گھوٹ نتار
پلا ہک وار سرہوں دا تیل — نمک تھوڑا جیہا وچ میل

جد اُس نوں اس تھیں قے آوے	دوجی واری پھیر پلاوے
ایہہ بھی ہے زہر دا تریاق	اچانک مرگ تھیں کرے بیباق
پھر اس نوں کوئی دیہہ جلاب	خارج ہووے زہر شتاب
یا اس رمی سنگی لا	زہر باہر دی طرف کھچا
ڈنگ سپ تے پچھ لگا	دُودھ اَک جیپال گھسا
ڈنگ سپ دے اُتے دھر	ڈنگ پکائیکے جاری کر
جدوں ڈنگ ہو جاوے جاری	نکلے زہر جسم تھیں ساری
گھیو ساڑ کے رتت لگا	دیوے جلدی زخم چھوڑا
پنج ست دفعہ داڑی وچ	لاؤ تمام زہر لے کھچ
گھیو گوکا اس بہت پلا	زہر سپ دا خوب دوا

نسخہ قے آور

ایہن پھل دا ڈوڈہ منگوا	گھوٹ پانی وچ ترت پلا
اوسے وقت اُس نوں قے آوے	زہر جسم تھیں دفع ہو جاوے

نسخہ قے آور

ہک ہریٹھے دی چھل لا	گھل پانی دے وچ پلا
فوراً قے اُس نوں آجاوے	زہر جسم دی دفع ہو جاوے

نسخہ قے آور

طوطیا ہک ماشہ باریک	کرکے گھل نبو وچ ٹھیک

پانی لیموں چوس لنگھاوے	بہت شتابی قے اس آوے
دو ترے دفعہ کرے اس طور	زہر نکل جاوے فی الفور
پہلاں گھیو دُدھ میل پلا	پچھوں اس نوں قے کروا

نسخہ قے آور

سکنجبین پا ہک منگوا	چھٹانکی سرکہ نال رلا
ترے سیر پانی گرم گرا	نمک کھور قے جلد کروا
میل ماشے ترے رائی گھوٹ	ذرہ نہ رہے معدیوچ کھوٹ

نسخہ گزیدن زنبور

جے ڈیہوں ڈنگ کسے نوں لاوے	کوڑا تیل شتاب لگاوے
یا سرکہ گھت نمک لگا	ہووے اوسے وقت شفا

بیان گزیدن سگ دیوانہ

ہلکا کُتا نال قضا	مارے دند کسے نوں آ
چالی روز زخم رکھ جاری	زہر دفع ہو جاوے ساری
سرکہ گندا تھوم کوٹا	نمک نوشادر نال رلا
زخم دند تے گرد طلا	دیوے اس نوں زخم بنا
جیکر تینوں ہووے لوڑ	مقروحی لا دوائیں ہور
بھُنہ سچّی حب جے پال	طوطیا سبز شامل کر نال
مقام زخم دا خوب پچھا	میل شہد وچ کرو طلا

ہک مہینے وچ جلاب
مکھن مصری نت کھوا
ہر حیلے کر خارج زہر
سُرخ مرچ تے تھوم گھوٹا
لے مُرغی دی بیٹ منگا
ورم اُتے جے کریں طلا
کچلہ گوترہ وچ گھسا
ماکھوں گنڈھا لُون گھٹا
ہر ماہ وچ دو کرو جلاب
زخم جاری اس دا رکھوا
ہر چند زخم اس جاری کر
ایہو جیہی نہیں کوئی چیز
مکھی گوڑ دے وچ ملا
ہر ہفتہ اس نوں قے آوے

دو ترے واری کرو شتاب
مت خشکی اس جاوے دھا
رہے نہ کسے جگہ وچ ٹھہر
زخم اُتے جھب کرو طلا
وچ ملائی گھت ملاء
دیوے جلدی سوج اُڑا
زخم اُتے نت کرو طلا
زخم کُتے تے ترت لگا
کڈھو جسموں زہر شتاب
مقروحی دارو اس تے لا
نال زہر جاوے مت مر
رکھیں دل وچ یاد تمیز
بنھ گولی اس نوں نگلا
جسموں زہر نکل سب جاوے

نسخہ مجربہ زہر سگ دیوانہ

نسخہ ہک لکھاں کرامات
کچلے دو تولے منگوا
تراش چاقو نال اُسنوں آن
کھرل وٹے وچ کرو باریک
مگ مرچاں سُنڈھ ترے دوا

کرے دفع سب زہر آفات
ترے روز تک تر کروا
گھیو گؤ کے وچ کر بریان
خوب باریک ہو جاوے ٹھیک
چھ چھ ماشے گٹ ملا

ڈنڈے گونڈے وچ گھوٹا   پانی تھوڑا جیہا رلا
قلد چنے دی ہنھوں حب   نال عقل دے گولیاں سب
ہک ہک گولی نت کھوا   اثر زہر دا رہے نہ کا

بیان شکستہ استخواں

جیکر ہڈی جاوے ٹُٹ   ہتھاں نال جوڑ جھب گھت
اوپر مٹھا تیل لگا   گدی پٹی نال بنھا
اُوپر تختیاں نوں رکھوا   دھاگا بنھ مضبوط کراء
پولا پولا گرم بنھائیں   ہرگز بہت زور نہ لائیں
مت اس نوں پہنچے تکلیف   دیویں اس نوں گھوٹ خفیف
تریجے روز نہ کھول مڑ بنھ   میلو سب ہڈیاں دا سنھ
روغن گدی پٹی لا   تختیاں نوں مضبوط کرا
جے ہووے لکڑی چوٹ   بنھ اس تے کالے تل گھوٹ
تیل مٹھے دی کھل منگوا   بنھ نت پانی وچ پکا

نسخہ معمول مطب حکیم جگ شیر خلف الرشید حکیم سائیں بخش

نسخہ کراں بیان عجیب   فائدہ پاون لوگ طبیب
بیماری نوں پیغام پہنچاوے   بیماری دیکھ کافور ہو جاوے
سُول شکم نوں کرے نابود   درد دنداں نوں دیوے سُود
دیوے آن پیغام شفا   درد شکم نوں کرے تباہ
بناون دی ہُن دساں تمیز   سمجھن نال عقل عزیز

تخم دھتورہ کر ہمراہ
تخم دھتورہ چھ ماشے پا
یاد رکھیں مت بھل نہ جائیں
نصف خوراک بال نادان
فوراً نوں نقصان اٹھاویں
خشک چیز دے راہ نہ جا
درد فرار کرے فی الحال
روگی آہیں مارے رووے

نوشادر گیرو مرچ سیاہ
تولہ تولہ تین دوا
چاڑے خوب باریک کرائیں
رتی دو خوراک جوان
جے اس دا مقدار بڑھاویں
پانی تازہ نال لنگھاء
نال یقین کر استعمال
جیکر درد دنداں نوں ہووے

تمت

رتی اک رلاویں آن
فوراً فائدہ لئیں پچھان

بالخیر

نایاب کتب حکمت

مرج البحرین ۲ حصے	30/-	ہوم ڈاکٹر	28/-
طب اکبر کامل	25/-	میٹریا میڈیکا	30/-
بیاض کریمی	10/-	طبی فارما کوپیا	30/-
کلید مطب	10/-	طبی شاہکار اوّل	30/-
مفردات عرشی	12/-	〃 دوم	30/-
کلید عطاری	5/-	انجکشن بک	15/-
علم کشتہ جات	4/-	جزنگ ڈرگنہ	24/-

شیخ غلام حسین اینڈ سنز پبلشرز اردو بازار لاہور

(مطبوعہ لائف پریس لاہور)

حکمت کی نایاب ...

مزج البحرین (حصے)	۳۰/=	...	۳۰/=
طب اکبر کامل	۲۵/=	طب آ...	۱۵/=
بیاض کریمی عرشی	۱۸/=	تشریح طب	۵/=
کلید مطب	۱۰/=	دار الشفا (پنجابی)	۵/=
مفردات عرشی	۱۲/=	علاج الغرباء	۵/=
کلید عطاری	۵/=	تحفہ لقمان	
علم کشتہ جات	۴/=	جڑی بوٹی	
ہوم ڈاکٹر	۲۸/=	مرکبات بوعلی سینا	۳/=
میٹریا میڈیکا	۳۰/=	ہومیوپیتھی گائیڈ	۱۲/=
طبی فارماکوپیا	۳۰/=	انجکشن گائیڈ	۵/=
طبی شاہکار (اول)	۳۰/=	کمپوڈر گائیڈ	۵/=
طبی شاہکار (دوم)	۳۰/=	استاد جراحی	۴/=
انجکشن بک	۱۵/=	قانونچہ طب	۲/=
جزک ڈرگز	۲۴/=	میزان الطب	۶/=

شیخ غلام حسین اینڈ سنز ... لاہور

ڈپٹی کمشنر سے ملاقات
... نمائندہ جنگ) ...
... کے وفد نے ڈپٹی ...
... اور راولپنڈی کے طلبا ...
... پاس کی گئی ...
... ان اسلام آباد ...
... مختلف کھیل ...
... کھلاڑیوں ...
... متعلق کھیل ...
... دسمبر میں اسلام آباد ...
... کے طلبا کے علاوہ اسلام ...

[illegible]

حضرت ... [illegible]

امام کو سلام کرونگا

[illegible]

[illegible]